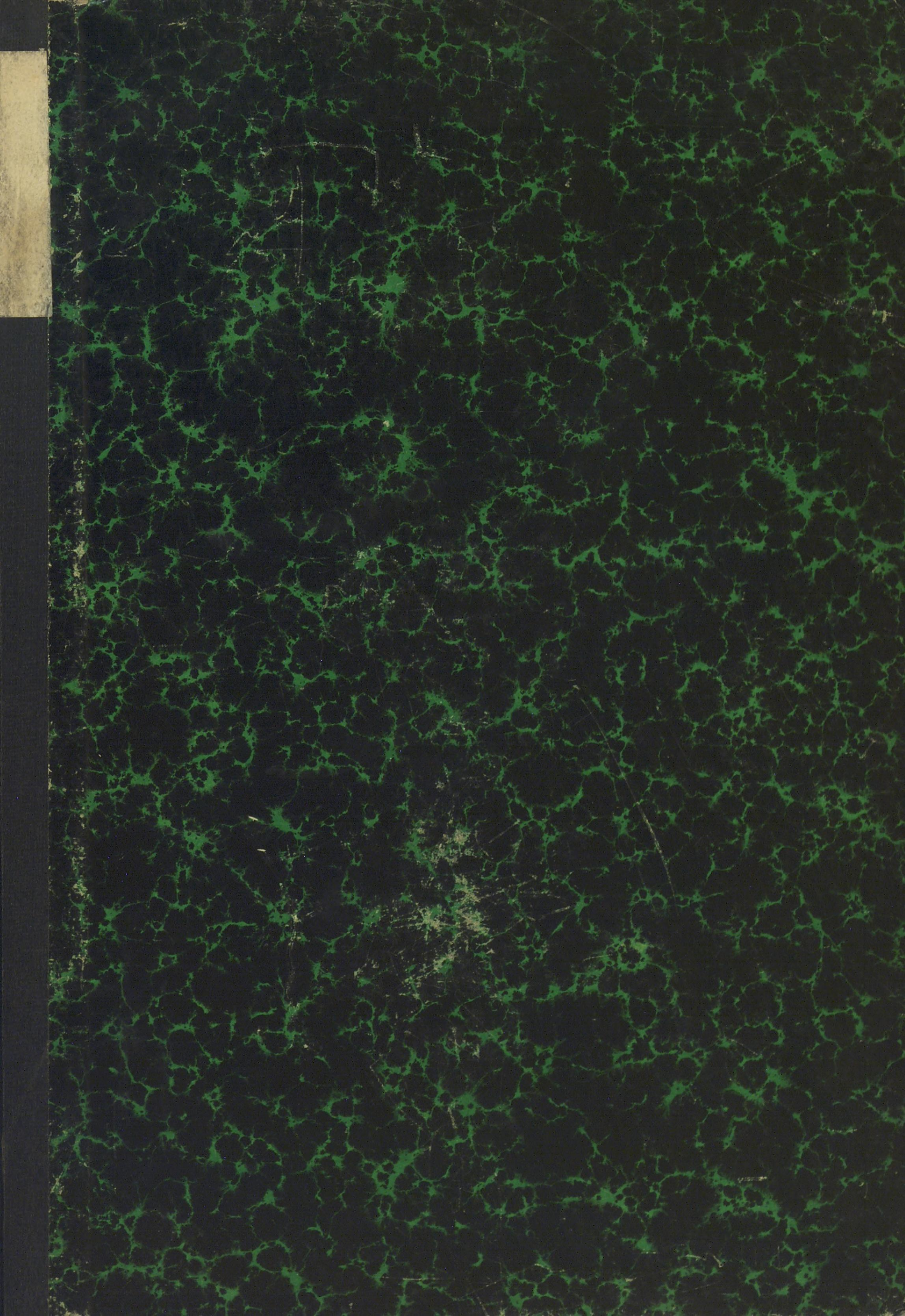

Hamar folkebibliotek

mt 396 NYL

Nylænde : tidsskrift for kvindernes

04010216591022 01 1917

NYLÆNDE

TIDSSKRIFT
FOR
KVINDERNES SAK

UTGIT AV NORSK KVINDESAKSFORENING

REDIGERET AV
FREDRIKKE MØRCK

31te Aargang

TRYKT I
CENTRALTRYKKERIET KRISTIANIA
1917

INDHOLDSREGISTER

Hamar folkebibliotek

14367

(n) 396 M98 / 1917

Nylænde

Tidsskrift for Kvindernes Sak
Utgit av Norsk Kvindesaksforening

Redaktør: Fredrikke Mørck

31. aarg.	KRISTIANIA, 1. JANUAR 1917	Nr. 1

Tak.

«Nylænde» gaar med dette hefte ind i sin 31te aargang — og samtidig blir *Norsk kvindesaksforening* for anden gang bladets utgiver.

Idet vi fra 1917 overtar utgivelsen av «Nylænde» ber vi hr. advokat *F. A. Krog* motta vor varme tak for den tillid han beviser N. K. F.'s styre ved at betro os fortsættelsen av det blad, som gjennem disse 30 aar ved *Gina Krogs* høie intelligens, glødende tro og kjærlighet til vor sak, har bragt den seier paa seier.

Som en dyrebar arv efter vor uforglemmelige kamerat, vil vi betragte det ansvarsfulde hverv som er os betrodd.

Det er vort haab og vort ønske, at vi ikke maa komme til at svigte de krav, som den elskværdige giver og «Nylændes» gamle venner har ret til at stille til os.

Til disse trofaste venner av den bortgangne og av «Nylænde», fremfører vi da herved vor inderlige tak for den støtte de saa beredvillig har ydet os, baade ved sin enstemmige tilslutning til «Nylændes» fortsættelse og ved det økonomiske rygstøt som mange av dem har ydet os.

En slik enig vilje gir styrke — og den gir derhos stor glæde.

Kristiania den 1ste januar 1917.

Norsk Kvindesaksforenings styre.

1866—1916.

Et tilbakeblik.

50 aar er forløpet siden den dag *John Stuart Mill* vakte motion om politisk stemmeret for kvinder i det engelske parlament.

I oktober 1865 var *lord Palmerston,* den mægtige førsteminister, død, og *lord Russell* var blit førsteminister, mens *Gladstone* var leder i Underhuset. Det engelske folk var gang paa gang blit lovet en reform i sine valglove. Nu gjaldt det at handle. Efter lange møter faldt det lovforslag, som gik ut paa at gi arbeidere — mænd — stemmeret paa basis av en viss census. Men *Gladstones* ord i Underhuset: «*Mot fremtiden kan dere ikke kjæmpe!*» — viste sig allerede at holde stik næste aar, idet reformen blev vedtat efter et forslag av *Disraeli* (den senere *lord Beaconsfield)* som nu var Underhusets leder. Den nye lov var den saakaldte «*Husbondestemmeret*» (household-suffrage) der gav fuld stemmeret til alle huseiere, og over 800 000 nye vælgere føiedes til de tidligere.

Ved denne leilighet var det, at *Stuart Mill* fremkom med sit forslag om at man ogsaa burde ta kvinderne med. Forslaget fik 73 stemmer, mens 196 stemte imot. Mange ganger har forslag om stemmeret for kvinder i de 50 aar som er gaat siden hin dag, været indsendt til det engelske parlament. Men hittil har man enten ikke behandlet dem eller de er faldt. Nu ser det ut som det lysner ogsaa i England. Der maatte en krig, som den, der nu paagaar, til, for at overbevise kvindestemmerettens motstandere om, hvad indsats kvinder kan bringe i det offentlige liv. «*Mot fremtiden kan man ikke kjæmpe!*»

Paa øen *Man* har alle kvindelige huseiere hat stemmeret siden 1880, og siden 1892 har ogsaa de kvinder, som betaler skat, været stemmeberettigede.

Imidlertid har kvindestemmeretten gaat sin seiersgang gjennem andre land, baade i Europa, Amerika og Australien. En liten oversigt mener vi her kan være paa sin plass.

Staten *Wyoming* i De forenede stater, er det land, som har æren av at være nummer en paa dette omraade, idet kvinderne

der allerede i 1866, mens Wyoming endda bare var et territorium, fik sin politiske stemmeret, og senere, da det var blit indlemmet i unionen som selvstændig stat i 1890, beholdt kvinderne denne ret. Bare 3 av Nordamerikas stater fulgte eksemplet inden aarhundredet skiftet, nemlig *Colorado* i 1893, *Utah* i 1895 og *Idaho* i 1896. *Australien* kommer imellem. Her var det Ny-Zeeland som gik i têten, idet stemmeret for kvinder indførtes i 1893, hvorefter *Syd-Australien* fulgte eksemplet i 1895, og *Vest-Australien* i 1900, *Ny Syd-Wales* i 1902. Samme aar fik kvinder stemmeret og blev valgbare inden det *Australske Statsforbund.* Derefter gik det hurtig. *Tasmania* 1903, *Queensland* 1905, *Victoria* 1908.

Imidlertid var man ogsaa i Europa begyndt at frigjøre kvinderne. *Finland* er her det første land. 29de mai 1906 fik finske kvinder — gifte og ugifte — politisk stemmeret med valgbarhet. Betingelserne er at de har fyldt 24 aar og betaler 1 mark (= 70 øre) i skat.

Saa kommer *Norge* som nummer 2. Ved stortingsbeslutning av 14de juni 1907 fik norske kvinder politisk stemmeret med valgbarhet paa samme vilkaar, som de i 1901 hadde faat kommunal stemmeret (altsaa: alle gifte og ugifte kvinder, som hadde fyldt sine 25 aar og som selv eller gjennem sin mand betalte skat av en indtægt, der paa landet beløp sig til kr. 300,oo og i byerne til kr. 400,oo).

I 1910 gav staten *Washington* sine kvinder stemmeret, i 1911 *California* og i 1912 *Oregon, Kansas* og *Arizona.*

Samtidig med at *norske kvinder* (11te juni) 1913 fik stemmeret og valgbarhet paa samme vilkaar som mænd, d. v. s. almindelig stemmeret, fulgte *Alaska* og *Illinois* efter de andre stater, og det samme gjorde *Montana* og *Nevada* i 1914.

Imidlertid maa vi tilbake til Europa, hvor *Danmark* 5te juni 1915 gav kvinder politisk stemmeret med valgbarhet paa samme vilkaar som for mænd, hvorefter datterlandet *Island* 19de juni samme aar gjør likedan som moderlandet.

Og saa i 1916 har Amerika atter frigjort kvinderne i følgende 4 land: *Manitoba, Alberta, Saskatchewan* og *British Columbia.*

Slik staar kvindestemmeretten nu ved det nye aars begyndelse.

Vi føler os forvisset om, at det, efter krigens slut, som kanske

kommer før vi aner, vil gaa meget hurtig med indførelsen av denne reform ogsaa i de andre land, hvis kvinder har ventet og kjæmpet for denne sak, likesaa tappert og godt, som kvinderne i de land, der har frigjort dem. *Red.*

„For der maa nogen begynde med at tilgi."

Mon det er noget vor tid savner saa svært som store mænd? Aldrig har det været bedre bruk for dem end nu. Et geni. En aand, som raget høit op over alle talenterne. En hvis røst kunde høres over kanonernes torden.

For nogen aar siden hadde vi den lykke at ha en slik mand her i landet. Han, som sluttet sin herlige digtning «Over Ævne» med disse ord: «Der maa nogen begynde med at tilgi.»

Ham hørte de paa ogsaa ute i Europa. Om han hadde levet nu. Hvad vilde han sagt? Ja, hvad vilde han vel sagt til alle Europas statsmænd, alle disse som staar for styret og har ansvaret, baade for at krigen begyndte, og for at den aldrig kan slutte, fordi ingen kan vinde og ingen kan tape. Vilde han ikke holdt en tordentale om statsmandskløkt og statsmandsmoral? Vilde han ikke ha fundet ord som naadde deres øre og trængte ind i deres sjæl. Ord, som formaadde at uro deres samvittigheter, at gi dem et stik i hjertet, naar de hadde været aller kjækkest til at snakke om at «knuse fienden», om at «kjæmpe til sidste mand». Vilde han ikke faat dem til at forstaa, at det er en merkelig tilsnikelse av, hvorlangt de styrendes magt gaar, dette, at de tror de har lov til at raade over mennesker «til sidste mand». Hvem har git dem carte blanche paa at skyte i filler den ene halvdel av menneskeheten, og sulte ihjel den anden?

Kunde vi ikke tænke os Bjørnson vælge denne tekst, og saa la den runge ut over galehuset Europa?

Og naar han hadde talt om alt det unge blod, som de lar flyte til ingen nytte, om alt det disse mænd kunde ha utrettet i verden, om de hadde faat leve, om alle de dræpte genier, verdensvelgjørere, profeter, seere — saa vilde han kanske snakket om

sulten, valgt den til tekst. Og den vilde kanske formet sig som en humoreske, en blodig ironi.

I taler om sult? Og allikevel sænkes skibene med den dyre last, som kunde mættet al verdens hungrende kvinder og barn, paa havsens bund! Og hans vældige fantasi vilde digtet eventyr om hvad der foregaar der nede paa havets bund nu, om nye dyrearter, som fedet og mættet av den mat de sultne mennesker ikke fik, vil dukke op naar krigen er slut, og som nye undervandsbaater torpedere hvad der maatte være levnet av «tonnage»!

Aa, komediers komedie! Hvem skal skrive det store verdensdrama om denne krig? Hvem skal læse menneskene teksten?

Bjørnson er død. Tolstoy er død.

Men deres ord er ikke døde.

Er ikke Bjørnson oversat til alle sprog — aa, at det vilde komme en stille nattetime, naar kanonerne et øieblik tier, dette ene lille forløsende ord, det eneste som *kan* faa ende paa denne krig, og hviske i deres øre, som har magten, hviske paa tysk, paa engelsk, paa fransk og russisk:

«Der *maa* nogen begynde med at tilgi!»

Kristiania den 8de december 1916.

Helene Lassen.

Utvidet forsorg for barnekurser i mødrefag.

Konsulenter i praktisk barnestel.

Paa den i vaares avholdte barselhjemutstilling, blev der i indledningstalen, som var uttryk fra den samme komités mening, fremholdt, at folkehelsen var det omraade, som kvinderne burde ta sig av i en særlig grad, og for at fremme den, maatte man naar barnet først vel var født paa barselhjemmet, begynde med barnestellet. Det blev dernæst paapekt, hvor eiendommelig det var, at mødre ikke mottok nogen undervisning paa dette omraade, saa de kunde bli dygtige familiemødre.

I den departementale komité, som i høst blev nedsat for at behandle Statens lærerindeskole paa Stabæk, foreligger der en

enstemmig indstilling om at mødrefag, biologi, slegtshygiene og praktisk barnestel, skal indgaa i husstellærerindernes fagkreds for at de senere i de respektive skoler kan undervise unge kvinder i disse fag.

Da disse fag vanskelig kan indføres ved Stabæk under den nuværende korte undervisningstid, før nybygning har fundet sted, foreslaar komitéen, at der straks skal oprettes midlertidige kurser i mødrefag i Kristiania og i Stavanger, hvor lærerindeeleverne efter at ha været paa Stabæk kan tilegne sig disse kundskaper.

Da Landbruksdepartementet har optat disse kursers kostende paa sit budgetforelæg, og da man vel neppe kan tænke sig Stortinget vil avvise kravet om, at en saa nyttig og paakrævet kundskap blir gjort almindelig, saa faar vi haabe, at disse kurser kan komme istand allerede fra høsten av. Kurserne tænkes at vare fra 2—3 maaneder og bli ledet væsentlig av vore kvindelige læger. Kristiane Skjerves bok: «Sundhetslære for unge kvinder» skal ligge til grund for undervisningen, supplerende mere indgaaende kjendskap til spedbarnets stel, ogsaa til hjemmebarnets og skolebarnets. Den praktiske undervisning blir at henlægge til en av de offentlige anstalter for spedbarn. Kurserne vil kunne søkes foruten av husstellærerinder ogsaa av andre som ønsker oplysning og veiledning i mødrefag.

Det vil vare længe inden disse kundskaper blir et almindelig folkeeie, men ogsaa efter at saa engang er blit tilfælde, vil konsulenter i praktisk barnestel være paakrævet. Fire øine ser bedre end to, og paa et omraade, hvor ingen vanskjøtsel eller efterladenhet maa tillates at finde sted, der er det godt at mødrene holdes aarvaakne i sine pligter, og at nye impulser strømmer rikelig ind.

Det var morsomt at læse i «Nylænde» hvad Sophie Rønnevig fortalte om hvad man i Amerika allerede hadde gjort for at forebygge sygdom og fremme folkehygienen, og det var bare at ønske, at vore sykepleiersker ogsaa blev sat istand til overalt i by og paa land hver dag fra et hovedkontor, at faa sig tildelt de patienter inden distriktet, som skulde besøkes, og derved utøve et udmerket arbeide i mange hjem. Det hindrer ikke at jordmødrene ifølge forslaget om utvidet forsorg for barn, blir vore konsulenter i praktisk barnestel, ja, de er det jo allerede i virkeligheten, saa her

blir det ikke tale om nye foranstaltninger paa dette felt, kun at utvikle og nyttiggjøre os den institution, vi allerede har, kun i en mere utstrakt grad. Jordmoren steller med den normale barselkone; blir barselkonen syk, er det hendes pligt at tilkalde læge, og han en sykepleierske, om han finder det fornødent. Likesaa med spedbarnet; opdager jordmoren noget unormalt, opfordrer hun moren til at søke læge, og godt vilde det da være, om moren kunde faa hjælp av en pleierske — her dreier det sig om en patient. — At en saadan sykepleierske ogsaa benytter anledningen til at gi raad og daad med hensyn til hele familiens levesæt, der hvor hun kommer, er bare godt og vel. Men tilsynet med den normale barselkone, og det friske barn ogsaa, utover barselsengstiden, det blir jordmorens sak. Sykepleierskerne faar nok at gjøre allikevel. Det er heldig, at de funktionærer, som beskjæftiger sig med de syke barn, ikke befatter sig med de friske, det bør være to forskjellige omraader.

Naar det gjælder for os at gjennemføre en mere systematisk barnepleie, at organisere barnestellet, mødrenes fagomraade, hvor en mindste standard i pleie og ernæring blir det første vi maa søke at faa istand, grundlaget vi begynder paa, da maa vi se os om efter mere arbeidshjælp.

Samfundsmæssig maa man da ordne sig, som man f. eks. gjør det paa en større gaard, naar nye forbedringer skal sættes igang. Istedenfor at indføre en ny arbeidshjælp og oprette en ny utgiftspost, ser man sig om, om ikke det forøkede arbeide kan tillægges en av de personer, som allerede er knyttet til stedet, hvorved denne, uten at der paalægges ham arbeide, der overgaar hans kræfter eller evne, ved den nødvendige høiere gagering, ogsaa kan faa sin egen personlige stilling forbedret — til gjensidig nytte og tilfredshet. Det er den praktiske, økonomiske og naturlige fremgangsmaate.

Jordmorstanden egner sig paa en fortræffelig maate som et redskap til en utvidet forsorg her. Den indtar just en saadan stilling i vort samfundsliv, at mere og netop saadant arbeide kan tillægges den. Jordmødrene har tid tilovers, de har saa godt som den utdannelse som behøves, deres kaar staar for tur til at forbedres, og menigmand vil staa sig paa at de utnyttes bedre

— til gjensidig gagn og tilfredshet. Jordmødrene kan ikke avskaffes, tvertimot, der bør bli flere av dem, og hvert distrikt formindskes, og hvorfor da ikke nyttiggjøre os dem, til bedste baade for samfundet og deres egen stand? Man maa ta forholdene som de er, indrette sig økonomisk og praktisk, utvikle og forbedre til fremme av det fælles bedste, samtidig som vi forsøker at hjælpe den enkelte stands særinteresser. — I dette tilfælde falder mødres, barns og jordmødres gagn saa naturlig sammen, at det bare blir at bygge paa det samarbeide, som blir etablert ved enhver fødsel, og som nu end ydermere er fastslaat ved mødreforsikringens bestemmelser om utvidet barselpleie. Ved de gjentagne besøk hos barselkvinden, som herigjennem er bragt tilveie, blir jordmødrene i endnu høiere grad end før den unge mors lærer i barnestel.

Hvis det skal lykkes os at faa landets barnestel bragt op i et jevnere og høiere nivaa, da maa vi, foruten at mødrene selv lærer de nødvendige fag paa dette omraade, ogsaa ved en utvidet forsorg for barn, skaffe os de funktionærer som behøves, for at fremme disse bestræbelser. Jordmødrene bør derfor, med disse formaal for øie, faa det nødvendige plus i sin utdannelse.

Mødre og jordmødre har i aarhundreder været henvist til hinanden, de har staat saa mangen dyst sammen, i mørke, nød, armod og bekymringer, vi har slaat armene om hinandens hals i gjensidig ulykkesfølelse. Nu, naar en ny æra oprinder for mor og barn, da holder vi paa vor «entente cordiale» med jordmødre. Det er den første sammenslutning mellem mor og stat til barnets vel — vi bygger videre paa den til bedste for en sund og gagnlig samfundsutvikling.

Katti Anker Møller.

Til Norges kvinder.

I de sidste utrygge og vanskelige aar har norske kvinder paa mange omraader utført et stort frivillig arbeide i fædrelandets tjeneste. Der er oparbeidet meget sanitetsmateriel, og meget tøi er oparbeidet til soldaterbruk. Der er rundt om paa mange steder organisert komitéer for socialt arbeide, der er samlet ind penger,

og der er sendt julegaver til dem som gjør vakttjeneste rundt land og strand.

Dette arbeide maa fremdeles fortsætte med usvækket kraft.

Men saa usikre som forholdene er, maa vi forberede os paa, likesom i andre land, at kunne overta ogsaa en del av mændenes arbeide, om saa skulde ske, at ulykken ogsaa skulde ramme vort land, og ufredstider bryte ind.

Norske Kvinders Nationalraad har derfor efter samraad med Forsvarsdepartementet sat igang en registrering i hele landet av arbeidsvillige kvinder, som i slike tider kunde overta lønnet arbeide i offentlig eller privat tjeneste. Vi stiller herved en indtrængende opfordring til Norges kvinder om at melde sig til arbeide.

Vore tilsluttede led og ogsaa andre interesserte kvinder i bygd og by har paatat sig at forestaa registreringen. Det vil paa hvert enkelt sted bli bekjendtgjort hvor den foregaar.

Skulde der være steder, hvor vi ikke er rukket frem med vor direkte henvendelse om at ta op en slik registrering, ber vi interesserte kvinder paa stedet henvende sig til Norske Kvinders Nationalraads kontor, Parkveien 62 b, Kristiania. De vil derfra kunne faa de nødvendige oplysninger og hjælpemidler til registreringen.

Norske Kvinders Nationalraad.

Nico Hambro,
formand.

Betzy Kjelsberg. Anna Backer. Karen Grude Koht. Dorothea Vik.
Othilde Utheim. Kirsten Holst.

Matstel og husstel.

Jeg har først idag hat anledning til at se «Morgenbladet» for 10de ds. og dr. Sopp's artikel 2 om matstel og husstel i fremtiden. Jeg læste artiklen med stigende interesse. Jeg blev glad for at der endelig var forstaaelse at finde for kravet om mere fagutdannelse for hushjælp. Det er nemlig ikke hr. Sopp som nu reiser dette krav. Det er et spørsmaal, som kvindesakskvinderne

i aarrækker har arbeidet for, og de maal vi har naadd paa dette omraade, har vi i første række kvindesakens forkjæmpere at takke for. Men det er altsaa en glædelig kjendsgjerning, at dr. Sopp og flere med ham nu begynder at faa den rette forstaaaelse av denne sak og hjemmets arbeide i det hele tat. Og hvad hr. Sopp skriver herom er jeg helt enig i.

Men naar doktoren tror at vi naar frem mot maalet ved at ophæve fællesskolen og gi husmødrene løn som anden leiehjælp, saa tar han sørgelig feil.

Hr. Sopp maa huske paa, at kvinderne nu *er likestillede* med mændene i samfundet vort, og denne likestilling opgives aldrig.

Naar to unge mennesker blir enige om at danne et hjem sammen, saa er det to likestillede personer som skal bygge dette hjem med fælles arbeide — fælles anstrengelser — mot fælles maal. Naar disse to flytter sammen, ophører *mit* og *dit,* da er det *«vort.»*

Hvad husmoren tjener ved sit arbeide, lægger hun paa hjemmets alter — deler hun med manden. Og hvad manden tjener paa sit arbeide, det skal han lægge paa samme alter — dele med hende.

Med andre ord, hvad hun tjener er hans, og hvad han tjener er hendes, uten at hun som en tjenende aand skal faa det som «løn» av sin herre og mester.

Hvordan har egentlig hr. Sopp tænkt sig lønningsskalaen for husmødre?

Det er desværre slik hos os, og vel ogsaa andre steder, at jo mindre tilløpet av kontanter til en families underholdning er — jo mere arbeide kommer der til at hvile paa husmoren.

En mand med liten løn, utfører som regel ogsaa litet arbeide. En husmor, som skal administrere et hjem, og kanske har mange barn og ingen hjælp, og saa skal faa de faa kontanter til at række, hun maa nedlægge et saa kolossalt arbeide, at det opveier mandens gage mange ganger. Og saa snakker hr. Sopp om «andel i mandens gage». Det røber en saa bundløs misforstaaelse, at vi vistnok endnu har længe igjen, før vi naar frem.

Og skal vi komme fremover, tænker jeg vi maa begynde paa en helt anden vei end den hr. Sopp anviser.

Vi maa nemlig komme derhen, at manden, naar han hæver sin gage, pent gaar hjem til sin kone med hele stasen. Hun har allerede ved sit arbeide ydet sit bidrag til hjemmets underhold, han kommer i efterskud med sit. Det som blir tilovers, naar de fælles utgifter er dækket, det blir løn for dem begge for fælles slit.

Og med en slik arbeidsordning for øie skal vi opdra døtrene vore. Vi maa la dem faa en opdragelse, en utdannelse, saa de blir sin ansvarsfulde stilling voksen. Og her kræves en almenkundskap, som maa staa fuldstændig paa høide med mandens, og en fagutdannelse, som er mere nødvendig end al anden fagutdannelse.

Men la os saa heller ikke glemme de unge mænds opdragelse.

La os lære sønnerne vore, at hjemmets arbeide fuldt og helt opveier mandens. La os oplære dem at forstaa, at naar de kommer hjem med sin gage, saa er det sin *gjæld* de betaler og ikke sin hustrus «løn».

Hvis hustruen fik sin bestemte løn for sit arbeide, sier hr. Sopp, saa kanske skilsmisserne blir færre, og barna bedre ernærte og opdrad.

Er det hr. Sopp's mening, at husmoren skal benytte sin personlige løn for sit arbeide til bedre opdragelse og bedre ernæring for barna? Hvad skal egentlig manden benytte sin løn til?

Videre sier han, at konerne, som sliter værre end mangen tjenestepike, «mottar alt det hun maa ha som gave» — og tænk «som kjærlighetsgave». —

Og skylden for dette forhold finder han i kvindernes opdragelse!!

Mon den ikke lettere er at finde i de mænds opdragelse. som i indbildt storhet, tror at dele ut «kjærlighetsgaver», naar de kommer hjem og betaler sit bidrag til sit eget og sine barns underhold, efterat de har levet en hel maaned paa kredit og hat baade opvartning og stel!

Nei, hr. Sopp, før De begynder at ville kuldkaste fællesskolen og de tilkjæmpede rettigheter for kvinderne, bør De forsøke at reformere Dem selv. Og skal der foretages forandringer paa opdragelsens omraade, saa la os være enige om, at vi maa utvide fagutdannelsen for huslig arbeide til ogsaa at gjælde vore gutter,

da først vil kanske mændene lære at forstaa sin pligt mot det fælles hjem.

«Og det land som først faar ordnet med *sønnernes* opdragelse efter tidens fordringer — det blir det sterkeste.»

K. R.

Ved Statens Lærerindeskole paa Stabæk

holdtes onsdag den 20de december en vakker avslutningsfest for skolens 48 elever. Av disse har 16 avlagt prøve som husholdningslærerinder, 20 som skolekjøkkenlærerinder og 12 unge piker har tat husmoreksamen.

Festen var denne gang en dobbelt, idet *frk. Dina Larsen* med dette skoleaar forlater sin stilling som skolens bestyrerinde. *Overlærer Refsdal,* formand i skolens styre, rettet en varm tak til frk. Larsen for den udmerkede maate, hvorpaa hun, fra skolens begyndelse til nu, har administrert denne. Hendes store personlige indsats hadde git skolen dens præg.

Landbruksdirektør Tandberg takket paa departementets vegne frk. Larsen for den orden, præcision og klare maate, hvorpaa alle hendes skrivelser og indberetninger var avfattet. Det faldt altid departementet let at besvare og være imøtekommende likeoverfor slike anmodninger som kom paa denne maate. Som et uttryk for landbruksdepartementets anerkjendelse av hendes dygtighet, overrakte han frk. Larsen en pragtfuld sølvbolle fyldt med skjønne tulipaner.

Frk. Dina Larsen holdt derefter en stemningsfuld tale, hvori hun rettet en tak til alle, som hun under sin virksomhet var kommet i berøring med, for den velvilje og godhet, der var vist hende, og som hadde resultert i det gode samarbeide, der straks etablertes.

Efterat *statsraad Vik* hadde rettet en henvendelse til de unge kvinder, som nu skal begynde sit arbeide med matstel, om fra første stund av at ha økonomi for øie, og efterat man hadde smakt paa de delikate retter, samledes man til hyggelig samvær i sko-

lens salon. Her overraktes frk. Larsen forskjellige mindegaver fra lærere, elever o. a.

Som tidligere omtalt i «Nylænde» er *frk. Larsen* fra 1ste januar 1917 ansat som departementets konsulent og inspektrice for husholdningsundervisningen, og faar sit kontor i Landbruksdepartementet.

Frøken B. Torp, som ogsaa har været lærerinde ved skolen fra den blev oprettet, er nu ansat som dens bestyrerinde.

F. M.

Op med kontingenten!*)

Hvor meget koster «Nylænde» om aaret? Kr. *3.85!*

Det er en saa beskeden kontingent, at man næsten maa smile av det. Og det er dette blad som har vist kvinderne veien i en række av aar — og som har hjulpet os dit, hvor vi nu er kommet. Bladet har for øieblikket økonomiske vanskeligheter. *Vi pligter at støtte det.* Sæt kontingenten op til *kr. 5,oo* pr. aar. Det er ikke for meget. Og det vil hjælpe betydelig. Men det er da for meget? Vi har ikke raad! Jo da — det har vi. Til konfekt og chiffon har kvinderne altid raad — det kan vi undvære. «Nylænde» kan vi ikke undvære.

Med de nu vundne politiske rettigheter og under den nye redaktion har bladet tat sigte paa en videre horisont, og alle de samfundsforhold, hvor kvinderne *ikke* kan undværes — det bør vi heller ikke glemme.

Men at kunne arbeide under betryggende økonomiske forhold, er vel en av de vigtigste betingelser for at arbeidet skal bli godt for alle.

Derfor op med kontingenten!

Ågot Gjems-Selmer.

Efter 22 aars tjeneste i Kristiania skolestyre

fratraadte *frøken Anna Rogstad* dette ved aarets utgang. Hun har været folkeskolelærerindernes repræsentant i skolestyret den

*) Dette indlæg kom redaktionen for sent ihænde til at kunne optages i vort sisste nummer i 1916, hvori vi omtaler «Nylændes» stilling. Men vi har ikke villet undlate at ta det ind i dette hefte, da det er et indlæg for «Nylændes» fortsatte trivsel.

Red.

hele tid, siden byskoleloven i 1894 fik bestemmelse om at lærerpersonalet skulde være repræsentert i dette.

Frk. Rogstad indehar nu, som bekjendt, stillingen som bestyrer av *fortsættelsesskolen for piker,* og er som saadan ikke valgbar som repræsentant for folkeskolens lærerinder.

Ved skolestyrets sidste møte før jul rettet formanden en varm tak til frøken Rogstad for det interesserte og dygtige arbeide hun i de 22 aar har nedlagt i skolestyret.

De nyvalgte kvinder i Kristiania bystyre.

Det blev ialt 12 kvinder som kom ind iaar, idet arbeiderpartiet ogsaa opnaadde at faa *fru Andrea Engh* valgt.

Frit gymnasium i Haugesund.

I et brev til «Nylænde» av 19de august d. a., som findes gjengit i vort nr. 17, meddelte *Constance Lothe* at der efter al sandsynlighet av det kommunale bystyre vilde bevilges midler til frit gymnasium for byens elever. *Dette er nu skedd: Haugesund har frit gymnasium for alle byens elever!* Bystyret har ogsaa anbefalet oprettelse av obligatorisk fortsættelsesskole.

Holland.

Et skridt fremad paa veien til like stemmeret for mænd og kvinder i Holland.

(Brev til «Nylænde»s redaktør.)

Siden den store kvindestemmeretsdemonstration i Amsterdam den 19de juni, har der været endel fremskridt i vor sak, som fortjener at nævnes. Kvindestemmeretsforeningen var i fuld virksomhet i hele sommer, ogsaa i ferietiden. Vi holdt friluftsmøter hver søndag, og da Generalstaterne den 19de september aapnedes, samledes tusener av kvinder i Haag. Man kunde se dem, samlet i grupper, ved hvert gatehjørne, hvor de utdelte skrifter og oprop.

Da *dronning Wilhelmina* kom for at avlevere sin aapningstale, indfandt kvinderne sig, iført sit hvite og gule akselskjerf, ved parlamentsbygningens dør, og om kvelden var det deres hensigt at fylde den store aapne plass foran bygningen, hvis ikke

politiet hadde været nødt til, paa grund av det spektakel, som nogen anarkister foranstaltet, at rydde plassen for mennesker. Men siden den dag har der været opstillet en kvindevakt ved indgangsdøren til 2det kammers forsamlingssal, naar dette har hat et møte for at diskutere de valgreformer, der sigter til at gjøre de samme repræsentanter til virkelige utsendinger fra den hele nation, som bestaar av baade mænd og kvinder. Denne kvindevakt har været paa sin post liketil 6te november, da debatten om kvindestemmeretten var endt. For at gjøre det klart for parlamentsmedlemmerne, at hver av de 23 vakthavende kvinder repræsenterte tusener av medlemmer inden kvindestemmeretsforeningen, hadde foreningen indkaldt til Haag repræsentanter fra alle sine 150 led, der er spredt over hele landet. Den dag da den principielle diskussion om stemmeretsreformen aapnedes, fyldte over 4000 kvinder, alle bærende stemmeretsfarverne, «De Binnen hof» (plassen foran parlamentsbygningen), og kammerets præsident mottok en deputation, bestaaende av *dr. Aletta Jacobs*, formand i landsforbundet for kvinders stemmeret, og to andre styremedlemmer, som overrakte en petition, der indeholdt kravet om politisk likestillethet for mænd og kvinder.

Stemmeretten er dog ikke blit indrømmet kvinderne, tiltrods for den aktive virksomhet, de har utfoldet. Men naar man sammenligner de gamle og de nye betingelser for valgbarhet, kan man allikevel visselig si, at kvinderne har vundet et skridt fremad.

Den nuværende grundlov, som blev vedtat i 1887, gir stemmeret til alle *mandlige indbyggere,* i besittelse av en viss valgcensus og modenhet, som skal fastsættes av valgloven. Revisionsforslaget, der blev fremsat av regjeringen og som nu er vedtat av andet kammer, gir valgret til alle voksne mennesker, og gjør det mulig for en senere valglov ogsaa at gi kvinderne *stemmeret, «dersom og forsaavidt man finder det passende, uten dog at indføre valgcensus.»*

Efter dette har vi opnaadd *valgbarhet* med en gang, og *en chance for at faa stemmeret,* saa snart som den sittende regjering vil indrømme kvinder denne.

Vore venner og tilhængere i 2det kammer, især socialdemokraterne, har forsøkt at fremsætte et tillægsforslag, som gik ut

paa at stryke ordet «mandlig» og utelate den specielle paragraf, som handler om stemmeretten for kvinder. Men regjeringens chef avslog forsigtig at motta dette tillægsforslag. Ikke fordi han selv er imot stemmeret for kvinder, men fordi han mente man ikke var berettiget til at sætte sig utover det kompromis, som ved sidste valg i 1913 blev vedtat av de politiske partier, der nu utgjør majoriteten i kamrene. Vor førsteminister, *Mr. Cort van der Linden,* har allikevel allerede sat sig utover kompromiset al den stund han gir os valgbarhet til alle statsinstitutioner. Dette kommer efter al sandsynlighet dels av den forandring, som er foregaat i kvindernes stilling paa grund av krigen, dels ogsaa av det eksempel Danmark har git, ved midt under denne, at indrømme sine kvinder stemmeret paa like vilkaar med mænd. De hollandske kvinders fordel av krigen blir altsaa «*valgbarhet*», eller som man kalder det «*passiv stemmeret*». Den vil gavne bare nogen faa, og blænde de manges øine, som vil anse den for at være en gevinst av stort værd.

Vi kan nok undre os over den maate, hvorpaa de mandlige politikere, som er nødt til at anerkjende vor ret til politisk likestillethet, maaler den ut til os, uvillig og betænkelig, idet de gir og tilbakeholder snart det ene snart det andet.

Paa Ny-Zeeland har kvinder hat stemmeret siden 1893, men er endda ikke *valgbare* til parlamentet. I Holland derimot kan kvinder nu faa sæte i parlamentet, før vi har faat retten til at stemme! Argumenterne for at indrømme kvinder stemmeret er de mest motstridende, som tænkes kan. Nogen parlamentsmedlemmer foreslaar, at gi *bare ugifte* kvinder stemmeret, mens andre hævder at *bare de gifte* bør ha den. Vi vil bruke vor tid og ikke slippe taket, før vi kvinder har vore rettigheter grundlovsmæssig garantert likesom vore brødre har.

Forat den nye grundlov kan bli lov, maa den gjennemgaa en anden læsning i Første kammer og en tredje læsning i Generalstaternes plenum, hvor den kræver $^{2}/_{3}$ majoritet. Derefter fordres kongelig sanktion.

Martina G. Kramers.

«Nylænde»s redaktion er fremdeles i Keysers gate 7 A III. Kontortid 11—$^{1}/_{2}$3. Redaktøren træffes personlig mellem 1—2.

«Nylænde»s ekspedition er flyttet til Centraltrykkeriet, Toldbodgaten 31/33.

Nylænde

Tidsskrift for Kvindernes Sak

Utgit av Norsk Kvindesaksforening

Redaktør: Fredrikke Mørck

31. aarg. | KRISTIANIA, 15. JANUAR 1917 | Nr. 2

Alvilde Prydz.

Ingen av de kvindelige forfattere i de sisste 40 aar har været kvinders sak mere trofast end Alvilde Prydz. Usvikelig har hun hævdet kvinders menneskeret og deres individualitet fra sin første til sin sisste bok. Hverken «autoritet» eller «skole» spiller nogen rolle for hende. Hun har altid gaat sine egne veier, trodset kritiken og hylene omkring sig, og maalbevisst fulgt sit eget hoved og, — fremfor alt sit eget varme hjertes inspiration. Alvilde Prydz har hat den samme skjæbne som de fleste varmhjertede mennesker har, den at bli misforstaat av den store masse, der stramt, koldt og kritisk sætter sig til doms over personer, hvis sjæleliv de mangler betingelserne til at forstaa. Hun maatte bort fra den norske kulde. For, som *Camilla Collett* og *Henrik Ibsen* og mange andre, «frøs» hun herhjemme, som de «kløvet hun skodden med blodig bryst,» og drog «mot syd — til en solskinskyst.» Foreløbig til Danmark. Der fandt hun menneskene mildere og blidere stemt, vandt større forstaaelse.

I den litterære kreds som i 80—90 aarene omgav *Georg Brandes* og *Erik Skram* fandt hun venner. Især var Erik Skram hende en god ven og veileder.

Alvilde Prydz har tilbragt mange aar utenlands, har et par ganger faat nogen smaa stipendier av Det Schæfferske legat og

har opholdt sig i Paris, Rom, Neapel og i flere av Tysklands byer. Men glemte dog ikke sit fædreland. Hendes herlige naturskildringer røber i en sjelden grad hvor finstemt og forstaaelsesfuldt hendes sind er for Norges natur. Av og til kom hun hjem paa kortere besøk. Stadig var hun i arbeide. Den ene bok efter den anden fik vi fra hendes penn. Jeg nævner i farten «*Lykke*» 1890, «*Paa Fuglevik*» 1891, «*Mennesker*» 1892, «*Drøm*» 1893 osv. alle naar de op til «det store og sjeldne» og vidner om forfatterindens rike evner, dype sans og fine øre.

I 1896 kom Alvilde Prydz's store, herlige og kanske mest læste bok: «*Gunvor Thorsdatter til Hærø*». Den er kjendt i hele Skandinavien og i mange andre lande ogsaa. I Finland er boken overordentlig høit skattet. Det har oftere hændt mig i utlandet, naar jeg træffer finner, og de hører at jeg er fra Norge, at deres første spørsmaal har været: «Kjender De Alvilde Prydz?» «Gunvor Thorsdatter er den mest læste og den bok man holder mest av i vort land.» — og lignende.

Det vil føre for langt at komme med en kritik over Alvilde Prydz's fofatterskap; det taler for sig selv. Det var heller ikke meningen med denne artikel.

Men naar nu Alvilde Prydz for anden gang søker om digtergage, vil vi uttale vor besste haap og vort inderligste ønske om at denne maa bli hende tildel. Første gang var i 1901, for 16 aar siden altsaa. Hun var dengang av vore mest kompetente mænd indstillet til at faa denne haandsrækning. Men — kvindelige forfattere var ikke i kurs dengang. Hun fik avslag hos statsmagterne. Iaar har Kirkedepartementet indstillet paa bevilgning av hendes digtergage. Vi føler os forvisset om at denne gang kan statsmagterne ikke komme utenom hende.

Vi norske kvinder som specielt staar i dyp taknemlighetsgjæld til Alvilde Prydz for alt det udmerkede, det varmhjertede og gediegne hun har ydet os i sin kunst, vi vilde føle det som en skam for vort land, om hun nu igjen skulde faa avslag.

Fr. Mørck.

Kvindernes socialpolitiske opgaver.

Redaktionen har elskværdig anmodet mig om at uttale mine tanker om de socialpolitiske opgaver, som særlig kan tænkes at ligge mere tilrette for kvinderne blandt de mange, som paahviler de styrende inden stat og kommune.

Idet jeg efterkommer denne anmodning vil jeg paa forhaand uttale, at det blir en subjektiv besvarelse, basert paa de idealer og ideer som jeg haaber at se realisert i vort samfund tidligere eller senere.

I de senere aar er det blit et mindre fremtrædende punkt i diskussionerne om kvindernes deltagelse i politikken dette om den eller de særlige opgaver, som «ligger og venter» paa kvinderne. Det var noget av en agitationsblomst dette uttryk, særlig fandtes det i dagspressen foran valgene, dengang da kvindernes stemmeret hadde nyhetens interesse og partierne følte sig usikre paa, hvorledes kvinderne vilde benytte sin stemmeret. Efterhvert som det viste sig, at kvinderne qua vælgermasse ingen revolution vilde fremkalde, forsvandt fra valgagitationen denne høitidelige forsikring om at samfundet *ventet* paa kvinderne, og istedenfor denne agn dukket en voksende reaktion op mot kvindernes offentlige arbeide, som har bevirket at kvindernes antal som folkevalgte repræsentanter i by- og herredsstyrer er minsket fremfor øket.

Dette er den første erfaring kvinderne har høstet som vælgermasse, og ut fra denne erfaring vil jeg fremholde som kvindernes første opgave den at *hævde sin plass* som deltagere i det politiske arbeide, tiltrods for eller kanske netop paa grund av den megen tale om «*feminismens farer*» at hævde atter og atter, at samfundet aldrig kan bli fuldkomment, førend saavel den mandlige som den kvindelige væsensside er indrømmet tilstrækkelig raaderum ved siden av hverandre. Denne opgave maa kvinderne fortsætte at holde frem, uten at la sig avskrække av de vekslende bølger, som «feminismens» motstandere reiser.

Apropos «feminismens farer» — jeg erindrer meget godt min første politiske lektion — min fødebys konservative avis forkyndte og profeterte om de farer, som ufravigelig maatte vælte

ind over samfundet, dengang da radikalismen begyndte at ta fart i Norge — men samfundet stod allikevel; mangfoldige gange senere har jeg ogsaa set de mest indtrængende advarsler fra dem som frygtet *det nye,* men tiltrods herfor — eller kanske netop paa grund herav, har det *nye* — paa næsten alle omraader — i større eller mindre grad indtat det gamles plads. Dette skrik om feminismens farer kan derfor ikke skræmme dem, som har været ute i en storm før, men av hensyn til alle dem som ikke har opgjort sig hvad feminisme egentlig er, kan det kanske ikke være avveien at se litt paa dette.

Feminisme opfattes i almindelighet som en bevægelse, der foruten at den arbeider for at løfte kvindernes politiske og sociale niveau, lar sig lede og drive av *ensidige kvindeagtige* følelser. *Feminisme* opfattes glat væk som *kvindeagtighet.*

Men hvad er egentlig *feminisme* andet end *kvindernes sammenslutning* for at opnaa reformer i samfundet — paa samme maate som arbeidernes sammenslutning under socialdemokratiets banner, er deres union for at fremme sine interesser, — som kapitalisternes sammenslutning er deres union for at fremme sine interesser.

Feminismen er *kvindernes sammenslutning* for at fremme samfundsgavnlige reformer. Man forstaar vel, at i alle deres øine, som er imot reformer ideltheletat, maa saavel en kvindernes sammenslutning, *alias* feminismen, som en arbeidernes sammenslutning, *alias* socialismen, indebære en likesaa stor fare for samfundet som ethvert andet fremskridtsparti.

Det grundsyn hvorpaa feminismen eller kvindernes sammenslutning hviler, er dette, at *ikke alt,* som er frembragt av mandshænder eller mandshjerner er «saare godt,» men at der tvertimot i samfundet findes omraader og forholde, som man desværre maa gi karakteren «mislykket» eller «utilfredsstillende.»

Disse omraader er f. eks. *barns og mødres betryggende forsørg,* likesaa *de gamles og utslittes, de forlattes og fattiges.*

Her mener jeg, findes der opgaver ventende paa kvinderne, og som samfundet trænger at faa løst efter nye synsmaater og principer, ikke efter mandlige, men netop efter kvindelige synsmaater.

Socialdemokratiets ideal er at se stat og kommune styret som en stor forretningsorganisation. Feminismens ideal er at se samfundet — paa de specielle omraader — som den store mor, der har ansvar og pligt for hvert av sine barn, fra de fødes og til de dør, og som derfor ogsaa til gjengjæld maa ha raadighet over dem. Dette vil maaske medføre at enkelte reformer snarere vil faa karakter av revolutioner i folkemeningen.

Paa hjemmenes omraade, arbeidsstedet for den kvindelige husarbeider, trænges kraftige reformer i husenes indredning for at lette husarbeidet, et boligtilsyn, noget i likhet med fabriktilsyn, kunde visstnok ikke være avveien, men det maatte være husmødre, som maatte utgjøre en del av dette boligtilsyn.

Der er et omraade som gjælder baade stat og kommune, hvor det forekommer mig, at kvinder maatte kunne ta et eller flere «skippertak» og faa ryddet bort gammel slendrian, dette er de forholde som berører avholdsarbeidet, sædelighetsarbeidet, sædelighetslovgivningen. Avholdssaken imøtegaaes ofte overfladisk nok med den bebreidelse, at avholdsfolket er saa fanatisk, men hvis man vil tænke litt nøiere over i hvilket intimt forhold alkoholen og usædeligheten og sædelighetsforgaaelser staar til hinanden, saa kanske man lettere forstaar avholdsfanatismen.

Heller ikke bør det oversees at alkohol og økonomi har vanskelig for at trives sammen, at det derfor er god socialøkonomi at holde alkoholen i ave i samfundet.

Det som jeg anser for kvindernes største opgave med hensyn til deres socialpolitiske virksomhet, er at de bevisste om sin pligt, bevisste om sin evne, ifald de staar sammen, slutter sig om sak efter sak med det formaal at reformere samfundet paa de omraader, hvor mandsstyret har vist ikke at kunne magte sin opgave.

Baade for stat og kommune gjælder det, at kvinderne vil kunne finde sine givne opgaver, ifald de benytter sig av chanserne.

La mig tilsisst nævne en sak, som det forekommer mig, at kvinderne snarest mulig burde søke at faa realisert, nemlig «kvindelige prester». Forslaget om den nødvendige lovforandring er for længere tid siden indsendt, saavitt jeg husker av fru *Martha*

Steinsvik. Sikkerlig er det kun et spørsmaal om tid, naar denne forandring vedtages, men eftersom det ikke er reele invendinger som staar imot denne reform, men kun fordom, burde der fra kvindelig hold gis støtte til forslaget, saa at det snarest kunde bli lov.

Agnes Martens Sparre.

En veteran.

I denne maaned er det 30 aar siden *Sophie Otterbech* første gang viste sit gode, lune ansigt paa Kristiania magistrats, dengang temmelig skidne kontorer.

Stilfærdig, paalidelig og tilforlatelig gled hun ind i sit arbeide, der for uindviede saa saa ubegripelig kjedsommelig ut — den kommunale statistik. Men under hendes kloke øine og skøieragtige smil kunde selv tallene bli morsomme! Aldrig tror jeg der har hersket noget som lignet kjedsomhet der hvor hun præsiderte.

Hun var, da hun begyndte paa magistratkontoret, ikke længer ung, hadde været med at starte adresseboken for Kristiania, og blev paa grund av sine kund- og egenskaper straks chef paa sit kontor, hvad dengang sjelden kvinder var. Betalingen var ikke rar, men hæderen var der jo! Hun arbeidet helt selvstændig

og fandt op mange fornyelser og forbedringer. Men hendes største egenskap var næsten den maate, hvorpaa hun tok sig av de yngre assistenter, hun efterhvert fik. Hun forstod at behandle hver av dem efter deres forskjellige individualitet og fik altid frem det bedste i dem; mange og gode er de ord, alle disse har at si om hendes utrættelige velvilje og uopslitelige gode humør. Et humoristisk blik, et morsomt citat — og smaa knuter og vanskeligheter jevnet sig ut likesom av sig selv.

Der stak ikke saa litet av en poet i hende, kanske det var hemmeligheten; og saa det, at hun var fra et prestehjem, hvor hun tidlig var blit vant til at ta sig av og stelle godt med alleslags mennesker. — Som hun kunde fortælle der nordfra, hvor hun var opvokset! Imellem kunde hun ogsaa bevæges til at skrive noget ned, og det gjorde altid lykke; jeg husker specielt et nordlandssagn som stod i «Nyt tidsskrift» — det var gripende.

Ved oprettelsen av det store folkeregister gik frk. Otterbechs kontor ind som et led i dette, og fra at være selvstændig kontorchef blev hun — paa et vis ialfald — underordnet. Men hun greiet det sisste likesaa godt som det første — hvilket vel er det bedste vidnesbyrd om hendes sjeldne karakter.

Nu er hun forlængst faldt for alle aldersgrænser, er med hæder gaat av paa pension — og begyndt arbeidet igjen med det samme! Hun er tilsynelatende uundværlig. Sikkert kan man ialfald gaa ut fra, at den dag den ranke, staute skikkelse med det evig uforandrede fornøielige ansigt for alvor forsvinder fra folkeregisterkontorerne, vil bli en sorgens dag for mange.

Kristiania i januar 1917. *Kaja Geelmuyden.*

Norske Kvinders Nationalraads centralkomité

utsender som Oplysningsskrift II «*Norske medicinske Urter,*» som paa en grei, letfattelig maate gir veiledning i indsamling, og senere behandlingsmaate av vort lands vildtvoksende apotekervekster.

Nu i disse tider — da importen fra utlandet stænges eller van-

skeliggjøres, gjælder det at gripe leiligheten og nyttiggjøre, hvad vi selv har i landet. Derfor mener vi, at nu er det rette tidspunkt kommet til at gjøre *kvinderaad og ungdomsforeninger* opmerksom paa vor rikholdige medicinske planteverden. Her er et ubearbeidet felt — et «nylænde,» som bør optages til dyrkning, og det er utvilsomt, at der ved indsamling — og dyrkning — av disse vekster kan tjenes penge for landet.

Vort maal maa da være først at dække vort eget lands forbruk — og derefter ogsaa at skaffe vore tørrede medicinske urter indpas i andre lande. Men forat dette maal kan naaes, maa arbeidet organiseres.

Denne sak har været optat før av andre uten at ha ført til noet større resultat, — væsentlig fordi man den gang hadde at konkurrere med den ytterst billige arbeidskraft i andre lande — men vistnok tildels ogsaa paa grund av manglende organisation.

Idet vi varmt anbefaler kvinderaadene at opta dette arbeide nu til vaaren, peker vi paa det hensigtsmæssige i ogsaa at interessere *ungdomsforeninger og skolernes lærerinder* utover landet — dels ved at der gjennem disse utdeles Oplysningsskrift II — dels ved, at de danner *indsamlingslag for urter* paa hvert sted med en formand, som kontrollerer urternes forsvarlige behandling og mottar dem til forsendelse. Vi mottar med glæde underretning om slike indsamlingslags dannelse.

For at lette indsamlingen og derved bedre kunne konkurrere i pris med utlandet, var det ønskelig, om man kunde interessere smaabrukere for *dyrkning* av stedegne medicinske urter.

Vi ber Dem snarest underrette os om, hvor mange skrifter De vil ha til utdeling — og at De opgir os navn og adresse paa ungdomsforeninger eller enkeltpersoner, som skrifterne bør tilstilles.

Drogeforretninger, som kjøper medicinske planter er:

Apotekernes Fælleskjøp A/S, Grubbegaten, Kristiania.

Apotekernes Laboratorium A/S, Ø. Voldgate, Kristiania.

Bærums Droge- og Kemikalieforretning, Holmensgate, Kristiania.

Kristiania i januar 1917.

N. K. N.s centralkomité
Akersgaten 44 [2].

Retslig forhør av barn.*)

Forbrydelse og barn — naar disse to ord nævnes sammen, gir det et stik i enhver god mands eller kvindes hjerte, men, desværre, alle mennesker er ikke gode, og de to ord maa nævnes sammen saavidt ofte at det beklageligvis er meget berettiget her at opta til diskussion emnet «*Retslig forhør av barn.*»

Det er tre maater hvorpaa barn kommer i berøring med forbrydelser: enten som utøver av forbrydelsen, eller som offer for den, eller som vindne til den. — Det er især det andet tilfælde, altsaa naar barn er utsat for en forbrydelse, som ligger mig paa hjerte. Men da behandlingen av det tredje tilfælde, nemlig naar barn har været vidne til en forbrydelse, falder sammen med det forannævnte, vil, hvad jeg her kommer til at si, passe for begge tilfælde, med den forskjel at saken er saa meget alvorligere og sørgeligere, naar barnet selv har været utsat for forbrydelsen, og dette er saa meget oftere tilfælde end at det har været vidne til den — vidner sørger jo forbryderen gjerne for at der ikke er til den slags uhyrligheter. For disse forbrydelser er jo desværre gjerne sædelighetsforbrydelser.

Naar en forbrydelse er opdaget, kommer spørsmaalet om for hvilken ret den skal behandles.

Spørsmaalet blir avgjort paa den maate, at der blir fundet ut hvilken størrelse av straf vedkommende *forbrydelse* vil faa — hvis forbryderen blir fundet skyldig — og saa blir de mindre lovovertrædelser, de saakaldte forseelser, henvist til politiretten; de mindre forbrydelser, som kan faa op til 3 aars straf, kommer for meddomsretten — herunder kan ogsaa forekomme sædelighetsforbrydelser.

De alvorlige forbrydelser kommer for lagmandsretten. Til denne kan ogsaa baade forbryderen eller det offentlige appellere saker, som har været fore i meddomsretten; det offentlige kan ogsaa i visse tilfælde indanke disse for høiesteret.

Der er aldrig vidneførsel for høiesteret, saa den behøver vi ikke at beskjæftige os med.

*) Foredrag holdt ved Norske Kvinders Nationalraads møte 4. oktbr. 1916.

Politiret og meddomsret er den samme med hensyn til fremgangsmaaten; forskjellen er den at ved politiretten utføres aktoratet ved politimesteren, mens det ved meddomsretten utføres av dertil beskikkede sakførere.

Meddomsretten bestaar av sorenskriver og to domsmænd. Til domsmænd er kvinder valgbare og blir nok ofte valgt; men for hver enkelt sak blir domsmændene uttrukket ved lodtrækning blandt alle dem som er valgt for et bestemt tidsrum, nemlig 3 aar, og det blir den rene tilfældighet om en kvinde kommer til at fungere.

Naar man sier en sorenskriver, tænker man paa en ældre, erfaren mand; men jeg vil gjøre opmerksom paa, at det likesaa gjerne kan være en ganske ung mand, netop færdig fra eksamensbordet, nemlig en sorenskriverfuldmægtig — og slik en ung mand kan man jo ikke vente skal ha megen erfaring med barn, eller forstaaelse av smaapiker.

Videre er tilstede: den offentlige anklager, politimesteren eller sakføreren og en protokolfører. Foran disse staar det lille vidne og blir utspurgt av sorenskriveren og sakføreren. Vil nogen av domsmændene rette nogen spørsmaal, er dertil anledning.

At nogen med vilje vilde saare en stakkars liten pike, som ulykkeligvis har været utsat for en sædelighetsforbrydelse, tror jeg ikke; men at en uøvet eksaminator — og, ja, en øvet med — kan komme til at saare unødvendig, tror jeg. Det er saa faa git at kunne sætte sig ind i et barns tankegang.

Aldrig kan det vel undgaaes, at en slik vidneførsel blir noget av en pine for barnet; men jeg undres, om det ikke altid vilde være en trøst for en liten pike, og kanske for en gut ogsaa, og en beroligelse for vedkommende forældre, at der var en kvinde tilstede.

Naar jeg sier en kvinde, saa mener jeg naturligvis ikke en hvilkensomhelst kvinde, men en virkelig dertil skikket kvinde, som kunde optræde med myndighet, hvis hun syntes spørsmaalene var utilbørlige.

Naar vidnet er avhørt, blir det sittende inde og høre paa de andre vidner, hvis sorenskriveren ikke er omtænksom nok til at sende barnet væk. Slikt bør jo ikke være avhængig av vedkom-

mende sorenskrivers eller sorenskriverfuldmægtigs omtænksomhet; for det kan da aldrig være godt for et barn at sitte og høre paa at en forbrydelse blir drøftet op og ned — dette gjælder i like høi grad gutter som piker og ogsaa andre forbrydelser end sædelighetsforbrydelser.

Jeg vil ikke her undlate at berøre en ting, som nok ligger utenfor mit egentlige emne, men dog staar i nær forbindelse med det, nemlig en *bedre beskyttelse av barna i vort samfund.*

Kan vi ikke gjøre noget for at hindre de forfærdelige detaljerte referater fra lagmandstingene, som staar i mange av vore aviser?

Ingen andre kan da ha nogen nytte av disse end aviserne, som kanske sælges i større antal fordi det er sensation.

Er det ingen som har magt til at stanse dette, som tænker paa, hvor disse forbrydelser paa denne maate faar endda større følger i samfundet end de behøvet at ha.

Hvordan tror dere ikke disse referater virker daarlig paa ungdom og barn, gir dem kundskap om synd, som de kanske længe endnu vilde været uvidende om, sætter deres fantasi i bevægelse og gir kanske den første tilskyndelse til senere forbrydelser.

Det er i slike tilfælde forfærdelig at tænke paa at aviserne spredes i tusendvis utover landet.

Hvortil ogsaa alle disse billeder og beskrivelser av forbrydere! Det blir jo formelig gildt at være forbryder. *(Forts.)*

Vinnie Franklin Knudsen.

Fra Ungarn.

Den ungarske kvindestemmeretsforening «*Feministenverein*» i Budapest har sendt *keiser Karl,* der som bekjendt ogsaa er konge av Ungarn, følgende telegram:

«For Deres Majestæt, som i disse store tider er blit kaldt til at løse store opgaver, frembærer vi vort inderlige ønske om, at de ophøiede motiver, der ligger til grund for det allerhøieste manifest, maa bli til virkelighet i Deres Majestæts regjeringstid.

Med tillid venter vi, at Deres Majestæts ungdommelige kraft vil bringe folket det som vor hensovede konge har haabet og ønsket, nemlig: *gjenoprettelse av en varig fred til bedste for folkene, og likeberettigelse for alle arbeidende medlemmer av samfundet, altsaa ogsaa for de ungarske kvinder,* der i fredens, saavelsom i krigens tider, har været trofaste og arbeidsomme borgere i sit fædreland, og der som mødre har baaret det skrækkeligste martyrium i disse tider. Deres Majestæts manifest fylder os med forhaabninger, fordi det gir uttryk for ønsket om *en varig fred,* og stiller i utsigt, at tiden for denne fred samtidig betyr en epoke i den sociale utvikling, i værdsættelsen av arbeidet, i likeberettigelse for alle.

Paa vegne av de organiserte ungarske kvinder hilser vi med forhaabningsfulde hjerter Deres Majestæt.»

«*Feministenverein.*»

Lignende telegrammer er sendt fra de tilsammen 120 byer og landsbyer i Ungarn, hvor der findes led av «Feministenverein».

Mr. Bryan om kvinders stemmeret.

Ved den store kvindekongres i San Francisco var ogsaa Mr. Bryan tilstede som taler. Om stemmeret for kvinder uttalte Mr. Bryan følgende:

Jeg er en tilhænger av stemmeret for kvinder, og jeg er ikke i tvil om kvindestemmerettens endelige seier. Den har gjort hurtigere fremskridt end jeg ventet. Jeg vil gjerne faa lov til at føie nok et argument til de mange andre som har været fremført til fordel for denne reform. Naar det av og til uttales i de land, hvor kvinder har faat stemmeret, er dette skedd «paa grund av mænds «ridderlighet», og ut fra deres «retfærdighetsfølelse likeoverfor kvinder.» Men av frygt for at nogen mænd av ridderlighetshensyn kanske ikke gjør saa meget som de burde, og da jeg er ræd for at nogen av dem ikke saa helt ut kan kontrolleres, hvad deres retfærdighetsfølelse angaar, saa vil jeg gjerne fremsætte et andet argument. Det staar ikke i motstrid med de to nævnte, det supplerer dem.

Det er dette: *Mænd bør stemme for kvindestemmeretten, fordi de behøver kvinders hjælp til at fuldbyrde de ting, som bør fuldbyrdes.* Jeg har erfaring for, at naar man kan vise en mand, at det er i hans egen interesse at gjøre en ting, saa hjælper det vidunderlig til at faa ham til at gjøre den ting. Dersom en ting blir klargjort for os saa tydelig, at vi virkelig kan se vor egen fordel ved at utføre den, saa er vi alle slik, at det falder os lettere at gjøre vor pligt. Denne paastand er det jeg vil fremsætte for dere med hensyn til kvinders stemmeret. Der vil komme en dag hvor menneskenes nivaa vil bli mere etisk, og hvor man mere og mere vil appellere til samvittigheterne, og hvert menneske er interessert i en reform, som han ikke skammer sig ved at forfegte hvorsomhelst, en reform, som han tror paa, en reform, som efter hans mening appellerer til det etiske og moralske, til samvittigheten; for dette menneske er det magtpaaliggende at kvinder faar stemmeret, fordi kvindernes samvittighet er paa den side, hvor de gode ting findes. Dersom nogen er i tvil om dette, skal jeg føre bevis. Gaa til hvilkensomhelst kommune her i De forenede stater, hvor kvinder har faat stemmeret, og dere vil opdage, at hver mand i den kommune, som har fordel av utugt og lever et forbrydersk liv, er imot stemmeret for kvinder. Og hvorfor? Jo, fordi han instinktivt vet at kvinders samvittighet er imot dette hans liv. Ingen høiere tribut kan ydes kvinder end den, som en slik opposition yder, der er ræd for at la kvinders samvittighet komme til at arbeide imot hans forretning og hans ønsker. Det er den største kompliment som kan gives kvinderne, og den ynkeligste kompliment, som kan gives en god mand, er at han ikke har saa megen sund fornuft som en slet mand, fordi den daarlige mand vet at kvinder er imot ham, og den gode mand burde vite, at kvinderne staar paa hans side.

Men — jeg bygger aldrig min tro paa fordringer eller paa ekstraordinære ting. Jeg bygger den paa en saks seier ved de fundamentale argumenter til gunst for saken. At der undertiden hænder ting, som gjør at gjennemførelsen av en god sak opsættes, det vet jeg. Men det hænder ogsaa av og til ting, som fremskynder en god sak. Jeg er viss paa at en av resultaterne av den frygtelige krig, som nu paagaar i Europa, vil bli fremskridt

overalt for kvindernes krav paa stemmeret. Folkets tanker vil være vendt mot fred, og naar folket tænker paa fred, kan det ikke undlate, at tænke paa kvindernes interesse i denne. Ved at gi kvinder stemmeret, vil fredens forkjæmpere forstaa, at de faar kvinder til at støtte den sak, som altid har ligget deres hjerte nær.

Forleden dag var jeg ute og saa paa et marked. Blandt andet saa jeg den avdeling, hvor der solgtes kaliforniske rødtrær og tømmer. De hadde nogen overordentlig vakre saker i en bod der. De var gjort av utveksterne paa rødtrærne, som har nogen svært vakre tegninger i veden. Disse utvekster paa trærne fortalte man mig, skyldtes insekter. Insektet stikker træet, og naturen blir stimulert til yderligere anstrengelse paa grund av stikket og lager denne vakre tilføielse til sig selv. Kanhænde, at naar krigen har stukket menneskeheten, saa vil den stimuleres til at utfolde en kraft og vekst, som vil gjøre de ting, vi ønsker, skjønnere, og paaskynde de ting, som vilde være gaat langsommere fremad, uten denne krig. Der maa da sandelig kunne komme noget godt ut av den forfærdelige erfaring, som menneskeslegten gjennemgaar i denne tid! Hvis jeg ikke ser feil, vil virkningen av krigen fremme kvindestemmeretten og bringe tusener, ja, titusener av mænd til at røste for den, ikke paa grund av «ridderlighet» mot kvinderne, og heller ikke ut fra retfærdighetsfølelse, men fordi de trænger kvinders hjælp til at stoppe militarismens vælde.

Fra Frankrike.

Til det av «Den internationale kvindekomité for varig fred» utgivne blad «*International*», der utkommer i Amsterdam, har den franske sektion sendt et utkast til et program, som skal tjene som basis for komitéens arbeidsplan i de kommende maaneder. Utkastet er utarbeidet av et av komitéens medlemmer og lyder i oversættelse:

«De europæiske nationer utstaar i disse tider den værste katastrofe som nogensinde har rammet menneskeheten. Det synes som om intet kan stanse det blodbad, som decimerer den men-

neskelige race, hindrer alt fremskridt og tilintetgjør resultatet av mange aars arbeide.

Hadde kvinderne kunnet hindre denne umaadelige ulykke? Nei. De har ikke nogen magt over den maate, hvorpaa det sociale maskineri funktionerer, de har ikke tilstrækkelig indflydelse paa sine barns opdragelse, de love, som de ikke har været med at lage, sikrer dem hverken borgerlig eller økonomisk uavhængighet, hvilket er de væsentligste betingelser for al virksomhet.

Vi vil forsøke baade nu og i fremtiden at utvikle kvindernes indflydelse, arbeide for at fjerne hatet mellem folkene, og paa tilintetgjørelsen av den brutale magts herredømme. Vi mener at enhver utvidelse av kvindernes rettigheter vil virke til samfundets forbedring. Derfor kræver vi for kvinderne:

Stemmeret som første løn for kvinders medarbeiden i landets politiske liv.

Borgerlig likhet for at hæve kvindernes stilling inden familien og for at øke hendes magt over sine barn.

Samme adgang til undervisning.

Like løn for like arbeide.

Menneskehetens historie lærer os, at kvinderne fra de ældste tider av i almindelighet har været motstandere av den utøilede kraft, og det er unødvendig at minde om hvormange ganger de har reist sig mot vold og brutalitet. Utvidelsen av kvindernes rettigheter svarer altid til en forøkelse av deres velgjørende indflydelse. Det er godt at huske paa at *Norge,* som er det eneste land der grundig og uten den mindste voldsomhet har bedret sin politiske stilling, ogsaa er det land, hvor kvinders politiske position er den bedste.

Det er godt at mindes, at *De forenede stater,* hvor kvindernes politiske rolle er saa vigtig, har git beviser, der er kjendt for alle, paa sin kjærlighet til fred, ved at tilbakevise alle de krigerske ophidselser, og bruke alle midler for at undgaa en konflikt med Mexiko.

Kvinderne, som gir livet, har i høiere grad end mændene, respekt for livet, hun tragter sterkere end han efter de fredeligste løsninger paa en konflikt.

Vi anerkjender derfor den vedvarende bruk av voldgift og

mægling mellem nationerne paa samme maate som alle civiliserte nationer anerkjender bruken av disse mellem individerne. Vi vil, at det skal bli regel, at man tar sin tilflugt til voldgift ved enhver trudsel om strid, fra begyndelsen av saavelsom under utviklingen av fiendtligheterne. Vi mener, at naar demokratiet faar overmagten i det politiske liv, vil det være en borgen for freden. Vi er av den mening, at alle diplomatiske forhandlinger skal fremlægges for offentligheten. Fordi vi er overbevisst om, at likesaa længe som de individuelle interesser er bundet til et lands produceren av forsvarsmateriale, likesaa meget blir farerne for krig øket, fordrer vi, at krigens verksteder blir nationens eiendom, idet vi forventer, at den almindelige tilstand i verden skal tillate en almindelig avvæbning, hvilket alle kvinder bør være enig om at stræve for at realisere hurtigst mulig.»

Følgende har lovet at sende «Nylænde» artikler i 1917: *Anna Backer, Randi Blehr, Gina Borchgrevink, Kaja Geelmuyden, professor N. Gjelsvik, Nico Hambro, Helga Helgesen, Magda Hjorthøy, Kristine Holsen, Anna Hvoslef, Betzy Kjelsberg, Marie Kjølseth, Vinnie Franklin Knudsen, Karen Grude Koht, Dina Larsen, Helene Lassen, Constance Lothe, Haakon Løken, Olaug Løken, Marie Mathisen, Katti Anker Møller, Alvilde Prydz, Barbra Ring, Anna Rogstad, Dorothea Schjoldager, Agnes Martens Sparre, Sofie Voss.*

Av utenlandske: *Clinny Dreyer, Martina G. Kramers, Clara Ragaz samt Frida Stéenhoff.*

Vi skal senere supplere fortegnelsen.

Trykfeil. I Anna Bugges artikkel «*Kvindetanker over Mosebok* i utviklingslæren» i Nylænde nr. 23 1916 s. 354 l. 21 f. o. staar Uræosstangen, skal være *Uræosslangen*. I nr. 24 s. 372 l. 10 f. o. staar: trods vor 2000 aarige vandring med standens fyrste, skal være: med *aandens* fyrste. S. s. l. 10 f. n. staar: upartiskhet som ofte kan være forbundet med den store digter og tænkeraander, skal være: upraktiskhet som osv. S. 373 l. 23 f. o. staar: barnagtighetslove, skal være, *barmhjertighetslove*, s. s. l. 2 f. n.: og kjærligheten, skal være: *dog* kjærligheten.

«Nylænde»s redaktion er fremdeles i Keysers gate 7 A III. Kontortid 11—1/23. Redaktøren træffes personlig mellem 1—2.

«Nylænde»s ekspedition er flyttet til Centraltrykkeriet, Toldbodgaten 31/33.

Nylænde

Tidsskrift for Kvindernes Sak

Utgit av Norsk Kvindesaksforening

Redaktør: Fredrikke Mørck

31. aarg. | KRISTIANIA, 1. FEBRUAR 1917 | Nr.

Fra Alvilde Prydz.

Kjære redaktør!

Maa jeg faa lov at rette en liten feiltagelse i Deres elskværdige uttalelse om mig i det forrige nummer av bladet. De siger der at jeg nu for anden gang søker om digtergage. Det er dette formastelige jeg maa erklære mig aldeles uskyldig i. Jeg søker ingen digtergage. *En* gang har jeg søkt, det har De ret i, opmuntret som jeg blev dertil av en del av vore betydeligste mænd og med disses anbefalinger. Men det kunde aldrig falde mig ind at gjenta den historie.

Saa langt var jeg fra at tænke paa noget slikt, at da en bekjendt en dag sendte mig en lykønskning ianledning noget han hadde læst i avisen, var jeg tilbøielig til at anse det for en feberfantasi, for vedkommende var jo syk. Og en anden der kom og fortalte, at nu hadde forfatterforeningen vist søkt for mig ogsaa, ham kunde jeg paa tro og love forsikre: Nei! Før falder maanen ned paa jorden, før noget slikt kunde ske! Jeg har nemlig aldrig kunnet rose mig av *nogen* slags kollegial anerkjendelse eller hensyn fra den kant. Og jeg minded om, at dengang jeg for endel aar siden fik det store reisestipendium av Stortinget, da blev et høit æret medlem av forfatterforeningen — selveste Gunnar Heiberg — grepet av retfærdig harme og skrev i avisen, at nu gik Stortinget og tok i forfatternes lommer for at være gavmild mot Alvilde Prydz.

Naa, men saa kommer jo dagens blad ogsaa mig ihænde, og jeg ser at regjeringen har indstillet til digtergage ogsaa mig. Den har vistnok fundet likesom enkelte andre, at det neppe anstændigvis bør kunne la sig gjøre at «være gavmild» mot alle disse mandfolk, og saa lade som jeg slet ikke var til.

Men saa er der jo enkelte andre igjen, som kanske mener, at netop dette vilde være det eneste rigtige. En venlig røst i «Morgenbladet» kommer med nogle underminerende bemerkninger netop i anledning dette fænomen, at regjeringen har stillet sammen med «3 forfattere» et andet slags væsen, en kvinde, som altsaa efter vedkommendes formening ikke bør stilles sammen med «3 forfattere», men staa paa en plads for sig selv.

Der er virkelig noget som taler for dette. Og eftersom alt bør tages i den bedste mening, bør det jo kunne opfattes som en slags literær courtoisie. Opfatter man det anderledes, kan man vanskelig værge sig for et indtryk av uforfalsket mandlig plumphet og sneversyn, sammen med en liten ihærdig bestræbelse for at tilintetgjøre glæden, og formindske hæderen ved det regjeringen har gjort og Stortinget forhaabentlig vil gjøre — ikke for det hellige «3» tal, men for den ene og de 2.

Alvilde Prydz.

Det første kvindelige medlem av De forenede staters Kongres.

De forenede stater har faat valgt én kvinde ind i sit parlament!

Staten Montana, hvis kvinder fik stemmeret i 1914, har valgt *Jeannette Rankin* som sin repræsentant. Hun fik 7000 flere stemmer end den mandlige motkandidat. Jeannette Rankin har tat sin eksamen ved universitetet i Montana og er et ualmindelig dygtig og anseet menneske.

Vi ønsker Amerikas kvinder tillykke med valget, og haaber snart at kunne melde, at Norges kvinder ogsaa faar sin repræsentant eller repræsentanter i vort parlament.

Retslig forhør av barn.

(*Forts.*)

Ja, saa kommer jeg til lagmandsretten, og det er først og fremst den mine tanker gjælder, naar det er barn som har været offer for en forbrydelse.

Jeg er ræd for at jeg i denne indledning til vor diskussion kommer til at si mange ting, som De nok alt vet; men jeg synes jeg er nødt til det for at klargjøre hvad jeg mener er galt.

Jeg vil derfor faa lov til at fortælle hvordan den hele rettergang er, som ender med lagmandsretten.

Jeg tar derfor et eksempel som desværre ikke er enestaaende. En liten pike langt oppe i en avsidesliggende fjeldbygd blir utsat for en sædelighetsforbrydelse, som blir anmeldt til øvrigheten. Lensmanden kommer for at forhøre hende, og det blir gjerne gjort i forældrenes nærvær. Der er dog ingen bestemmelse herom. Hermed begynder den lille pikes martyrgang. For hvem gaar hun den? Jo, for os andre. Hendes lidelser ved det som er hændt hende, blir saavisst ikke mindre ved alt det hun maa gjennemgaa efterpaa. Nei, det er nok for at et slikt umenneske skal faa sin straf, og for at *vi andre* dermed maa bli sparet for gjentagelser, og da har sandelig *vi andre* forpligtelser mot disse ulykkelige smaa.

Ja, saa gaar saken til politimesteren, og om kortere eller længere tid faar barnet besked om at møte for sorenskriveren. Han har to retsvidner, og det er den rene tilfældighet om nogen av disse er en kvinde; og hvad jeg sa om sorenskriveren for en stund siden, passer igjen. Der er ingen garanti for at han ikke er en ung fuldmægtig. Og saa maa hun spørres og spørres — det kan man jo ikke komme utenom; men tænk hvor det er pinlig for en liten pike; selv dette forhør kan la vente noksaa længe paa sig, og det er en av mine hovedanker, at barnet skal vente saa længe før det blir forhørt. Jo længere tid der gaar, des mindre blir sikkerlig vidnesbyrdet værdt.

Nu kunde man jo haabet, at det uskyldige offer for forbrydelsen skulde kunne slippe — to ganger har hun nu for forskjellige personer maattet berette alt det hun vet om den.

Hvor godt, om det saare sind nu kunde faa lov at falde til ro — hvor godt ogsaa for forældrene — og om hun nu kunde forsøke at glemme det skrækkelige som er hændt; men, nei, om 2—3, kanske 6, maaneder skal hun møte for lagmandsretten i nærmeste store by. Tænk, hvor alle disse ytre ting — en lang reise og alt hvad dermed følger, og saa den stadige tanke paa at hun ikke maa glemme noget av sin historie — tænk hvor alt dette skal bidrage til at præge den triste oplevelse i det bløte barnesind.

Hvor vilde ikke De eller jeg lide ved at se vor lille pike gaa og grue for den dag hun skal frem i lagmandsretten! Hvorledes tror De ikke den ventetiden kan ta paa, baade fysisk og psykisk, for baade forældre og barn!

Jeg behøver nok ikke at utvikle, hvilke moralsk skadelige følger det ogsaa kan komme til at ha.

For hvad vil det si at skulle frem for lagmandsretten for et barn?

Jo, det vil nok føles som at skulle frem for en stor forsamling av mænd, og der utspørres om ting som det er vanskelig at tale selv med sin mor om. Der sitter jo lagmanden med sine to meddommere, statsadvokat, forsvarer o. s. v. og saa hele lagretten, hvor det nok sjelden sitter nogen kvinder ved slike anledninger — det sørger gjerne forbryderens forsvarer for, ved benyttelsen av sin ret til at utskyte et visst antal av lagrettens medlemmer. Det overlates ofte til lagmanden, som den mest øvede, at eksaminere — er det blit mig fortalt; men forsvareren har ogsaa lov til at spørre — og hvilken garanti har man for at en ivrig forsvarer ikke kan komme til at rette unødvendig pinlige spørsmaal. — Selv om forbryderen har tilstaat, blir den lille pike ofte forhørt. —

Og slik som hun spørres, om de mest intime detaljer og oprørende enkeltheter ved forbrydelsen — det findes vel nødvendig av vedkommende, for den rette belysning av saken; men det kan imellem næsten føles som en beskyttelse av forbryderen paa ofrets bekostning.

Det var en slik liten pikes saare graat i retten, som har faat mig til at ta denne sak op.

Det blir visst vanskelig at faa forandret dette, for princippet i hele denne vor rettergang er, at de, som skal dømme, skal se og høre vidnerne og selv faa indtryk av vedkommende; det er maaske ganske rigtig, naar det gjælder voksne; derom vil jeg ikke uttale mig; men hvad kan et slikt indtryk av et barn være værdt?

Tror Dere, barnet er sig selv ved en slik anledning?

Nei, ofte staar det nok der og svarer, keitet og genert, ja og nei, paa spørsmaalene — eller det er nok en utenatlært lekse barnet plaprer op. Naar man vet, hvor vanskelig det er for en voksen at være et nøiagtig vidne efter en længre tid, hvad kan man saa vente av et barn!

Jeg tviler paa, at man, da loven blev skrevet, har tænkt paa hvad dette «indtryk,» hvis værdi vel er meget tvilsom, koster barnet — og man kan godt si barnets forældre med. Jeg synes, at man her, for at være helt ut retfærdig, er kommet til at være uretfærdig mot den allerede saa dypt forurettede.

Jeg vil her gjøre opmerksom paa, at jeg vet det hænder at barna ogsaa i lagmandsretten blir sittende inde og høre paa de andre vidner. Det synes jeg aldrig burde tillates.

Man faar næsten følelsen av, at er en slik forbrydelse vederfaret et barn, er det ikke saa farlig hvad det faar høre og opleve efterpaa; men jeg undres om ikke alt det «efterpaa» kanske kan komme til at skade barnet likesaa meget som selve hændelsen, hvis det f. eks. er et overfald. — En pludselig oplevet ting — en voldsom, forskrækkelse eller smerte f. eks. — faar jo efter en tid noget uvirkelig over sig, heldigvis, naar man bare kan slippe at maatte tænke paa det oplevede.

Denne sak blev tat op paa et av vore første møter i «*Norske Kvinders Nationalraad*», og for 3 aar siden tillot jeg mig at bringe den paa bane igjen. Siden har «*Porsgrunds Kvinderaad*» sendt en henstilling til bestyrelsen av «*Norske Kvinders Nationalraad*» om at ta arbeidet op. Samme henstilling er ogsaa kommet fra «*Bergens Kvinderaad*».

Bestyrelsen for N. K. N sendte derefter en henstilling til departementet, og den skrivelse blev saa av riksadvokaten sendt til statsadvokaterne o. s. v. Den lyder slik:

Der er rettet henvendelse til mig om at søke hindret, at barn i større utstrækning end absolut nødvendig blir avhørt som vidner i sædelighetssaker.

Jeg finder i den anledning at burde uttale, at jeg er enig i, at det bør saavidt mulig undgaaes, at et barn gjentagne ganger avgir forklaring i straffesak av heromhandlede art. I de fleste tilfælder vil vistnok én gangs avhørelse av barnet forut for hovedforhandlingen være nødvendig — enten barnet selv er fornærmet ved handlingen eller paa anden maate har kjendskap til saken. Det vil formentlig ogsaa forekomme tilfælder, hvor en fornyet avhørelse av barnet forut for hovedforhandlingen ikke vel kan undgaaes.

Men paa den anden side har jeg hat anledning til at bli bekjendt med saker angaaende forgaaelser mot sædeligheten, hvori vedkommende barn er blit uten tvingende grund avhørt gjentagne ganger forut for hovedhandlingen.

Jeg henstiller derfor til paatalmyndighetens tjenestemænd at ha sin opmerksomhet henvendt paa dette forhold, og hvor det kan ske uten væsentlig skade for sakens forsvarlige oplysning, endog helt at undlate at benytte barn som vidne, naar det antages, at avhørelsen og hvad med denne staar i forbindelse, vil kunne ha skadelig indflydelse paa barnets sædelige utvikling. Under enhver omstændighet bør i heromhandlede saker barn ikke avhøres flere ganger, end det maatte findes strengt paakrævet for sakens skyld.

Med denne henvendelse bedes de herr statsadvokaten underordnede polititjenestemænd gjort bekjendt.

Til fordeling mellem disse vedlægger jeg endel avtryk av nærværende rundskrivelse.

Kjerschow.

Bedre argument for at man i denne sak ikke kan nøie sig med hvad der alt er opnaad, kan man ikke faa, end i denne riksadvokatens skrivelse, naar han sier: «Paa den anden side har jeg hat anledning til at bli bekjendt med saker angaaende forgaaelser mot sædeligheten, hvori vedkommende barn er blit uten tvingende grund avhørt gjentagne ganger forut for hovedforhandlingen.» — Er dette dokument garanti for at slikt ikke

kan hænde igjen? — Nei, vi maa forlange, at saken i sin helhet blir tat op til undersøkelse, og man maa ikke gi sig før der er fundet en mere tilfredsstillende fremgangsmaate.

Jeg kan og vil ikke her komme med nogen slags forslag; jeg vet der er mange hensyn at ta; men jeg er sikker paa at dertil dygtige mænd og kvinder vil kunne finde en god løsning av spørsmaalet.

Og hvorfor maa vi kræve dette?

Jo, først og fremst for barnas skyld; for vi tror at de tar skade av det de maa gjennemgaa i forbindelse med en slik straffesak.

Og for det andet for samfundets skyld; for tror Dere ikke at mangen en forbrydelse, som burde være anmeldt, forblir uanmeldt, fordi man frygter for følgerne for sin lille pike? Tror De ikke, at baade De og jeg vilde betænke os, naar vi vet hvad en slik anmeldelse har tilfølge?

Men samfundet er ikke tjent med at et slikt umenneske gaar løst. De egenskaper, som i et givet øieblik kan gjøre ham til en slik forbryder, vil jo senere sandsynligvis lede ham til at gjøre det samme eller lignende om igjen.

Saa længe samfundet ikke griper til andre, mere radikale, midler, overfor slik en mand — det kommer vel — maa man sørge for at han blir stængt inde saa længe, at der staar skræk av det, og da maa loven ikke være slik, at den allerede ulykkelige forurettedes nærmeste kan komme i tvil om det ikke, under de raadende forhold, er deres pligt at fortie saken — for barnets skyld. *)

Vinnie Franklin Knudsen.

Fra Indien.

Den komité, som av den bengalske regjering har været opnævnt for at vareta de hinduiske pikers opdragelse, har offentliggjort sin beretning. Av denne ser man, at komitéen anbefaler en niaarig skoleundervisning for piker fra de fyldte 6 aar til det 14de, da de unge hinduiske piker i almindelighet maa forlate skolen for at gifte sig.

*) Som referert i «Nylænde» nr. 20 f. a. blev der efter fru Franklin Knudsens foredrag enstemmig vedtat en resolution til regjeringen. *Red.*

Matstel — husstel etc.

Uten at ha læst dr. Sopps artikel i «Morgenbladet», maa jeg bede om plads for nogen ord i anledning K. R.s svar til ham i «Nylænde».

Ganske visst er det saa, at vi i første række kan takke kvindesakskvinderne for, hvad der er naadd i retning av husstelsundervisning som *fag*utdannelse. Men netop fordi kvindesakskvinderne har set paa dette bare som *fag*utdannelse, er det jo *dem,* der ivrigst har motsat sig husstelsundervisningen, som tvunget fag for piker i barneskolen.

Men er der sund sans i at kræve undervisning i husstel for gutter, naar man bare betragter dette som *fag*utdannelse?

Før vi kommer til at se saken saaledes, at en smule kjendskap til husstel er et nødvendig led i alle menneskers *almen*dannelse — før er der absolut ingen mening i at kræve husstelsundervisning for gutter.

Vil man ikke at pikerne skal «hindres i sin utvikling» av dette «fag», som de allesammen vil ha direkte nytte av i sit liv som voksne, gaar det endnu mindre an at paalægge gutterne det.

Som *fag*utdannelse for mænd hører det udelukkende hjemme i hotelskoler, stuertskoler og lignende.

Lad os altsaa ikke være enige om, at «utvide fagutdannelsen for huslig arbeide til ogsaa at gjælde vore gutter» — men lad os faa øinene aapne for det faktum, at mænd aldrig vil kunne vurdere kvinders arbeide (om forladelse husarbeidet) ret med mindre de selv faar en smule personlig befatning med det, og at en smule kjendskap til dette derfor er et nødvendig led i mændenes — som i vor — almendannelse — og lad os dernæst faa iverksat de forholdsregler, der er en naturlig følge av et saadant syn paa tingen.

Saa om hustrulønnen!

Smakelig er den unegtelig ikke — og dog kan det vel hænde at dr. Sopp har ret i, at skilsmisserne vilde bli færre, og barnene bedre opdrad og ernært, om hustruen hadde sin bestemte lovfæstede andel av fællesboets indkomster. For det er nu engang saa, at saalænge det er overlatt til mandens godtykke — hvor-

meget eller hvorlitet av sine indtægter han skal avse til «fællesboet», saalænge vil der i en masse egteskapelige fællesboer gaa en uforholdsmæssig stor del til dækkelse av mandens personlige krav — og saalænge vil manden anse sig som den der «forsørger», og hustruen, som den der *lar sig forsørge* av ham — selv om hun i fællesboets interesse nedlægger mange ganger saameget arbeidskraft, som han gjør, og har meget færre personlige krav end han har.

Men kanske der lot sig finde en ordning **uten «hustruløn»**.

Lov om formuesforhold mellem egtefæller, 2det kapitel, § 14, 1ste passus, lyder: «Fællesboet bestyres av manden alene».

Nu er vel sandheten som regel, enten at «Fællesboet bestyres av hustruen alene» eller at «*Fællesboet bestyres av mand og hustru i fællesskap*».

Som regel er nemlig fællesboets indtægter mandens arbeidsfortjeneste, som ikke er større, end at den gaar med til det daglige livs behov — og som regel er vel ordningen slik, at manden greier med et par poster, som husleie, brændsel, skatter og lignende, mens «hovedbestyrelsen» ligger i hustruens haand — hvis da ikke hustruen besørger hele bestyrelsen av fællesboet.

Hvorfor da ikke likesaagodt ombytte ovennævnte passus i egteskapsloven med en av de to av mig nævnte — eller en anden der bedre svarer til livets behov?

Hvor fællesboets indtægter ikke bestaar i mandens arbeidsfortjeneste alene, men f. eks. i indtægterne ved en forretning eller lignende, hvis bestyrelse hustruen ikke saa let kan delta i, byder jo loven anledning til at træffe særskilt ordning.

Skulde det idethele ikke være paatide, at kvindesakskvinderne ofret vor egteskapslovgivning et grundigt studium?

Helga Eide Parr.

Clara Bartons minde og de amerikanske kvinder.

De amerikanske kvindeklubber har sendt «*Det Røde Kors*» en protest mot den holdning som dette har indtat likeoverfor spørsmaalet om at *Clara Bartons* minde paa en eller anden

maate blir hædret inden den nye bygning som «Det Røde Kors» nylig har reist derover.

Den komité som av «Det Røde Kors» var nedsat til at ordne med bygningen, har motsat sig at *Clara Bartons* navn nævnes inden denne.

Da Clara Barton, som bekjendt var grundlæggeren av «Det Røde Kors» i Amerika, har de amerikanske kvinder i retfærdighetens navn fundet at burde protestere mot denne krænkelse av hendes minde.

En resolution, undertegnet av flere kvindeklubber i De forenede stater, er tilstillet *præsident Wilson.* I denne anmoder de om præsidentens hjælp til at *Clara Bartons* minde paa en vakker maate kan bli hædret inden det samfund, som hun har grundlagt, og som hun viet sit liv.

Vi skal efter «History of Woman Suffrage» i korte drag gjengi *Clara Bartons* arbeide i menneskehetens tjeneste.

Clara Barton var datter av en velstaaende og anset jordeier. Hun fik den bedst mulige opdragelse, og begyndte selv i 16-aarsalderen at undervise. Efter senere at ha utdannet sig i en høiere læreanstalt i New York, satte hun igang en friskole med 6 elever. Aaret efter forærte hun skolen, som da hadde 600 elever, en vakker, vel indredet bygning, og overgav den saa i andre hænder. Litterære studier lokket hende til Washington. Hun var kjendt i Amerika for sin overordentlig store forretningsdygtighet, og blev tilbudt en post i et av regjeringskontorerne. Clara Barton var den første kvinde, der i Amerika indehadde en slik stilling, og hun viste sig særdeles skikket for posten, men da der kom regjeringsskifte, fik hun, som var republikaner, sin avsked. Tre aar efter, da *Abraham Lincoln* var blit præsident, vendte hun efter anmodning tilbake til sin post. Saa brøt borgerkrigen ut. *Clara Barton* avslog nu at motta løn for sit arbeide i regjeringskontoret. Senere fandt hun at hun vilde yde sit land endda større personlige ofre, og besluttet at dra til slagmarken for at pleie de saarede. Ingen organisert feltpleie fandtes. Hun arbeidet derfor uavhængig av de ansatte sanitære korps, men var altid velset av dem. Ved egne midler skaffet hun det fornødne til de saaredes pleie. Clara

Barton gjorde aldrig hospitalstjeneste. Hendes arbeide var paa slagmarken, hvor hun i 4 aar gjorde tjeneste, altid ved feltlægernes side, utsat for kanonernes ild, i sommerhete og vinterkulde — aldrig forlot hun sin post, selv om klærne ofte blev gjennemboret av kugler og revet itu av skud. Saaret blev hun aldrig. Hun kjæmpet menneskehetens sak og behandlet *nord- og sydstaternes soldater med like stor ømhet og upartiskhet.* Ofte blev hun misforstaat og miskjendt. Men sydens *soldater* velsignet hende for gjenvunden helbred, og nordens mænd lærte inden hun gik bort, at respektere hendes loyalitet, hendes upartiskhet og hendes rene karakter.

Længe før hun hadde hørt tale om det, anvendte *Clara Barton* «Det Røde Kors»s store og skjønne principper: den fuldstændigste *nøitralitet* mellem jordens nationer med hensyn til pleie av saarede i felt — erkjendelsen av alle menneskers broderskap. Paa egen bekostning ledet hun senere, assistert av 15 personer, «efterforskningen av de savnede», og da hendes private midler var sluppet op, og hun var nødt til at trække sig tilbake, voterte kongressen for en bevilgning av 15 000 £ til erstatning for de penger hun hadde ofret, og til fortsat efterforskning. Dette arbeide endte i 1869, og hun indsendte en rapport til kongressen.

Vinteren 1867—1868 holdt Clara Barton efter opfordring foredrag om krigen, paa flere av Amerikas største lyceer. I 1869 kom hun paa en rekreationsreise til Schweiz, og da den fransk-tyske krig aaret efter brøt ut, meldte hun sig under Genferkorsets auspicier til arbeide paa slagmarken. *Storhertuginde Louise av Baden,* der var kjendt som en god landsmoder for sit folk, indbød derefter *Clara Barton* til at hjælpe sig med oprettelsen av sine bekjendte hospitaler, et arbeide, der tok flere maaneder. Ved Strassburgs fald gik hun ind i byen med den tyske hær, organiserte arbeidet for kvinderne, stod selv i spidsen for dette, og skaffet 30 000 soldater klær og anden hjælp. Den dag overgivelsen av Metz fandt sted, ilte hun dit med hospitalshjælp, og var i Paris dagen efter kommunens fald. I Paris blev hun i 2 maaneder, utdelte penger og klær, som hun selv bragte med og utstrakte litt efter litt sin hjælp til alle lidende i alle de beleirede byer i Frankrige.

Hun var repræsentant for «*Det internationale Røde Kors*», og præsident for «*Den amerikanske nationale forening av Det Røde Kors*», æresmedlem og eneste kvindelige medlem av «*Comité Strasbourgeois*»,, blev dekorert med «*Gulkorset*» av *storhertugen av Baden, og fik av keiser Wilhelm den første* «*Jernkorset*».

Clara Barton har git hele sit liv til arbeide for menneskehetens vel og fremskridt. Sin tid, sin formue og sin indflydelse har hun paa en storartet maate brukt til den slags velgjørenhet, som staar i det sande fremskridts tjeneste. Tiltrods for dette var hun en av de mest beskedne og tilbakeholdne kvinder, hun avskydde at vise sig offentlig, uten naar hun følte det som en uavviselig plikt. Fremforalt vek *Clara Barton* paa en næsten mimoseagtig maate tilbake for al slags berømmelse eller virak.

Hun var, likesom *Florence Nightingale*, en varm ven av kvinders stemmeret. Men noget direkte arbeide kunde hun ikke yde denne sak. Da man engang anmodet hende om at være aktivt med, svarte hun: «Da jeg var sterk, og dere svake, hjalp jeg dere, nu er dere sterke, og jeg er svak, nu faar dere hjælpe mig *til min ret.*»

Hvad der kan være grunden til at noget mindesmerke over *Clara Barton* er negtet plads i «Det Røde Kors»s bygning er vanskelig at forstaa. Bladet *), hvorfra meddelelsen er hentet, nævner intet derom.

Min morgengave.

Av foraarsfriske, farverike tanker
jeg sender dig en blomsterfylde skjøn.
Med festfryd i dit hjertekammer ranker
den liflig om mit billed sig i løn.

Hvor under krusifixets blide vigsel
det elskovsvarmt omstraalt derinde staar
i fromhets rene bo — for hele livet
de blomster spreder duft av evig vaar.

Fredrik Døcker-Smith.

*) «The Ladie's Review».

Fra England

har vi mottat opfordring fra «*Verdensforbundet for Unge Kvinders Kristelige Foreninger*» («World's Young Women's Christian Association») om at indta følgende meddelelse i «Nylænde», noget vi med glæde efterkommer:

Til reisende unge piker!

Ingen ung pike eller kvinde, som reiser alene, burde undlate at ha med sig et eksemplar av den Veiviser, som utgives av «Verdensforbundet for Unge Kvinders Kristelige Foreninger». I denne findes der adresser paa foreningernes «hjem», samt referancer til mennesker over den ganske verden.

En ny utgave, til en pris av 4 d. (ca. 30 øre), utkom 1ste januar 1917. Særskilte forespørsler om adresser gives uten vederlag. Man henvender sig til «*The Office Secretary, World's Y. W. C. A. 26 George Street Hanover Square, London W.*, hvor man ogsaa kan bestille «Veiviseren».

Russiske kvinder.

«*Russiske Kvinders Stemmeretsforening*» i Petrograd har arrangert 1 etaarig kursus for studier av de forskjellige grener inden den kooperative bevægelse. Kurset som holdes baade for mænd og kvinder, omfatter en stor mængde discipliner inden de forskjellige grener av kooperativ virksomhet, saavel i Rusland som i andre land. De forelæsninger, som skal holdes ved kurset, omfatter historie, økonomi, handel samt en del juridiske spørsmaal. Desuten vil der bli holdt forelæsninger over hvorledes saavel handels- som arbeiderkooperationerne bør organiseres og administreres. Grundige studier er ogsaa viet bank- og kreditsystemet, saavel som studier av teoretisk og praktisk akerdyrkning og landhusholdning.

Foreningen har sikret sig flere av Petrograderuniversitetets mest fremstaaende professorer og lektorer, og forelæsningerne vil finde sted i Kvindestemmeretsforeningens store forelæsningssal.

Den keiserlige russiske bank ansætter fortrinsvis kvinder. I aktieavdelingen er der udelukkende kvinder, ogsaa chefen er en kvinde.

En klinik for lungetræning.

I New York findes der en klinik, hvis grundlægger og direktør er *doktor Emily Noble.* Dette er i og for sig ikke saa merkelig. Men hospitalet er vistnok enestaaende i sit slags. Det er nemlig grundlagt med det specielle maal for øie, at lære barn at aande paa den rette maate for derved at skaffe dem bedre og sterkere lunger. Over 6000 barn har i de 10 aar, kliniken har eksistert, faat sin «lungetræning» der, og lært at skatte værdien av at utvide sin brystkasse tilstrækkelig ved at puste paa den rette maate. Dr. Noble har ved en leilighet uttalt: «Barn som aander utilstrækkelig, savner fysisk motstand og dør tidlig». Hun tok engang til sig en abnorm, helt umulig skolegut, lærte ham hvorledes han skulde puste, og inden faa uker kom der en merkbar bedring baade i hans fysiske utseende og i hans aandelige disposition. Det amerikanske blad, hvorfra denne notis skriver sig, tilføier: «Dr. Noble lever ikke sine dage forgjæves, tusener av unge liv er frelst fra en tidlig grav ved hendes lærdomme.»

Bøker.

Ingeborg Wille Hegge: „Huslig økonomi".

Cammermeyers forlag.

Boken utkom litt før jul, og den er nok ikke druknet i bokflommen, for det er en god, liten bok. Forhaabentlig er den naadd ind i mange hjem, baade til husmødre og til dem, som har gjort husstel til *erhverv* og vil forvalte det, som daglig betroes dem av andres gods, som gode husholdere.

Boken bør dog særlig anbefales alle forlovede og nygifte. Den gir noget at tænke paa og hjælper med nænsom haand, hvor hjælp bedst trænges.

Folk synes ikke, det er morsomt at spare, men de fleste nystiftede familier *maa* spare — ja, mange ældre familier med — i disse tider, hvor det er saa vanskelig for dem, der lever paa fast gage, som ikke stiger i forhold til livsfornødenheternes priser. Det er da ogsaa disse funktionær- og embedsfamilier *fru Hegge* specielt interesserer sig for, om end boken ogsaa har et ord til os alle. Kanske vil de producerende klasser faa litt mere forstaaelse av de forhold, de fast gagerte arbeider under — for-

staaelse av, at vi alle — mere eller mindre — er avhængige av hverandre under de raadende samfundsforhold og faar støtte hverandre efter bedste evne. Det gjælder at producere *mest* mulig, men ogsaa at forvalte *bedst*, mulig. «Økonomi i hjemmet skal omfatte hele vort daglige liv — helbred, livsfornødenheter, fremtidsutsigter, livsglæde og daglig tilfredshet — alt» siger fru Hegge. *Fornuftig økonomi* er at spare uten at *undvære*. Men hvor megen økonomisk sans, omtanke, erfaring og dygtighet skal der ikke til for at kunne omfatte alt dette, naar pengemidlerne er begrænset, og det gjælder at praktisere det i det daglige liv? Sandelig det trænger at læres, at *studeres*—det kan og bør ikke forutsættes at være noget alle forstaar sig paa, *uten* at ha lært det.

Mens andre land planmæssig har gjennemført undervisning i økonomi fra barndom til voksen alder, fra folkeskole til universitet, saa har vi trods mange aars arbeide ikke naadd langt, og vor ungdoms økonomiske og praktiske dygtighet lar endnu meget tilbake at ønske. Vi er i det hele ikke et økonomisk anlagt folk, som f. eks. franskmændene.

Kunde det engang gaa op for os, at økonomi er et interessant studium, hvadenten det gjælder huslig økonomi eller nationaløkonomi, saa vilde vi søke grundig viden, dygtighet og indsigt paa de mange felter en fornuftig økonomi omfatter, til gagn for folk og land.

Fru Hegges bok gir et overblik over, og en enkel veiledning i huslig økonomi, som hver mand og kvinde bør sitte inde med, før de tænker at sætte bo. Last but not least — boken er *ikke* kjedelig. Den er letlæst, og man slipper den ikke, før den er læst til ende. *Helga Helgesen.*

Margrethe Munthe:
„Nu synger vi om dyrene vore“.

Paa J. W. Cappelens forlag har *Margrethe Munthe* ogsaa iaar utsendt en sangbok for barn. Denne gang er det om husdyrene «vi skal synge». Alle barn kjender dem, følger dem med interesse og lærer at holde av dem. Viserne om de forskjellige dyr er stemt efter barnas forstaaelse, og de er morsomme og rytmisk vakre. Fortryllende er hønsevisen, som er bokens sidste. Vi faar mersmak, haaber derfor at Margrethe Munthe kommer med mere næste jul. Det eneste vi savner i boken er musik til teksten. Det er ikke alle som kan spille de melodier, som er angit. *F. M.*

Kari Gløersen: Olav Hall.

Forlagt av H. Aschehoug & Co. (W. Nygaard).

Olav Hall er prest, har gaat i «Brand»s skole. Han er idealist og kræver «alt eller intet». Først og fremst av sig selv. Han faar hele kleresiet: biskop, kirkestatsraad, stiftsprovst osv. mot sig og tvinges til at indgive sin avskedsansøkning — «for at undgaa skandale.» Olav Hall gaar ikke den almindelige landevei. Han er fra barndommen vant til at klatre i berg og ur. Han gjør det ogsaa aandelig talt. Boken er god. Vi lægger den fra os med en glad følelse av at der i vor tid kan skrives noget, som ikke dreier sig om det evindelige præk om kjønsforholdet mellem mand og kvinde. Der er liv og friskhet i fortællingen, saa den ikke et øieblik kjeder eller trætter læseren. Sproget er paa sine steder vel opkonstruert, men det er smaating i forhold til bokens gode sider.

F. M.

„Syn og segn“

hefte 10 er no kome. Det er siste hefte i aargangen og har som vanleg mykje forvitnelegt innhald.

Dosent Liestøl gjev ei livfull skildring av «Brørne Grimm og deira eventyrforteljing», som fekk so mykje aa segja for oss. Den unge diktaren *Hans Toresen* har nokre fine religiøse sonnettar og *Hans Viksjø* gjev ei interessant utgreiding fraa fysikk-soga: Galilei og den «Aristoteliske mekanikk», populært og morosamt skrive. *Anton Beinset* peikar i eit lite stykke «Paa Torget» paa dei aalvorstunge tider me liver i, og *Th. Schirmer* dryfter spursmaalet «Kann bøndene driva økonomisk klassepolitik?» eit overlag aktuelt emne, tankevekkjande og manande utgreidt. Til slutt gjev skriftstyraren,, *Olav Midttun,* eit yversyn yver den nynorske jolelitteraturen. Med dette heftet sluttar den 22de aargangen aat det framifraa tidskriftet.

Trykfeil: I overskriften paa Katti Anker Møllers artikel i «Nylænde» nr. 1 d. a., er der desværre kommet en meget slem trykfeil. Der staar: Utvidet forsorg for barnekurser i mødrefag, skal være: *Utvidet forsorg for barn. Kurser i mødrefag.*

I linje 2 f. o. samme artikel staar: samme komités mening, skal være: *samlede* osv.

«Nylænde»s redaktion er fremdeles i Keysers gate 7 A III. Kontortid 11—1/23. Redaktøren træffes personlig mellem 1—2.

«Nylænde»s ekspedition er flyttet til Centraltrykkeriet, Toldbodgaten 31/33.

Nylænde

Tidsskrift for Kvindernes Sak
Utgit av Norsk Kvindesaksforening

Redaktør: Fredrikke Mørck

31. aarg. | KRISTIANIA, 15. FEBRUAR 1917 | Nr. 4

Alvilde Prydz og de norske kvinder.

Med levende glæde har jeg læst Nylændes kloke og varme indlæg for digtergage til Alvilde Prydz.

Norske kvinder staar i dyp taknemlighetsgjæld til vor første nulevende norske forfatterinde — det er paatide at vi begynder at gi den uttryk.

Som digter har Alvilde Prydz tat op og ført videre Camilla Colletts store frigjørelsesarbeide, modig, maalbevisst, med utrættelig energi.

Hendes produktion er i slegt med det dypeste og ypperste i norsk aand, med fremgangstroen og fremgangsviljen, med den sterke naturgivne idealisme hos et ungt, sundt folk i vekst, slik den gjennem tiden har git sig uttryk hos vore største digtere, der staar et livspust fra hendes bøker som er i pakt med det bedste og uforgjængeligste i norsk litteraturtradition.

Mænd forstaar at værdsætte det gedigne de har midt iblandt sig, de kan samle sig og enes, naar det gjælder.

Vi kvinder vilde vokse paa det og berikes, om vi kunde gjøre likedan.

La os staa samlet i kravet paa digtergage til Alvilde Prydz, la os engang prøve at faa sagt hvad vi skylder hende, og hvor stolte vi er av at eie en kvindelig digter, som har gjort Norges navn ære langt utenfor landets grænse!

Lilly Heber,
dr. phil.

Barselhjem i Sarpsborg.

Mødrehjem for Smaalenenes amt.

Det første barselhjem i landet blev den 21de januar aapnet i Sarpsborg.

Arbeiderpartiets Kvindeforening og *Sarpsborg Kvinderaad* tok initiativet, og sammen med *doktor Bretteville Jensen* blev der dannet en komité. Det var i 1915. I forbindelse med barselhjemmet tænkte man ogsaa at oprette et mødrehjem for Smaalenenes amt. Ved hjælp av bidrag fra amtets byer og herreder, fra de større industriforetagender og fra private, samt ved garanti av Sarpsborg sparebank, lykkedes det at indkjøpe en større 2-etages trægaard, vel vedlikeholdt, for kr. 15 000.oo. I første etage er der indrettet til mødrehjem for Smaalenenes amt, i 2den etage til barselhjem for Sarpsborg og omegn. Jordmor frk. Lindberg fra Fredrikshald er ansat som bestyrerinde. Formand i hjemmets styre er fru Sigrid Hofseth, medlem av Sarpsborg formandsskap.

I parentes skal bemerkes at fru Hofseth fødte sit første barn paa den gamle fødselsstiftelse i Kristiania, hun var da den 7de som fødte i samme værelse. En av dem var en 13 aars pike fra Smaalenene, og da hun var den yngste kvinde som fødte i Norge, blev saa mange av byens læger som lokalet kunde rumme, tilkaldt for at overvære akten.

Barselhjemmet kan klare sin egen drift, mødrehjemmet kan det ikke. Men det faar under visse betingelser statstilskud. Derfor maa hjemmets 2 avdelinger økonomisk holdes ut fra hinanden. Det falder heller ikke vanskelig, da indtægterne kommer fra forskjellig hold. Paa barselhjemmet betales pr. dag som paa et almindelig sykehus. Det væsentlige belæg blir kvinder inden kredssykekassen, som faar penge av kassen til at betale for opholdet med, men ogsaa andre kvinder har adgang mot sedvanlig godtgjørelse. Opholdet er beregnet paa 14 dage. Barselhjemmet har et fødeværelse, bad og 4 værelser med to senger paa hvert.

I første etage holder de ugifte mødre til. Der bor ogsaa bestyrerinden. De ugifte mødre med sine barn bør helst være paa

hjemmet op til 1 aar. Foruten det sedvanlige husarbeide benyttes de ugifte mødre, naar de efter fødselen er sterke nok til det, i barselpleie og spedbarnestel i barselavdelingen. Herfor faar de særskilt betaling. Det er meningen at de ugifte mødre paa denne maate kan utdanne sig til barselpleiersker og barnepiker, hvis de forøvrig viser sig skikket til det, og senere ta ut i kommunal eller privat tjeneste.

I Smaalenenes amt fødes der ca. 225 barn utenfor egteskap hvert aar, og der er omtrent 2 barnemord pr. aar (9 paa 5-aaret). Et mødrehjem burde der være i ethvert amt og centralt beliggende.

Det er ikke saa risikabelt at faa istand et saadant hjem nu. Foruten statsbidrag er barnefædrenes bidrag blit en indtægt man kan regne med. Til belysning kan tjene at paa mødrehjemmet i St. Olavs gate 17, var barnefædrenes bidrag før de nye barnelove traadte i kraft, *kr. 0,97* pr. barn pr. maaned. I 1916 beløp bidragene sig til *kr. 3 000,oo.*

Ved den festlige tilslutning i anledning barsel- og mødrehjemmets aapning var Sarpsborg bys og amtets kommunale og medicinale autoriteter indbudt. Ogsaa medicinaldirektør Holmboe gjorde hjemmet den ære at være tilstede. Han roste hjemmets utseende og gav gode raad i anledning hjemmets videre drift.

Allerede før hjemmet var i fuld orden, hadde en ung ugift mor søkt tilflugt dit og hadde født for 14 dage siden. En barselkone, nygift, men som ikke kunde skaffe sig leilighet i denne vanskelige bolignød-tid, fødte dagen før den høitidelige aapning av hjemmet fandt sted. Den nyfødte lille skapning blev under festen løftet høit i veiret av kraftige mandsarme og fik sin særskilte skaal.

Katti Anker Møller.

Frøken Nanna Michelet

der, som vi tidligere har meddelt, i sommer underkastet sig eksamen ved Aas landbrukshøiskole, er blit ansat som bestyrerinde av gaarden Hauer paa Lørenskogen. Gaarden tilhører «Aug. Herman Franckes og dr. Barnardos barnehjem.»

Til hustruer og mødre!

Siden 1814 har vort fædreland ikke levet under saa vanskelige forhold som nu. I trængselaarene dengang var offerviljen stor i alle hjem. Savn led alle, men for landets bedste forsaget man gjerne og tappert.

I denne trængselstid trues vi av andre farer. Guldflommen som har flydt ind over landet, har ført megen luksus og ødselhet med sig, saa motsætningen i livsvilkaarene viser sig sterkere end nogensinde før.

De ofre som *nu* kræves, er at vise nøisomhet og sparsomhet. Det er egenskaper som er værdifulde i alle hjem og til alle tider. Som forholdene nu er, vilde de vidne om forsagelse hos dem som har overflod, og styrke og opmuntre dem som knuges av dyrtidstrykket.

Vi appellerer derfor til fædrelandsfølelsen hos vore kvinder, og ber om at hver og en i sit hjem og i sin kreds vil vise at de eier *evne* og *vilje* til at tjene sit land ved at arbeide for enkelhet i livsvaner, og nøisomhet og sparsommelighet i det daglige liv.

Styret for Norske Kvinders Nationalraad.

Inspektion av husstelsundervisningen.

Kirkedepartementet har efter samraad med landbruksdepartementet foreslaat oprettelse av en speciel inspektricestilling for skolekjøkkenundervisningen ved de skoler som henhører under kirkedepartementet.

Til denne stilling foreslaaes *Helga Helgesen.* At hun er særlig skikket for denne stilling, behøver vi ikke at fremhæve her i bladet. Ved sit dygtige arbeide og ved sin aldrig sviktende interesse, har hun paa den mest energiske maate kjæmpet skolekjøkkensaken frem i vort land. Hun har ogsaa tidligere været benyttet til at inspicere skolekjøkkenundervisningen.

Den nye stilling skal ogsaa være en raadgivende og veiledende for de lokale myndigheter, som maatte ønske at planlægge og oprette skolekjøkkener inden sine kommuner. Paa samme tid vil skolekjøkkeninspektricen være departementets konsulent angaaende denne undervisning. Lønnen er foreslaat sat til kr. 3 500 aarlig, hvortil kommer skyss- og kostgodtgjørelse.

Brev fra Kristianssand.

Kjære redaktør!

Tillater De mig nogle uttalelser i anledning av artiklen «*For der maa nogen begynde med at tilgi*» i Nylænde nr. 1 d. a. Den sætter mit tankeliv i sterk svingning.

Maa det med rette kaldes en tragedies tragedie i al sin komik, hvergang en almensandhet erkjendt og anvendt av hundreder i dagliglivet, blir til en bevinget nyaapenbaring ved at gaa gjennem en saakaldt «stor mands» mund — kan det med likesaa stor ret kaldes en komediernes komedie i al sin tragik al den uhyrlige menneskeforgudelse, tiden aander av. Ti selv kanonernes torden, der lyder som en skraldende haanlatter mot den lovpriste kultur, mot al folkeoplysning og alle fredskongresser, har ikke kunnet dæmpe eller avsvække forgudelsen eller rettere avguderiet.

Om vi kunde mindes mere, at det er mennesker som gjør andre mennesker til «de store mænd og kvinder» — og fra hvilket perspektiv? Som oftest — ikke fra lyset deroppe, men i belysning av vort eget *jeg* — tidens centrum. Mon ikke tiden trænger mere end «store mænds ord» en utforming av gudsbilledet i os alle?

Mon vi ikke trænger ledere, som kan finde det tapte menneske i mennesket — sjælsmennesket som kulturen røver fra os? og mon vi finder disse ledere utenfor kristendommens mure? Høiere op — dypere ned — menneskeord kan ikke frelse os fra krigens gru. Men hvor tiden leker og lefler med ord!

Ogsaa indenfor fredsrammen er det de store, de skjønne daarende ord i tale og skrift, som der blæses i basun for. Med al tilbørlig ære skjænkes fredsprisen til ord — til skrift.

Saa var det engang, at to broderfolk stod paa grænsen til at krige. Men de tilgav, de eftergav hinanden, og freden bredte sig utover. Dog disse daadens stille mænd og deres ærværdige, milde konge fik saavisst ingen fredspris — ingen digterisk fantasi besang denne skjønne kongelige daad. Selv fra kvinderne blev takken borte.

Men hvad var det, som dypest set bar freden frem hin gang? Saa lyder sagnet — ogsaa her stod en kvinde bak — en dronning

i aand og sandhet, hvis bønner trængte dypt indad og naadde langt utad.

Skal vi ikke heller si: Er ikke *Guds ord* oversat til alle sprog — aa om *det* vilde komme en stille midnatstime, naar kanonerne tier . . . . . komme til hver enkelt menneskesjæl, til fyrster, til folket!

Fredsveien er ikke bestrød med kulturens duftløse prangende roser, men med ydmyghetens bønner. Saa lyder ordet til os herhjemme i den stille midnatstime. Lad os lytte til *ordet* — lad os møtes her alle — da aapnes Faderhuset deroppe, og Fredsfyrsten stiger ut og aander over os alle sit:

Fred paa jorden!

Hilda Torjusen.

Frøken Nanna Fleischer

feiret 1ste februar sit 25 aars jubilæum som «pleiemor» for vanføre.

Sammen med sin i 1909 avdøde søster, *Agnes Fleischer,* startet hun i 1892 «en skole for vanføre.» Den var det første tiltak i Norge for at gjøre noget for disse stakler. «Skolen» som holdtes i et værelse i Kongensgate, begyndte med 1 elev, men hadde inden aarets utgang 19. Og aarene gik, elevantallet økedes for hvert aar. Forstaaelsen for de to kvinders store opofrende taalmodighetsarbeide, og betydningen av det samfundsgavnlige ved dette, blev vakt. Staten traadte hjælpende til, likesaa Kristiania sparebank, Samlaget og kommunen. Kong Oscar II var meget interesseret i de to kvinders arbeide, og avla oftere skolen besøk, naar han opholdt sig i Kristiania. Et synlig uttryk fik hans interesse derigjennem at han skjænket sit jubilæumsfond til «Hjem for vanføre», og i «*Sophies minde*», som hjemmet blev kaldt, har skolen siden 1902 været drevet.

Frøken Nanna Fleischer mottok paa sin jubilæumsdag mange beviser paa at hendes arbeide er blit vurderet, ikke alene av de mange vanføre, som har været og er under hendes moderlige tilsyn, men ogsaa autoriteter og medarbeidere hædret hende paa den vakreste maate.

Plantenæringsmidler og lægemidler.

Til kvindernes første pligter i denne vanskelige tid skulde det jo høre at vaake over landets økonomi, baade hvor det gjælder næringsmidler og lægemidler. Det er derfor meget glædelig at N. K. N.'s centralkomité vil ta sig av indsamlingen av norske medicinske urter, og det skal bli overmaade interessant at faa se deres «Oplysningsskrift II». — Det er paa høi tid, at vi gjør os uavhængige av utlandet, naar det gjælder ting som *enebær, blaabær, lerfivelblad, bukkeblad, løvetandsrot* og meget andet, og vi bør alle prøve at gjøre hver vort til dette; blandt andet kan vi til rette aarstid sørge for notiser i lokalpressen paa de kanter av landet, hvor de enkelte planter har sine bedste voksesteder.

Men mon vi ikke ogsaa kan gjøre endel mere, hvor det gjælder rent matnyttige vekster, baade dyrkede og vildtvoksende? Der er mange planter, som benyttes andetsteds til mennesker eller dyr, og som vi er nødt til at luke væk allikevel, men som vi derefter kaster bort, mens andre bruker dem. Jeg vil bare nævne *neslerne.*

For et par aartier siden nedla nogen av vore videnskapsmænd et stort arbeide paa undersøkelsen av *lav og alger* og deres anvendelse til føde for mennesker og dyr. *Rensdyrlaven* eller *brødmosen,* som man dengang begyndte at kalde den, skal jo efter vegt ha *tre ganger saa stor næringsværdi som poteten.* Og selv om det ikke blir saa knapt for os til sommeren, at vi skulde behøve at blande vort brød med lavmel, maatte vi kunne spare meget korn og poteter ved at bruke lavmelet til dyrene — til grisen f. eks. Tænk, hvilke værdier der her ligger ubrukte i statens almenninger!

At flere av vore almindelige brune *tangsorter* er et vigtig fôder for kjør og sauer i kystdistrikterne, er kjendt nok. Men de vakre *rødalger* er ganske almindelig menneskeføde i Østasien, og en av de sorter som vokser hos os, skal ogsaa spises i Skotland, Irland og paa Island. Kanske havets spiskammer er endnu langt rikere end vi tror!

For nogen aar siden læste jeg i en avis, at de ganske unge

blade av vor *almindelige einstape* (Pteridium aquilinum) brukes overmaade meget som grønret i Japan. Det er jo mulig, at her foreligger en forveksling. Men det er heller ikke usandsynlig, at det har sin rigtighet, siden *rotstokken,* en av einstapens nærmeste slegtninger, (P. esculentum) har været et av de vigtigste næringsmidler for *maorierne* paa Ny Zeeland. I en tysk botanik har jeg ogsaa læst, at der skal kunne laves en slags brød av rotstokken av vor egen art. Aarfuglen spiser toppene av de unge skud.

Et av de steder, hvor einstapen vokser frodigst, er netop det sydlige og vestlige Norge, og den gaar i nord like til Maalselvdalen. Der hvor den findes i mængder, maa den jo være langt lettere at plukke end *karvekaalen,* og gjøre adskillig mere av sig. Og den skyter op paa en tid av aaret, da vi endnu næsten ingen grønsaker har.

Kunde det ikke være umaken værd at faa undersøkt i Japan, enten gjennem vor internationale kvindeorganisation eller gjennem vort eget utenriksdepartement, om hvordan planten samles og brukes? Isaafald er der ikke megen tid at spilde, for veien er lang til Japan nu i krigens tid; vaaren kommer der meget tidligere end her, og der kunde kanske være europæiske damer eller kemikere derborte, som vilde eksperimentere med planten og lade os faa nyde godt av resultaterne. Blandt einstapens mangfoldige navn i de forskjellige europæiske sprog, er i Sverige «*bräken*», i Danmark «*ørnebregne,*» i Tyskland «*Adlerfarnkraut*», «*Buchfarn*» m. m. I England kaldes den «*Lady Bracken*», i Frankrike «*Aigle impérial*», i Italien «*Felce capannaja.*»

Jeg vil tillate mig at anbefale *einstapen* til centralkomiteens opmerksomhet. *Magda Hjorthøy.*

Fra England.

Da *Mr. Lloyd George* efter *lord Kitcheners* død overtok krigsministeriet, utnævnte han *Miss Stevenson* til sin embedsmæssige privatsekretær. Det var første gang at en kvinde beklædte en slik stilling inden et ministerium. Miss Stevensons forgjænger i embedet var *Sir George Arthur, lord Kitcheners* bekjendte biograf.

Forsorg for mødre og barn.

Fru Agnes Martens Sparre, Kristiania venstres kvindelige repræsentant i bystyret, har tilstillet formandskapet følgende forslag:

Kr.a kommune opretter og garanterer driften av:

1) *Kommunale Mødrehjem* for mødre som ikke har hjem for sig og sit nyfødte barn.
2) *Kommunale Logihuse* for arbeidende kvinder i nær forbindelse med:
3) *Barnekrybber.*
4) *Kommunale Barnehjem* for barn i alderen 1—7 aar.
5) *Kommunale Internathjem* for barn i alderen 7—14 aar og 14—18 aar, herunder indbefattet *lærehjem for gutter* og piker over den skolepligtige alder.
6) *Kommunale Tilsyns-sykepleiersker* ansættes i større utstrækning for at føre tilsyn med barns og mødres helbredstilstand samt hjemmenes hygieniske forholde.

Forslaget er tiltraadt av *Kr.a venstres kommunegruppe:* d'hr. *Fr. Stang Lund, A. Frisch, Redvald Larsen, J. Hoversholm, Trygve Sundt* og *fru I. Boye.*

Fru Sparre motiverer sit forslag saaledes:

De foranstaltninger, som hittil har været iverksat med hensyn til barneforsorgen, kan i det store og hele siges at falde indenfor 2 grupper: *barmhjertighetsforanstaltninger* og *nødvendighetsforanstaltninger.* Selv om man end i den senere tid kan iagtta, at en tredje faktor paa barneforsorgens omraade kommer tilsyne, nemlig samfundsinteressernes krav paa beskyttelse og forebyggelse, saa kan det dog ikke siges, at denne tredje faktor endnu indtar den betydningsfulde plads som den bør, heller ikke har den i den almindelige bevissthet trængt sig frem som et realiserbart krav. Det medfølgende forslag støtter sig hovedsagelig paa denne tredje faktor, og jeg kommer derfor ikke ind paa de andre sider ved barneforsorgen, da det her vilde føre altfor langt.

Fra alle kanter lyder i den senere tid og altid mere høilydt, klagerne over, at den opvoksende ungdom trods den gode skoleutdannelse ikke opfylder de forhaabninger, som er sat til den med hensyn til det dannelsesniveau — baade moralsk og intel-

lektuelt, hvortil den kunde tænkes at kunne naa gjennem skoleutdannelsen.

Grundene til at ungdommen ikke holder maal er saa mange og iøinefaldende, at det er unødvendig her at komme ind paa det emne, jeg vil indskrænke mig til at peke paa, at fra mange hold dukker tanken om *internathjem* op som det hjælpemiddel, der ved siden av barneskolen og fortsættelsesskolerne vil kunne evne at sikre samfundet, at de omkostninger og den omhu, som fra samfundets side nedlægges for ungdommens opdragelse vil bringe de forventede resultater.

Forat internathjemmene i kommunens haand skal kunne bli dette middel, maa de imidlertid anlægges med et meget større felt for øie end det som ialmindelighet tages sigte paa ved foranstaltninger indenfor barneforsorgen.

Kommunen mangler totalt barnehjem, og hvad der fra kommunens side gjøres for at beskytte og verne om barna, rækker saa kort i forhold til behovet, naar man ser hen til at barneforsorgen, baade den økonomiske, fysiske og moralske, burde opfattes som en av de mest vitale opgaver for en storby. Barneforsorgen, som den er, maa nærmest opfattes som nødsforanstaltninger for de enkelte, mens den derimot set paa fra samfundsinteressernes synspunkt burde opfattes og behandles som et stort samfunds, ikke alene forebyggende, men ogsaa opbyggende livsopgave. De individuelle gode hjem opstilles gjerne som samfundets utgangspunkt og ideal, samfundet har ogsaa anerkjendt dette derved at det har git værgeraadsmyndigheten ret til at fjerne barn fra daarlige hjem, men dette er ikke nok, naar samfundet opstiller og hævder de gode hjem som de samfundsbetryggende, saa bør samfundet ogsaa være konsekvent og ta haand om barna allerede fra fødslen av, thi kun derved kan det verne om, pleie og frembringe en god vekst hos det ved fødslen mere eller mindre gode barnemateriel. *(Forts.)*

Fri kommunal middelskole.

I Kristianssand har bystyret mot 11 stemmer besluttet at fra 1919 skal den kommunale middelskole være fri og bygget paa folkeskolens 7de klasse.

Kvindestemmeretten i England.

Det tidligere saa konservative England har under verdenskrigen ret som det er, naar det har vist sig nødvendig, gjort brudd paa sine traditioner og indført bestemmelser, som i fredstid vilde ha været utænkelige. Love, som i normale tider vilde vakt voldsom oposition, gaar igjennem i parlamentet, ofte endog uten større debat.

Et spørsmaal, som i en aarrække har været aktuelt, men altid har støtt paa slik motstand, at dets virkeliggjørelse syntes utelukket ialfald paa en menneskealder, nemlig stemmeret for kvinder, har under krigen arbeidet sig rolig, men raskt fremover. Der er saaledes i høst nedsat en komité — «Speaker's Conference» — med mandat til at fremkomme med lovforslag om stemmeret for *alle* voksne, kvinder saavel som mænd, og for reform av stemmeretsreglerne i det hele.

I januar iaar blev komitéens indstilling bekjendt. Den er ikke kommet til enighet, hverken med hensyn til kvindestemmeretten eller med hensyn til stemmeretsordningen i det hele. Dens arbeide blir almindelig karakteriseret som en stor skuffelse, og denne skuffelse er kommet sterkest til orde i det kvindesaksvenlige blad «Daily News». Der er imidlertid nu planer oppe om nedsættelse av en ny komité, hvorav antagelig de største kvindestemmeretsforeningers formænd blir medlemmer. Endnu er der ikke tat nogen bestemmelse om dette. Men er saken først kommet saa langt, at den er tat op, lar den sig vanskelig henlægge.

Under krigen, eftersom de unge mænd i stadig større antal er utkaldt, er deres pladser blit overtat av kvinder. Overalt har de faat indpas, paa kontorer, ved fabrikker, jernbaner, sporvogne, som chaufførér, bud osv. Naar kvinderne altsaa nu kan utføre det samme arbeide som mændene, er det naturlig, at kravet om samme politiske rettigheter som manden, gjør sig gjældende og det i en langt sterkere grad end før og ut fra en sikrere basis. Og betegnende er det, at den engelske presse, som tidligere har haanet tanken om kvindernes likestilling og har motarbeidet kravet paa enhver maate, nu forholder sig strengt refererende.

Kampen for stemmeret for kvinder, er ikke ny i England, og

har været ført med en heftighet, som vistnok mangler sidestykke i andre lande. Den føres i almindelighet tilbake til filosofen John Stuart Mill, som i mange av sine bøker og særlig i sin «Subjection of Women» arbeidet for kvinders ret. I 1866 blev den engelske kvindestemmeretsforening dannet. Den samlet adresser og indsendte til parlamentet, hvor revision av stemmeretten aaret efter blev tat op. Under behandlingen av denne vakte Mill motion for kvindernes repræsentation, men tanken var for ny og fik ikke tilstrækkelig støtte.

, De engelske kvindesaksforkjæmpere tapte ikke motet. Der blev drevet oplysningsarbeide blandt kvinderne og holdt tusener av møter. Der har vel neppe været en sommersøndag i London uten friluftsmøter i Hyde Park og paa Hampstead Heath med taler for kvindestemmeretten.

I 1905 foregik der en splittelse blandt de engelske stemmeretskvinder. Det hadde vist sig, at alle henstillinger til regjering og parlament hadde været frugtesløse. En gruppe av kvindesakskvinderne, med *Mrs. Pankhurst* og hendes to døtre i spidsen, fandt ut, at skulde man utrette noget, maatte man ikke længer fortsætte med de vanlige midler. Den engelske folkekarakter trænger et voldsomt brudd paa det vanlige, forat en ny tanke i det hele kan gjennemtænkes. De saakaldte suffragetter benyttet derfor enhver anledning til at henlede opmerksomheten paa sig — ved at forstyrre parlamentsforhandlingerne, avbryte politiske møter osv. De har ogsaa ved rene krænkelser av loven villet vise, at de ikke respekterer de love, som de ikke selv har hat anledning til at øve direkte indflytelse paa.

Nu ser det altsaa ut til, at suffragetterne og de mere moderate suffragisters fælles anstrengelser ved de ekstraordinære forhold krigen har skapt, skal krones med held. Det er saaledes meget mulig, at det parlament, som efter freden trær sammen i England for at ordne de indre forhold og rette paa den forvirring krigen naturligvis maa skape, vil bli det første, som er valgt ved almindelig stemmeret. *H. Ø.*

Efterskrift.

Efterat ovenstaaende var sat, er den officielle beretning om den nedsatte stemmeretskomités beslutning offentliggjort. Det

viser sig, at det uofficielle referat, som aviserne for kort tid siden bragte, og som vel for en del var bygget paa gjætninger, i enkelte punkter er feilagtig.

De vigtigste ændringer, som komitéen foreslaar, er at underhusmedlemmerne skal vælges av samme antal vælgere, nemlig 70 000. Gaar man ut fra den nuværende stemmeretsordning, vil medlemmernes antal reduceres fra 670 til 170. Valgomkostningerne, som hittil ofte er gaat op i voldsomme summer, maa i byer ikke overskride 300 og i landdistrikter 400 pund.

Med hensyn til kvindestemmeretsspørsmaalet er komitéen *ikke* kommet til enighet. Nogen av medlemmerne holder fremdeles fast ved, at man ikke paa nogen maate kan imøtekomme kravet paa stemmeret for kvinder. Majoriteten er imidlertid av en anden mening. Den indstiller paa, at kravet imøtekommes saaledes, at enhver kvinde, som tilfredsstiller de betingelser fastsat for mænd eller er gift med mænd som opfylder disse betingelser, skal ha stemmeret — *hvis de har naadd en nærmere fastsat alder.* Aldersspørsmaalet har været livlig diskuteret, og man er stanset ved 30 eller 35 aar. Saken er den, at hvis kvinderne faar stemmeret paa samme betingelser som mænd, vil majoriteten av vælgere bli kvinder. Det vilde ha været tilfælde allerede før krigen og i end høiere grad nu. Selv de engelskmænd, som har været ivrige for kvindestemmeretten, viker her tilbake og tør ikke ta skridtet helt ut. Med engang at gaa over fra ingen politisk indflydelse for kvinder, til at gi dem den avgjørende politiske indflydelse — det synes dem rent meningsløst. De vil derfor gaa en middelvei ved at sætte alderen høiere end for mænd.

Antagelig vil ikke kvindestemmeretsforeningen nu, naar man ved majoritetsindstillingen er kommet saa langt, sætte forslagets vedtagelse i fare ved at opretholde kravet om alt eller intet.

H. Ø.

I Danmark

har man nu ogsaa faat sin første kvindelige fattigforstander, idet *fru Edel Hougaard* den 8de januar utnævntes til «distriktsforstander» i 13de distrikt i Kjøbenhavn.

Edel Hougaard sitter inde med mange betingelser for at kunne

skjøtte det embede som er hende betrodd. Ifølge «Kvinden og Samfundet» har hun i 11 aar været ansat i kommunens tjeneste, først i skattedirektoriatet, dernæst i magistraten, og fra 1ste juli 1910 som assistent i 13de distrikt, hvor hun under sommerferierne 1913 vikarierte som forstander. Edel Hougaard har saaledes hat anledning til at lægge sine kvalifikationer for dette omfattende arbeide for dagen. Det er avlønnet med kr. 3 200, og stiger til kr. 4 400.

I et interview uttaler den nye distriktsforstander, at det som særlig ligger hende paa hjerte, er det «*opreisningsarbeide*» som man under sin undersøkelse i de forskjellige hjem, der søker kommunens hjælp, har anledning til at utføre. Hovedvegten i arbeidet ligger i, mener fru Hougaard, at faa mennesker, som føler sig langt nede, til at forstaa og tro paa at de endnu er og kan bli samfundsnyttige borgere hvis de bare selv vil.

Med disse synsmaater føiet til hendes kvalifikationer forøvrig, føler vi os forvisset om at den nye fattigforstander vil kunne fylde sin plads paa en for distriktet heldig og velsignelsesrik maate, og vi sender hende herigjennem vore besste ønsker for hendes store og ansvarsfulde arbeide.

Aarsberetning for Norsk kvindesaksforening 1915—1916.

Paa generalforsamlingen i 1915 gjenvalgtes fru *Randi Blehr* og frk.*Thea Holst.* Frk. Dr. *Emily Arnesen* frabad sig gjenvalg. I hendes sted valgtes frk. *Fredrikke Mørck.*

Til suppleanter valgtes fru *Wenche Kielland,* fru *Agnes Martens Sparre* og fru *Pouline Horst.*

Til revisorer gjenvalgtes frk. *Karlotta Bakke* og frk. *Regine Mathiesen.* Tilsynehavende ved fagskolen har været fru *Anna Strøm,* formand, frk. *Mathilde Schønberg* og frk. *Mina Thiis,* desuten deltar i tilsynet to av styrets medlemmer nemlig fru *Randi Blehr* og fru *Aadel Lampe.*

Paa første bestyrelsesmøte valgtes fru *Randi Blehr* til formand og fru *Aadel Lampe* til viceformand.

Der har i aarets løp været avholdt 2 medlemsmøter og 12 styremøter. Desuten har styret holdt 2 møter sammen med repræsentanter fra utenbys kvindesaksforeninger, 1 møte sammen med repræsentanter for styret i de fleste kvindelige organisationer hersteds og 1 møte i anledning av «Nylænde».

21de mars holdtes medlemsmøte angaaende: 1. *Oprop for varig fred* og 2. Henvendelse fra *Kvindernes internationale komite for en varig og retfærdig fred.* Det første blev enstemmig vedtat. Den anden blev ogsaa vedtat, men der var enkelte som tok den reservation, at N. K. F. ikke vil «opta arbeidet» for fred.

14de april led Norsk Kvindesaksforening et smertelig tap ved *Gina Krogs* død. Som en av foreningens stiftere, som redaktør av «Nylænde» og gjennem hele sit virke for kvindernes sak stod hun altid i nær forbindelse med vor forening. Hun var ogsaa dens æresmedlem. Ved hendes begravelse blev kransen fra N. K. F. lagt paa baaren av viceformanden, fru Aadel Lampe; formanden var ved sygdom hindret fra at være tilstede.

I bestyrelsesmøte 3dje mai blev der fremlagt en skrivelse fra advokat *F. A. Krog* tillikemed en gjenpart av *Gina Krogs* testamente.

Norsk kvindesaksforenings fagskole i huslig økonomi har siden den blev oprettet for 16 aar siden bodd tilleie i Wergelandsveien 19, men da huseieren ivaar forlangte et uantagelig paalæg: kr. 2 200.oo foruten en større andel i reparationer, blev leiligheten opsagt. En husleie paa kr. 7 640.oo og dertil reparationer, hvis størrelse ikke paa forhaand kan beregnes, vilde skolens budget vanskelig taale.

Under de nuværende boligforhold var det umulig at faa *leiet* et passende lokale. Man har derfor undersøkt mange forskjellige eiendomme inden byens grænser i haab om at faa kjøpt en gaard som med rimelighet kunde brukes, men det har vist sig umulig.

Man fæstet sig derfor ved en eiendom paa Nordstrand. Denne eiendom, «Nordstrand sanatorium» blev derfor undersøkt av flere sakkyndige, og ifølge deres uttalelse blev eiendommen indkjøpt for kr. 53 000,oo. Brandtaksten er 73 000,oo og Hypothekbanktakst kr. 70 000,oo. Omkostningerne ved kjøpet har ut-

gjort: Stempelpapir kr. 540,oo, tinglæsning av skjøtet og obligation kr. 75,oo, samt en anden tinglæsning og maskinskrivning kr. 5,oo.

Naar de ændringer som for tiden gjøres blir færdige, vil foreningens skole faa et vakkert og mønstergyldig lokale.

Til kjøpet har foreningen erholdt et offentlig laan stort kr. 25 000,oo. Den juridiske assistance ved kjøpet og med ordningen av laanet, er med stor elskværdighet velvillig ydet av hr. *stiftamtmand Blehr*.

Et emne som gjentagende er blit behandlet inden styret er forslaget fra Danmark og Sverige om *Samarbeide mellem Nordens kvindesaksforeninger*.

Dette emne var ogsaa gjenstand for forhandlingerne paa medlemsmøtet den 26de september. *Fru Randi Blehr* indledet og frk. *Fr. Mørck* refererte fra møter i Danmark hvor dette emne hadde været behandlet og hvor hun hadde mødt som N. K. F.s repræsentant. En indbydelse til et kvindesaksmøte i Stockholm 10de og 11te november, hvor saken yderligere skulde drøftes blev mottat, og fru *Randi Blehr* blev valgt som repræsentant til dette møte med fru *Martha Larsen* som suppleant. Som talere ved samme møte valgtes sammen med N. K. N. og L. K. S. F. frk. *Helga Helgesen* og frk. *Anna Rogstad*. Imidlertid blev samtlige disse damer hindret i at reise til Stockholmsmøtet, og i deres sted deltok frk. *Fredrikke Mørck* som repræsentant og fru *Margrethe Christensen* og fru *Karen Grude Koth* som talere. Frk. Mørck har i «Nylænde» git en beretning om møtets resultater. *(Forts.)*

Vi fortsætter fortegnelsen over dem som har lovet at skrive i Nylænde i 1917: *Dr. phil. Lilly Heber, Marie Jørstad, Dorothea Merlees, F. M. Qvam, dr. Louise Qvam, Thora Storm.*

Av utenlandske: *Dr. phil. Maikki Friberg, kand. polit. Meta Hansen, Thora Knudsen, Johanne Münter, dr. phil. Naima Sahlbom, Clara Tybjerg, Sine Vejlgaard.*

«Nylænde»s redaktion er i Keysers gate 7 A III. Kontortid 11—3. Redaktøren træffes personlig mellem 1—2.

«Nylænde»s ekspedition er flyttet til Centraltrykkeriet, Toldbodgaten 31/33.

Nylænde

Tidsskrift for Kvindernes Sak

Utgit av Norsk Kvindesaksforening

Redaktør: Fredrikke Mørck

31. aarg.	KRISTIANIA, 1. MARS 1917	Nr. 5

Den nye pensionslov og kvinderne.

Forskjellig aldersgrænse for kvinder og mænd.

Indstillingen til pensionslov for statens tjenestemænd foreligger nu. Den er utarbeidet av en specialkomité paa 9 medlemmer, hvis formand er *stortingspræsident Mowinckel.* Komitéen har henvendt sig til direktør i Enkekassen, *Oscar Schjøll,* som har git en utredning, der er optat og forelagt Stortinget gjennem Ot. prp. nr. 26 for 1916. «*Om en lov om en pensionsordning for statens tjenestemænd*».

I direktør Schjølls utredning brukes hele tiden uttrykket «tjenestemænd». Og det ser derfor ut som om direktøren den hele tid har tænkt paa disse kollektivt. Ialfald tar han i sin utredning intet forbehold likeoverfor de mange kvinder, som ogsaa er «tjenestemænd» i staten.

Imidlertid — kvinderne kan og bør aldrig være for sikre. De maa altid være paa vakt. Pensionsloven har saavisst vital interesse for dem.

Finansdepartementet fandt at der samtidig i forbindelse med pensionsloven ogsaa burde vedtages *en lov om aldersgrænse for offentlige tjenestemænd.* Og i denne kommer «hestehoven» frem. Efterat de forskjellige departementers erklæringer er indhentet angaaende spørsmaalet om aldersgrænsen, utarbeidet specialkomitéen et utkast til en aldersgrænselov, Ot. prp. nr. 4, 1917: «*Om utfærdigelse av en lov om aldersgrænser for offentlige tjenestemænd.*»

I denne er aldersgrænsen overalt sat 5 aar lavere for kvinder end for mænd.

Hvor en mand f. eks. skal fratræde sin tjeneste ved 70 aars alderen, maa en kvinde som indehar lignende stilling, gaa av ved fyldte 65 aar. Skal en mandlig funktionær gaa av ved 65 aars alderen, skal den kvindelige forsvinde ved 60 aars alderen. Om kvinderne er aldrig saa sterke og arbeidsdygtige, saa *skal* de nemlig værsgod være svakere end svake mænd!

Efter den skala som er opsat med hensyn til pensioneringen, regnet efter de antal aar en person er «statens tjenestemand», vil det være uhyre vanskelig for kvinder efter den opstillede aldersgrænse for dem specielt, nogensinde at opnaa høieste pension. Jo længere man har været i statens tjeneste, jo høiere pension faar man, og det sier sig selv, at naar en kvinde maa forlate sin stilling 5 aar tidligere end en mand, vil hendes pension bli mindre end hans, medmindre hun da er tiltraadt sin tjeneste saa meget tidligere, hvilket vel neppe er almindelig.

Kort sagt: der er gjort forskjel paa mænd og kvinder i denne lov, og kvinderne maa passe paa!

Norsk Kvindesaksforening

har i anledning av specialkomitéens indstilling om forskjellig aldersgrænse for mænd og kvinder sendt Stortinget følgende skrivelse:

Til Stortinget.

Norsk Kvindesaksforenings styre tillater sig i ærbødighet at henvende sig til det ærede Storting i anledning av Ot. prp. nr. 4, 1917: *Om utfærdigelse av en lov om aldersgrænser for offentlige tjenestemænd.*

I nævnte proposition er der gjennemgaaende opstillet forskjellige aldersgrænser for mænd og kvinder i samme stillinger. *Norsk Kvindesaksforenings styre* har den opfatning, at der bør være samme aldersgrænse for mænd og kvinder, da vi mener, at kvinder er i besiddelse av sin arbeidskraft like saa længe som mænd, og derfor bør ha ret til at kunne bli staaende i sine stillinger like saa længe som disse.

Specialkomitéen har heller ikke i *Indst. O. VII, 1917,* opsat forskjellige aldersgrænser, idet komitéen har brukt uttrykket tjenestemænd istedenfor at skjelne mellem mænd og kvinder (se pag. 78), og man maa derfor gaa ut fra, at komitéen ikke har hat tanke paa nogen saadan forskjel.

Norsk Kvindesaksforenings styre tillater sig derfor i ærbødighet at anmode om at der i lov om aldersgrænser for offentlige tjenestemænd ikke opstilles forskjellige aldersgrænser for mænd og kvinder.

Kristiania, 20de februar 1917.

I styret for Norsk Kvindesaksforening:

Ærbødigst

Randi Blehr,
formand.

Aadel Lampe, viceformand. *Helga Berger.* *Thea Holst.*

Marie Kjølseth. *Fredrikke Mørck.*

Alette Ottesen,
sekretær.

Forsorg for mødre og barn.

(Forts.)

Paa samme maate som Kr.a kommune ved skolebespisningen har hævdet, at det ikke er av veldædighetsgrunde at denne er indført, men at det er skedd av pædagogiske og derved ogsaa samfundsmæssige grunde, saa bør Kr.a kommune fortsætte med at hævde det samme princip: barneforsorg er ikke fattigforsorg, ikke redningsforanstaltninger for et mere eller mindre defekt menneskemateriel, men det er samfundsinteresse at kræve, at de opvoksende barn, fremtidens borgere, faar den utvikling — baade legemlig og sjælelig — som et voksende menneskemateriel kræver.

Derfor maa der begyndes ved begyndelsen — ved fødslen. Mor og barn er nødvendige for hinanden. Ethvert barn som fødes ind i et civilisert samfund, skal anerkjendes at ha ret til et hjem; har en mor ikke et hjem til sit barn, skal samfundet skaffe dette til dem begge.

Den første foranstaltning maa ifølge dette bli at kommunen foretar det fornødne arrangement med *Kvindekliniker* og *Barselhjem,* for at forhindre at nogen mor forlater disse anstalter uten at der er undersøkt og eventuelt sørget for, at mor og barn ikke skilles, men gaar til betryggende forholde for begge. *Mødrehjemmene* kommer her ind som tilflugtssted for at mor og barn kan faa anledning til at være sammen mindst 6—7 maaneder efter fødslen. *Logihusene* har den samme opgave: at forhindre arbeidende kvinder fra at sende sit barn fra sig av mangel paa hus, og *barnekrybberne* vil her utfylde den dobbelte opgave: at hjælpe mødrene til at beholde sit barn hos sig, samt avgi materialet for en del av *barnestelsundervisningen* for de større piker i internathjemmene. *Internathjemmene,* baade for gutter og piker, har allerede trængt sig saa langt frem i de menneskers bevissthet, som arbeider for eller med ungdommens opdragelse, at den tid visselig ikke er fjern, hvor disse vil findes at være baade gavnlige, nødvendige og regningssvarende, ikke alene som nødsforanstaltninger, men som forebyggende, kulturelt set tidsmæssige foranstaltninger til fremme av en sund ungdom.

Hverken den mandlige eller kvindelige ungdom bør ansees at være færdig til at træ ut i erhvervslivet, før deres utdannelse er bragt frem baade gjennem teoretiske og praktiske utviklingslinjer.

Det som jeg særlig vil fremhæve ved forslaget er, at det tar sigte paa en effektiv barneforsorg allerede fra fødslen, og at forsorgen ikke avbrytes paa noget punkt, før utdannelsen er avsluttet. Likeledes at gjennem kolonianlæg med den bestemte opdeling aapnes der en let og praktisk anledning til alsidig utvikling inden de praktiske fag.

Med hensyn til ledelsen av alle disse hjem maa det fremhæves, at denne ikke bør lægges i hænderne paa kommunale funktionærer, fordi det ifølge gammel erfaring har vist sig, at *anstaltpræget* let følger disse, og hjemmets præg forsvinder.

Der bør istedenfor etableres samarbeide mellem kommunen og de forskjellige veldædighetsinstitutioner, forat alt hvad der kan gjøres for at bevare hjemmets præg blir gjort, og det maa formodes, at dette lettere vil kunne fremmes gjennem dem som i

frivillig arbeide er samfundets tjenere, end gjennem fast ansatte funktionærer.

Av samme hensyn bør hjemmene ikke gjøres for store. Med hensyn til kommunale tilsyns-sykepleiersker har disse arbeidet i saa kort tid, at der muligens endnu ikke med bestemthet vil kunne paavises større resultater av deres arbeide, men i hvert fald har det vist sig, at deres arbeide er nødvendig, og at der maa kræves en utvidelse av deres opgaver.

Optagelsen av de barn som skulde kunne faa plads paa barne- og internathjemmene, maa kunne finde sted baade gjennem værgeraadet, saa som det nu er tilfældet, og gjennem disse kommunale tilsyns-sykepleiersker, idet disse sidste som konsulenter for hjemmene vil faa den besste anledning til at undersøke forholdene i hjemmene, holde øie med barna og kunne være raadgiver for forældre med hensyn til barna. Det maal som der maa sigtes mot, er at forældre skulde lære at indse, at ifald deres livsforholde forhindrer dem i tilstrækkelig at beskytte og verne om sine barn, de da besst fremmer barnas tarv ved at faa dem anbragt i betryggende forholde, og derfor frivillig ansøker om optagelse for dem. Jeg mener, at netop i denne henseende vil kvindelige konsulenter — tilsyns-sykepleiersker — være et bedre mellemled mellem forældrene og myndigheterne end værgeraadet. Værgeraadets indskriden foranlediges altid gjennem en eller anden defekthet, tilsyn-sykepleierskenes virksomhet skulde derimot kunne medføre en overflytning av barna, uten at der hverken fra forældres eller barnas side foreligger nogetsomhelst, hverken forsømmelig eller feilende.

Alle disse hjem, med undtagelse av mødrehjemmene og logihusene, anlægges kolonivis, saaledes at der herigjennem opnaaes et samarbeide, gaaende ut paa, at arbeidet i saa stor utstrækning som mulig under kyndig og forstaaelsesfuld ledelse utføres av de større barn — baade piker og gutter. Særlig tar dette samarbeide sigte paa at gi pikerne i alderen 14—18 aar det nødvendige materiel til deres undervisning og utdannelse i alt, som henhører under *husstel* og *mødrefag*. Alle disse hjem oprettes av kommunen og denne garanterer driften. Arbeidet drives av veldædighetsinstitutioner f. eks. menighetspleierne, Frelsesarmeens slumsøstre o. l., men under kommunal kontrol.

Mødrehjemmene optar mødre fra Kristiania, som enten slet ikke har noget hjem eller hvis forholde ikke avgir den tilstrækkelige garanti for, at hensynet til saavel morens som barnets forsvarlige pleie tilgodesees i de første maaneder efter fødslen.

Alle mødre, tilhørende Kristiania, som indlægges paa Kvindekliniken eller de oprettendes kommunale barselhjem er forpligtet til — til en dertil beskikket funktionær (overjordmor ell. lign.) at oplyse om sine forhold i saa henseende og skal da denne sørge for det fornødne med hensyn til de mødres og barns overflytning til mødrehjem, som har behov for et saadant. Mødrene kan bli med sit barn paa mødrehjemmet indtil barnet har fyldt 1 aar.

Barn, hvis mor dør, eller hvor moren paa grund av sygdom er uskikket til at ha sit barn hos sig, blir paa mødrehjemmet indtil det har fyldt 1 aar — hvis ingen anden betryggende ordning findes for det — og overflyttes derefter til kommunens barnehjem. Den samme ordning finder sted for barn, hvis hjemlige forholde ogsaa av andre grunde ikke ansees betryggende.

Mødrehjemmenes arbeide utføres av mødrene under veiledning av hjemmenes bestyrere.

Logihusene optar kun arbeidende kvinder tilhørende Kristiania kommune, og som kan fremvise arbeidserklæring fra arbeidsgivere eller arbeidsformænd.

Priserne fastsættes av bystyret efter indstilling fra logihusenes bestyrere.

Barnekrybberne henlægges under barnehjemmenes og internathjemmenes ledelse og drives i sammenhæng og samarbeide med disse.

Barnehjemmene optar barn i alderen 1—7 aar.

Internathjemmene optar barn i alderen 7—14 og 14—18 aar, særskilte for piker og gutter. Baade for gutter og piker over den skolepligtige alder anlægges internathjemmene som *lærehjem*.

Barna søker de kommunale barne- og fortsættelsesskoler etc.

Kristiania 24de januar 1917.

Agnes Martens Sparre.

I Venstrekvinnelaget

har *fru Agnes Martens Sparre* holdt foredrag om sit ovenstaaende forslag til kommunestyret. Efter foredraget utviklet der sig en livlig diskussion, i hvilken bl. a. *dr. Dagny Bang, odelstingspræsident Castberg,* formand i værgeraadet *Sigval Jacobsen* o. fl. deltok.

Følgende resolution blev enstemmig vedtat at indsende til bystyret:

«Venstrekvinnelaget har i møte den 15de februar uttalt sin tilslutning til det av *fru A. Martens Sparre* indsendte forslag om «*Forsorg for mødre og barn*». Laget fremholder sterkt nødvendigheten av — med folkeopdragelsen for øie — at indføre mere virksomme foranstaltninger for at verne om den kommende slegt end de som nu iverksættes gjennem fattigvæsen, vergeraad og veldædighet.»

Til formand i styret for Venstrekvinnelaget valgtes *fru Louise Keilhau,* og til viceformand *fru Agnes Martens Sparre,* samt *fru Hilda Clausen* til medlem av styret. For samtliges vedkommende var det gjenvalg.

Norsk Kvindesaksforenings husholdningsskole paa Nordstrand.

Blandt de mange som lider under de forhaandenværende vanskeligheter, er ogsaa N. K. F.s fagskole paa Nordstrand. Kvindesaksforeningen tilflyttet i oktober sit nye hus derute, og der har paagaat et stort arbeide med om- og tilbygning paa huset for at faa det i orden. Men i denne tid kan man ikke gjøre sikker regning paa noget. Man er avhængig av haandverkere, som lover at alt skal bli færdig i rette tid, men som har vanskeligere for at holde sine løfter. Saa er det kul og koks, nødvendige artikler for en husholdningsskole, som det skorter paa. Skolen har derfor ikke, som styret haabet og inderlig ønsket, kunnet aapne til rette tid, og har maattet sende avbud til eleverne i det kursus, som nu skulde ha været i fuld gang. Styret haaber imidlertid at alle vanskeligheterne nu snart skal være overvundne, og at det kan hilse de unge piker velkomne derute i det smukke hus med de vakre omgivelser.

Indregistreringen.

Den indregistrering som *Norske Kvinders Nationalraad* i samarbeide med Forsvarsdepartementet har sat igang, har tat litt større fart i den senere tid. Det er dog især Kristiania-kvinderne som melder sig. *Norske Kvinders Nationalraad har,* som man vet, mange led utover det hele land. Hvert enkelt av disse kvinderaad har organiseret arbeidet med indregistreringen i samraad og overensstemmelse med hovedkontoret i Kristiania, saa kvinder i byerne har anledningen like for haanden. Men da det imidlertid væsentlig er i byerne at disse kvinderaad findes, har ledelsen, for at der skal bli lettest mulig adgang ogsaa for kvinder paa landet, søkt at faa fat i andre kvindeorganisationer i de bygder hvor slike findes, eller i enkelte privatpersoner, som kunne tænkes at ville hjælpe, og man er overalt møtt med stor interesse og imøtekommenhet.

Det som det først og fremst gjælder om, er at kvinder, ældre som yngre, *skynder sig med at melde sig.* Ledelsen maa kunne mønstre og organisere sine tropper, ha overblik over hvormange man kan regne med, hvor hver enkelt i tilfælde skal kunne placeres o. s. v. Kort sagt: man maa ikke gaa omkring og tro at det altid kan være tidsnok! «Me skal koma um inkje so braatt» er en almindelig tanke hos de fleste av os norske. Men i disse tider da den ene dag ikke vet hvad den anden bringer, og da intet sker uten det man kanske mindst venter, saa gjælder det at staa parat til at møte alle eventualiteter. Det gjælder at indrette det, som omgir ens egen lille person, saa klokt og praktisk at man ogsaa, naar der er bruk for en andre steder, kan staa færdig til at ta det arbeide op, som fædrelandet maatte kræve av kvinderne.

Skulde ulykken komme over os, og vore mænd være nødt til at forlate sine forskjellige stillinger, maa vi kvinder rykke ind paa deres plasser og opta arbeidet, saa det store mangehjulede maskineri ikke kommer til at stoppe op.

I de krigførende lande har kvinderne overalt, hvor det paa nogen mulig maate har kunnet la sig gjøre, remplacert mændene. Vi norske kvinder maa mindst av alle staa tilbake for andre landes

kvinder, naar det gjælder vort fædreland. Vi er i høiere grad medansvarlige, for vi er anerkjendte statsborgere i vort land.

«Nylænde» stiller derfor opfording til alle norske kvinder, yngre som ældre: *meld dere til indregistrering snarest mulig, enten direkte til hovedkontoret: Fremtidshjemmets hus, Parkveien 62 B, telefon 13 244 II,* eller i den nærmeste by. Der vil i tilfælde bli bruk for hver eneste en av os, enten til det ene eller til det andet!

At interessen er stor ogsaa blandt kvinderne ute i landsbygderne, faar komitéen, som arbeider med indregistreringen, av og til bevis for.

Fra en bygd paa Vestlandet mottok den for en tid siden følgende: «— — — — — Komiteen har ogsaa organisert et socialt arbeide inden bygden, manet folk til sparsommelighet, til at holde gris saa mange som mulig, sat sig i forbindelse med dem som har griser tilsalgs, søkt kommunen om et bidrag som maatte kunne stilles os til disposition i tilfælde krig, for at lindre nød i hjemmene. Likeledes har vi søkt Sparebanken om et bidrag straks, som vi kan anvende til at skaffe dem griser, som ikke har nok penger dertil, samt mel til samme i den utstrækning det kan la sig gjøre.

Jeg tror nok at folk i bygderne gjennem kvindernes arbeide kommer mer og mer til forstaaelse av, hvor nyttig det er, at ordne sine ting i tide og at spare det som spares kan.»

Likeledes sendte en liten bygd i Tromsø amt følgende indmeldelse:

Til Nationalraadet!

Undertegnede, som har set opropet til norske kvinder, og i «Urd» har læst om at arbeidet er sat igang gjennem lokalraad og privatpersoner, har ikke faat opspurt nogen her paa stedet, som vi kan melde os til.

Da ogsaa vi er glade i landet vort, og gjerne vil faa være med og gjøre det om bare den ringeste tjeneste i nødens tid, ber vi Dem være saa venlig at la os faa bli med i tallet av arbeidsvillige, hvis da ikke indmeldelsen kommer for sent.

Navnene paa dem som melder sig er: N. N., 22-aarig lærerinde N. N., 23-aarig bondejente, N. N., 23 aars bondejente, N. N., 19 aars bondejente, N. N., 18 aars bondejente, N. N., 17 aars bondejente, N. N., 27 aars lærerinde, o. s. v.

Tranebær og nyper.

Saasnart det blir snebart nok, bør de, som har anledning til det, passe paa at faa plukket ind tranebær, mens myrene endnu er tilfrosne, saa man kan komme til dem. De vakre røde bær, som modnes under sneen, har en ren, frisk smak, og baade den store og den lille sort gir meget saft, men trænger naturligvis ogsaa meget sukker, siden bærene er saa sure. De brukes i Sverige, Finland og Rusland adskillig mere end hos os. Ifølge *Schübeler* lægges der vin av dem i Sibirien.

Nyper taaler ogsaa ekstra godt at fryse. Deres bruk er jo nu saa velkjendt overalt i landet, at det ikke skulde være nødvendig at skrive nærmere om dem. — Antagelig har rognebærene heller ikke ondt av at fryse, men jeg kjender ikke til at nogen har prøvet dem i den tilstand. Og noget mat skal jo fuglene ogsaa ha. *M. Hj.*

Foredrag over kvinders arbeide i krigstid.

I Holland har statsministerens og utenriksministerens fruer tat initiativet til at faa foranstaltet en række foredrag over kvinders arbeide under krigen. Disse foredrag har man tænkt sig skulde gi et billede av hvad kvinderne har utført og hvad de fremdeles agter at gjøre. En foredragsholder fra saavel alle de krigførende, som fra de nøitrale land, skal indbydes til at komme til Holland for i 6 av landets byer at berette om det arbeide som i hvert land er gjort. Man har tænkt sig tiden sat til midten av mars maaned.

Kvinders virksomhet paa alle de forskjellige omraader skal omtales, saaledes pleie av syke og saarede, forsorgen for invalider og blinde, samt omsorgen for de tilbakeblevne familier, og hvad der ganske overordentlig ligger de hollandske kvinder paa hjerte: beskyttelsen av spædbarn og smaa barn i det hele tat, kvinders arbeide ved bespisningen og i fattigpleien, saavelsom ved arbeidsformidling i systuer, og i forsorgen for flygtninger.

Tidens krav til alle.

Jeg har fæstet mig ved disse ord i en artikel av professor Nansen i «Samtiden»: «For at kunne holde sig utenfor krigen, er det ikke nok, at de tre folk er enige. Hvert enkelt folk maa ogsaa være fuldt villig til at bringe de ofre, som tiden kræver.»

Det, som nu tiden kræver av os alle — av stat, kommuner og hver enkelt borger, det er sparsomhet, omtanke og offervillighet. Det, som nu findes i landet av mat og brændsel er fælles eie — vi har vist det før, at i nødstider hjælper vi hverandre — og de pengesterke blandt os kan nu gi landet en *god* hjælp ved frivillig at paalægge sig sparsomhet og enkelthet i livsførsel.

Der er sagt som indvending mot kjøtløse dage, at de vil ha liten praktisk nytte, for de, som har penger nok, kan forsyne sig paa de dage, hvor der er adgang til at faa kjøpt kjøt. Men kjøtløse dage — det maa jo si: dage, hvor det er forbudt ikke alene at *sælge* kjøt, men ogsaa at *tilberede* og *servere* kjøtretter. Privat som paa kaféer og hoteller. Det er et indgrep i den private husholdning — men vi finder os villig i det, fordi vort land kræver det av os.

Saa ber vi om, at der maa indføres kortsystem for de forskjellige matvarer. Ikke for at folket litt efter litt skal underernæres — hvad jeg har set anført som indvending mot kortsystemet — men for at gardere os mot, at nogen kjøper overflødig, hvad der *kan* ha til følge, at matvarer gaar til spilde. Og det maa vi nu undgaa. Som f. eks. brød. Der er ikke tvil om, at der ødsles med brød. La os bare ta den skik, at brød skjæres ute i kjøkkenet — jeg har saa mangfoldige ganger set fulde og halvfulde brødbakker staa igjen, naar man reiser sig fra bordet. Og det er vel neppe trolig, at dette brød blir servert en gang til. Skjærer man derimot brødet inde ved bordet efter hvers behov, saa undgaar man tørt brød. Det blir et tap for søppelkasserne, men en vinding for os andre. Der kan ogsaa spares paa brød ved at forby restauranterne at sætte frem brød til varm mat uten paa anmodning.

Men en ting som jeg synes, vi først og fremst bør undvære i disse tider — ja, strengt forbydes — det er kaker og wienerbrød.

Det mel, smør og sukker, som anvendes i kaker, maa brukes til nyttigere ting — og række til flere. Kaker og konfekt er jo i dyrtid den vildeste luksus — det gjør ingen nytte — tvertimot, det ødelægger unge maver. — Det er saa, herved vil folk bli arbeidsløse — og det er et alvorligt hensyn — men maa man ikke, som situationen nu er, regulere arbeidskraften? — dirigere den ledige arbeidskraft til *vedhugst* og *jordarbeide* — den arbeidskraft, som blir ledig, enten fordi bedrifterne stanser av sig selv, eller fordi samfundet stanser dem og tar raamateriale og arbeidskraft til *nødvendigere* bruk. Denne tanke er jo ikke ny, men som man ser, kræver den stor offervillighet.

Ingeborg Boye.

Kristiania lcd av L. K. S. F.

avholdt generalforsamling tirsdag den 20de februar kl. 7½ i Hjemmenes Vels lokaler. Aarsberetning og regnskap godkjendtes. De uttrædende medlemmer av styret: *Kunstforlægger Marie Høgh* og *tandlæge D. D. S. Jonette Ellingsen,* gjenvalgtes. De øvrige styremedlemmer er *doktor Marie Kjølseth, fru Othilde Utheim, doktor Kristine Munch.*

Fra møtet sendtes telegrafisk hilsen til *fru F. M. Qvam.*

Frøken Henny Dons

er ifølge «*Den unges ven*» av Det norske missionsselskap antat til at virke for dets mission her i Norge blandt barna. Det er meningen at hun fornemmelig skal bistaa ved dannelsen av barneforeninger, anspore til dette arbeide og gi raad og veiledning, dels skriftlig, dels ved besøk paa vedkommende steder, hvor man agter at danne foreninger.

Frøken Dons har faat 1 aars permission fra sin skolegjerning.

Bøker.

Ólafía Jóhannsdóttir: „De ulykkeligste“.

Cammermeyers forlag.

Boken utkom til jul, netop i den tid man arbeidet for at bringe juleglæde og lykkelige stunder ind i hverandres hjem. Bokens titel kom som et nødrop ut i samfundet, om at hjælpe ogsaa

disse, som her er ment: *de forkomne, de skadeskudte,* de som glir — og *falder,* hvis ingen rækker haanden ut for at *reise op.*

Forfatterinden har tegnet dem saa træffende sandt, saa varsomt skildret karaktertrækkene, at man synes at se dem lyslevende foran sig — og bak dem hundreder og hundreder igjen like ulykkelige. «Det er langt det store tog, som har læst i smertens bok», skrev en, og vi forstaar det. Lidelserne er forskjellig, men ét er fælles for dem alle: den barnesaare graat inderst inde, ofte nok skjult under et ytre, der bærer dype merker av mange slags elendighet. Da gjælder det at en slik synkefærdig sjæl træffer «den rette», som selv er fyldt av Guds kjærlighet,, og varsomt kan lete sig frem til de beslegtede strenge — lete frem det *gode punkt,* som vi jo alle har en stor eller liten del av, trods alt smuds.

Vi mindes Michel Angelo, som av den *kasserte* marmorblok hugget ut en *engel* — — end om mange av os forsøkte at finde engelen hos de ulykkelige vi ofte ser paa som «kasserte». Da hadde boken naadd sin hensigt.

Kristiania, den 7de februar 1917.

Dorothea Schjoldager.

Bøker indsendt til redaktionen:

Rikard Berge: Bygdedigtning fraa Telemarki. Tillægsbok til Norsk Folkekultur 1916. Risøyr. Erik Gunleiksons forlag.

Anton Aure: Kvinnor i den nynorske Bokheimen. Kristiania. Nikolai Olsens prenteverk 1916.

Boligreformer, utgit av Norsk Forening for Boligreformer.

To-aarsberetning for Høiere Skolers Landslærerindeforening 1914—1916.

Aarsberetning for Norsk kvindesaksforening 1915—1916.

(Forts.)

For at faa klarhet over hvad de øvrige kvindesaksforeninger i Norge mente om et organiseret samarbeide mellem Nordens kvindesaksforeninger, samt for at drøfte spørsmaalet om et nær-

mere samarbeide mellem *Norges* kvindesaksforeninger, indbød N. K. F.s styre de øvrige kvindesaksforeninger i landet til at sende repræsentanter til et møte i Kristiania.

Dette møte blev holdt 2den oktober, og der mødte repræsentanter fra Bergen, Drammen, Fredrikstad, Nes og Trondhjem. De fleste uttalte at et organiseret samarbeide mellem Nordens kvindesaksforeninger maatte foregaa under saa enkle former som mulig.

For nærmere at utrede spørsmaalet om *samarbeide mellem Norges kvindesaksforeninger* nedsatte møtet en komité, bestaaende frk.n *Fr. Mørck, Fanny Schnelle* og *Thora Storm,* og i et nyt møte som holdtes 9de oktober, fremla denne komité et forslag til love som i det væsentlige blev vedtat. Dette lovforslag har N. K. F. ladt trykke og sende til kvindesaksforeningerne i landet, som med et par ubetydelige ændringer har vedtat dem, og organisationen: *Norges kvindesaksforeningers forbund* kan derfor ansees som sikret.

Lovforslaget:

1. Norges kvindesaksforeninger slutter sig sammen til organiseret arbeide under navnet:

   Norges kvindesaksforeningers forbund.

2. Foreningernes formænd træder i skriftlig forbindelse med hverandre om saker som kan tænkes at være av interesse for de andre foreninger. I tilfælde av formandens forfald vælger styret en stedfortræder inden sin midte.

   Naar det ansees ønskelig eller nødvendig træder formændene personlig sammen.

3. De stedlige foreningers formænd vælger sig imellem forbundets formand hvis bosted ansees som centrum.

   Formanden vælges hvert 3dje aar med almindelig stemmeflertal. I tilfælde stemmelikhet gjør formandens stemme utslaget.

   Hvis arbeidet blir for stort for formanden, har denne ret til at ansætte en sekretær, muligens lønnet.

4. Forbundets utgifter bæres i fællesskap av foreningerne og utlignes forholdsvis efter foreningernes størrelse.

*

Forbundets formand er selvskreven til at træde i forbindelse med den *nordiske* kvindesaksorganisation om en saadan kommer istand.

NB. Det første valg ordnes av Norsk Kvindesaksforening.

Som repræsentant for N. K. F. ved N. K. N.s landsmøte mødte frk. dr. *Emily Arnesen* og frk. *Fredrikke Mørck*.

For at drøfte hvad der kunde gjøres for at fremme valg av kvindelige kandidater ved det forestaaende kommunevalg, hadde styret sammenkaldt byens øvrige kvindeorganisationers styrer til et møte 2den november. Der blev fattet bestemmelse om at sende skrivelse til samtlige kvindeorganisationer med opfordring om at sammenkalde sine medlemmer til møte for at paalægge dem at stemme paa og kumulere de paa listerne opsatte kvinder. Flere har efterkommet opfordringen.

Der blev ogsaa besluttet at Norsk kvindesaksforening sammen med Kvindernes vælgerforening og L. K. S. F. skulde holde massemøte for at fremme valget av kvinder.

Dette møte holdtes i Brødrene Hals's sal 1ste december.

I styremøte 1ste november blev fremlagt en skrivelse fra hr. advokat F. A. Krog, hvori han overgir Nylænde i N. K. F.'s hænder saaledes, at vor forening skulde avgjøre, hvorvidt Nylænde skulde vedbli at utkomme.

Styret var enig i ønsket om at bladet skulde fortsætte, men vilde ogsaa gjerne høre andres mening, og indbød derfor en del kvinder, som mentes at være interessert for saken, til et møte. Indbydelsen lød saaledes.

«Som det vil være bekjendt, hadde *Gina Krog*, før hun døde, ingen bestemmelser tat med hensyn til Nylænde. Bladet har i den siden hendes død forløpne tid, velvillig været først redigeret av en komité, og siden 1ste juni av *Fredrikke Mørck*.

Advokat Krog har som Gina Krogs arvtager hittil staat som bladets utgiver. Men som rimelig er, kan han ikke fortsætte som saadan. Han har nu overdrad til Norsk Kvindesaksforening at avgjøre, hvorvidt Nylænde skal fortsætte at utkomme eller gaa ind.

N. K. F.'s styre har hat møte om saken, og er enstemmig av den mening, at der fremdeles trænges et organ for kvindesaken i vort land, *muligens mere end nogensinde*.

De mange foreninger av kvinder trænger et møtested, og Nylænde har i 30 aar været et saadant for kvinder, som søkte det. Norske kvinder behøver overblik, ikke bare over hvilke fremskridtsarbeider, der foregaar i deres eget land, men de vil ogsaa gjerne følge med i alle bevægelser inden kvindeverdenen i andre land.

Gina Krog hadde altid et lydhørt øre for de kvinder som trængte støtte og raad. Og hun har gjennem alle de aar hun virket, tat mangt et tak og slaat mangt et slag for arbeidende kvinder i vort land. Nylænde var hende kjært, fordi hun gjennem det kunde række mange.

Norske kvinder skylder hendes arbeide for dem og hendes minde at la Nylænde fortsætte som kvindesakens organ i Norge.

Nylændes opgaver har været og vil vedbli at være:

1. At være talerør for alle de saker som angaar kvinder.
2. At bringe bud mellem de forskjellige foreninger og led i vort vidtstrakte land.
3. At holde norske kvinder underrettet om kvindebevægelsen i andre land.

N. K. F.'s styre vil imidlertid, inden den tar endelig standpunkt til denne vigtige sak, gjerne konferere med endel interesserte kvinder, og tillater sig at indbyde Dem til et møte i *Bøndernes hus, Rosenkrantzgt. III etage, torsdag den 16de ds. kl. 6* for at drøfte spørsmaalet om Nylændes fremtidige skjæbne.

(Forts.)

Vinje og Dølen.

Den store Vinje-utgave paa J. W. Cappelens forlag er nu naadd til 16de hefte. I de sidste hefter findes nogen av Vinjes bedste literære skildringer som f. eks. «Dei tvo Gardemenn», «Solskin» og «Ei Fjellfærd» fra 1867. Et par stykker er av særlig personlig art fra den tid han ikke længer orket at holde liv i «Dølen», og da han fik avsked i departementet. En egte Vinje-artikel med bitende vidd og straalende humør er skildringen av «Jaabæk-møtet paa Hamar», som ikke før har været optrykt. Vinje ledet ved den anledning et særskilt møte for dem som ikke slap ind til Jaabæk. Der drøftet de spørsmaalet om at danne et nyt samfund i de nordamerikanske veststater. Disse hefter har saaledes et rikt og avvekslende indhold som viser de vide felter hvorover Vinjes begavelse strakte sig.

Nylænde

Tidsskrift for Kvindernes Sak
Utgit av Norsk Kvindesaksforening

Redaktør: Fredrikke Mørck

31. aarg. | KRISTIANIA, 15. MARS 1917 | Nr. 6

Et Bjørnsonforbund?

7de januar iaar stod der i «Tidens Tegn» en artikel, merket F. B. om *«Der deutsche Schillerbund — et norsk Bjørnsonforbund»*.

Artiklens forfatterinde var *Fredrikke Berentsen,* lærerinde ved *Bærum skole,* fleraarig norsklærerinde ved *Ragna Nielsens* skole. Hun overvar i Weimar et stevne av *«Schillerbund»*, og tanken slog ned hos hende om at ogsaa norsk ungdom trængte en løftestang op mot nationale og ideelle interesser.

Hvad er saa Schillerbund? Forbundet ønsker at utfylde ungdommens opdragelse ved at skjænke den en stor oplevelse, og at skape et sambaand mellem tysk ungdom ved i Weimar — *Schillers* og *Goethes* by — at opføre en række store dramaer av den tyske klassiske literatur og verdensliteraturen. I 1906 blev forbundet stiftet, og medlemsantallet steg med rivende fart.

Frk. Berentsen omtaler i sin artikel hvor ønskelig det vilde være for den norske opvoksende slegt, at vor nationalskat, vore klassiske digterverker, blev overlevert de unge, saa den blev deres personlige eiendom.

Det viste sig at frk. Berentsens tanke blev baaret frem i et lykkelig øieblik — trods krigens mørke skygger — trods guldflommens forsimplende magt — trods dyrtidens tunge tryk over hver dags arbeide og livsforhold, saa tændtes til mange kanter og i mange hjerter et levende ønske om at faa tanken realisert, saa

et *Bjørsonforbund* kunde bli en virkelighet i en ikke altfor fjern fremtid.

Hvad er saa forbundets maal? hvorledes tænkes det naadd? og hvorfor skal det bære *Bjørnsons* navn? Jeg vil gjerne svare først paa det sisste spørsmaal, om *Bjørnsons* navn som samlingsmerke.

Vi har intet *Weimar;* det later ogsaa til, at vi som nation har vanskelig for at «dyrke» vore store døde. Vi har arven, lever delvis av og paa den, men det er ingen stor skare som vet, forstaar og føler sig gjældbunden til dem som gav os vore skatter. Trods ungdomsskolernes hæderlige arbeide har vi visst lov til at si at *folkeeie* er vore store digtere ikke blit. Men *en* av dem er sunget ind i hvert eneste barnesind. Om *Bjørnson* aldrig hadde git os noget andet end «Ja, vi elsker» hadde hans navn ret til at bli et fanemerke for en stor national samlingstanke. Men han har git os — ikke blot vor fædrelandssang — den herligste der er skrevet i noget land — men en rigdom av skatte, som er tidsbillede paa norsk utvikling, saa de — fraset andre værdier — gir et kulturbillede av vort aandelige liv i lys og skygge som ingen anden. Og han er som *Wergeland,* manden med det evige foraar i sit hjerte, for hvem det var livsnødvendighet at fastholde troen paa «at alle var go», derfor er han ungdommens digter, og derfor har frøken Berentsen med rette valgt netop hans navn for et forbund, hvis maal er at styrke ungdommens nationale og ideelle følelse og syn.

Det er visst ikke bare norsklærere som gjør den erfaring, at vor ungdom læser litet, og har et meget overfladisk kjendskap netop til vor klassiske literatur. Ungdommens fagutdannelse levner jo ikke megen tid til literære sysler, og sporten tar ogsaa sin tid; ja aarsakerne kan jo være forskjellige, men at kjendskapet er litet — det er nok en kjendsgjerning.

Det er aandelig fattigdom ikke at kjende sin egen historiske fortid, og det er rigdom at vite hvad rot man er rundet av, hvilke aandelige rørelser og magter har skapt det kulturniveau man selv lever i. Denne sammenhæng gir vor klassiske literatur.

Forbundets mening er at gjøre denne literatur levende gjennem festskuespil som da forut skulde være gjennemarbeidet, om mulig paa skolerne eller ogsaa paa anden maate, hvor en lokal-

forening var dannet. Festuken maatte lægges i ferien, antagelig i august maaned. Man tænker sig 6 teateraftener, formiddagene maatte anvendes til at se, hvad der var av interesse av museer, samlinger o. s. v. Første stevne maatte bli ved *Nationalteatret* i Kristiania, men tænkes vekselvis avholdt i Kristiania, Bergen og Trondhjem.

Ungdomsskolernes elever kan bli medlemmer og faa delta i stevnerne. Det er ogsaa meningen at hver norsk voksen mand og kvinde kan faa støtte arbeidet ved at tegne sig som betalende medlem.

En arbeidskomité i Kristiania har drøftet planer og lovutkast. Paa grund av de mørke dage i februar, og den spænding som da raadet, har komitéen ventet med at utstede oprop til dannelse av forbundet; forhaabentlig kan det snart se dagens lys.

Imidlertid tør det ha sin betydning allerede paa dette forberedende tidspunkt at slaa til lyd for saken.

Foruten den kulturelle side av saken, er der en anden like vigtig side: *den nationale.* Alt hvad der kan *samle* norske mænd og kvinder, vil øke samfundsaanden iblandt os, og den trænger at styrkes. I vort vidtstrakte land, hvor ikke alene hver landsdel har sin særegne farve, men hvor hvert bygdelag har sin egen nuance, er det av uvurderlig betydning, at folk fra de forskjellige landsdele møtes, lærer hverandre at kjende, knytter personlige forbindelser.

En smukkere form for et saadant møte for norsk ungdom, end at samles til fest om vore nationalskatter, kan neppe tænkes. Hvad vil det ikke si at unge fra bygd og by møtes, at gymnasieelever og elever fra landbruks- og folkehøiskoler kan faa fælles rike, lyse, rene minder. Gode minder fra ungdomsdage er et deilig følge utover i livet; de holder sig friske, mens meget andet kan falme, og de har en egen evne til at holde hjertevarmen vedlike.

Hvad der kan skape gode vilkaar for vor ungdoms aandelige vekst, ligger os alle nær, og vil sikkert kunne finde tilslutning i hvert eneste hjem, saa naar opropet om at danne et *Bjørnsonforbund* foreligger, vil det forhaabentlig vække gjenklang baade hos gamle og unge.

Kristiania den 2den mars 1917. *Nico Hambro.*

Einstapen.

(Brev fra den japanske minister i Stockholm.)

Vi har faat os tilstillet følgende svarbrev, som av Centralkomiteens formand er mottat fra den herværende japanske generalkonsul, der som man vil se av fru Boyes nedenstaaende forklaring, har forespurt om einstapen hos den japanske legation i Stockholm.

«Jeg er meget henrykt over gjennem Dem at faa høre, at norske kvinder er interessert i einstapen. Ja det er sikkert at denne plante er meget godt kjendt i Japan, og om den end ikke kan henregnes blandt de vigtigste fødeemner, brukes den dog meget og paa forskjellig vis. Jeg sender Dem en æske tørrede einstaper som prøve. Einstapen vokser paa aapne marker eller langs bakkekanterne. I april og mai maaned gjør de japanske skolegutter og -piker ofte utflugter for at indsamle einstaper. De har da en meget fornøielig tid. Einstapen maa indsamles mens den er ganske nyutsprungen, før bladknopperne aapner sig. De blir saa lagt i kokende vand og kokes, hvorefter de vaskes flere ganger i koldt vand, forat den lut, som planten indeholder, skal trække sig ut. Dette er av stor vigtighet, fordi den ellers vil smake beskt. Efter at dette er gjort, kan einstapen tilberedes, krydres og serveres. Vi bruker den ofte som grøntsaker paa suppe eller stuet, hvilket sisste smaker godt. Einstapen konserveres paa en meget simpel maate, bare derved at friske einstaper kokes i vand og tørkes. De kan holde sig i aarevis. Naar tørrede einstaper skal tilberedes, maa man være overordentlig omhyggelig for at faa luten trukket ut av dem. De bør lægges i træk i koldt vand mindst 24 timer, i hvilken tid vandet — som blir ganske mørkt av luten — bør skiftes flere ganger. Man kan ogsaa ha nytte av einstapen paa en anden maate. Plantens rot indeholder nemlig en stor mængde stivelse, og fin stivelse kan raffineres av den. Idet jeg haaber at den ovenfor givne beskrivelse vil ha litt interesse for damerne, sender jeg disse min ærbødige hilsen.

Ærbødigst Deres

H. Kawai.»

Efter opfordring av Magda Hjorthøy i «Nylænde» nr. 4 d. a. henvendte *Centralkomiteen* sig til det herværende japanske ge-

neralkonsulat, som med stor elskværdighet tok sig av saken, og har sendt os ovenstaaende brev fra den japanske legation i Stockholm, sammen med en æske tørret einstape, der nærmest ser ut som grove teblade. Jeg stiller prøven til «Nylændes» disposition.

Hvorvidt det, som smaker japanske ganer, ogsaa vil smake norske, er jo en ting for sig, men jeg synes nok det kunde være en prøve værd.

Paa forespørsel svarer Jensen & Co., at de ikke kjender denne sort tørrede grøntsaker — hverken under navn av bracken eller einstape.

I anledning av spørsmaalet om *lavarternes* anvendelse, har Centralkomiteen paa *professor H. H. Grans* raad henvendt sig til *professor dr. Hansteen Cramer,* Landbrukshøiskolen, som netop har arbeidet med disse ting. Professor Gran oplyser, at den islandske lav maa behandles kemisk — efter en patentmetode — for at bli fri for sin bitterhet, saa den kan spises av mennesker. Renlav til husdyr brukes i det nordenfjeldske, og *amtsdyrlæge Høyem,* Tønset, arbeider med metoder til indsamling og opbevaring av den til vinterbruk.

Jeg skulde tro, at den rette vei at gaa, vilde være om lokalraadene hver paa sit sted vakte interesse for vore plantenæringsmidler, samtidig som de optar arbeidet for indsamling av vore medicinske planter. Vore hittil unyttede nærende planter kan jo ikke vente at bli en salgsvare med en gang, men kvinderaadene maatte vel forsøksvis kunne faa dem indkjøpt hver paa sit sted.

Kristiania den 3dje mars 1917. *Ingeborg Boye.*

De kommunale valg i Kjøbenhavn.

I Kjøbenhavn har man paa de forskjellige partiers lister stillet et ganske stort antal kvindelige kandidater.

Kjøbenhavns bystyre bestaar av 55 repræsentanter. 4 partier har hittil været repræsenteret. Av disse har ved det nu forestaaende valg «Det radikale Venstre» opstillet: 8 kvinder; «Det socialdemokratiske Parti»: 7; «De Uavhængige»: 5 og «Den kommunale Vælgerforening»: 10 kvinder. Vi skal senere bringe meddelelser om utfaldet av valget, der foregaar den 13de mars.

I «Norsk Kvindesaksforenings» adresse til Stortinget, refereret i nr. 5, var *Anna Hvoslefs* navn uteglemt blandt underskriverne.

Samerne i Norge og deres første landsmøte.

I februar maaned er der i Trondhjem holdt et stevne, som hittil er enestaaende i sit slags, nemlig de norske nomadelappers første landsmøte.

Lapper er ikke noget uvant syn i Trondhjem, men saa talrige har man jo aldrig set dem. Der var møtt omtrent 180, og da de norske nomadelapper antagelig utgjør 1 200—1 300, maa dette siges at være en særdeles god repræsentation, særlig naar man tar hensyn til de endeløse veier de hadde at fare tilsjøs og tillands. Folk sydpaa kan gjøre sig et begrep herom, naar de erindrer at dampskibsveien mellem Trondhjem, Mosjøen, Bodø og Lyngseidet er henholdsvis likesaa lang som mellem Kristiania, Flekkefjord, Haugesund og Molde. Likeledes at for eksempel Vefsendalen, Maalselvdalen og Reisendalen kan sidestilles med Hallingdal i længde — Tromsø stift er jo over tredjedelen av Norge.

Foruten lapperne eller *samerne,* som de helst vil kalde sig — i motsætning til de norske: «daroerne» — mødte blandt andre *rendriftsinspektør Nissen,* lappefogderne og flere svenske herrer. Alle større svenske blade hadde sørget for repræsentanter.

Det var i enhver henseende en broget forsamling. Noget over halvdelen var kvinder. Den yngste var en kjæk liten pike paa fire aar; en av de ældste var en kone paa treogsytti fra Dovrefjeldene. Hun hadde gaat fem mil alene paa ski for at komme ned til Løkken grube, og fortsatte med jernbane og dampskib, og hun skulde samme vei opover igjen. Men det lot ikke til, at hendes landsmænd ansaa præstationen for nogen rekord. Der var folk fra Varangerfjorden til Fæmunsjøen — ogsaa seksten svenske flytlapper deltok. — Der var pæsker, fuldt saa pragtfulde som nogen «jobbekaape», der var eiendommelige huer og frisurer, og der var nationaldragter av forskjellig snit og i straalende farver, hvorav rødt og grønt var de fremherskende. Man saa ogsaa endel helt eller halvt byklædte; der var finnedragter med kjøpehue, ulster, puttees, kaape eller golftrøie. De nationalklædte tok sig ut som adelsmænd og adelskvinder blandt de

andre, der de gik omkring med den ranke holdning og de lette, fine bevægelser, som er eiendommelige for lapperne. Dette og en viss medfødt belevenhet og takt, i forbindelsee med deres overordentlig skarpe iagttagelsesevne og hurtige opfatning, gir disse naturbørn et præg av dannelse, og redder dem over mange skjær i den selskapelige omgang, hvor gjennemsnitstypen av norske bønder antagelig vilde støte an. Det er for eksempel ikke enhver git at opføre sig uklanderlig første gang man deltar i en soupér. Men det sies, at de samiske gjester klarte situationen.

Efter hvad de sakkyndige uttaler, er samerne slet ikke nogen utdøende race; men de staar under forvandlingens lov, og hvis det norske kultursamfund vil bevare kjendskap til deres oprindelige levevis, er det paa høi tid at man — ogsaa søndenfor Tromsø — begynder at samle, mens traditionen og den gamle kunstfærdighet endnu lever. For et par aar siden blev her litt røre i leiren, da Østerrike vilde sende en ekspeditør herop for at samle lappesaker. Men krigen kom, Østerrike fik andet at tænke paa, Norge likesaa, og ingenting blev gjort.

Det vil vistnok interessere «Nylændes» læsere, at sammen med nationalitetsfølelsen er ogsaa emancipationstanken — i sin høieste form, samfundsfølelse — naad til vore søstre paa fjeldet. Kvinderne var med at stifte den første forening av lapper — paa Helgeland, og fra denne utgik snart igjen en lappisk kvindeforening. Dens første formand, den ærværdig utseende *Ellen Toven* kom ikke frem til stevnet før den fjerde aften ved festens slut, fordi hun først maatte svømme sine rener over til en ø. Hun blev saaledes bogstavelig talt ved teltet — saalænge pligten bød. Hendes mand var paa møtet.

Ideen til landsmøtet er utgaat fra en *svenskfødt lappekvinde, foredragsholdersken fru Elsa Renberg,* som derfor ogsaa benævntes møtets «formand». Sydlappernes egentlige leder var dog *Daniel Mortensen* fra Fæmunden, tidligere redaktør av bladet «Waren Sardne», hvilket skal bety: En røst fra fjeldet.

Men det sier sig selv, at disse fjeldets børn umulig kunde arrangere og lede et saadant stevne paa egen haand. At landsmøtet i det hele kom istand, skyldes dets utrættelige sekretær, *journalist Ellen Lie,* som har nedlagt et overordentlig stort ar-

beide for lappernes sak. Hun blev ogsaa kaldt «lappernes gode engel». Indkvarteringen, likesom alle festarrangements besørgedes av møtets vertinde og finansminister, den svenskfødte *fru Löfvander Järvson,* saa man kan i sandhet sige, at her stod kvinderne ikke alene bak, men ogsaa foran. Til reisebidrag hadde staten bevilget kr. 1 000,oo, indkvarteringen paa hotellerne var gratis, og utgifterne ved møtet blev dækket ved bidrag fra trønderne. Hvormeget det hele har kostet i arbeide og penger, ikke mindst forberedende arbeide, er der visst faa av gjesterne, som har nogen anelse om.

De lappiske debattanter av begge kjøn hadde den ikke ualmindelige egenskap at gjenta sig selv og de foregaaende talere baade to og tre ganger og endnu litt til; det var derfor ikke saa underlig at dette møte maatte dele skjæbne med saamange andre, og forlænges en dag, og desuten blev der holdt et par eftermøter. Den vigtigste sak som drøftedes, var naturligvis lappernes livsspørsmaal: *renbeitesaken* i alle dens indviklede faser, forholdet mellem lapper og «bumænd», rentyverier o. s. v. Man kunde derfor ikke godt undgaa at komme ut paa vidderne i dobbelt forstand. Men takket være inspektør Nissens ledende haand og greie oplysninger, kom man dog til et resultat. Der blev vedtat endel resolutioner, særlig angaaende renbeitningen, og nedsat en komité til revision av lappeloven, med *sakfører Ole Tobias Olsen* fra Mosjøen som sekretær. — De ømtaalige tvistemaal mellem Norge og Sverige lot man ligge, og forholdet mellem nationerne paa begge sider av Kjølen var præget av den største hjertelighet. — Der blev holdt foredrag av rendriftsinspektøren, av sakføreren, av den svenske *nomadeskoleinspektør Karnell* med flere, og opmerksomheten holdtes vedlike hele tiden, trods det uvante liv, med møter og omvisninger om dagen, og fester om natten. I midnatssolens land er man jo ikke vant til at ta noget videre hensyn til døgnets tider —.

Skilsmisser forekommer ikke hos lapperne; egtefællerne bærer sine byrder sammen, til døden skiller dem ad. De er rørende glad i sine barn. De lappiske mødre bader sine smaa hver dag, indtil de er aarsgamle, selv om der er 30—40 kuldegrader utenfor teltet. Familiens gryte tjener som badekar! — I Finmarken bygger

flytlapperne nu hus nær skolerne, forat kvinder og barn kan bo der saalænge skoletiden varer, mens manden følger renhjorden. Røroslapperne, som ogsaa for det meste bor i hus, sender undertiden sine barn til «staden» og lar dem ta sin middelskoleeksamen. En stor overgang maa det i sandhet være efter at ha tilbragt sin barndom og ungdom med boklige sysler i byen, at gjenopta livet i ødemarken som lappefrue!

Fjeldlapperne er gjennemgaaende velstandsfolk, og enkelte er rike. Som alle andre producenter har ogsaa de drad fordel av krigskonjunkturen, og flere av dem har kanske bedre raad til at holde lærer til sine barn end mangen fattig prest paa landet — dersom der bare var nogen lærer at faa. Men nomadelivet og sprogforholdene lægger avgjørende hindringer iveien. Derfor var ogsaa skolespørsmaalet næsten likesaa bændende som renbeitesaken, og blev optat i et eftermøte, da man ikke rak frem til nogen resolution paa landsmøtet.

Man regner idethele noget over 30 000 lapper, fastboende, nomader og halvnomader tilsammen — herav bor vel 20 000 i Norge, omtrent 7 000 i Sverige, resten i Finland og Rusland. Men det lappiske sprog er delt i mindst seks dialektgrupper, som er saa forskjellige, at nord- og sydlapperne maa bruke norsk eller svensk for at forstaa hverandre.

I Sverige er halvdelen av lapperne — altsaa vel tre tusen — nomader eller halvnomader, og den svenske stat lægger an paa at bevare deres nationale eiendommeligheter, og opdra dem til dygtige nomadelapper. De undervises i sit eget sprog, først av en vandrelærer, senere i et skolehjem, hvor barna lever paa lappisk vis og har en lappisk husmor. Undervisningen omfatter særlig det som har værd for deres senere liv som nomader, og pensumet er derfor aldeles forskjellig fra hvad der ellers fordres i svenske skoler.

I Norge har man gaat den motsatte vei. Hovedmassen av lapperne, som bor i Finmarken, forstaar i regelen ikke norsk. Av hensyn til fornorskningen blev derfor for nogen aar siden undervisningen i lappisk sløifet ved seminaret paa Tromsø, og det blev bestemt at norsk skulde være skolesproget. — Lappebarnene faar da sitte der — likesom norske nybyggerbarn i

Amerika — og selv efterhaanden lære sig til at forstaa landets sprog. — Det er ikke underlig, at lapperne finder dette vel preussisk. Finmarkslapperne forlanger at faa igjen det lappiske seminar, og at religionsundervisningen skal foregaa paa lappisk som før. De fleste av sydlapperne derimot, mente at de var altfor faa til at den svenske idealistiske metode kunde praktiseres hos deres ensomt boende familier. Deres barn var nødt til at lære norsk, jo grundigere, desto bedre, og idethele tilegne sig de samme kundskaper som «bumanden», hvis de skal komme frem i verden.

Hvad gagn har saa lapperne hat av sit møte?

Der er vel ingen tvil om, at saavel resolutionerne som den nedsatte komités arbeide vil bidra til at aapne statsmagternes øie for alle rimelige krav. Dernæst har lapperne ogsaa selv faat klarere syn paa mange ting og faat bortryddet endel misforstaaelser. Og paa samme tid som de hadde glæden av at møtes og føle sig som et folk med fælles interesser — trods al forskjel — maa den store gjestfrihet, venlighet og hjælpsomhet, som de har møtt, ogsaa ha lært dem at «daroerne» er deres venner, og at de er barn av det samme fædreland.

For de mange, som aldrig før hadde været ute paa nogen længere reise, maa hele færden, og særlig opholdet i byen, staa som et straalende, blinkende eventyr, som de vil mindes hele sit liv i de maanedslange sommerdage og de snehvite vintre med maaneskin og nordlysskjær. For at bruke deres egne ord: «Vi vil aldrig, nei aldrig glemme det. Det vil staa med guldskrift i vore hjerter.»

M. Hj.

„Antierne“ i arbeide.

Under ovenstaaende titel bringer sisste nummer av «Die Frauenbewegung» følgende meddelelse:

«Antierne» (saa kaldes «Det tyske forbund mot kvindeemancipationen») har tilstillet Riksdagens to kamre en petition, der lyder som følger:

1. Den høie Riksdag anmodes om at foranledige en lovformelig bestemmelse om at overalt hvor mandlige og kvindelige

funktionærer arbeider sammen, er det utelukket at mænd faar en underordnet stilling under en kvinde, og at ikke nogen mandlig funktionær blir tvunget til at stilles under en kvindelig chef.

2. Den høie Riksdag anmodes endvidere om at bevirke, at det bare blir tillatt saa mange kvindelige funktionærer at faa ansættelse i statens og samfundets tjeneste, som det paa grund av den vedvarende mangel paa mandlige kræfter er nødvendig at ansætte, men at man undgaar at de kvinder som har ydet hjælp i krigens tid, fortrænger de mandlige funktionærer, og at ansættelses- og erhvervsmuligheterne, og derigjennem muligheterne for at stifte familie, ikke ved konkurrance av kvinder blir gjort daarligere for de hjemvendende krigere. Heri indbefattes ogsaa de mænd, som er ansat i private foretagender, som handel, industri, landbruk o. s. v.

Med denne petition til Riksdagen følger en motivering paa næsten 9 sider, forsynet med 85 underskrifter fra forskjellige foreninger, deriblandt over 40 lærerforeninger. Sammenstillingen av disse foreninger er interessant. Den repræsenteres av Tysknationale handelsbetjentes forening, Militære aspiranters forening, Postbetjentes- og telegrafisters foreninger, Sakførernes forening, Distriktforstanderes- og Kontoristers forening o. s. v.

Man ser av alt, at «Antierne» er flittige folk, desuten tar de at deres stilling likeoverfor det som kvinder nu yder og utøver til alles tilfredshet, blir vanskeligere og vanskeligere for hver dag. Sterkest betoner de protesterende en viss prestige, som de frygter for at miste. Det heter i motiveringen med stor patos bl. a.: «Undertegnede erklærer det for uværdig for en tysk mand og funktionær at skulle underordne sig en embedsmandsmæssig ansat kvindes kontrol, tugt og opdragelse, selv om denne som personlighet maatte indta en noksaa høi rang: som herskerinde og chef over en mandlig funktionær, der er ombud i statens tjeneste, maa hun ikke ansættes.»

Som bekræftelse paa disse mandlige anskuelser blir anført mange slags. Blandt andet dukker spøkelset frem av en vred hustru, som er enig i, at hun ikke vil se sin mand som under-

ordnet under en anden kvinde. Endvidere utkastes det fremtidsbillede, at Tyskland vil lide et nederlag, hvis feminismen — hermed mener «antierne» altid stemmeret for kvinder — skulde gaa igjennem. I anledning av denne kraftsats uttaler de: «Kvindeherredømme vilde tilintetgjøre den tyske heroisme, som frelser os idag. I Skandinavien oplever man nu de første prøver paa kvindeherredømmets virkninger. (Hvor og hvorved, derom tier de!). Verdenskrigen,» heter det videre, «har bragt det tydeligste bevis paa at det tilkommer manden, og ham alene, at lede statens liv og virksomhet, fordi bare han av naturen er bestemt dertil, og har faat evner til det, og at et kvindeherredømme vilde bety intet mindre end statens undergang.»

«Vi overlater til læseren,» sier bladet, hvorfra dette er hentet, «selv at fælde dommen over et slikt hovmod, netop i denne tid da kvinder ikke bare bringer de største ofre, men ogsaa med rette fra alle kanter blir betegnet som de «tapre krigere i hjemmet». Uten deres arbeide og hjælp vilde vort land ramle sammen. At de er sønner av mødre, som har født dem i smerte, opdrad dem i kjærlighet og sorg, glemmer de. At de vil være mænd, der skal lede og opdra ungdommen, mænd, som vil være vort fædrelands borgere, men bare gjøre sig selv gjældende, synes de ikke at huske. De synes ikke at ha nogen anelse om, at en stats storhet og velfærd avhænger saavel av kvinder som av mænd. Vi sparer os selv for at komme ind paa alle unøiagtigheter og skjæve opfatninger av kvindestemmeretten i andre lande. Det lønner sig virkelig ikke. Vi har sandelig fiender nok allikevel. Men vi maa bare beklage, at der mellem linjerne merkes en viss trang til at trække de lande ned, hvis regjeringer har været indsigtsfulde nok til at gi kvinderne, landets borgere saavel som mændene, enten politisk eller kommunal stemmeret. Kvinderne i de andre lande føler det som en krænkelse, naar det blir sagt om dem, at de ikke i bevisstheten om sit ansvar, benytter de rettigheter, som staten har git dem. De tyske kvinder smiler over disse «tapre» mænds ængstelser.

Riksdagen vil forhaabentlig ogsaa efter denne petition gaa over til dagsordenen, paa samme maate som det skedde i det preussiske førstekammer.»

Oprop.

Til N. K. N. blev i sommer fra N. K. T. S.s landsmøte indsendt en enstemmig vedtat resolution, fremsat av fru *Marie Michelet*, om at N. K. N. skulde opfordres til at opta *arbeidet* for avholdssaken.

Da N. K. N. senere i høst hadde sit landsmøte, blev saken forelagt og forslaget enstemmig besluttet utsendt til N. K. N.s led til uttalelse.

Saasnart det nye styre rækker det, vil vi altsaa faa os spørsmaalet tilstillet, vi blir i de forskjellige tilsluttede led stillet likeoverfor valget om vi vil opta arbeidet for avholdssaken eller ikke.

Det er i den anledning jeg ber om lov at uttale, hvad der ligger mig saa brændende paa hjerte, at faa ropt ut til alle N. K. N.s varmhjertede kvinder: *Kjære, la os hjælpe hverandre i et fælles arbeide for et ædruelig folk i vort kjære fædreland.*

La os gjøre det for Guds skyld, for samfundets og for os selv, at ha velsignelsen av at forebygge og redde, likeoverfor dem som *maa ha andres hjælp* til det.

Opgaven er stor, ansvaret ogsaa. De enkelte led vil naturligvis samle sine medlemmer og drøfte saken, hvitebaandssøstrene maa være villig til at gi de nødvendige oplysninger, der maa holdes foredrag — om nødvendig — diskussion, man maa *arbeide sammen.*

Man vil vel somme steder finde saken ugjennemførlig, altfor vanskelig — men *vanskeligheter er til for at overvindes.* Med *begeistring* for det godes seier over det onde, gaar saavisst ogsaa dette.

Vi har i valgtiden læst alle partiers løfter om at arbeide for ædruelighetssaken — det samme loves op og op igjen naar der næste gang skal vælges. Og alle partier indrømmer dermed at noget maa gjøres for at avskaffe drikkeondet, og der gjøres hæderlige forsøk og meget stort arbeide, men det forslaar ikke, fordi *kvinderne ikke endnu helt er med.* Vi ser ikke saken alvorlig nok, tror jeg. Vi føler os ikke *medansvarlig* for alle de ødelagte hjem, forsømte smaa og store barn, eller for den ungdom, som er i arrester og fængselsceller, de husvilde mødre med barneflokken — alt paa grund av *drik* og atter drik.

Hvis vi bare kjendte disse ulykkelige litt mere, hadde *selvsyn* for hvad aviser fortæller, da tror jeg ikke mange vilde ha saa imot at hjælpe avholdsfolket med at faa lykkeligere vilkaar for dem som lider. Og det er mange, tusener og tusener igjen.

Man kan maaske spørge: Hvorfor er det ikke blit bedre, naar der arbeides for saken? Jeg fristes til at svare med det spørsmaal: Hvordan vilde det være hvis der *ikke* blev arbeidet? Men vi er for faa arbeidere, vi naar kun et litet stykke hver, et enkelt hjem blandt de tusen.

Derfor:*Hjælp os, bli med, stem «Ja»* og stil dig i rækken til tjeneste for Gud, hjem og menneskehet.

Med haab om velvillig mottagelse av min freidige anmodning, hilser jeg med et «*vel møtt i samarbeide for avholdssaken*».

Dorothea Schjoldager.

Kvindeklinikken i Kristiania.

(Referat fra Norsk Magazin for Lægevidenskaben.)

I januarheftet av «*Norsk Magazin for Lægevidenskaben*» har *professor Brandt* levert en utførlig beskrivelse av den nye kvindeklinik, idet han samtidig gir en del historiske oplysninger om andre fødselsanstalters utvikling op gjennem tiderne. Et kort utdrag av denne artikel vil muligens interessere «*Nylændes*» læsere nu, da spørsmaalet om en bedring av barselpleien i det hele har reist en kraftig bevægelse inden kvindernes egen leir.

Den første fødselsavdeling i verden aapnedes paa 1300 tallet i det allerede flere hundrede aar gamle sykehus *Hôtel-Dieu* i Paris. Avdelingen, som er oprindelsen til den senere bekjendte *Maternité,* bestod oprindelig av 2 store kjælderrum, som laa under Seinens overflate; de var mørke og fugtige og sattes undertiden under vand. Senere flyttet avdelingen op i en høiere liggende etage; men tilstanden var alt andet end hygienisk, og skildres fra tiden like før den store revolution paa følgende maate: «Der laa næsten altid to i sengen, ofte fire fødende eller barselkvinder; friske, syke og døende laa i samme seng foruten de nyfødte.» Avdelingen ledede av en direktrice, som under sig hadde en overjordmor og en del elever. Den ansatte læge skulde hentes i de vanskelige tilfælder, hvis jordmoren fandt det nødvendig. Men

der kom ogsaa oftere, trods protest fra overjordmoren og geistligheten, saavel franske som fremmede læger og studenter. Da de imidlertid engang i 1730 opførte et stort slagsmaal om pladsen, blev adgangen dem forbudt. Trods det var vanskelig og ofte umulig at faa adgang til *Hôtel-Dieu,* var det dog der, at 1600- og 1700-tallets store franske fødselshjælpere fik sin utdannelse, og materniteens lære bredte sig til de andre lande litt efter litt.

Den første tyske fødselsavdeling oprettedes i Strassburg 1729, og fra 1737 gaves her undervisning for jordmødre og studenter; den efterfulgtes 1759 av den i Göttingen og i de følgende aar av flere; men alle overskyggedes av den i Wien (1784), hvor jordmødre og studenter utdannedes, og som i stor utstrækning besøktes av utlændinger.

I Kjøbenhavn oprettet *dronning Juliane Marie* en fødselsstiftelse i 1759, som ikke alene ved sin størrelse, men ogsaa ved sin senere fremragende chef *Matth. Saxtorph* blev kjendt, og hørte til de ledende. *(Forts.)*

Aarsberetning for Norsk kvindesaksforening 1915—1916.

(Slutning.)

Ca. 40 kvinder deltok i møtet og samtlige uttalte ønsket om bladets fortsættelse, og mange tilsa sin økonomiske støtte. Ogsaa fra kvinder rundt om i landet er der kommet skrivelser med opfordring om at fortsætte utgivelsen.

Der er nu kommet tilbud fra et anseet trykkeri om at overta det forretningsmæssige ved «Nylænde»s utgivelse og dette vil sikkert gjøre saken enklere, men da der maa sikres bladet en pengesum, har styret ment at burde stille til dets disposition 1000 kroner av de penge som *Gina Krog* ifølge testamente har stillet til styrets raadighet «*til bedste for norske kvinders sak*».

Der er ogsaa sendt anmodning til interesserte om bidrag til bladet og flere saadanne er allerede kommet.

Til bakermestrenes forening er indsendt anmodning om at opta kvindelige lærlinger for at gi dem en fuldt haandværksmæssig utdannelse i faget. Der er ogsaa kommet svar, hvorav det fremgaar, at de stiller sig velvillig til anmodningen.

I anledning av en skrivelse fra *landbruksdepartementet* om «kvindelige kokker for krig» er sendt følgende svar: Styrets flertal er av den opfatning at en bestemt *forpligtelse* til at stille sig til disposition for forsvaret, vil kunne virke skræmmende paa søkningen til vore husmorskoler.

I det utsendte skrift: «Organisation av kvinder for krig» siges der: en nødvendig betingelse for at faa fuld nytte av dette *frivillige arbeide* er at kvinderne allerede i fredstid er bekjendt med og organisert for de opgaver» osv.

Saalænge denne forberedende organisation ikke kan betragtes som *almindelig verneplig*, vil det av mange kvinder ansees som et *mindre retfærdig* krav, at en *enkelt stand* skal forpligtes utenfor den frivillige tjeneste. Norske kvinder vil sikkert inden frivillighetens ramme i fuldt maal tilby sin tjeneste for sit land.»

Foreningens fagskole har ved de to sidste kurser hat tilsammen 64 elever. Aftenkurserne i matstel 37 elever.

Lykønskning er sendt frk. *Anna Rogstad* i anledning av hendes utnævnelse til overlærer ved fortsættelsesskolen, og til frk. *Nanna Meyer* ved hendes utnævnelse til byraachef.

Lykønskning sendtes *Stemmeretsforeningens* klub ved dens 25- og *Lærerindeforeningen* ved dens 50 aars jubilæum, likeledes frk. Helga Helgesen ved hendes 25 aars jubilæum og fru Betzy Kjelsberg og frk. Otilie Tonning paa deres 50 aars dag.

Kranser er sendt til frk. Agnes Lie's og som tidligere nævnt, til frk. Gina Krogs baare.

Randi Blehr, f. t. formand. *Aadel Lampe,* f. t. næstformand.

Helga Berger. *Thea Holst.* *Anna Hvoslef.*
Marie Kjølseth. *Fredrikke Mørck.*

Idet bladet gaar i pressen meldes os, at *fru Jutta Bojsen Møller*, den bekjendte danske kvindesaksforkjæmper, *lørdag den 17de mars* feirer *sin 80-aarige* fødselsdag.

«Nylænde»s redaktion er i Keysers gate 7 A III. Kontortid 11—½3. Redaktøren træffes personlig mellem 1—2.

«Nylænde»s ekspedition er flyttet til Centraltrykkeriet, Toldbodgaten 31/33.

Nylænde

Tidsskrift for Kvindernes Sak
Utgit av Norsk Kvindesaksforening

Redaktør: Fredrikke Mørck

31. aarg.	KRISTIANIA, 1. APRIL 1917	Nr. 7

Jutta Bojsen Møller.
80 aar.

Som nævnt i forrige nummer av vort blad feiret *fru Jutta Bojsen Møller* den 17de mars sin 80-aarige fødselsdag.

Det er et langt og bevæget liv hun kan se tilbake paa. Og der er vel kanske faa mennesker — ialfald mødre med mange barn — der som hun har kunnet bevare sit sind saa freidig og sit humør saa lyst. Alle som var tilstede 5te juni 1915, den dag da danske kvinder fik sin politiske stemmeret, vil huske hvorledes hun var med, som den ungdommeligste blandt alle, og feiret dagen fra dens begyndelse med toget til Kongen om formiddagen, til festen om kvelden i Grundtvigs hus, like lys, like munter og like straalende den hele tid. Der har været skrevet mangt og meget om fru Bojsen Møller, ogsaa i «Nylænde», og hun er kjendt av alle, som har interesse for kvinders sak. Denne gang vil vi gi ordet til hr. *høiskoleforstander H. Rosendal,* der har kjendt fru Bojsen i en række av aar.

«Kvinden og Samfundet» har en artikel av ham med overskrift: *Fra en gammel Arbeidsfælle,* og vi gjengir den her i sin helhet, da den gir et godt indtryk av Jutta Bojsen Møllers hele personlighet:

«Hvor utroligt det end maa forekomme dem, der kender Fru *Jutta Bojsen Møller,* at hun nu skulde være 80 aar gammel, saa er det ikke desto mindre sandt, og der er da en Anledning for dem, der paa deres Vej i Livet har mødt hende, til at besinde sig paa og til at udtale sig om, hvad de mener at skylde hende Tak for.

Til disse hendes Skyldnere hører jeg og vil derfor gerne aflægge min Tak og bringe min Lykønskning paa Højtidsdagen.

Det var en Sommerdag i Aaret 1860, jeg saa Fru Møller første Gang. Vi var en Flok unge, glade Mennesker, maaske lidt viltre, der var komne ud paa en mærkelig Køretur til Himmelbjerget og Silkeborg, mærkelig fordi vi var 7 i Tallet og kun havde een Hest og en lille Vogn, hvorfor ogsaa de 6 af os for det meste gik. Vi kom til Sejling Præstegaard, hvor den unge 23-aarige Præstefrue tog imod os med alle Tegn paa Glæde og viste os en storartet Gæstfrihed, saa vi endog alle 7 blev der om Natten — der var saa vidunderlig rummeligt i Præstegaarde i de Dage, og det er der vel endnu.

Saa saa' jeg ikke Fru Møller i mange Aar. Den næste Gang var i Halvfemserne, da hun ikke var Præstefrue i Sejling, men Husmoder paa Sorø Højskole. Men, var de ydre Omstændigheder forandrede, saa var hendes Gæstfrihed lige stor, og hendes Livlighed og Elskværdighed lige betagende.

Vi kom derefter til at bo under Tag sammen i 8 Aar: hun som Husmoder og jeg som Forstander for Grundtvigs Højskole ved Lyngby. Og der lærte vi jo hinanden ret godt at kende — ogsaa hinandens svagere Sider. Ingenlunde var vi enige om alle Spørgsmaal, der kunde komme paa Tale i vor Tid og med Hensyn til vor Gerning.

Imidlertid var vi enige i, hvad der for danske og kristne Mennesker er det væsentlige, og vi var ogsaa enige om i de andre Spørgsmaal at unde hinanden den nødvendige Frihed.

Jeg kan og maa derfor hjertelig takke Fru Møller for de 8 Aars Samarbejde og for det Venskab, hun siden den Tid har vist os her ved Grundtvigs Højskole. Hun var altid frisk og fornøjelig, hjertelig og venlig overfor unge og gamle, moderlig omhyggelig for Eleverne, og hun var mig til megen Opmuntring, fordi hun var en saa udmærket Tilhørerinde. Trods hendes mangeartede Virksomhed, havde vi Lærere næsten altid den Glæde at se hende i Tilhørerskaren, naar da Foredraget nogenlunde faldt indenfor den Kreds, hvori hendes Tanker bevægede sig, og denne Kreds var ikke snæver. Hun kunde sige med den gamle Romer: «Jeg er et Menneske, og intet menneskeligt er mig fremmed». Ja, det var en Glæde at komme til at se paa hende, naar man stod

paa Katedret; thi hendes Øjne sagde tydelig nok, at hun fulgte med med hele sin varme Sjæl, naar der da faldt Ord, som havde noget som helst godt i sig. — Og hendes Eksempel virkede paa mange af de unge, saa jeg er vis paa, at det bragte dem til at høre bedre, og hendes Samtaler med dem bragte vist mangt et Indtryk til at fæstne og klare sig hos og for dem.

Hun havde i sine unge Dage været med til at samle Bidrag til at grundlægge Grundtvigs Højskole, og hun har fra sit 60de til 68de Aar været en god Moder for dens Elever og en nidkær Arbejder i dens Tjeneste.

Derfor er Skolen hende taknemmelig, sender hende en kærlig Hilsen paa hendes sjældne Højtidsdag og udtaler Haabet om, at det profetiske Ord mere og mere maa stadfæstes paa hende: «De, der forventer Herren, de skal forny deres Kraft; paa Vinger skal de hæve sig som Ørne; de skal løbe uden at trættes, de skal vandre uden at mattes.»

Grundtvigs Højskole i Marts 1917.

H. Rosendal.

*

«*Norsk Kvindesaksforening*» sendte fru Møller følgende telegram:

«Slutter os i hyldningstoget for den unge 80-aaring med tak for djærve tag.» (Undertegnet styrets navne).

Skolens religionsundervisning maa omlægges.

Til den kgl. kommission, som skal forberede reformer i skolens religionsundervisning, er der sendt følgende skrivelse:

Undertegnede, der dels som forældre, dels som arbeidende i skolen, er kommet nær de i efterfølgende uttalelse omhandlede spørsmaal, tillater sig at rette nedenstaaende henvendelse til den ærede komité, idet vi tror, at den opfatning, som her har faat uttryk, bør ha indflydelse paa komitéens arbeide.

Vi er av den mening, at religionen (kristentroen) er en umistelig livsværdi. Og vi mener, at al virkelig livslykke trænger til at underbygges religiøst, saa vi faar hjælp til at gjøre, hvad der er godt og rigtig, og til at kunne taale baade gode og onde dage.

Derfor holder vi det for en god og værdifuld sak, at skolen yder hjemmene sin medvirken til at bringe kristendommen ind i ungdommens bevissthet og hjerte. Og vi paaskjønner og vurderer høit dens alvorlige arbeide her.

Men det forekommer os dog, at dens undervisning maa *omlægges,* om den virkelig skal naa sit maal. At den maa bli mindre verdens-fjern dogmatisk, komme mere i kontakt med livet og bringes i samklang med videnskabelig sandhet, et videnskabelig begrundet verdensbillede og med videnskabelig begrundet syn paa bibelens og religionens egen utvikling.

Som forholdet nu er, læres der ting, som mange av skolens og kirkens mænd vistnok selv anskuer anderledes end den kirkelige tradition og de autoriserte lærebøker gjør. En saadan undervisning kan likeoverfor en stor del av børnene umulig virke hverken fængslende eller berikende. De frastøtes av det for deres sansning ikke helt tilforladelige, de merker uoverensstemmelser med ting, som for dem staar som sikre fakta, og det ender med, at *kirken og dens virkemidler forringes* i deres øine. De faar et indtryk av, at religionsundervisningen for en del dreier sig om ting som ikke er sande, eller som ialfald intet har med livet at gjøre.

Troen paa den Gud, som kirken gjennem skolen forkynder for dem, og troen paa menneskesjælens evige værd, dens evige ret og dens evige pligt, taper saaledes sine værdifuldeste støtter for dem.

Vi tænker, at skal denne skade undgaaes, maa der ialfald tales helt aapent om bibelens historiske betingethet, om dens tilblivelse, om hvori dens religiøse værdi og autoritet virkelig bestaar, og mere.

Man maa komme bort fra den gamle bokstavmæssige opfatning av bibelens skrifter og over til en, som er «efter Aanden» — for at bruke et uttryk, som jo bibelen selv forklarende bruker.

At vanskeligheterne ved en saadan anden maate at ta tingene paa er store, det skjønner vi; men dette kan ikke avholde os fra at peke paa skaden og søke efter hjælp mot den. Dertil er skaden efter vor opfatning for stor.

Vi føler os saaledes forvisset om, at det pietetfulde hensyn, som vel er en av de største vanskeligheter her, *maa* vike for det

som større er. Og vi tror, at naar saa mange unge — og ældre med — har vanskelig for at følge den gode dragelse ovenfra, som vi bærer i os, da er aarsaken hertil ikke bare hjerternes haardhet, men ogsaa institutionernes ufuldkommenhet, som hindrer dem i at lægge kristendommens lys og varme nær op til hjerterne.

Idet vi paa denne maate har git uttryk for betydningen av den *mest mulig aapne tale* fra de høie talerstole, som er skolens og kirkens, vil vi i ærbødighet henstille til komitéen at vie disse tanker sin opmerksomhet. *(Underskrifter).*

Byfolk, dyrk grønsaker! Bruk gaardsrum og vægflater.

Det er utrolig hvad interesserte og dygtige folk kan faa ut av en liten gaardsplass, hvis de for alvor lægger an paa at utnytte den og forvandle den til have. Bare nogen kasser med jord eller en rabat langs husvæggen kan være tilstrækkelig for en liten families behov av for eksempel persille, græsløk, salat, karse eller ræddiker. Bønner eller — hvis de ikke blir at faa — almindelige erter opefter væggene, er baade til pryd om sommeren og til nytte om høsten. Og bringebærbusker kan skyte prægtige skud i en krok av gaardsrummet eller opunder en fjeldknaus. Selv om krigen slutter, kan det bli vanskelig nok for mat allikevel, og den som kan hjælpe sig selv, hjælper derved ogsaa andre: ti mange bække smaa gjør en stor aa. Der er saamange smaastunder, som kan nyttes. Ungdommen bør kunne avse litt tid fra sin sport til havearbeidet; det passer godt ind under mottoet: En sund sjæl i et sundt legeme!

Kvinderaad, kvindesaksforeninger, «vel»-selskaper, ungdomslag eller andre, som har tid og evne til at arbeide for saken, burde slutte sig sammen og danne komitéer, som kunde ta initiativet og faa det hele i sving, og det burde ligge i kommunens interesse, at træde støttende til, som de gjør, naar det gjælder kolonihaver og potetland.

Vanskeligheten for nybegynderen ligger mest i at faa fat i jord, gjødning, frø, planter og havebruksredskaper — der skal jo ikke meget til, og det behøver slet ikke altid at være gratis. Trillebør og spade kunde der kanske bli anledning til at faa laant

for enkelte. Og saa maatte der holdes et par gartnerforedrag med adgang til diskussion.

Det vilde bli det første skridt til at klæ vore mange nøkne stygge bypartier med grønt — især de fattigste av dem, og det vilde bli til hygge for mange og til opdragelse i skjønhetsglæde og arbeidsglæde. Et andet aar, naar lysere tider oprinder, kan det bli vakrere.

«Og som kjærlighed gror
av den hjemlige jord,
skal den gro av vor kjærligheds frøkorn igjen.»

Bedes optat i andre blade. *M. Hj.*

NB. I min artikel *Samerne i Norge* o. s. v., pag. 87, l. 16 f. o., staar «ekspeditør» — skal være *ekspedition*. *M. Hj.*

Professor Lorentz Dietrichson.

Professor Dietrichson, som døde i Kristiania 5te mars, var en av rydningsmændene i norsk kultur. Hans livsgjerning blev den at dyrke op et nylænde i vort samfund: den kunsthistoriske forskning. Han pekte paa de kunstneriske værdier, som vore fortidsminder rummer, var med at skape ordnede kunstsamlinger af det spredte materiale, som var forhaanden.

Og takket være Lorentz Dietrichsons tro, begeistring og arbeide gjennem et langt liv, fortsætter den nye generation nu paa den vei, han først slog ind paa.

Dietrichson begyndte sit videnskapelige arbeide i Sverige, og kom først hjem i 1875, da han blev ekstraordinær professor i kunsthistorie ved universitetet. Siden da har han i skrift, i foredrag og ved praktisk administrativ gjerning virket for at skape en kunstnerisk kulturatmosfære i vort land.

Dietrichson var med at grundlægge Kristiania Kunstindustrimuseum, Skulpturmuseet og kobberstiksamlingen, virket for utviklingen af Nationalgalleriet og for bevarelsen av vore fortidsminder, og for fremme av vort kunsthaandverk. Hans skrifter «De norske stavkirker», «Den norske træskjærerkunst», «Vore fædres verk» og «Monumenta Orcadica», som han utgav sammen med *Johan Meyer,* og hans monografier er grundlæggende

arbeider i norsk kunsthistorie. Og gjennem sine aandfulde og livlige foredrag har han bidrad til at sprede sansen for kunstnerisk kultur i vide kredse.

*

Norsk Kvindesaksforening sendte i anledning av *professor Dietrichsons* død en kondolanceskrivelse til *fru Mathilde Dietrichson* og *doktor Honoria Dietrichson.*

Den første kvindelige taler i Sveriges Riksdag.

«Dagens Nyheter» meldte for en tid siden, at en kvinde hadde talt i Riksdagen for riksdagsmændene! Ja, ikke for «Førstekammarens» medlemmer naturligvis. Det var i «Andra kammaren» at dette merkelige skedde! Vi skal gjengi endel av artiklen i nævnte blad, forat man kan faa et indtryk av begivenheten:

Den som ved 4-tiden fredag eftermiddag kom ind paa tilhørergalleriet i Andra kammarens plenisal, maatte uvilkaarlig studse ved det forbløffende syn av en ung dame i talerstolen, usedvanlig mange av repræsentanterne var tilstede, alle opmerksomt lyttende. Stillere og opmerksommere end under nogen ministertale, sat de der! Ved sit lille bord bak taleren sat vicepræsidenten paa sin sedvanlige plass, mens rækker av tilhørere lutet sig frem over galleriet, og i referentlogen skrapet referenternes blyanter. Præsidentens plass derimot var tom. Andra kammaren hadde først hat et kort møte, som uten større ceremonier var gaat over til et slags offentlig møte, hvori *forslaget til lov om barn født utenfor egteskap,* blev gjenstand for en kritisk utredning fra kvinders synspunkt. Taleren var ingen anden end *advokat Eva Andén,* som allerede tidligere paa forskjellige maater har været virksom for at sætte igjennem visse ændringer i lovforslaget.

I sit foredrag for riksdagsmændene fremholdt *advokat Andén* specielt nødvendigheten av at loven komplettertes med endel bestemmelser, som f. eks. i slike tilfælder, hvor paterniteten ikke uten videre kan fastslaaes; at de vordende mødre i tiden like før og like efter nedkomsten sikres et underhold, der ikke blir at regne for fattigunderstøttelse. Endvidere er det ønskelig, at loven

gjøres saa vid, at barn fødte utenfor egteskap faar enten *farens* eller *morens navn.* (Det svenske lovforslag foreskriver morens). Ogsaa endel andre paragrafer i lovforslaget kritiserte advokaten som uheldige. *Advokat Andén* uttalte tilslut at hun haabet at de av hende fremførte synspunkter ikke var stridende mot den almindelige opfatning inden Riksdagen, og at de maatte overveies ved sakens endelige behandling. Riksdagsmændene applauderte taleren, og det er mere end nogen mandlig politikker nogensinde har oplevet efter en tale i Andra kammaren! Kanske en eller anden av høirerepræsentanterne tænkte i sit stille sind, da han begav sig til sin forsinkede middag: Mon det ikke i grunden hadde været noksaa naturlig, om kvinderne selv gjennem en eller flere repræsentanter hadde faat delta i riksdagsbehandlingen av denne lov, som angaar deres eget kjøn i saa høi en grad! Naar Riksdagen kan med fordel og utbytte lytte til en kvindes fortolkning av et spørsmaal, hvorfor skulde kvinderne saa ikke ha ret til at sende repræsentanter til Riksdagen for at tale deres sak?

— Kanske steg nogen slike kjætterske tanker ogsaa op hos nogen av de tilstedeværende, som hittil hadde stillet sig tvilende overfor spørsmaalet stemmeret for kvinder?

Fredsarbeidet i Norge.

Naar *Norges Fredsforening* nylig har tat det skridt at oprette centralkontor og sekretariat i Kristiania, er det slet ikke ut fra noget optimistisk syn paa fredsarbeidets stilling i Norge. Tvert om er vi fuldt klar over, at baade forsvarssak og avvæbningssak omfattes med langt større interesse og bæres oppe av langt sterkere organisationer end fredsarbeidet. Men vi mener fredsarbeidet *fortjener* en stor plass i vort offentlige liv, og skal dette naaes, maa der i landet være en fælles *organisation* som samler fredsvennerne, og dette vil *Norges fredsforening* søke at gjøre. Opgaven er ikke først og fremst at samle alle som ønsker Norge skal leve i fred, og som vil opretholde nøitraliteten. Det vil vi jo alle. Nei, opgaven er at samle dem, som dypt og personlig avskyr krig, og som ser, at fredssaken indebærer et stort og praktisk arbeidsprogram. Det er slik med alle store samfundssaker, at de likesom ligger og slumrer i folkets underbevissthet, indtil de pludse-

lig faar form og farve og liv. Slik er det i norsk politik gaat baade med kvindesak, maalsak og avholdssak. Det første som kræves for at reise slike saker til liv, er at *maalet* blir greit og anskuelig for alle. Men dette er det som nu er i færd med at ske med fredssaken. Den indebærer det realpolitiske maal, at samle kulturfolkene om fælles lov og dom og retshaandhævelse, og *alle* indrømmer nu, at dette maal er berettiget. Alle indrømmer, at det er rigtig at støtte bestræbelserne i denne retning, hvad enten det er en *præsident Wilson* eller en av de internationale fredsorganisationer som gaar i spidsen.

Dernæst gjælder det, at der blir den samme klarhet og anskuelighet over de veie og midler som kan føre til maalet. Men ogsaa dette maa kunne ske med fredssaken. Hittil har mange set paa fredssaken som en sak for folkeretslærde, for indflydelsesløse smaaforeninger, og kanske ogsaa for idealister og sværmere. Men fredssaken er efter sit væsen en folkesak, og kan bare fremmes paa samme maate som andre store folkesaker. Overensstemmende hermed blev det paa Norges fredsforenings sisste aarsmøte i resolutions form uttalt, at vi vil søke at samle alle fredsvenner og motstandere av militarismen til en sterk fylking, som kan øve bestemmende indflydelse paa landets politik, bidra til at motarbeide rustninger og traktatbrud og støtte internationalt fredsarbeide efter de samme linjer.

Stemmeretten, *folkets indflydelse paa landets politik,* det er midlet og veien vi maa følge i vort land og andre land. Ingen enkelt fredsven, og ingen, selv aldrig saa sterk fredsorganisation, kan bestemme over utenrikspolitikken. Men regjering, storting og utenriksstyre kan det. Derfor er det de organiserte fredsvenners selvfølgelige fremmarschlinje, at kræve Norges officielle tilslutning til ethvert initiativ i pacifistisk retning. Og Norge maa selv kunne ta initiativ alene eller sammen med de 2 andre skandinaviske land. Nu driver Norge passiv nøitralitetspolitik. Vi maa kræve en stadig mer aktiv fredspolitik, overensstemmende med fredsorganisationernes program. Optar vi f. eks. paa vort program arbeide for fredsforbund, for nøitrale zoner i tilslutning til altomfattende voldgiftsavtaler eller for vernepligtens avskaffelse i Europa, som i den angelsachsiske verden, maa vi samtidig kræve at Norge officielt utreder disse saker, arbeider for dem og

i tilfælde samarbeide med andre land om sakernes løsning. Vi forveksler ofte politisk arbeide med partipolitisk kjevl. Men fredssaken bør netop bli en sak som samler kvinder og mænd av forskjellige partier om sig, slik som avholdssaken har gjort det. — —

Med disse antydninger av fredssakens og Norges fredsforenings maal og midler, ber jeg overveiet, om det ikke er grund til at slutte sig til vort arbeide, ta aktiv del i det, studere fredslitteraturen, danne lokale foreninger utover landet, indtegne medlemmer og hjælpe os at arrangere møter og foredrag.

Kristiania den 20de mars 1917. *Carl Bonnevie.*

De kommunale valg i Kjøbenhavn.

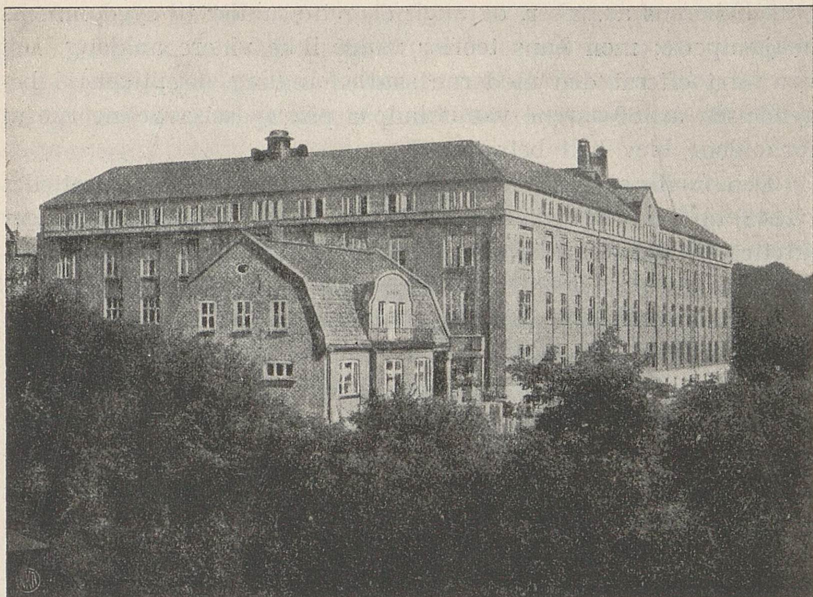
har resultert i at av de opstillede kvinder er følgende naadd frem: *dr. Alvilda Harbou-Hoff, kand. mag. Elna Munch,* formand i «Husassistenternes forening» *Marie Christensen, Andrea Brochmann, bryggeriarbeiderske Helga Larsen, herreskrædderske Anna Jensen, herreskrædderske Anna Johansen, redaktør Marie Lassen, Vibeke Salicath, pastorinde G. Welding, viceinspektrice Anna Hoffmann, kommunelærerinde frøken Blom.*

Av de 55 repræsentanter, som utgjør Kjøbenhavns bystyre, er altsaa de 12 eller litt over $^1/_5$ kvinder. I Kristiania er der ogsaa 12 kvinder. Men de er 12 av 84 eller $^1/_7$ av repræsentanterne.

Med hensyn til fordelingen inden partierne stiller forholdet sig slik: Det radikale parti fik i Kjøbenhavn 6 repræsentanter, hvorav $^1/_3 = 2$, er kvinder — i Kristiania har venstre 1 kvinde av 5, — Det socialdemokratiske parti i Kjøbenhavn opnaadde at besætte 30 plasser, derav utgjør kvinderne $^1/_6$ eller 5. — Kristiania har $^1/_7$ eller 6 av 42 repræsentanter. Høire i Kjøbenhavn fik 17 plasser, derav er ca. $^1/_4$ eller 4, kvinder, — i Kristiania har høire 4 av 35, altsaa litt over $^1/_8$, og Kjøbenhavns «Uavhængige» besatte 2 plasser, derav er 1 kvinde, — frisindede hos os fik ogsaa 2 repræsentanter med halvparten kvinder.

«De frisindede» i Kristiania og «De uavhængige» i Kjøbenhavn har størst ære av sine valg. Slik burde det nemlig altid være, at den ene halvpart av dem som skal styre med vort kommunale stel burde være kvinder. Nu mere end nogensinde!

F. M.

Kvindeklinikken i Kristiania.

(Referat fra Norsk Magazin for Lægevidenskaben.)

(Slutning.)

Fra 1747 oprettedes i England flere smaa fødeavdelinger; men de dreves for private midler, og hadde bestemmelser som f. eks., at kun gifte skulde mottas, saaledes at de, som mest trængte hjælp, ikke fik den.

I Irland var forholdene bedre; her spillet *Rotunder Hospital* i Dublin en stor rolle, baade som lærdomssæte og undervisningssted. Bygningen var stor. Værelserne benyttedes vekselvis og kunde derfor luftes og vaskes med klorkalkopløsning, eftersom de blev tomme. Dette bidrar til at forklare anstaltens gode ry.

I de andre europæiske lande opstod samtidig lignende anstalter, og her i Kristiania fik vi i 1818 vor første lille stiftelse.

I tidernes løp blev disse anstalter ofte herjet av svære barselfeberepidemier, og situationen var enkelte ganger saa fortvilet, at man i 1876 for alvor foreslog helt at lukke alle fødselsanstalter. Rigtignok hadde *Semmelweis* i 1847 fremsat sine teorier om

barselfeberens aarsaker, og angit de rette midler til sygdommens bekjæmpelse; men hans teorier vandt ikke videre anklang. Det var først efterat den moderne saarbehandling (aseptiken) i begyndelsen av 80-aarene vandt indpas paa fødselsavdelingerne at forholdene blev helt betryggende.

Den første specielle avdeling for kvindesygdomme oprettedes i 1842, og i de følgende aartier fik man flere lignende avdelinger knyttet til fødselsanstalterne, som derved gik over til kvindeklinikker.

Fødselsstiftelsen i Kristiania blev, som tidligere nævnt, oprettet i 1818, og bodde først tilleie paa forskjellige steder i byen, indtil den i 1837 flyttet ind i Akersgaten 44, i murbygningen til gaten, som var færdig til dette bruk allerede i 1827. I de øvrige bygninger her hadde *Rikshospitalet* sine lokaler, og de 2 anstalter kom nu ind under samme administration, indtil Rikshospitalet den 1ste juli 1883 flyttet ind i det nybyggede kompleks i Pilestrædet 32. Fødselsstiftelsen blev da atter en selvstændig administrativ enhet, og den fik i løpet av 1883—85 ogsaa disposition over hele den gamle træbygning, som i 1807 var bygget til militært hospital, og som dannet kjernen i det gamle Rikshospital. Ved denne ordning realisertes et gammelt krav om, at jordmorskolens elever skulde bo paa Fødselsstiftelsen, likesom ogsaa denne fik et noget utvidet sengetal.

Allerede i 50-aarene av forrige aarhundrede blev der anket over, at saavel Rikshospitalets som Fødselsstiftelsens lokaler var mangelfulde og litet tidsmæssige. I 1890 bevilget Stortinget midler til indkjøp av Stensbergløkken som tomt for den nye fødselsklinik; men endnu saa sent som i 1908 blev der negtet bevilgning til byggearbeidet, da komiteen, som hadde saken til behandling, fandt forholdene ved den gamle fødselsstiftelse fuldt forsvarlige. Bygningen av den nye kvindeklinik kunde derfor først begynde sommeren 1911, efterat bevilgningen enstemmig var besluttet 16de juli 1910. Den høitidelige aapning fandt sted 4de juli 1914, og indflytningen foregik 24de august samme aar.

En detaljert beskrivelse av anstalten vilde her føre for vidt. Bygningen, som er opført av rød sten, har 3 fulde etager og en litt lavere 4de etage. Taket er dækket med blaa glassert taksten.

Den bestaar av en midtbygning med 2 fløier, ligger bak Rikshospitalet, og saa høit at grundplanet er i høide med de andre bygningers tak. Det svære kompleks faar saaledes en dominerende beliggenhet med en pragtfuld utsigt over byen og dens nærmeste omgivelser.

Bygningen har plads for 70 barselkvinder med deres barn, 12 svangre kvinder og 31 gynækologiske patienter. Desuten er der en egen isoleravdeling med 10 senger for inficerte patienter, dels fødende, dels operationspatienter. Under fødslen har hver barselkvinde sit eget værelse. Senere flytter hun over paa en av barselstuerne, hvor der for de størstes vedkommende er 4 senger; men der er ogsaa værelser med 1 og 2 senger.

I 4de etage bor de 44 jordmorelever, 2 eller 3 paa hvert værelse. Her har de ogsaa en stor dagligstue med pragtfuld utsigt over byen og fjorden. Spisestuen ligger i 1ste etage. I 2den etage findes 2 operationsstuer, hvorav den ene er bygget amfiteatralsk, samt desuten en stor forelæsningssal med plads til over 100 tilhørere. Forøvrig er der paa anstalten et stort bibliotek, samlinger, laboratorium o. s. v.

Paa kvindeklinikken mottas aarlig ca. 1 800 fødende og 600 gynækologiske patienter; $^1/_3$ av alle i Kristiania forekommende fødsler foregaar her. Personalet er:

Overlæge og bestyrer.
2 reservelæger.
1 klinisk assistent.
2 kandidater.
1 overjordmor.
3 underjordmødre.
1 oversykepleierske.
6 avdelingspleiersker + 5 sykepleierskeelever.
6 barselpleierskeelever.

Desuten er der foruten de ovenfor nævnte 6 læger ansat en hjælpelærer, som underviser eleverne ved jordmorskolen.

Marie Kjølseth.

Til Helga Eide Parr.

«Ganske visst er det saa at vi i første række kan takke kvindesakskvinderne for hvad der er naad i retning av husstelundervisning som *fag*-utdannelse, men netop fordi kvindesakskvinderne har set paa dette bare som *fag*-utdannelse, er det jo *dem* der ivrigst har motsat sig husstelundervisningen som tvungent fag for piker i barneskolen», skriver De i «Nylændes» 1ste februarhefte.

Jeg kan ikke begripe hvorfra denne opfatning skriver sig. Den passer ialfald ikke paa kvindesakskvinderne i Kristiania. Jeg har for lang tid siden hørt at nogen av vore foregangskvinder var imot *enhver undervisning i matstel.* De mente at undervisning heri, saavel den praktiske som den teoretiske, var unødig. Men at kvindesakskvinderne var ivrigst mot utdannelse i husstelundervisning, specielt i barneskolen, har jeg endnu *aldrig* hørt. Jeg tillater mig derfor herved at tilbakevise denne paastand.

Aadel Lampe.

Forberedelse til krig og kvindestemmeretten.

Mrs. Chapman Catt, lederen av kvindestemmeretsbevægelsen i De forenede stater, og præsident i *Den internationale kvindestemmerets Alliance,* har skrevet en interessant artikel om ovenstaaende emne. I denne polemiserer hun mot en opfatning som offentlig oftere gjør sig gjældende ogsaa av enkelte kvinder i De forenede stater, og blir benyttet som et argument mot spørsmaalet om at gi kvinder stemmeret. En viss *Mrs. Wood* f. eks. har hævdet at: «Militarismen er en faktor og en nerve i nationernes liv — en nation, som skulde regjeres av baade mænd og kvinder, kunde ikke hævde sig likeoverfor en anden nation som bare blev styret av mænd; derfor bør ikke kvinderne faa stemmeret.»

Denne opfatning imøtegaar Mrs. Chapman Catt, og hun, der ellers er saa mild og hensynsfuld, er i sin artikel skarp og kritisk. Hun erklærer Mrs. Woods teorier for at være kjendt fra oldtiden av. De har været fremholdt fra Cæsars dager indtil vor tid.

Men mot de gamle teorier opstaar der nye: kristendommens, demokratiets og fremskridtets teorier. Paa tidens tavle staar der skrevet at det gamle maa vike for det nye.

Mrs. Catt fremfører endel slaaende beviser for rigtigheten av denne paastand. Som f. eks. den engelske nations fører *Mr. Asquith,* der har gjort alt for at bevise, at det engelske rike bare kunde styres av mænd, men pludselig en dag opdager, at Storbritannien i den vanskelige situation, som riket nu befinder sig i, aldrig kunde blit færdig med sine krigsforberedelser uten at kvinderne hadde tat sin del av byrden.

Kvindestemmerettens bitreste motstander i England har været *Lord Northcliffe,* en av de konservative partis mægtigste førere, og eier av «Times», «Mail» og flere andre blade. Nu erklærer lorden at kvinderne fuldkommen kan jevnføres med de kjæmpende soldater, for uten kvinderne hadde krigen ikke kunnet fortsættes, og lord Northcliffe bekjender sig pludselig til kvindestemmeret.

Mrs. Catt gaar derefter over til at behandle, hvorvidt mændene har monopol paa det at være modige. Hun mener at ikke alle mænd har været helte. Da Amerikas Nord- og Sydstater førte krig, var det mange kvinder som la for dagen store militære egenskaper, raadsnarhet o. s. v. Mange mænd derimot ikke. Nu advarer Mrs. Catt fremforalt sit land mot at gaa til krig. Selv en forberedelse til en saadan, finder hun skadelig. «Krigen hinsides oceanet frembyr den besste advarsel for os. Selv om vi besat den sterkeste luftskibsflaate, og undervandsbaater saa talrike og herlig utrustet som de største entusiastiske militarister kunde ønske sig, selv om vi bygget de kolossaleste Dreadnoughter, som nogensinde har reist over oceanet, og selv om vi indførte verneplikt og indekserserte mandskaper gjennem manøvrer og lignende, ja selv om vi bragte vort folk til den ytterste grænse av offervillighet for at bestride alle omkostninger, allikevel, altsammen kan ikke beskytte os mot den fiende, som ikke kommer fra hinsides havet, for den fiende dvæler midt iblandt os, det er den fiende som ikke forstaar den amerikanske nations aand, denne aand, der skal stræve efter at naa det høieste og besste, som vor regjering har at vogte paa og at repræsentere.»

Mrs. Catt taler videre om spionsystemet som korrumperer et land, om interneringen av kvinder og barn, om utvisningen av hustruer fra deres mænds fædreland, fordi hun ikke blir regnet som hørende hjemme der. Men hvorledes finder vi beskyttelse likeoverfor alle disse spørsmaal? Kan vaabenmagt redde os fra alle disse onder? Hun vender sig derefter skarpt imot al forberedelse til krig. Men to andre forberedelser kan virke frelsende, sier hun, nemlig for det første at gi kvinderne stemmeret, for da blir kvinderne ansvarlige borgere i sit land. For det andet arbeidet for verdensfreden. Kvinderne ser ind i ungdommens hjerte, de kan hos den vække de sande æresbegreper: fædrelandskjærlighet og en ærlig patriotisme. Men der skal en tung og en tapper kamp til for at skape varig fred paa jorden. Alle midler skulde anvendes til at naa disse maal, saa alle kan komme til at indse, at forberedelse til en krig maa bli betragtet som hørende hjemme i en forgangen tid. Kampen for en varig fred peker hen paa en ny tid. Mrs. Chapman Catt slutter sin artikel med at uttale, at mænd som kvinder, men ikke de daarligste blandt dem, maa ta denne svære kamp op. Hun kjender ikke til hvorledes kvindestemmeretskvinderne vilde stille sig i tilfælde av krig, men hun har det tillidsfulde haab, at ikke alle vil staa paa deres side, som vil fortsætte det gamle og det onde i verden. «Der gives endda mennesker, som tror paa en Gud og paa retfærdighet, mennesker med ophøiede og ædle følelser og tanker, der ikke slaar sig til ro, og er tilfreds med de nuværende og nugjældende livsfaktorer, men som sigter mot noget høiere og bedre.»

Advokat Carl Bonnevie, Ingeborg Boye, Anna Bugge, Margrethe Christensen, den svenske forfatterinde *Ann Margret Holmgren* samt *Charlotte Norrie* f. *Harbou,* har lovet at skrive i «Nylænde» i 1917.

«Nylænde»s redaktion er i Keysers gate 7 A III. Kontortid 11—1/23. Redaktøren træffes personlig mellem 1—2.

«Nylænde»s ekspedition er flyttet til Centraltrykkeriet, Toldbodgaten 31/33.

Nylænde

Tidsskrift for Kvindernes Sak
Utgit av Norsk Kvindesaksforening
Redaktør: Fredrikke Mørck

31. aarg.	KRISTIANIA, 15. APRIL 1917	Nr. 8

Elna Munch.

En ministerfrue i Kjøbenhavns bystyre.

Blandt de 12 kvinder som i de kommende 4 aar skal sitte i Kjøbenhavns borgerrepræsentation, er *kand. mag. Elna Munch,* den nuværende *forsvarsminister P. A. Munchs* hustru. Fru Munch er valgt av «Det radikale parti», der som nævnt i forrige hefte av vort blad, har faat 6 mandater, hvorav de to er kvinder,

nemlig foruten fru Munch *doktor Alvilda Harbou-Hoff*, der er gjenvalgt efter 12 aars arbeide i Kjøbenhavns borgerrepræsentation.

Elna Munch har mange og store betingelser for at hævde sin plass i byens styre. Visstnok er det saa, at hendes hovedinteresse ligger i landets politik, mens kommunepolitik har hat mindre interesse for hende. Men det var naturlig og rimelig at det radikale parti henvendte sig til fru Munch, som i flere aar har været medlem av dets hovedstyre, saavel landsforbundets som i Kjøbenhavns led av samme. Hun *protesterte* først, men gav tilslut efter for partiets saa talrike opfordringer. «For mit Partis Skyld har jeg ladet mig overtale til at lade mig stille, skønt det er et stort Offer fra min Side,» skriver fru Munch.

Nu — tiderne er vanskelige ogsaa i Kjøbenhavn, og der foreligger visstnok store opgaver for dets kommunestyre at løse, saa vi som kjender *fru Elna Munchs* overlegne dygtighet, hendes glimrende administrative evner og hendes store indsigt, kan bare ønske byen til lykke med at fru Munch allikevel lot sig overtale. Og vi vet at naar hun tar fat paa en stor opgave, saa hengir hun sig til den med hele sin personlighet, og utfører sin gjerning paa den mest glimrende maate.

Det var Elna Munch som i sin tid tok initiativet til at stifte «*Landsforbundet for Kvinders Valgret*». Hun stod den hele tid som dette forbunds viceformand, indtil det ophævedes i 1915, da danske kvinder fik sin politiske stemmeret. Inden dette var der et forretningsutvalg, hvori fru Munch præsiderte som formand, ogsaa liketil maalet var naad. Inden dette hadde hun den rikeligste anledning til at lægge sin storslagne dygtighet for dagen.

Da «*Landsforbundet for Kvinders Valgret*» blev ophævet, fandt fru Munch at danske kvinder burde vedbli at staa i forbindelse med de øvrige stemmeretssøkende kvinder i verden, og at de ogsaa hadde forpligtelse til at støtte deres arbeide for den ret de selv hadde vundet. Fru Munch fik derfor dannet en ny landsorganisation: «*Dansk Landsforbund for Kvinders Valgret*». I dette forbund er Elna Munch fremdeles formand. Det staar som led av *Den Internationale Kvindestemmerets Alliance.*

Elna Munch har tat sin embedseksamen, og matematik er hendes hovedfag. I dette fag har hun i mange aar undervist ved en av Kjøbenhavns større skoler, et arbeide som hun er meget

interessert i, og som hun fortsætter med fremdeles. Ved siden av alt dette sit arbeide er hun en dygtig husmor og en god mor for sin søn. Jeg ønsker Kjøbenhavns bystyre og de danske kvinder tillykke med *fru Elna Munch!* *Fr. Mørck.*

Gina Krogs minde.

Styret for *Norske Kvinders Nationalraad* har efter konferanse med *advokat F. A. Krog* besluttet at nedsætte *Gina Krogs* askeurne i hendes mors, *fru Anna Krog,* født Brinchmanns, grav paa Vor Frelsers gravlund.

I samme grav er ogsaa Gina Krogs yngre søster, der døde i syv-aarsalderen i 1856, begravet.

Urnen blev i nærvær av Gina Krogs nærmeste venner nedsat i graven den 12. april, og den 14. april, aarsdagen for hendes død, vil der paa hendes grav bli nedlagt kranser av *Nationalraadet, Norsk Kvindesaksforening* og endel andre kvindeorganisationer.

*

Bidrag til mindesmerke over Gina Krog kan ogsaa tegnes i Cammermeyers bokhandel.

Hanna Andersson.

Den svenske folkeskolelærerinde *Hanna Andersson* er gaat bort.

Det er dog ikke som lærerinde alle vi norske kjendte *Hanna Andersson.* De norske kvinder, som i de 25 aar hun stod som *«Kvinnoklubben»s formand,* hadde anledning til at gjeste den ved de forskjellige leiligheter, vil altid mindes hende i dyp taknemmelighet for hendes vennesæle sind, elskværdige gjestfrihet og hendes velsignede lyse humør. For hvad hun herigjennem ogsaa gav os, hædrer vi med tak hendes minde. *F. M.*

Norske medicinske planter.

N. K. N.s centralkomités Oplysningsskrift II er nu utkommet, og allerede *Kristina Frølichs* navn paa titelbladet borger for at det gir meget grundige og uttømmende regler for indsamling,

tørkning og opbevaring av medicinske planter. — Det er ogsaa høist nødvendig, ti den største vanskelighet ved at skaffe norske drogeplanter, næst efter at faa dem plukket, er jo at faa dem ordentlig behandlet. De apoteker som hittil har interessert sig for norske varer, har gang paa gang efter kortere tids forløp maattet kassere dem paa grund av urigtig behandling.

Man kan ikke undlate at sammenligne det nylig utkomne hefte med forfatterindens tidligere arbeider, særlig den udmerkede illustrerte lille 40 øres bok om samme emne. Den ældre bok har litet, men godt av almindelige regler, den tar hver plante for sig og er derfor morsommere og lettere at bruke, især for dem som ikke har lært botanik, og ikke forstaar at benytte en flora. Det nye hefte har baade meget og godt av almindelige regler, men vilde været endnu mere oplysende, hvis de faa planter som her er tale om, hadde været nævnt litt oftere i teksten som eksempler. — I planterfortegnelsen kunde man undertiden ønsket et par norske navne til ved siden av de latinske. Der opregnes nogen flere planter end i den førstnævnte lille bok, og naar der ikke er tat med endnu flere, er grunden naturligvis den at det ikke nytter, fordi de brukes saa litet. — Hyldebær er ikke nævnt i heftet. Det skal jo være det allernyeste middel mot gigt og ischias. Kanske det ogsaa kunde bli salgsvare her som i utlandet? Saa kunde man glæde sig ved at faa beholde endel av sine hyldeblomster.

En ting savner jeg meget blandt alt det udmerkede, som staar i heftet, og det er en advarsel mot rovdrift, og en opfordring til altid at la staa igjen saa meget at planterne kan formere sig. Det vilde for eksempel være stor synd, om fjeldvidderne sydpaa skulde ribbes for den vakre røde gentiana, som der slet ikke er saadanne masser av. Den maatte med fordel kunne dyrkes i fjeldbygderne, likesom rævebjelden paa Vestlandet. Det vilde ogsaa være synd, om troldhæggen skulde dø ut, eller om kalmusroten skulde forsvinde fra de vand og myrer, den har fundet veien til.

Men sandsynligvis behøver man ikke at være bange. Dertil har det — ialfald hittil — været altfor vanskelig at faa folk til at plukke til priser som kan konkurrere med utlandets, hvor medicinske planter dyrkes som salgsvare med en gros handel for øie. En av de ting Norge burde kunne forsyne, baade sig selv og

utlandet med, er for eksempel Digitalis, som findes i mængde paa Vestlandet, og er bedre end den utenlandske vare. Men skjønt den under krigen er steget til 3,oo pr. kg. — mere end tredobbelt pris — har man ikke engang kunnet faa til eget bruk — folk derborte tjener saa gode penger paa andre maater.

Hvis denne sak skal ha fremgang, vil det i høi grad bero paa at apotekerne, og likeledes lægerne paa landet, stiller sig velvillig og med taalmodighet veileder dem, som ønsker raad, og vil prøve at utrette noget. Sælgerne maa vite, hvad de kan faa for sine varer, og kjøperne maa se varen eller ialfald prøver av den. Desuten maa begge parter ha greie paa hvor store eller smaa partier det kan dreie sig om.

Særdeles nyttig vilde det være, om landhusholdningsselskapernes foredragsholdere ogsaa ved leilighet kunde ta sig litt av disse ting. Pressen kan ogsaa gjøre meget til rette tid og sted.

Det var at ønske, at nogen hadde tat saken kraftig op allerede ved krigens begyndelse; men man faar jo haabe, at det endnu ikke er forsent. Gaar det ikke iaar, saa gaar det aldrig.

M. Hj.

Blandt dem, som kjøper medicinske planter, er ogsaa Apotekernes laboratorium A/S, Kjøbmandsgd. 16, Trondhjem.

„King's College" for kvinder ved Londons universitet.

Det nyeste fremskridt i det arbeide, som er foretat av dette fakultet for kvinder ved universitetet i London, er indførelsen av *speciel undervisning i husstel og økonomi.*

Undervisningen er startet med det maal for øie, efter en akademisk maalestok at meddele saavel teoretisk som praktisk utdannelse i disse fag, og det er meningen at eleverne efter endt utdannelse skal kunne undervise i husstel, barneopdragelse, i hygienisk og forretningsmæssig ledelse av forskjellige institutioner, i retslige og økonomiske forhold vedrørende kvinders beskjæftigelse i fabrikker, verksteder og lignende.

Undervisningen er særlig avpasset efter de kvinders behov som ønsker at dygtiggjøre sig til en selvstændig ledelse av eget hjem,

og paa at stimulere den interesse som kundskap og omtanke kan utvikle i de gjøremaal, som de fleste kvinder er mer eller mindre optat av, hvorledes deres livsforhold forresten kan bli.

Undervisningen skal ogsaa gjøre de unge piker skikket til selv at undervise efter kursets fremgangsmaate, og derhos at kunne overføre metoden til andre faglige omraader, f. eks. til alt det som indgaar under inspektion, arbeider i herredsstyrene og andre offentlige institutioner, men specielt husførsel efter en større maalestok, f. eks. i hoteller, internater og lignende.

Studierne vil ogsaa berede eleverne adgang til de institutioner som er forbundne med helseraadet og andet socialt arbeide.

Studiegrupperne meddeles under *et tidsrum av 3 aar* med følgende fag: biologi, kemi, fysik, hygiene, fysiologi, huslig arbeide, kokning, vask og alslags husmorarbeide, økonomi, heri ogsaa indbefattet et kort kursus i bokholderi og forretningsførsel, samt etik og psykologi. Av dette vil man forstaa at det er et forsøk paa at behandle alle emner som henhører under husholdningsførsel, saavel de praktiske som de teoretiske, og at knytte de praktiske metoder sammen med de videnskabelige principper, hvorpaa de er grundlagt.

Denne undervisningsmetode er helt igjennem i overensstemmelse med hvad man i vor moderne tid kalder *kundskapens etik,* eller virkeliggjørelsen av det ansvar vi har til at utbrede kundskaper overalt hvor det er mulig at praktisere dem. Videnskapens forhold til alt angaaende husstel, er bare et naturlig utslag av den forstaaelse man har faat om hvor fordelagtig det er under alle livets forhold at bruke de erhvervede kundskaper mest mulig. At opta husholdningskurser ved et universitet blev av enkelte anset som et revolutionært skridt, men var dog ikke værre end at indlemme f. eks. kurser i akerbruk og maskinvæsen i universitetsundervisningen, hvilket i de senere aar har bidrad til at forbedre undervisningen i disse fag i skolerne rundt om i landet.

Ved den fare landet nu er i, vaaknet den offentlige mening til forstaaelse av hvor skrækkelig det er at være uvidende om slike ting som en økonomisk husholdningsførsel, hygiene, barneopdragelse o. s. v. Og denne vaaknen op skyldes specielt kvinder, som

forlængst har forstaat hvor nødvendig det er at specialisere sig for at opnaa det høiest mulige i national ydeevne. Meget godt arbeide blev utført i denne retning ved at aapne husholdnings- og polytekniske skoler rundt om i landet. Indførelsen av huslige videnskabelige fag ved universitetet er taket paa den bygning som nu er helt reist. Det vil sikre fagene den rette plass i folkets agtelse, likesom man haaber det vil føre til at mange av de sammensatte problemer, som de der skal administrere en husholdning, stadig stilles likeoverfor, faar sin rette belysning.

Den interesse *Hds. M. Dronning Mary* har vist denne fremskridtsbevægelse, har været en stor opmuntring for dens utøvere, og er et nyt bevis paa Hendes Majestæts aldrig sviktende sympati for alt det som gjøres for at forbedre og høine det engelske folks hjem.

En ytterligere opmuntring har man faat gjennem adskillige gaver til bygning av et hospits og av laboratorier, som er knyttet til kollegiet. Hospitset tjener som hjem for uteksaminerte elever og indeholder tidsmæssige kjøkkener, vaskerier o. s. v., hvor der gis eleverne leilighet til at føre sine teoretiske kundskaper ut i praktisk virksomhet.

De elever som optages i hospitset maa være uteksaminerte ved universitetets fakultet, eller ha gjennemgaat andre treaarige kurser grundlagt paa artium, eller som paa anden maate kan godtgjøre at de har den tilstrækkelige utdannelse for at kunne ha nogen fordel av undervisningen. Der synes at bli en stor arbeidsmark for kvinder, utdannet efter denne metode.

(Ved *D. M.*).

Mødre og sønner.

(Oversat fra tysk for «Nylænde».)

I sin bok «En eneboers aftentimer» utbryder *Pestalozzi* med rette: «O, fædrehjem, du er grundvolden for alle sæder og stater!» Og en anden uttalelse i samme bok, er likesaa sand: «*Det stille hjem, kjærlighetens helligdom er planteskolen for al menneskelighet og alle dyder.*» Inden familien utvikler det unge fremtidsmenneske sig som «perlen i muslingen», her mottar han sine første indtryk, hertil vender han altid igjen tilbake for at faa

kraft og opmuntring. Selvom opdragelsen i familiens skjød ikke kan utrette alt, og selvom den heller ikke kan garantere noget sikkert resultat, saa vil den dog altid være en av de sterkeste kræfter, der bestemmer det unge menneskes fremtidige personlighet. I vor tid trues vort rike tyske familieliv i en viss henseende med at forarmes eller helt at umuliggjøres. De økonomiske forholde for tiden er for størstedelen skyld i dette. Tyskland som tidligere var et akerdyrkende land, er mere og mere gaat over til at bli en industriel — og bureaukratisk stat. En stor mængde av familiens fædre er hele dagen igjennem borte fra hjemmet, beskjæftiget enten i fabrikker, verksteder eller paa sit embedskontor. De er bare hjemme fra aftenen til næste morgen, altsaa naar barna sover. Det er indlysende at forbindelsen mellem disse og faren derved slappes, saa at en opdragende indflydelse fra farens side er saa godt som utelukket.

Disse forandrede nye forholde stiller derfor overordentlig store krav til moren. Jo mere farens indflydelse paa barna mangler, desto mere bestemt maa hun gjøre sin gjældende. Opdragelsespligten kommer da til at hvile saa godt som utelukkende paa hendes skuldre. Av denne grund maa man meget beklage at i de mindre bemidlede klasser ogsaa moren saa ofte er tvunget til at søke erhverv utenfor hjemmet, og barna da er overlatt enten helt til sig selv, eller til en tvilsom indflydelse av kamerater eller til gaten.

Det vil i vore dager særlig bli en opgave for mødrene ogsaa at komme i et varmt og inderlig forhold til sine sønner. Bare av den grund at gutten besitter mere styrke, som ofte ytrer sig i en plump optræden eller i utøilet kraft, vil det altid være godt for ham, naar han føler den milde beroligende indflydelse av en myk, avbalanceret kvindes karakter. Likesaa har det jo vist sig at være bare til velsignelse naar en søsters blidere karakter har øvet indflydelse paa den opvoksende guts personlighet. Men morens personlighet skal dog være sønnen, som for det meste maa ut til den raa virkelighet, en klar ledestjerne under dagens kampe og farer, et lysende forbillede paa renhet, naar fristelsen truer ham.

Men fremfor alt vil moren gjennem sit eget rene liv kunne

og maatte opdra sønnen til at sætte pris paa og hædre hendes kjøn. I vor tid mangler hyppig de unge mænd denne høiagtelse for pikerne, for kvindekjønnet overhodet. Ikke saa sjelden ser man at den gamle germaniske opfatning av kvindehæder og mandspligter er forsvundet. Hvor ofte forekommer det ikke at den unge voksne mand nok viser de kvinder som tilhører hans egen stand, agtelse, behandler dem med ridderlighet, men derimot ikke agter den pikes ære, der tilhører folket, for noget. Det geraader virkelig ikke mændene til ære, naar sekretariatet for det sociale studenterarbeide, har fundet det nødvendig i et varselsoprop at opfordre de tyske studenter til ogsaa at høiagte restaurationspikernes ære, disse folkets barn som er stillet paa en av de mest utsatte poster, de bør beskytte dem dobbelt, ja tredobbelt, og vise forstaaelse for disse pikers sociale stilling. Der vilde findes uendelig meget mindre elendighet i verden, om enhver mand i enhver kvinde agtet hendes personlige ære. Mangen pike, som er kommet til bevissthet om at hun har tapt sin ære, er først kommet til at tape den gjennem de forkjært herskende anskuelser, i særdeleshet gjennem den saakaldte «dobbelte moral».

Og her staar vi netop likeoverfor *følgerne av en feilagtig opdragelse. Hvor hyppig forekommer det ikke at en gut blir opdradd til at spille mester over en pike allerede i barnekammeret, som om han var noget bedre, som om netop han utgjorde familiens stolthet!* Hvor er ikke forældrenes glæde stor, naar en kraftig mandlig ætling er kommet til verden! Faar faren derimot vite at skjæbnen har skjænket ham en pike, saa blir han i virkeligheten ikke saa sjelden ærgerlig og vilde helst slet ikke vite noget av det lille væsen. Det er jo bare en pike! Tidligere hadde forældrene kanske flere sorger, paa grund av døtrenes økonomiske fremtid, det kan man paa en maate forstaa. Men i vore dager er piken likesaa godt som gutten istand til ved egen flid at hævde sig økonomisk.

«Mandfolket» vokser i almindelighet alt op i barnekammeret. Han blir jo ikke saa sjelden foretrukket av hele familien, mens piken, som om det var ganske selvfølgelig, maa staa tilbake. I mange familier finder man det ganske naturlig at sønnen paa hver maaneds første dag faar sine ofte ikke ubetydelige lomme-

penger, mens en datter like til sit giftermaal ikke kan disponere selvstændig over en eneste daler, og derfor ofte i sit egteskap ikke kan holde hus med penger. Der blir indpodet i mange gutter en selvbevissthet, som snart helt og holdent fylder knegten, og som heller ikke senere forlater ham likeoverfor piken eller den unge kvinde, og som ofte nok likeoverfor dem fører til et forhold, *der indeslutter i sig en viss raahet.* «Du som er gut bør ikke la det sitte paa dig!» Denne og lignende talemaater hjælper nok den lille gut til i betimelig tid at spille herre og mester. Er det ikke i og for sig et motbydelig syn ,naar en gut likeoverfor sine søstre ikke tar det ringeste hensyn, lar sig opvarte av dem over al maate *som om han allerede var deres herre,* naar han selv av sin mor kræver og opnaar tjenester som han udmerket godt selv kunde utføre?

Hvis en gut har *slaat sin søster,* slaar han i kaadhet sit og andres leketøi itu eller forøver han en eller anden *raa voldsgjerning,* nu vel, saa trøster endog faren sig med at hans avkom er rigtig en gut, og moren sier ikke sjelden med straalende øine sit ja og amen til dette.

Naar en gut blir opdradd med det for øie, at han likeoverfor piker er noget ganske udmerket, da kan man ikke undres over at han ogsaa inden egteskapet optrær som den hensynsløse herremand, hvem hustruen i alle dele viljeløst har at lyde. Det er da heller ikke at undre sig over at han betragter sin virksomhet utenfor hjemmet som alt, og sin hustrus arbeide inden hjemmet for intet.

Den mor som paa denne maate strør virak for gutterne, og senere for mændene, krænker derved sig selv og sit hele kjøn. Hun er medskyldig i det, naar det skorter ynglingerne, mændene, paa agtelse for kvindekjønnet. Ti hun planter den hovmodsdjævel i ham, som kanske senere blir næret og styrket gjennem studenteraarene, eller i militærlivet ved andre raa mænds eksempel.

Her kan moren nok virke opdragende ved ikke fra først av at foreta denne *uretfærdige forskjel mellem bror og søster.* Men likesaa vigtig vil det være at øve sin opdragende indflydelse paa den opvoksende og voksne søn, saa at han av sig selv altid kom-

mer hende imøte med høiagtelse og ærbødighet. Imellem mor og datter pleier forholdet for det meste at vedbli at være inderlig, fordi forskjellige særegne omstændigheter ligger til grund herfor. Det vil da være gjenstand for den moderlige opdragelse ogsaa at skape pietet hos sønnen. Visselig er den der, naar den lille gut glad omfavner sin mor, men det er endda mere rørende, naar ogsaa den voksne mand mindes hende i trofast kjærlighet.

Den mor som knytter sin søn til sig, gjør ikke bare ham en tjeneste, men ogsaa sit eget kjøn. Den høiagtelse en mand nærer for sin egen mor, *kan ikke forlikes med uærbødighet for kvindekjønnet i det hele.*

Vi har ogsaa hørt ønsket om, at den moderlige indflydelse maa gjøre sig sterkere gjældende i mandens liv, uttales av en stor digter, naar han sier:

Jeg har været ene i mange aar.
Og uten at klage maa jeg det bære.
Dog vilde jeg gjerne end engang føle,
hvor ømt for de tidlig graanende haar
en moders avskedshilsen kan være.

Og det er sikkert nok, især i vor tid, en tilstrækkelig grund til at en mor ogsaa sætter stort værd paa at staa i et varig forhold til sin søn.

P. Hoche-Lichtenberg,
rektor.

Husholdningsutvalg i Danmark.

*Fabrikinspektør, kand. polyt. Julie Arenholt**), er av regjeringen utnævnt til formand i det husholdningsutvalg paa 10 medlemmer, som er nedsat for at ordne dyrtidsspørsmaalene i Danmark. Av de 10 medlemmer er de 6 kvinder.

Kvindestemmeretten i England.

Tiden synes at nærme sig med sterke skridt da engelske kvinder opnaar at faa sine rettigheter som borgere av sit land anerkjendt.

*) Fru Arenholt har denne gang frasagt sig at opstilles som det radikale partis kandidat ved valgene paa borgerrepræsentationen, hvor hun har sittet i 8 aar.

Som tidligere meddelt har kvindestemmerettens seigeste motstandere, *Mr. Asquith, lord Northcliffe* o. fl. forlængst forlatt sit standpunkt, og i respekt for det dygtige arbeide kvinder i disse ogsaa for England saa svære tider har utført, yder *Mr. Asquith* kvinderne sin fulde anerkjendelse.

I et møte i Underhuset blev der med 341 stemmer mot 63 vedtat en resolution, som var indsendt efter at ha været drøftet inden alle de forskjellige politiske partier. Resolutionen gaar ut paa en reform i stemmeretten og uttaler sig til gunst for kvinders stemmeret.

Under debatten gjentok Mr. Asquith sin bekjendelse om sin fuldkomne omvendelse. Han erklærte at den rekonstruktion som vilde finde sted efter krigen, vilde fremkalde spørsmaal som ikke kunde løses paa en retfærdig eller hurtig maate uten at kvinderne fik magt og ret til at avgi sine stemmer direkte. Der findes neppe nogen avdeling i krigstjenesten, hvori kvinderne ikke hadde været likesaa virksomme og utholdende som mændene, uttalte *Mr. Asquith.*

Premierminister Lloyd George erklærte sig i et og alt enig med *Mr. Asquith,* og fremhævet specielt kvindernes store fortjeneste og deres betydning for ammunitionsarbeidet. De har utvist et storartet mot ved behandlingen av de farlige sprængstoffer og under Zeppelin-togterne, sa *Lloyd George.*

*

Senere meldes der fra London, at en repræsentativ kvindedeputation med *Mrs. Millicent Fawcett* som ordfører har hat fortræde for Lloyd George, som lovet at *kvindestemmeret skulde bli indført under en eller anden form.* Loven er under utarbeidelse, og ministeren var ikke i tvil om, at den i parlamentet vilde bli vedtat med stor majoritet. Stemmeretsalderen vil for kvinder fastsættes til 30 eller 35 aar. Lloyd George sluttet sin tale til deputationen med en appel til kvinderne om at avstaa fra sine nuværende krav*) og motta hvad der nu blir budt dem. Han følte sig overbevist om at kvinderne, saasnart de hadde godtgjort at de kan klare sig selv like saa godt som mænd, ogsaa vilde opnaa de samme rettigheter som disse. Deputationen omfattet re-

*) Stemmeret paa samme vilkaar som mænd.

præsentanter for arbeidende kvinder inden alle professioner. *Mrs. Fawcett* er som man vil erindre formand i den engelske landskvindestemmeretsforening og 1ste vicepræsident i Den Internationale Kvindestemmerets Alliance.

Uagtet *Mrs. Eveline Pankhurst* ikke er enig i den foreslaatte aldersgrænse, erklærer hun sig fornøid over at kvindestemmeretten skal sættes under ny avstemning i Underhuset.

Russiske kvinders stemmeret i det nye Rusland.

Den nye russiske regjering vil gi kvinder adgang til alle regjeringsposter, deriblandt ogsaa de ministerielle.

Justisminister Kerensky, der ogsaa er en tilhænger av Finlands autonomi, arbeider nu for at de russiske kvinder skal faa stemmeret. Han mener at i princippet er mange tilhængere av stemmeret for kvinder, specielt i de større byer; men ogsaa i landdistrikterne findes der en hel del. Veien vil ogsaa bli aapnet for kvinderne til at praktisere som sakførere, og ogsaa at føre saker i retslokalerne, ja tiden er ikke fjern, da kvinder vil komme til at fungere som dommere, mener justisministeren.

Nye seire for kvindestemmeretten i Nordamerikas Forenede stater.

Kvinderne i de tre stater *Ohio, Nord-Dakota* og *Indiana* har faat stemmeret til præsidentvalget.

Præsident Wilson har i den anledning sendt *Mrs. Chapman Catt,* formand i *Den Internationale Kvindestemmerets Alliance,* følgende telegram:

«Tillat mig saavel for Dem personlig og for Deres organisation, som for Nord-Dakotas kvinder at fremføre mine besste lykønskninger i anledning av at forslaget om ret for kvinder til at stemme ved præsidentvalget er gaat igjennem. Som De vet nærer jeg varm interesse for kvindestemmerettens utbredelse, og jeg synes man bør med glæde hilse hvert fremskridt i den retning.»

Politisk stemmeret for kvinder i Ontario!

I den kanadiske provins *Ontario* er forslaget om stemmeret for kvinder vedtat ved anden læsning i statens parlament.

Skotske kvinders arbeide ved den russiske front.

Miss Henderson som er forretningsfører for den avdeling av Scottish Women's Hospital, der er utsendt for at pleie saarede serbere i den rusiske hær, har paa gjennemreise til Rusland opholdt sig i Trondhjem, hvor hun har latt sig interviewe av en av «Trondhjems Adresseavis»s medarbeidere.

Hun reiser nu tilbake med nye forsyninger av alle slags til de to hospitaler avdelingen har i Rusland. Om organisationen av disse meddelte Miss Henderson flere oplysninger, hvorav vi skal referere endel efter ovennævnte blad:

Organisationen bestaar utelukkende av kvinder. *Doktor Elsie Inglis**) er dens stifter. Da krigen brøt ut fremkastet hun tanken om kvindelige felthospitaler for «Skotske Kvinders Stemmeretsforening», som akcepterte hendes forslag, skaffet penger og fik det første hospital utstyrt. Det blev først tilbudt den engelske regjering, men da denne avslog tilbudet, henvendte kvinderne sig til de andre allierte lande, hvor deres hjælp blev mottat med stor glæde. Fra først av utførtes arbeidet i al beskedenhet av nogen faa, men folk fattet snart interesse for saken, og ikke bare i Storbritannien, men fra alle kanter av verden fik kvinderne støtte, og penger strømmet ind. Ialt har de til dato mottat 170 000 pund = ca. 3 millioner kroner.

Nu har de mange hospitaler rundt om ved de forskjellige fronter. Det største er i det gamle *Abbedie Royaumont* i Paris, hvor franske saarede faar forpleining. I Saloniki er der 2 hospitaler for serbere og franskmænd, og paa Korsika 1, likeledes for serbere.

Avdelingen forlot England i august ifjor, idet den reiste fra

*) Som nævnt i «Nylænde» nr. 13 f. a. mottok Dr. E. Inglis ved den serbiske kronprins' besøk i England ridderkorset av «Den Hvide Ørns orden».

Liverpool over Archangel og gjennem hele Rusland ned til Dobrudscha. Det tok en hel maaned inden kvinderne naadde den russiske front, og kunde sætte op sine hospitaler *i Medjidia,* som de imidlertid efter 16 dages forløp atter maatte forlate, da fienden besatte byen. I sisste øieblik kom de sig avsted og naadde i god behold Galatz, hvorfra de kort efter ved byens bombardement, maatte fortrække til Odessa.

Der trænges meget sykemateriale derute, saa der maa stadig skaffes mere. Transporten er vanskelig, «men jeg skal nok vaake over min skat, som jeg nu reiser med,» sier Miss Henderson.

Hvert av de to felthospitaler har 100 senger og desuten en stor automobiltransport paa 16 automobiler. Der er ialt 75 funktionærer, alle kvinder, hvorav 5 læger med *dr. Elsie Inglis* som overlæge. *Mrs. Haverfield* er lederen for automobilavdelingen, og alle automobilerne betjenes av kvindelige chaufførei. Selv bor alle kvinderne i telter, likesom ogsaa hospitalerne er teltbygninger; alt er beregnet paa at kunne bryte op hurtigst mulig.

Enkelte av kvinderne er ganske unge piker, som ved flere leiligheter har hat anledning til at lægge sit mot for dagen. Under opholdet i Dobrudschaen fløi der hver eneste dag flyvemaskiner over deres leir, men de unge piker fortsatte rolig sit arbeide som om der intet andet var paafærde end det de hadde for haanden. De var aldrig rædde, og ingen av dem har vi hittil mistet.

De saarede lider frygtelig derute, og tilbaketogene er forfærdelige for dem. De saarede soldater hængte sig fast paa togene som drog bort og klamret sig til dem.

Avdelingen hjælper særlig *serberne,* men de tar selvfølgelig ogsaa imot alle som trænger deres hjælp. Om serberne sier *Miss Henderson* at de er tapre folk, som sykepleierskerne har lært at holde av. De viser altid en rørende taknemlighet for alt hvad der gjøres for dem.

Doktor Inglis, som ogsaa tidligere har været i Serbien, har i flere maaneder været holdt i fangenskap av østerrikerne. Da *kronprins Alexander* av Serbien overrakte hende *Den hvite ørns orden,* sa han til hende: «Den serbiske nation vil aldrig glemme hvad skotske kvinder har gjort for dem».

De skotske kvinders arbeide gaar ikke bare ut paa at hjælpe

de saarede, det skal ogsaa fostre venskap mellem nationerne.

Miss Henderson avslutter sin beretning med ønsket om at det maa vare længe før krig kommer til Norge. «Jeg saa forleden aften barn danse i Frimurerlogen,» fortalte hun. «Det var saa vakkert, og jeg maatte glæde mig over et saa fortryllende syn. Men jeg maatte samtidig tænke paa kontrasten mellem dette billede og hvad jeg saa paa tilbaketoget i Dobrudscha: kvinder og barn i fortvilet flugt langs de opblødte veier. Intet er værre end naar et land oversvømmes av fiender. Det er forfærdelig; og det er altid de uskyldige som lider mest. Det er frygtelige ting vi har set og oplevet dernede. Men jeg vilde ikke ha undværet disse erfaringer. Kvinderne har faat anledning til at vise hvad de duer til. Vore myndigheter har faat respekt for dem, og jeg er ikke i tvil om at før krigen er slut, vil de britiske kvinder ha faat stemmeret.»

Til „Nylænde"s bidragsydere.

Til redaktionen er der kommet flere forespørsler angaaende hvor og naar de tegnede bidrag til bladet skal indbetales.

Vi vil i den anledning meddele, at redaktionen *intet* har med mottagelsen av disse penger at gjøre. De bedes velvilligst sendt snarest mulig til *Norsk Kvindesaksforenings sekretær,* adresse: *Ullevoldsveien 51 IV, Kristiania.*

Redaktionskontoret flytter 20de april til «*Fremtidshjemmets Hus*», *Parkveien 62 B I,* hvor det aapnes *mandag den 23de.*

Redaktøren træffes personlig mellem 1—2.

Al kontingent *før 1917* bedes indbetalt i redaktionen.

«Nylænde»s redaktion er i Keysers gate 7 A III. Kontortid 11—½3. Redaktøren træffes personlig mellem 1—2.

«Nylænde»s ekspedition er flyttet til Centraltrykkeriet, Toldbodgaten 31/33.

Nylænde

Tidsskrift for Kvindernes Sak

Utgit av Norsk Kvindesaksforening

Redaktør: Fredrikke Mørck

31. aarg. | KRISTIANIA, 1. MAI 1917 | Nr. 9

Kvindernes stilling efter krigen.

I de fleste av de krigførende lande vil der efter alt at dømme snart komme til at ske en stor forandring med hensyn til kvindernes stilling.

Vi har i «Nylænde» forsøkt at holde vore læsere underrettet om hvad der foregaar inden de forskjellige landes kvindeverden. Vi har meldt om den dygtighet, selvforglemmelse og nidkjærhet som utvises av kvinderne i de respektive lande for paa alle maater at hjælpe deres fædreland frem til seier og til den fred som vel nu snart maa komme. Vort blad har fra tid til anden bragt meddelelse om hvorledes de ledende mænd har lært at vurdere det arbeide kvinderne har utført, og forstaat at spørsmaalet om kvinders likeberettigelse med mænd i det fædreland som ogsaa er deres, maa bli en av de første der maa løses, naar fredsforhandlingerne er sluttet. Det ene lands minister efter det andets har uttalt sig til gunst for stemmeret for kvinder i en eller anden form. Og alt tyder paa at deres løfter til kvinderne vil bli gjennemført.

I de fleste neutrale land er der trods krigen adskillig virksomhet blandt de stemmeretssøkende kvinder. Især i Sverige. Der er kvinderne vaakne og altid i virksomhet for sin sak. Og de har endda sin stemmeret at kjæmpe for — og vinde. I Holland lægger den overhængende fare som landets beliggenhet utsætter dets borgere for, beslag paa alles opmerksomhet, omhu og arbeide. Trods dette forsømmer dog ikke Hollands stemme-

retssøkende kvinder, naar leiligheten er der, at minde statsmagterne om sin tilværelse.

Danske kvinder har under krigen faat sin politiske stemmeret, har været med at stemme om salget av *De vestindiske øer* og forbereder sig visstnok nu av alle kræfter paa — om vi kjender dem ret — naar tiden kommer dertil, at sætte saa mange kvinder som det er dem mulig, ind i riksdagen.

Men i Norge er der stille, forunderlig stille. Kvinderne synes her at sove paa sin stemmeret og sin valgbarhet. Stortinget er fremdeles en repræsentation av mænd, som man stoler paa vet saa overmaade vel besked om hvad der gavner landet besst i alle maater. Og som man mener kjender kvinders tarv ut og ind, saa kvinderne selv kan fortsætte sin passivitet. Men er det værdig for os kvinder at vedbli paa denne maate? Er vi i det hele tat fornøid med alt det som sker? Var det de kvinders mening som arbeidet for at skaffe os vor stemmeret at vi saa skulde slaa os til ro? Var det de mænds hensigt som gav os den, at kvinderne nok skulde faa lov til en gang hvert 3dje aar at gaa hen, hver i sin kreds, og stemme paa en mandlig repræsentant, men at slippe dem ind i nationalforsamlingen og være aktivt med om at bestemme vort lands ve og vel, det vil de ikke? Vi har grund til at tro, at dette ikke var deres hensigt med at gi os vor ret. Vi frygter for at skylden er nutidens kvinders. Vi spør os selv: findes der da ikke nu længer kvinder som har vor tillid. Jo, visselig. Vi har mange dygtige, som vi med glæde skulde gi vor stemme. Det gjælder bare at samle sig om dem. Om ikke vor stemmeret skal vedbli paa denne maate at haane os, maa vi kvinder vaakne op av vor dvale og ta os ordentlig sammen. Det er vor ret, ja, hvad mere er: *det er vor pligt at være med at bestemme om alt det som angaar vort fædreland.* Efter krigen vil kvindernes stilling ogsaa hos os komme til at undergaa en forandring. Og det gjælder for os at være paa vakt. Mer end nogensinde. Vi tror det er en ganske almindelig feil her i Norge at man begynder saa altfor sent med at arbeide for at faa noget frem. La ikke os kvinder følge det eksempel. La os begynde itide at forberede os til det kommende stortingsvalg i 1919.

Gina Krogs grav.

Paa aarsdagen for *Gina Krogs* død, den 14de april, samledes repræsentanter for endel av de herværende kvindesaksorganisationer for at smykke hendes grav paa Vor Frelsers gravlund. Graven er beliggende ikke langt fra *Aasta Hansteens, Henrik Wergelands, Laura Gundersens* og flere andre av vore bortgangne store mænds og kvinders hvilesteder.

Det hele var en enkel vemodsfuld høitidelighet for de tilstedeværende. *Norsk Kvindesaksforenings* formand, fru *Randi Blehr,* tolket i varme ord det savn kvinderne følte ved ikke længer at ha Gina Krog iblandt sig i disse vanskelige tider, og rettet en tak til den avdødes bror *advokat F. A. Krog,* fordi han hadde git sit minde til at hans søsters urne fik plass i deres mors grav.

F. M.

Kristiania kommunale kvindelige skole for skræddersøm.

Oppe i 5te etage paa Ila folkeskole har «skrædderskolen» som den populært kaldes, sit lokale. Skjønnere utsikt findes der neppe i byen. Ialfald ingen mere malerisk. Gamle Akers ærværdige kirke i forgrunden, og Ekebergaaserne med fjorden nedenunder som bakgrund. Stort, lyst, luftig og solbeskinnet er lokalet. Alle mulige betingelser er altsaa tilstede for at de unge piker kan trives og ha det godt. Og glade og fornøide saa de ogsaa ut, da vi forleden kom der op for at se paa deres utstilling av færdigsydde klær. Der var enkle bomuldskjoler, fine silkebluser og stilfulde dragter. De mest bedaarende kjoler for babier, som skal begynde at staa paa egne ben, satte alle mødre — og ogsaa andre — i henrykkelse, og de hvite dragter med lyseblaa kanter, bestemt for guttebabier, maatte alle tilskuere løfte op i veiret og beundre.

Skrædderskolen er et led av «Fortsættelsesskolen for unge piker,» hvis overlærer er *frk. Anna Rogstad.* Skolens lærerinde er *frk. Laura Knudsen,* der paa en genial maate forstaar at skape sans for skjønhet og harmoni ind i det arbeide hver

av de unge piker forfærdiger, hvilket gjør arbeidet lyst og let for hver enkelt av dem. Med stor interesse og flid arbeides der, det kunde vi forstaa. Med et vemodig suk forlot vi utstillingen, idet vi tænkte tilbake paa vor egen ungdomstid, da det var saa fattig paa adgang til muligheter for kvinder. Men det varte bare et øieblik, saa fyldtes vi med glæde over, at vor tids unge piker har alle veier aapne til at dygtiggjøre sig. Maatte de bare forstaa og paaskjønne dette! *F. M.*

Stabæk-komiteen

som bestod av 1 mand og 7 kvinder med *Helga Helgesen* som formand, har nu avgit sin indstilling.

Det vigtigste av det komitéen foreslaar, er:

— at læretiden forlænges til mindst 2 aar (nu er den 10 mdr.). Som man vil se av indstillingens redegjørelse, er utdannelsen i andre lande indtil 3 aar.

— at der som nye fag optas: Mødrefag med smaabarnstel — husets vedlikehold — praktisk husdyrstel og melkestel — gymnastik og plastik — samvirke.

— at skolekjøkkenavdelingen utskilles og henlægges til aarskurser i Kristiania, indtil lærerskolerne optar faget. (Et mindretal inden komiteen foreslaar, at skolekjøkkenavdelingen forblir paa Stabæk).

— at der oprettes kurser for kjøkkenbestyrerinder ved hospitaler, barnehjem og tuberkulosehjem o. l.

Der er flere forslag, men jeg har ovenfor kun pekt paa de vigtigste.

Alle forslag begrundes med indgaaende utredning baade fra flertallet og mindretallet. Der foreligger overslag, planer o. s. v.

Indstillingen, der er paa 70 sider, er meget grei og instruktiv at læse, baade for dem som særlig interesserer sig for husstelsundervisning og for dem som ikke gjør det.

Man faar først en kort oversigt over utdannelsen av lærerinder i huslig økonomi her i Norge, og til sammenligning faar vi derpaa en oversigt over lærerindeskoler i huslig økonomi i Sverige, Danmark, Holland, Belgien, England, Tyskland og Amerika.

Sammenligningen er meget nyttig og viser, at kravet om længere undervisningstid for vore lærerinder i husstel ikke er urimelig, men høist paakrævet. Vi kan ikke nøie os med mindre end andre, hvis vi vil naa maalet — gode hjem og lydige barn.

De fleste, der har fulgt *skolekjøkkensaken* gjennem de mange aar, vil vistnok være enige med flertallet i, at skolekjøkkenavdelingen utskilles og henlægges til aarskurser i Kristiania, for senere at overgaa til lærerskolerne. Derved vil denne utdannelse atter komme ind under kirkedepartementet, hvor den likesom alle folkeskolens øvrige fag hører hjemme. Og man vil da kunne faa utdannet flere lærerinder for skolekjøkkenerne hvilket høilig trænges. For tiden er der jo 3 gange saa mange skolekjøkkener som husmorskoler. Samtidig vil man ogsaa opnaa at skaffe bedre plads og længere undervisningstid for husholdningslærerinderne. Kanske man da slap sammenblandingen av de to grupper — undervisning av barn og undervisning av voksne — som nu gaar i ett for saa mange. Blir disse to grene av undervisningen i huslig økonomi utskilt, kan vi kanske haabe at komme ut av det uføre, at husholdningslærerinder ansættes som skolekjøkkenlærerinder. Erfaring viser, at de magter ikke arbeidsledelsen og undervisningen av *barn,* der arter sig anderledes end undervisningen av voksne. Saa gaar det daarlig, og herav slutter man, at undervisningen i huslig økonomi ikke passer for barn, og saa nedlægges kanske det med stor møie oprettede skolekjøkken, til ubodelig skade baade for barn og skole.

Mindretallets begrundelse for at beholde skolekjøkkenavdelingen ved Stabæk, synes maaske overbevisende for dem der kun læser den flygtig igjennem og som selv har liten eller ingen erfaring i denne sak; men ikke for dem, der er inde i saken og som selv har arbeidet i skolekjøkkenerne.

Skoletidens utvidelse og indførelsen av de nye fag under punkt 4 i indstillingen, er saa selvsagte og indlysende, at derom kan der vistnok ikke nu længere herske nogen meningsforskjel. Det er, som det heter i indstillingen, «forbausende, at man ikke for længe siden har indset det nødvendige i at utstyre mødrene med større indsigt, naar det gjaldt barnepleie og barneopdragelse.» Ja, det er forbausende, at man endnu har saa vanskelig

for at se det store grundlæggende arbeide, som en husmor har, og at hertil trænges baade en grundig og indgaaende utdannelse, som det tilkommer samfundet at skaffe, og som i særlig grad er i samfundets egen interesse.

Vi haaber derfor, at departement og storting ogsaa vil faa forstaaelsen av, at her maa ingen avprutning finde sted. Det bedste er kun godt nok. Det er en samfundssak av stor betydning.

Der er endnu mange ting i indstillingen, som jeg kunde ha lyst til at peke paa, men pladsen er nok for knap til det. Jeg vil derfor raade alle «Nylændes» læsere til selv at læse indstillingen.

Og saa vil vi ønske Stabækkomitéen tillykke med sit arbeide, og haabe at det maa bli til held og lykke for vort land. *m.*

Til frøken Dorothea Schjoldager!

Tak for Deres «Oprop» i «Nylænde» for 15 mars om tilslutning til avholdsarbeidet, hvori jeg er fuldt enig, og den «freidighet» som De i denne forbindelse taler om, kan De nok være Dem bekjendt. Det er bare merkelig at dette kvindernes specielle organ i alle disse aar som det har eksistert, har holdt sig saa reservert overfor denne store samfundssak som det netop skulde være kvindernes sak at støtte; ti det er jo ingen der lider mere under følgerne av rusdriktrafikken end kvinderne og barna. Som man vil ha set, oplyste fornylig socialministeren i stortinget, at Norges rusdriksforbruk i 1916 dreiet sig om 85 millioner kroner. Et efter norske forhold vældig beløp. End om staten hadde anvendt bare halvdelen av dette beløp for eksempel til utbygning av sine fossefald, som til et kolossalt tap for landet ligger unyttede, eller en lignende sum til paabegyndelse av opdyrkning av endel av alle de millioner maal av dyrkbar, men udyrket mark som landet raader over, men som nu ligger til liten eller ingen nytte, eller til støtte og ophjælp av vor industri, utvikling av landets egne hjælpekilder, idetheletat anvendt endel av millionerne til at gjøre lillemor Norge stor og selvhjulpen saalangt raad er. En god, baade kvinde- og mandssak, ja et stykke kristendom i praksis, ikke sandt?

85 millioner til berusende drikke i et eneste aar! Hvilken sum

av synd, sorg, lidelse og nød, for de hundrede eller tusinder av hjem betyr vel ikke dette! La os bare forestille os forholdet derinde i hovedstaden. Nylig la jeg merke til en politirapport derfra, hvori anførtes at der gjennemsnitlig daglig indlevertes 4—5 klager fra hustruer over mishandling og brutalitet av drikfældige mænd. Dette repræsenterer sikkert bare en liten brøkdel av de tilfælder hvor politiets beskyttelse var paakrævet. De fleste hustruer gaar av letforklarlige grunde nødig til politiet. De tier, taaler og lider. Hadde man et nogenlunde klart overblik over al den styggedom og elendighet i Norges hovedstad, der er en følge av rusdriktrafikken, vilde det bli et saa skrækkeligt billede, at «Nylændes» læsere neppe længere vilde være i tvil om paa hvilken side de skulde stille sig i kampen mot dette tidens værste samfundsonde.

Vi føler avsky for krigen, og vi ser med gru og avsky paa de handlinger som de krigførende magter i den nuværende krig foretar sig paa land og vand. Vi ønsker, haaber og ber til Gud om at bli skaanet for at bli trukket med i krigshvirvelen og menneskeslagteriet, men vi overser at vi inden vore egne grænser, under kong Alkohols regimente har krig slem nok. En krig pleier engang at ta slut, mens drikketrafikken er permanent. Jeg har regnet med at kvindernes deltagelse i vort offentlige liv skulde ha tilfølge en bedre samfundsmoral, mere realitet i vor kristendom. Ja jeg har endog ventet mig en hel ny religionslære basert paa noget andet end døde dogmer og tørre læresætninger. Men desværre ser det smaat ut.

Langesund 9de april 1917. *Hans P. Jacobsen.*

„Hjemmenes Vel"s styre i Trondhjem

har til byens magistrat og formandskap indsendt et andragende om at der inden helseraadet oprettes en «*boliginspektion*», i hvilken der bør ansættes *kvindelige* assistenter under en inspektør. Man tænker sig at assistenterne kunde faa hver sit bestemte omraade, inden hvilket de selv skulde bo, og hvor de efterhaanden ved gjentagne besøk kunde erhverve sig et indgaaende lokal- og personalkjendskap. Den kvindelige inspektørs arbeide skulde være av opdragende og veiledende art. Helseraadet mener man

maatte gripe ind i sisste instans, naar gjentagne henstillinger viste sig frugtesløse.

Boligforholdene i Trondhjem later meget tilbake at ønske. Der er mangel paa hus deroppe ogsaa, og de som forefindes er ofte, især blandt arbeiderfamilier, overbefolket, har litet av lys og sol, og er oftere urenslige og daarlig stelte. Av sanitære og sociale grunde, mener styret for «Hjemmenes Vel», at det er nødvendig at forandringer til det bedre sker snarest mulig.

Kvinder har meget at lære med hensyn til sammenslutning.

Kristiania kommunale funktionærer har nylig oprettet en sykekasse, hvorav saavel mænd som kvinder er medlemmer. Paa generalforsamlingen den 21de mars skulde der til denne sykekasse vælges en forretningsfører. Styret hadde indstillet som nr. 1 *smed Larsen,* som nr. 2 en ældre sykelig herre og som nr. 3 en kvinde, som har arbeidet i den kommunale pensionskasse siden dens oprettelse i 1902, nemlig *fru Tone Berner.* Hun er kjendt av alle som et menneske, der er ualmindelig dygtig i sit arbeide og har interessert sig varmt for alle kommunale funktionærers tarv. Hun vilde derfor ha været særlig kvalificert som sykekassens forretningsfører. Og hendes valg vilde kunne være drevet igjennem, hvis de kvindelige medlemmer i et tilstrækkelig antal hadde indfundet sig paa generalforsamlingen. Men der møtte bare op litt over $^1/_3$ av de kvinder der staar som medlemmer, og resultatet blev at *smed Larsen* blev valgt. Det er beklagelig at kvinderne har saa liten solidaritetsfølelse, naar det gjælder at faa den rette kvinde paa den rette plads.

A. L.

Til „Nylænde"s bidragsydere.

Til redaktionen er der kommet flere forespørsler angaaende hvor og naar de tegnede bidrag til bladet skal indbetales.

Vi vil i den anledning meddele, at redaktionen *intet* har med mottagelsen av disse penger at gjøre. De bedes velvilligst sendt snarest mulig til *Norsk Kvindesaksforenings sekretær,* adresse: *Ullevoldsveien 53 IV, Kristiania.*

Hvorfor blir der ikke valgt flere kvinder ind i Kristiania provianteringsraad?

Som formand i Kristiania Kvinderaad faar jeg stadig opfordringer om, at kvinderaadet sandelig maa sørge for at faa flere kvinder ind i Kristiania provianteringsraad.

Kristiania Kvinderaad er paa det rene med, at det er en haan mot os kvinder, at vi ikke er bedre repræsentert i provianteringsraadet.

Kristiania Kvinderaad sendte $^{13}/_{5}$, $^{6}/_{12}$ 1916 og $^{28}/_{2}$ 1917 en henstillen til Kristiania provianteringsraad om at vælge flere kvinder ind i raadet, specielt har vi nævnt skoleinspektrice *frøken Inga Høst* som vi fandt særlig skikket for stillingen.

Jeg synes, at Kristiania Kvinderaad, der tæller over 14 000 medlemmer, hvoriblandt ikke mindre end 3 foreninger, der særlig arbeider for husmødrene, nemlig «*Fremtidshjemmet*», «*Hjemmenes Vel*» *og* «*Husmorforbundet*» bør kunne kræve at bli hørt, og at dette berettigede krav snarest bør bli imøtekommet av Kristiania provianteringsraad.

Ingen lider som vi husmødre under dyrtiden, vi finder, at husmødrene med sine specielle erfaringer om husstel, maa ha forutsætninger for at kunne bringe nogen værdifuld hjælp med til arbeidet i provianteringsraadet.

I 1915 foreslog Kristiania Kvinderaad for Kristiania provianteringsraad, at det burde oprette et arbeidsutvalg, at det maatte oprette eget kontor med telefon, og at dets foranstaltninger i videre utstrækning end hittil averteres. Man foreslog, at der ogsaa paa vestkanten skulde oprettes utsalg av billig kjøt, fisk og blodpudding, samt at der valgtes kvinder ind i raadet.

Alle disse forslag er senere imøtekommet.

Da *fru Mariane Nærup* var syk, foreslog Kristiania Kvinderaad provianteringsraadet at vælge en anden kvinde ind i raadet. Da vi fik meddelelse fra raadet om, at fru Nærup var frisk og kunde indtræ i raadet igjen, skrev Kristiania Kvinderaad til provianteringsraadet: «Idet Kristiania Kvinderaad uttaler sin glæde over at fru Nærup er frisk igjen, henstiller man, at ogsaa *skoleinspektrice frøken Høst* eller eventuelt en husmor til, blir valgt ind i raadet.»

Som «Nylænde» nu vil se, har Kristiania Kvinderaad gjort, hvad det kan. Vi opgir ikke haabet om, at faa flere kvinder ind i raadet. Det vilde være meget heldig, om pressen vilde støtte os i dette berettigede krav.

Vinderen 16de april 1917. *Olga Thinn.*

Några ord om rösträttsarbetet i Sverige.

En kort resumé av Landsföreningens för kvinnans politiska rösträtt årsberättelse för 1916 skall kanske roa «Nylændes» läsare och sannolikt öka den förvåning över att Sveriges kvinnor ännu ej fått rösträtt, som uttalades av en norska på mötet i Stockholm ved Nordiska kvinnosaksföreningers samorganisation.

L. K. P. R.s gula bok visar att varken krig eller andra svårigheter har hindrat rörelsens tillväkst. Antallet rösträttsföreningar, = F. K. P. R., var sista dec. 215 med 14 416 medlemmar, och hade under året ökats med 16, tack vore främst fru Ella Billings och fröken Emma Aulins mödosamme färder i det svårtillgängliga, men taksamma Norrland. Dessa F. K. P. R., utgöra var på sin ort ett litet kvinnosakscentrum av betydelse.

L. K. P. R.s upplysningsverksamhet har också varit livlig. De «samhällskurser» som bekostas av fru Bergman-Österbergs Donationsmedel — fem tusen kronor om året — ha hållits i tre län med 237 föredrag, besökta av 17 171 åhörare.

Över femti tusen explr. av flygblad och dylikt ha utgivets. Tidningen «Rösträtt för kvinnor» har utgåt i summa 48 000 explr. och L. K. P. R.s artikelserie var upptagen i 21 tidningar med en sammanlagd upplaga på en kvarts million. Kvinnornas kalender, den enda lukrativa av samtliga publikationer, lämnade ett netto på 700 kr. till resetalarefonden.

Till allt detta komma så hundratalsföredrag i skilda ämnen, anordnade av F. K. P. R. själva.

Man ser således att varken upplysningsnit eller kunskapsbegär ha slappats av det motstånd som kvinnorne ha rönt i många avseenden, särskilt av regjeringen. Två gånger under året har L. K. P. R. genom deputationer framburit till regjeringen sin ut-

förligt motiverade begäran om kgl. proposition, först till 1916 års riksdag och sedan till den följande, i enlighet med det i trontalet 1914 givna löftet (på ministären Staafs tid). Båda gångerna förgäves.

Centralstyrelsen, som består av 1 medlem från varje F. K. P. R. hade vid sitt trettonde årsmöte inemot hundra deltagare från nordligaste till sydligaste del av landet.

Samma glädjande tillslutning hade ett sommarmöte i Strängnäs, då 300 rösträttskvinnor möttes. Och kvinnornas speciella rösträttsdag, 7 okt.,Heliga Birgittas dag, firades under storartad och festlig anslutning landet runt. Överallt fattades resolution om förhoppning att rättvisa snart måtte vederfaras Sveriges kvinnor.

Vad som nu här har framlagts i få ord och torra små siffror, det representerar sjölvsagt ett stort kvantum brukad intelligens, ett ihärdigt arbete och dryga kostnader. Man kan ej frigöra sig från tanken på den stora misshushållningen i att så mycken initiativrikedom, duglighet och offervillighet icke i stället har kunnat användas till det allmänna bästa. Så långt det låtit sig göra ha rösträttskvinnorna emellertid varit berömvärt och mångsidigt socialt verksamma.

Första kammaren borde nu ha hunnit komma til insikt om att kvinnor äro nyttiga för stat och samhälle, och att de ha fullgoda skäl för sin fordran på rättvist erkännande.

Vi motse nu med spänning den nya regjeringens okända ståndpunkt i frågan, likasom första kammarans avgörande av de frisinnade partiernas motioner, så mycket viktigare för oss som denna riksdag är den sista i den treårige valperioden.

Härom ber jag att framdeles få återkomma.

Ann Margret Holmgren.

Til vaarens venner!

Vaarens venner bedes i presse, hjem og skole at sprede opropet: Spar træer og busker. — Bræk ikke grener av trærne. — Ryk ikke blomsterne op med roten. — Værn om fuglene, deres egg og reder.

Kvindernes stilling og kvindebægelsen i Rusland.

*av Maria Wayskaja.**)

Denne artikel er et forsøk paa en objektiv fremstilling av de sociale forholde hvori de russiske kvinder har levet og hvori de lever, samt om de midler og veie som de har slaat ind paa for fremforalt at vinde anerkjendelsen av sine menneskerettigheter tilbake.

Jeg sier *vinde tilbake,* for de ældste kilder av russisk historie fortæller at der var en tid da kvinderne saavelsom mændene var frie og selvstændige. De disponerte over sin egen formue, de traadte personlig i skranken for sine egne interesser; i tilfælde av familieoverhovedets død overtok hustruen hans plads og opdrog selvstændig sine barn, kvinder tok del i krigen, og blev høiagtet. Kvinder var heller ikke utelukket fra regjeringen, og som et typisk eksempel paa dette omtaler historien *regentinde Olga* — i midten av det 10de aarhundrede — som ogsaa blir kaldt den hellige, da hun blandt andet har bidradd meget *til kristendommens utbredelse i Rusland.*

Og det er bare senere hen, med den stedse tiltagende utvikling av eiendoms- og besiddelsesretten at kvinderne litt efter litt blir mere og mere undertrykte.

Denne «naturlige» følge av samfundsutviklingen som historien med en eller anden variation overalt har tegnet urigtig, hadde kanske netop i Rusland kunnet anta andre former, hvis landet ikke i to aarhundreder var blit fuldstændig underkuet under tartarisk herredømme. Dette mahomedanske aag, som la sig med jernhaand over hele Ruslands politiske og sociale liv og undertrykte det, influerte ogsaa i høi grad paa kvinderne. Det fik sit krasseste og paa samme tid mest ytterliggaaende utslag i de love som skulde bestemme russernes huslige liv, i den saakaldte «Domostros» (husorden), efter hvilken pisken og en fuldkommen indespærring i en særegen avdeling av huset — «Terem» (Tjürma = fængsel) under laas og lukke, var kvinders lod.

Det behøves vel ikke at pointeres at adgang til dannelse, ja

*) Oversat for «Nylænde» fra det *østerrikske* tidsskrift: *Neues Frauenleben.*

endog bare til en smule læsning og skrivning, var endda mindre tilgjængelig for kvinder end for mænd, og at de henlevet sit liv i et fuldkommen mørke. Tiltrods for tidens mørke har historien allikevel bevart mindet om enkelte fremragende kvindeskikkelser. Et slik fænomen er f. eks. regenten Boris Godunowos gemalinde.

Historien om kirkens schisma i det 17de aarhundrede har opbevart navnene paa nogen kvinder, som paa grund av sin fanatiske overbevisning har spillet en kraftig rolle i kampen for og imot patriarken Nikon. Men endda mere rager Peter den stores søster, *Sofias* skikkelse frem. Hun ledet sammensvergelsen og opstanden mot Peter, tilrev sig regjeringen, viste sig offentlig ved domstolene og kaldte sig «Eneherskerinde.»

Kvindernes avsondrede liv varte indtil den store *czar Peter* besteg tronen og foretok en almindelig utluftning. «Vinduerne ut mot Europa» blev aapnet og ogsaa «kvindeteremmernes» gittervinduer.

Aar 1718 grundet Peter den store de saakaldte «Assembleer» — fælles underholdningssammenkomster — hvortil kvinderne ogsaa ubetinget maatte være med. Men da den europæiske kultur ikke kunde bli overført til Rusland bare med en haandbevægelse, selv ikke om denne foretokes av Peter den store, saaledes formaadde heller ikke «Assembleerne» med ett slag at skaffe ut av verden de saa sterkt rotfæstede begreper om kvinderne, den vilkaarlighetens aand og det despotiske tyranni, hvormed de behanledes.

Peters reformer med hensyn til kvinderne fik den grund hvorpaa «Terem» stod til at vakle, men likesom alle Peter den stores reformer begyndte de først senere at virke, efterat det russiske folk efter mange korsninger hadde overbevist sig om at de ikke skrev sig fra djævelen eller antikrist.

I *Katharina den andens* regjeringstid blev kvindernes eiendomsrettigheter ført ind i et for dem gunstigere spor, og anskuelserne blev mildere. Men den dengang i samfundet herskende franske kultur og de franske sæder som skulde gjøre samfundet humanere, bevirket det motsatte av dette for kvindernes vedkommende. De traadte ut i livet uten dannelse og

uten noget aandelig eller moralsk rygstød. Frihetens friske parfumerte luft gjorde dem svimmel, og slik som de var, uten fast grund under føtterne, tumlet de og faldt. Det mere end letsindige liv der førtes paa Katarina den anden tid, er altfor kjendt. Den store keiserindes regjering forandret intet i kvindernes stilling, trods alle Katarinas satirer over de russiske kvinders mangel paa dannelse. Bare en eneste utdannelsesanstalt for piker blev grundlagt av hende. Men den dannelse man der fik, bestod i fine manerer, at kunne «plapre» paa fremmede sprog og dyrke «de ædle kunster.» *(Forts.)*

Død paa ærens mark.

Mademoiselle de Goutel.

Mademoiselle Geneviève de Goutel blev begravet den 14de mars fra det frivillige franske hospital i Rumænien. Mlle. Goutel døde som offer for sin utrættelighet i at pleie de syke og saarede soldater. *Kong Ferdinand* hadde skjænket hende «Dronning Maries medalje». Hun var ogsaa blit dekorert med «Krigskorset med palmegren» og «Epedemimedaljen», hvilke samtidig blev lagt paa hendes kiste, der var dækket av den franske Trikolore. Et meget talrikt publikum overvar sjælemessen i den katolske kirke. Den kongelige familie og den rumænske regjering var repræsentert, de allieredes gesandter med personale og et stort antal franske, rumænske og russiske officerer var tilstede. Efterat sørgegudstjenesten var slut, holdt Frankrikes minister en glimrende tale ved graven.

Lady Harley.

Fra Saloniki meldtes for en tid siden, at *lady Harley,* som ledet en avdeling av automobil-ambulansen i den serbiske armé, var blit alvorlig saaret ved Monastir. En granat eksploderte i nærheten av den automobil hvori hun hadde tat plads. Umiddelbart efterat hun bevisstløs var bragt i pleie, utaandet hun.

Lady Harley, som var en søster av den bekjendte *Mrs. Despard* og *general French,* begav sig straks ved krigens begyndelse til

Balkan for at lede den ambulanse som blev organisert av skotterne. Hun utførte et storartet arbeide og blev ifjor av *general Sarrail* dekorert med «*Krigskorset*». Det serbiske pressebureau har over Korfu sendt nærmere officielle meddelelser om de omstændigheter hvorunder *Lady Harley* blev saaret. Ved krigens begyndelse hadde hun oprettet et folkekjøkken for fattige og for forældreløse barn i Monastir. «Den 7de februar bombarderte bulgarerne byen, og Lady Harley, assisteret av sin datter, utdelte under bombardementet mat til byens nødlidende befolkning, mens kuglerne suset omkring dem. Under dette kjærlighetsarbeide blev hun rammet av en granat i hodet. Hjælp blev øieblikkelig ydet hende, og man har gjort alt hvad der stod i menneskelig magt for at bevare denne ædle datter av den store engelske nation for livet. Men hun bukket under, faldt som offer for det bulgarske barbari under utøvelsen av sin noble barmhjertighetsgjerning, en gjerning som hun utførte med saa stor en selvfornegtelse og ut av den reneste kristenkjærlighet.

Den serbiske regjering sendte straks efterat den var underrettet om *Lady Harleys* død, sin kondolanse til *Miss Harley* og *general French*. Den avdødes datter, som hele tiden har hjulpet sin mor i hendes arbeide i den serbiske felt, har straks overfor kronprinsens utsendinger erklært at hun forblir paa sin post i den serbiske felt og fortsætter det arbeide som hendes mor saa heltemodig utførte og gav sit liv.»

Vakkert gjort.

Helen Keller, den blinde og døvstumme amerikanske forfatterinde, hvis aandelige utvikling i sin tid vakte saa stor opsigt, ikke alene i hendes fædreland, men ogsaa i hele den øvrige verden, har skjænket de indtægter som saalænge krigen varer indkommer ved salget av hendes bøker, til understøttelse for de tyske soldater som er blit blinde i krigen. Denne sin bestemmelse meddeler hun sin tyske forlægger i et brev, som ikke alene røber en dyp forstaaelse for de blinde, men ogsaa vidner hendes hjertefine takt. *Helen Keller* erklærer sig selv neutral, men hun nærer beundring for den tyske armées tapperhet, dens soldaters ut-

holdenhet og hærens organisation. Gripende er følgende uttalelse i hendes brev: «Ut fra den nat som omgir mig selv, sort, umaalelig og endeløs, række jeg min haand ut mot de tapre, unge mænd, hvis eines lys granater for altid har slukket. Deres heltemodige ofre og deres behov for barmhjertig hjælp bringer mig nær til dem. Jeg kjender hvert eneste skridt paa denne grusomme, tornefulde vei som de har at gaa. Og dog deres kamp er haardere end min. De maa begynde sit liv forfra igjen, arbeide for at leve sit eget liv, hvis de igjen skal kunne tilkjæmpe sig et visst maal av glæde og sjælefred. Jeg kan ikke faa ro, før jeg har gjort alt hvad jeg kan, for at hjælpe til at holde dem oppe i deres elendighet og fortvilelse.»

Fra Schweiz.

De schweitsiske kvinders undersøkelsesbureau i Lausanne har utført et stort arbeide med at efterspore alle de mange smaabarn, hvis forældre av en eller anden grund har maattet la dem i stikken. Enten er mødrene blit bortført, mens fædrene er ved fronten, eller de smaa barn er selv blit revet fra forældrene. Det har været et av de tristeste av de mange sørgelige billeder, som denne krig har at fremvise. Mange av disse barn er nu ved de schweitsiske kvinders utrættelige arbeide og store anstrengelser blit bragt tilbake til sit fædreland og sine sørgende mødre. Paa sin vei gjennem Schweiz er de blit kjærlig pleiet og forsynt med mat og andre fornødenheter.

Redaktionskontoret er flyttet til «*Fremtidshjemmets Hus*», *Parkveien 62 B I.*

Redaktøren træffes personlig mellem 1—2.

Al kontingent *før 1917* bedes indbetalt i redaktionen.

«Nylænde»s redaktion er i Parkveien 62 B I. Kontortid 11—1/23. Redaktøren træffes personlig mellem 1—2.

«Nylænde»s ekspedition er flyttet til Centraltrykkeriet, Toldbodgaten 31/33.

Nylænde

Tidsskrift for Kvindernes Sak
Utgit av Norsk Kvindesaksforening

Redaktør: Fredrikke Mørck

31. aarg. | KRISTIANIA, 15. MAI 1917 | Nr. 10

Lavere aldersgrænser for kvinder end for mænd.

I vort blad nr. 5 d. a. henstillet vi til kvinderne at ha sin opmerksomhet henvendt paa den fare som truet dem gjennem odelstingsproposition nr. 4, 1917, (Om utfærdigelse av en lov om aldersgrænser for offentlige tjenestemænd).

Norsk Kvindesaksforening, Norske Kvinders Nationalraad, Drammens-, Stavanger- og *Trondhjems Kvindesaksforeninger* indsendte til Stortinget skrivelser, hvori man anmodet om at der i lov om aldersgrænser for offentlige tjenestemænd ikke opstilledes forskjellige aldersgrænser for mænd og kvinder.

En række av de offentlig ansatte kvinder, for hvem spørsmaalet hadde størst vital interesse, var straks opmerksom paa, at om indstillingen gik igjennem som den forelaa, vilde der ske et brudd paa det allerede anerkjendte likhetsprincip, og de sendte ind til Stortinget et andragende, der gik ut paa det samme som de ovenfor nævnte organisationers. Dette andragende var undertegnet av samtlige kvinder, ansat ved universitetet, den kvindelige distriktslæge i Finmarken, kvinder i de offentlige høiere almenskoler og i regjeringens kontorer, hvoriblandt samtlige jurister. Ogsaa utvalget for «*Norges Lærerindeforbund*» indsendte sin forestilling om det samme.

Men saken var desværre allerede dømt. Kvinderne har visstnok endda sine talsmænd i tinget. *Sorenskriver Castberg* hævdet det urimelige i, at der ikke skulde opstilles den samme aldersgrænse

for kvinder som mænd, al den stund staten selv i sin lovgivning har fastslaat at kvinder er likestillet med mænd i offentlige stillinger. Desuten fremholdt hr. Castberg, at det fremkomne forslag ikke var bygget paa nogen erfaring, og saaledes ikke indeholdt noget bevis for, at det var nødvendig at begrænse kvindernes ret til at arbeide likesaa længe som mænd i samme stillinger, om de selv fandt, at de kunde og vilde det. Han fandt forslaget litet berettiget og litet tiltalende. *Magnus Nilssen* uttalte sig i samme retning, og fremholdt i den anledning hvad der var uttalt ved forhandlingerne i Kristiania bystyre, hvor man var kommet til det resultat, at *avgangsalderen for mænd og kvinder burde være den samme.* Han vilde betragte det som en urimelighet og hensynsløshet at slaa fast en forskjel her uten at ha sikre og faste beviser at holde sig til, at der var behov for det. *Wefring* fremholdt, at trods sine tvil om man gjorde kvinderne nogen tjeneste ved at sætte aldersgrænsen saa høit som til 70 aar, vilde han allikevel stemme for det, fordi der saa enstemmig *gjennem alle deres repræsentative organisationer er uttalt et saa sterkt ønske om at kvinder stilles like med mænd.*

Hr. Tønder fremholdt, at siden kvinderne ingen repræsentant hadde i stortingssalen, burde de mandlige repræsentanter lytte til hvad kvinderne har uttalt gjennem sine organisationer. Han syntes ikke, der skulde gjøres nogen forskjel paa kvinder og mænd. Ogsaa flere andre uttalte sig i lignende retning.

For komitéens indstilling om forskjellig aldersgrænse talte bl. a. *statsraad Omholt, stortingspræsident Mowinckel* og en del andre.

Et særeget standpunkt indtok komitéens ordfører, *hr. Berg,* som i det hele førte en merkelig logik til torvs. Personlig fandt hr. Berg, at der *intet bevis* forelaa for, at der skulde være nogen forskjel, men at man ikke bør ta stilling mot en proposition, uten *at man har noget virkelig holdbart at bygge paa.* Han vilde stemme for indstillingen.*)

Resultatet av avstemningen blev, at indstillingen om forskjellig aldersgrænse for mænd og kvinder blev vedtat med 58 mot 25 stemmer.

Som bekjendt indtok Lagtinget straks en anden stilling til

*) Efter referatet av Odelstingets forhandlinger.

denne sak. Efter en kort debat faldt Odelstingets beslutning, og saken blev altsaa sendt tilbake til ny behandling.

Vi hadde grund til efter de mange gode og saklige indlæg, som blev gjort, saavel under Odelstingets som Lagtingets behandling, at nære haab om at saken nu skulde komme godt i havn. Men — nei. Vi gjorde regning uten endel kvinder. 93 «arbeidstrætte» kvinder fra forskjellige offentlige kontorer, anført av en del departementsassistenter, rykket i marken med en henvendelse til Odelstinget om at fastholde sin beslutning. I dagspressen forsøkte de at styrke sit standpunkt, assisteret av en enkelt mand. Og motstanderne i Odelstinget fik vind under seilene, og ved 2den gangs behandling gik beslutningen glat igjennem. De «arbeidstrætte» vandt 10 stemmer for sig, saa Odelstinget denne gang vedtok indstillingen med 68 mot 15 stemmer.

Det er naturlig at mænd kan se saken an som de gjør. De har nu mange av dem, let for at faa likestillingen i den gale hals. Men at *norske* arbeidende kvinder kan ville gjøre sig og de kvinder, som kommer efter dem, en slik bjørnetjeneste, det finder vi spaar ilde for kvinders sak i den tid som kommer, naar krigen er endt, og samfundet skal bygges op paany. De har glemt disse kvinder, hvem de skylder sin økonomiske uavhængighet. Det er saa visst ikke sig selv. Det er de kvinder, som har gaat i breschen for dem, og som de kan takke for, at de overhodet har faat frihet til arbeide i offentlig stilling. Og de har heller ikke efterlatt nogen god arv til dem som kommer efter dem.

Lagtinget bøiet sig «under knurren»*) for Odelstingets beslutning, og skillet er sat. Kvinders likeberettigelse i statstjenesten har faat sit sterke støt. Og dette støt er bl. a. kommet fra nogen av vore egne. De faar da være med at bære ansvaret for hvad der er sked.

Fru Ida Konows forslag

om at hædre sjømændenes minde ved indsamling 17de mai, er smuk. Bare ikke la os faa indsamling av barn med bøsser! —

Ofring i kirkerne vil gjøre dagen til en nationens takkefest for dem, som gav sit liv for landet i sin daglige, og nu saa farefulde gjerning.

*) ifølge avisreferaterne.

Kvinder under og efter krigen.*)

Paa *Landskvindestemmeretsforeningens* initiativ holdt for overfyldt hus *dr. Dagny Bang* den 27de april i Nobel-salen et foredrag over ovenstaaende emne.

Doktoren tok sit utgangspunkt fra den enorme forandring i kvindernes arbeidsstilling, som krigen har bragt, idet man i de krigførende lande i meget stor utstrækning har tat kvinder i bruk i arbeide som tidligere har været forbeholdt mænd.

I Frankrike er f. eks. antallet av arbeidende kvinder i statens tjeneste i 1916 vokset til det 7-dobbelte av hvad det var høsten 1915. Overalt er værdien av det arbeide, kvinderne har ydet, anerkjendt. Men kvinderne arbeidet i krigsarbeidet for undermaalsløn, de faar halvparten, ja, tredjeparten av hvad mænd fik i det samme arbeide.

Der har reist sig en sterk bevægelse blandt de krigførende landes kvindesakskvinder, arbeiderkvinder, mandlige arbeidere og deres fagorganisationer for at hæve lønnen efter princippet «*samme arbeide, samme løn*» baade for de kvindelige arbeideres skyld, og for at mændene maa sikres for at deres løn er reduceret, naar de vender tilbake.

Englands kvinder har arbeidet intenst, og *Lloyd George* har som ammunitionsminister git efter for det retfærdige krav, og indført samme løn i ammunitionsfabrikkerne.

I Frankrike har *Gabrielle Duchêne* reist kravet paa international aktion blandt kvinderne for princippet «*Samme arbeide, samme løn*». Opfordring om at slutte sig til, er sendt om til alle civiliserte landes kvinder, og mange, som England, Italien o. a., har sluttet sig til.

Opfordringen er ogsaa kommet til os gjennem den norske gruppe av «*Haager-komitéen for varig fred*», og paa «*Norske Kvinders Nationalraad's landsmøte* vedtokes i høst følgende resolution, som helt ut støtter Gabrielle Duchênes aktion:

Punkt 1: At søke tilveiebragt en oversigt over hvordan lønsforholdet for mænd og kvinder i samme arbeide stiller sig i Norge.

*) Ved speciel tillatelse av foredragsholderen har «Nylænde» faat adgang til at bringe dette kortfattede referat.

Punkt 2: At foreta de nødvendige skridt for at støtte likelønsprincippet i tilfælde av at saken blir bragt frem til international behandling efter den kommende fredsslutning.

Siden er en lignende resolution for tilslutning til den franske aktion vedtat paa De nordiske Kvindesaksorganisationers Samorganisations møte i Stockholm i november.

Dr. Bang pekte paa vanskeligheterne, men manet kvinderne til at slutte sig sammen om dette store spørsmaal. «*Norske kvinder har før organiseret sig om kvindestemmeretten. Nu maa de organisere sig om kvinders arbeidsvilkaar og økonomiske interesser.*»

Den internationale aktion for princippet: «Samme arbeide, samme løn», at altsaa et arbeide lønnes efter sit værd og ikke efter den persons kjøn, som utfører det, er reist i de krigførende lande. Der er rettet henvendelse til os som til de andre neutrale nationer.

Norske kvinder kan ikke undslaa sig for at arbeide med.

Saameget mere som alle disse spørsmaal efter sin natur er international, og kun kan løses internationalt.

Kvinder som mænd er nu med om at løse spørsmaalene.

Kvinderne maa dygtiggjøres til konkurrancen: fremforalt ved *samhold, organisation* og *fagutdannelse.*

— Doktor Bangs varme og paa inderlig overbevisning grundede foredrag, gjorde et dypt indtryk paa forsamlingen.

Naar ikke saa mange som ønskelig av de tilstedeværende deltok i den paafølgende diskussion, var vel grunden nærmest den, at saa faa virkelig hadde sat sig ind i betydningen og rækkevidden av dette spørsmaal, og at doktorens foredrag var saa uttømmende, at der ikke var noget ytterligere at tilføie. *F. M.*

Løvetanden.

Nu blir det vel snart vaarlig nok til at prøve *løvetandssalaten* for dem som har tid og anledning. Den maa tages ung. Ryk op mest mulig av planten, saa ødelægger man ugræsset med det samme. Ta saa væk blomsterstilk og stygge blade, skjær av det nederste, som er for seigt, og skyl planten godt, før salaten tillages.

M. Hj.

Kristiania kommunale fortsættelses-skole for piker.

Skolebestyrer Anna Rogstad meddeler, at skoleaarets avslutning i *aften-fortsættelsesskolen* avholdes:

Paa *Grünerløkkens skole* torsdag 10. mai, paa *Oslo skole* fredag 11. mai, paa *Bolteløkkens skole* tirsdag 15. mai og paa *Møllergatens skole* onsdag 16. mai.

Kl. 6: *Haandarbeide:* Kjolesøm-arbeidene er utstillet i haandarbeidsværelset.

Kl. $6^1/_2$: *Husstel:* Servering i skolekjøkkenet.

Kl. 7 i gymnastiksalen: *Skriftlige arbeider* i norsk, engelsk, regning, bokholderi, med prøver paa kontorarbeide og maskinskrivning, er lagt frem.

Aarsberetning. Utdeling av vidnesbyrd.

Av eleverne er kun avgangsklasserne tilstede.

Statsøkonomisk Forenings oplysnings-skrifter.

For nogen tid siden besluttet Statsøkonomisk Forening at igangsætte utgivelsen av en række oplysningsskrifter om økonomiske og sociale spørsmaal beregnet paa den store almenhet. Krigen og dens følger har hittil sinket utgivelsen, men i disse dage har foreningen kunnet paabegynde sin oplysningsvirksomhet, idet den fra H. Aschehoug & Co.s forlag lar utgaa en bok av *Chr. Gierløff: «Naar byene vokser»*, med undertitel: Vort lands industrielle utvikling og folkets boligforhold i by og bygd.

Dette skrift, som er at faa i bokhandelen, er et veltalende indlæg i det nu saa brændende boligspørsmaal og gir en grei utredning av de aarsaker, som har fremkaldt dette, samt av botemidlerne mot det.

Foreningen vil, saasnart ske kan, fortsætte med utgivelsen av skrifter over forskjellige spørsmaal og emner, som interesserer vor tid. Skrifterne vil utkomme hver for sig med navngivne forfattere og kan kjøpes særskilt.

Norske Kvinders Nationalraad.

Det vil sikkert glæde «Nylænde» og andre av N. K. N.s venner at høre, at *Molde* har dannet sit kvinderaad, saa vi ogsaa oppe i Romsdals vakre by nu har et led. Vi ønsker *Molde Kvinderaad* velkommen, og haaber det vil bli til gavn og glæde for byen.

Lykkelige var vi ogsaa den dag, da *Othilie Tonning* meldte ind «*Kvinders sociale arbeide av Frelsesarméen*». Alle norske kvinder kjender Othilie Tonnings arbeide, saa jeg behøver ikke nævne, hvorfor vi følte os lykkelige ved at faa hendes organisation med.

I den sidste tid har ogsaa flere enkeltmedlemmer meldt sig, nemlig: *Fru Susanne Bonnevie, fru Nico Hambro, frk. Birgit Knap, fru Agnes Martens Sparre,* Kristiania, *fru Dick Reim,* f. Engelhart, Porsgrund, *fru Karen Grude Koht,* Lysaker, *fru Harriet Myhre,* Drammen.

Det er en glæde at kunne melde dette. Jo flere led, desto større sambaand blandt kvinderne i Norge, jo flere enkeltmedlemmer, desto større styrke. Der er nu en hel række byer som har virksomme, dygtige kvinderaad; men der findes nogen mindre byer, som endnu ikke er kommet med. Der er sikkert kvinder med saa sterke sociale interesser, at de kunde faa dannet et raad, naar bare nogen av dem vilde gjøre det første tiltak. Hvilken by blir den første efter Molde?

Og landsbygderne savner vi svært. Vore brede bondebygder, vore store daler, vore fjordbygder; vi venter med længsel paa landsbygdens kvinder.

Der kan komme dage, da vi blir henvist endda mere til os selv, end vi allerede nu er. Vilde ikke kvindernes sammenslutning kunne være os til stor hjælp? Vilde ikke N. K. N., som den forenende og formidlende institution, kunne hjælpe os til at søke og finde hjælp hos hverandre — byernes og bygdernes kvinder kunde derigjennem naa hverandre med raad og daad.

Kom med! La os staa sammen! *Karen Grude Koht,*
Lysaker, 26 april 1917. kor. sek. I i N. K. N.

N. K. N.s

kontor er nu i «*Fremtidshjemmet*»*s hus, Parkveien 62 B.* Kontortiden er fra 11—1. *Telefon 13244*[2]. Sekretærens privatadresse er *Lysaker, telefon Stabæk 277.*

Elektricitet i kjøkkenet.

Alle som paa nogen maate har anledning og raad til det, bør i disse vanskelige tider, naar alt brændsel er saa dyrt, gaa over til elektrisk kokning. Ingen vet, hvad fremtiden bringer, og har man strøm til lys, saa falder det let ogsaa at faa sparekokere eller et par kokeplater. Er man først begyndt med at bruke elektricitet til kokning, vil man nødig gaa tilbake til gas igjen.

Elektricitetsverkets utstilling i «Atenæum» er aapen hver dag fra klokken 10—3. Man kan der se alle mulige elektriske kokeapparater og komfyrer, samt ovner.

Den elektriske kokke, Sarpsborg-komfyren og Saxegaards vandkomfyr, er billige i bruk, fordi strømforbruket er litet, men de er ikke hurtigkokere, saa mange, som er vant med gas, ikke har let for at gaa over til disse «sparekokere», som er beregnet paa opmagasinering av spildelektricitet. Har man et par gode, regulerbare kokeplater, og bruker aviser eller høikasse ved siden, saa greier man sig langt, og plater er billigere at anskaffe end de dyre komfyrer.

Der, hvor der er smaabarn, gamle eller syke, er det en velsignelse at ha en kokeplate, saa man i en fart inde i soveværelset kan faa varmet melk, bygsuppe o. lign. om natten.

De smaa, elektriske ovner paa 200—300 w. er ikke beregnet paa store rum, men de er gode at ty til vaar og høst, og paa graa regnveirsdage om sommeren. Er de flate ovenpaa, kan de brukes i spisestuen til at holde kaffe og mat varm paa, i soveværelset til at lune og til at tørke vaat fottøi o. lign. Det gjælder at husmødrene nyttiggjør sig alle de lettelser, som elektriciteten bringer. Den bør anvendes ikke bare til belysning, men til kokning og til drivkraft i huset. — Vi kan ved dens hjælp i mere end en henseende bli selvhjulpne; den sparer *tid og arbeide,* og det er for mange mere end penge. *H. H.*

Esperantos opfinder, Lasarus Ludvik Zamenhof død, 57 aar gammel.

For kort tid siden bragte telegrafen det budskap over landene, at Zamenhof var død.

Han fødtes i grænsebyen Bjelostok i Polen, hvor han hver

dag kunde se paa fiendskapet mellem 4 forskjellige nationer, som hatet hverandre, og gjorde det ofte rent livsfarlig at begi sig fra en bydel til en anden. Saa fik han idéen: *Hvis de bare hadde et forstaaelsesmiddel, et sprog fælles, saa vilde de kunne være venner.*

1887 fremkom Esperantos første lærebok paa russisk. Men det skulde endnu vare *20 aar,* førend Esperanto blev kjendt over hele verden. Den første avis holdtes av næsten bare russere, og maatte gaa ind, da den blev forbudt i Rusland, efter at *Leo Tolstoj* hadde skrevet i den.

Omkring 1900 optokes propagandaen for Esperanto av den «franske turistforening», som hadde 80 tusen medlemmer. I 1905 holdtes den første internationale Esperanto-kongres, hvor det blev bevist, hvor let mennesker fra de forskjelligste nationer kunde tale sammen paa Esperanto.

I 1908 blev endog «*Ifigenia i Tauris*» opført i Dresden paa Esperanto for 1400 tilhørere av 40 nationer. Til kongressen i Paris var anmeldt omkring 4000 deltagere, som krigsutbruddet splittet.

Tiltrods for at det er mange, som har tvilet paa muligheten av en litteratur i et kunstigt lavet sprog, har Esperanto nu allerede overfløiet flere landes litteratur i aarlig produktion. Esperantisterne fik f. eks. allerede i 1914 sit videnskapelige verk om Sibirien, skrevet av den sibiriske prest og ivrige esperantist *Serisjef,* mens nordmændene først aaret efter fik sit ved professor *Nansen.* Der fandtes, før verdenskrigen kom, omkring 2000 foreninger og 200 aviser paa Esperanto. Nu findes bare omkring 30 aviser, hvorav 2 utkommer i Japan. Men en anden ting, som maa nævnes, er at den store Esperanto-forening «*Universala Esperanto Asocio*» endog nu under krigen har greiet at opretholde over *1100 Esperanto-konsulater.* Likeledes er det tat i bruk av det Røde Kors, især i Frankrike. Tyskerne gjør ogsaa propaganda ved hjælp av Esperanto, idet regjeringen gratis utsender et maanedsblad til alle neutrale esperantister.

Zamenhofs verk vil staa, om han selv har maattet falde.

Bruno Riefling,
stud. phil.

En ensom.

*En enlig furu staar der i bylarmens brus
med røkslør om sin blaagrønne top.
Saa længselssyk i sindet med sorgens saare sus
den stirrer gjennem røkdisen op.*

*Den speider hist mot aasen, som kranser trindt vor stad,
saa fagert med sit dæmpede blaa,
hvor brødre suser freidig sit stolte frihetskvad,
og skogfriske paa fjeldgrunden staa,
med lystigt sangerstevne under kronernes tag
av fugleskarens jublende flok,
og blander fro sin røst i det livsglade lag,
i fløiten og i elskovsyr lok.*

*Mot kveld, naar solguld kroner den blaanende aas,
saa fagert med sit rødgyldne skin,
hin furu enlig suser et længselskvad saa saart
i solefaldets svalende vind,
og kveldbrisen med medynk ifra dens pandes hvælv
dra'r røksløréts den sotete bræm,
saa frit dens blik kan dukke i solguldets elv,
og naa hist imot ønskelandet frem.*

*Og blidt den bærer tonen fra den sorgfulde skald,
som stængtes ifra broderskaren ud,
bær høit henover byen mot skogens grønne hal
fra fangen inden murvægge bud.
Naar saa de sorgens toner naar frem til brødres rad*

*de hjertestrengen rører med magt.
Og hele skogen sjunger det taaretunge kvad,
som aftenbrisens bud har den bragt.
Og kvadet som gav gjenlyd i forstaaende sind,
er kvidefuldt, men daarende vent.
Med skaldegavens balsam for den blødende hug,
rigt sorgen har den ensomme forlent.*

Fredrik Døcker-Smith.

Avholdsarbeidet.

Det «Oprop» *Dorothea Schjoldager* i «Nylænde» for 15. mars retter til kvinder inden vort nationalraad om at stemme for at avholdsarbeidet optas paa raadets arbeidsplan, vil jeg herved faa lov til at understreke det bedste jeg kan.

Kvindesaksbevægelsen begyndte oven fra i samfundet, er altsaa forsaavidt en overklassebevægelse. Avholdssaken derimot er unegtelig en underklassebevægelse, men har arbeidet sig op og frem til den tæller medlemmer av alle lag.

Kvindesakens forkjæmpere har til alle tider tat sigte paa at faa *alle kvinder med,* men det gaar smaat med det. Kvindesaken er og erkjendes av flere og flere at være — en god sak. Det er avholdssaken ogsaa. Men likevel ser det ofte ut som om de to leire ikke altid har godt for at forstaa og vurdere hinandens samfundsgavnlige arbeide. — Det har altid berørt mig ilde at høre kvindesakskvinder tale nedsættende om avholdsarbeidet og omvendt. Det kan nok undertiden desværre ha hændt. Men dette er ilde! For de trænger hinanden.

Der er imidlertid arbeidet godt fra begge sider, og man har av erfaring mer og mer lært at værdsætte hinandens gode bestræbelser for at gjøre det lyst, rent og godt for kvinde som mand i dette vort samfund.

Mon ikke tiden nu skulde være inde til at række hinanden haand og løfte i flok?

Jeg vil be de ledende inden de forskjellige organisationer i nationalraadet vel overveie den sak før de svarer *nei* til det eventuelle spørsmaal derom.

Høilydt og i stilhet har mangen varmhjertet kvindesaksveteran spurt sig selv og andre: Hvad skal vi gripe til for at faa kvinderne av folket, arbeiderkvinderne med, faa deres interesse vakt for de saker, som likemeget angaar dem som os?

Her tilbydes nu en god anledning, det er jeg ikke i tvil om!

«Den, som tar barnet ved haand, tar forældrene om hjertet,» sier et gammelt ord.

Avholdssaken berører paa den føleligste maate arbeiderkvinderne. Den forstaar de, den har deres varmeste hjertelag! Den er *barnet deres.*

Om nu vort nationale raad tok *deres barn ved haanden,* saa vilde meget av den opalede mistillid vike, og deres øre bli mere opladte for andre spørsmaal ogsaa.

Vi trænger hinanden, vi norske kvinder. Og vi maa enes om at hjælpe og støtte hinanden, skal vi nogen vei naa!

Jeg kan forstaa, at mangen «overklassekvinde» hittil har staat uforstaaende overfor avholdssaken.

Jeg stod selv uberørt av den i mange aar. — At masser av bra, maateholdne mænd og kvinder skulde være nødt til at frasi sig bruken av al slags drikke med faa eller flere procent alkohol i, bare fordi endel mennesker ikke kunde passe maaten, det fandt jeg usmakelig.

Og saa skal jeg gjerne tilstaa, at flere av de avholdsforedrag jeg i den tid — for over 30 aar siden — hørte, saa langt fra var skikket til at omvende mig!

Saa kan det ha gaat flere.

Men livet selv argumenterer paa allerbedste maate for de idéer, som har livs ret, om en da har øine at se med, og et lydhørt øre.

Naar jeg hadde holdt paa saalænge som lærerinde i en kreds, at jeg fik se drikkeriets følger paa *mine egne skolebarn,* værre og og værre eftersom aarene gik, ja, saa fik jeg nok øinene op for, at min plads var blandt dem, som vilde denne folkefiende tillivs

Saa faldt det mig ikke tungt at avlægge løftet om avhold fra det, som leder min svake broder til fald.

For os her paa landsbygden med de gjennemsigtige forhold, her hvor alle kjender hverandre, hvor vi kan følge vore elevers skjæbne aarene fremover, er det saa liketil, at vi maa og bør støtte avholdsarbeidet. Men i byerne er det jo anderledes, der er det vanskeligere at faa «selvsyn». Likevel synes jeg nok at drikketrafikkens forfærdelige følger griner os imøte hvor vi færdes, slik at det er uraad at lukke øinene for synet derav, i by som paa land.

Min mening er altsaa, at Norske Kvinders Nationalraad gjør det vel i nu at opta avholdsarbeidet paa sit program. Mange, mange av dets egne medlemmer vil glæde sig derover, avholdskvinderne vil være taknemlige, og det vil gavne alle parter, saavidt jeg kan forstaa.

Den vekselvirkning, som forhaabentlig vil bli en følge av det samarbeide, vil være som en frisk bris i kvindesaksfolket slappe seil, blæse mulige indsnevrende taakedunster væk, utvide avholdsfolkets horisont og øke farten for alles vedkommende. Derfor!

N. Odalen, 16. april 1917. *Marthea Rovelstad.*

Kvindestemmeretten i Sverige.

Fra Stockholm meldes om arbeidet:

«Här må Du tro at tiden far i galopp! Vår rösträttsfråga, nyss i djupa mørkret, visar en liten, liten hoppets ljusglimt! Vi arbeta derför med högtryck på allt som skall kunna bidra att pressa fram proposition av Regjeringen — och då i bässta fall få ja av førstekammaren.

I hast ordna vi nu ett väldigt opinionsmöte söndag den 13de maj — — —»

Til dette møtet *bør* der fra foreninger og enkelte sendes norske hilsener, *skrevne* eller *telegrafiske*)*. Vore svenske søstre bør føle, at vi staar hos dem i en slik stund. Norske mænd burde ogsaa staa dem bi. Svenske kvinder fortjener sandelig sin menneskeret. Det er jo ufattelig, at de virkelig endnu staar utestængt. Skal det virkelig kunne gaa an længere, at nogen Nordens kvinde endnu ikke er statsborger? Og i disse tider?

Randi Blehr.

Kvindetanker over Jomfrufødslen, Jomfru Maria og „Sønnen".

Kjærlighetsdriften er Guds evige skapende kraft. Gjennem den hele natur strømmer den sin vældige vei, en kraft, som sitter inde med en uendelighet av former at gi sig uttryk i — om vi endnu ikke helt forstaar overgangen og utviklingens hemmelighet. Og forvandlet til den aandelige kjærlighet, er den skaper av intelligensen, det aandelige lys paa jorden, likesom elektriciteten utvindes av vandkraften. Kjærlighetsdriften er livets vei til at fuldkommengjøre det materielle. Og den er det aandelige

*) Adr.: *Signe Bergman*, 15 Grefmagnigatan, Stockholm.

livs vei mot Gud, «Menneskeaandens vei til at vinde himmerikes rike» sier Jesus av Nazareth. Efter at ha nævnt de mere voldelige brudd, hvormed menneskeaandens utvikling begyndte, sier han om den menneskehet, som har spist av kundskapens træ og bevisst er begyndt forvandlingen: «Og der er dem, som av fri vilje behersker sig for at vinde himmerikes rike» — og utbrede det paa jorden. Gjennem den frit beherskende driftsforvandling til den store kjærlighet, er saaledes den nye tids lov og hellige aand, Guds Søn indbefattet, indvundet.

Kjærlighetsdriften fuldkommengjør slegten ved at la de samme individer vandre frem igjennem den, dø og igjen reinkarneres, som jødernes lære lød, «komme i støpeskeen,» indtil de faa utløses av slegten som i de hellige bøker er kaldt «de faa utvalgte». Og kjærlighetsdriften fuldkommengjør igjen de faa utvalgte ved at bindes i individet og forvandles til den aandelige kjærlighetstrang, der driver til at gi livet hen som lærer, læge, frelser og tjener for den slegt, til hvilken de er bundet med kjærlighetens hellige baand, saalænge der endnu findes dem som kan frelses i den.

I den gamle tid var det blot gjennem manden at den intelligens, som utviklet sig av den beherskede kjærlighetsdrift og den dermed forbundne livstrang, avsatte sig som skapende aandsliv, det var manden, som først forklarte den evige aand og skrev «Ordet.» Og sier en tysk filosof: «Nur die Sprache hat den Menschen menschlich gemacht, indem sie die ungeheure Fluth seiner Affecten in Dämme einschloss und ihr durch Worte vernünftige Denkmale setzte.»

Ingen saadanne fornuftens mindestene skrevet av kvindeaand, som kan forbinde kvindens tankeliv med senere levende slegter og forklare det kvindeliges tilstedeværen i guddommen. er overlevert os. Utelukket fra den dressur mandsaanden utvikledes igjennem, ved fra barn av at indvies til kyskhet og herrens tjeneste, og opdras til tankens og ordets bærere, blev hendes tanke og aand lagt i lænker allerede fra de spæde jomfruaar og opslugt av slegtslivets funktioner. Dømte til stumhet, uten at vinde ord til at klarne sit tankelivs kaos, blir de sterkeste og mest krævende blandt dem enten «kvinden med de syv djævle», Mag-

dalenaer, eller de blir den stumme, hyperideele moder, hvis lod det er at tilbakevises av sin egen søn — «Kvinde, hvad har jeg med dig at gjøre!» en selvfølgelig tilrettevisning hvori netop frelsen og fremskridtet laa — likesom da han ogsaa et andet sted paa disciplernes anmodning «din moder og dine brødre er her,» viser utover tilhørerskaren: «Se disse er min moder og mine brødre». Derved frigjorde han moderen og løftet hende op som menneskeaand. Skjønt han i naturforholdet var en øm og lydig søn. Men han hadde intet med hendes indblanding i aandelige saker at gjøre. Hun var endnu den gamle tids Eva, rigtignok den, der fuldkommet skaperens vilje ved at føde den nye tids nye Adam og Gud. Men som raadgivende aand var hun endnu intet, mens han hadde forvandlet kjærlighetsdriften til aandens vin, hun var endnu ikke med som direkte aandelig deltager i det arbeide, som skulde slaa aandens bro mellem forgjængelighet og evighet. Kvinderne paa Kristi tid har neppe følt det gapende svælg mellem mandsutvikling og kvindeutvikling med den bevisste aands pinlige klarhet, men en gjennemgripende vækkelse maa det ha været, da mandsaanden fuldt færdig svang sig op i egne, hvor hendes aand ikke eiet betingelse til at være med, da han blev *Guds søn* og hun blot den stumme tjenerinde, utelukket fra enhver diskussion, mens hendes søn ved bordet førte aandelige og belærende samtaler med mændene, og manden var den person han elsket og som laa op til hans bryst ved nadveren og tok hans fineste tanker dér hun burde ha sittet om hun hadde været hans like.

Kun ved «hjertets skjulte menneske i en sagtmodig aands stille væsen» — var det at Maria, den utvalgte kvinde paa Kristi tid kunde virke, hun «som bevaret og overveiet ethvert ord i sit hjerte» og som desuagtet stadig tilbakevistes av de haardhændede apostle.

Og hvordan skulde ogsaa mænd kunne forstaa denne hyperideele, reflekterende jomfrumoder, hvis aandskjærlighet var saa intens, at egteskapspakten ikke hadde noget for hende at si, men kun englens bebudelse i hendes sjæl, at hun skulde føde Guds søn — «Se, jeg er Herrens tjenerinde!» — Kun en kvinde kan forstaa hendes væsen gjennem sit følelsesliv. — Og at der er en forbindelse mellem en saadan gudskjærlighet, lydighet og tro, viste englenes svar i fødselsnatten: Gjennem jomfru Marias aand,

som var solidarisk med de utvalgte kvinders krav i «øst og vest» kom nemlig utløsningen fra den gamle tids strenge naturbud til kvinden ved den søn, som solidarisk med menneskeaandernes dypeste længsler og arbeide skrev og opfyldte med sit liv en lov, som aldrig kan overgaaes, men som er det virkeliggjorte ideal, den «trange vei» paa jorden, som frelser mand og kvinde og gjør dem like. «I Kristus er ikke forskjel paa mand og kvinde.» I den nye tid skulde ogsaa kvinden komme med, likestillet i aandsliv og samfundsarbeide.

Frigjørelsen var indledet. Og naar den katolske kirke og alle dens inspirerede grundlæggere, hellige og kunstnere op igjennem middelalderen har løftet Jesu moder «vor Frue» op paa tilbedelsens trone, da var dette et stort fremskridt, fordi det var en *virkelig kvinde,* og det blev et middel til at kultivere de store hedenske folkeskarer gjennem deres følesesfulde, kjærlighetsutviklende tilegnelse av «vor søde Frue med Jesusbarnet» — og lidt tilsætning av Kristi alvorsaand — og et middel til at opreise verdensrikets under laster sunkne erotik og egteskapsmoral. Og saalænge der fandtes kunstnersjæle, som endnu eiet troen og idealiseringsevnen gjennem denne tilbedelse, var den en mægtig faktor i menneskeaandens utviklingsløp.

Men med det islæt fra de gamle hedenske religioner med deres naturdyrkelse kunde grundlaget, hvorpaa jomfru Maria var hævet, nemlig som den jordiske moder og halvgræsk ægyptisk gudinde, ikke bestaa ved siden av Jesu klare aandelige fordring til mennesket. Naar tanke og fornuft er begyndt at vaagne, og menneskene trænger «haardere kost», maa overgangen til et nyt trin komme. Og Luther og reformatorerne kom og løftet vor Frue ned fra tilbedelsens trone. Dette var dog ikke noget *brudd i utviklingen,* men en *fuldkommengjørelse.* Og jomfru Maria staar like ophøiet som Jesu moder, og deilig, poetisk fjern gjennem de italienske mesteres idealiseringsevne. Men kvindeaanden og den frie tanke vandt ved det. *(Forts.)*

«Nylænde»s redaktion er i Parkveien 62 B I. Kontortid 11—½3. Redaktøren træffes personlig mellem 1—2.

«Nylænde»s ekspedition er flyttet til Centraltrykkeriet, Toldbodgaten 31/33.

Nylænde

Tidsskrift for Kvindernes Sak
Utgit av Norsk Kvindesaksforening

Redaktør: Fredrikke Mørck

31. aarg.	KRISTIANIA, 1. JUNI 1917	Nr. 11

Forfatterstipendierne.

I møte den 15. mai har det sakkyndige utvalg inden «*Den norske forfatterforening*» avgit sin uttalelse angaaende forfatterstipendier for 1917—1918.

Utvalget gaar ut fra, at de tre digtere: *Hans Aanrud, Gunnar Heiberg* og *Nils Collett Vogt,* som forfatterforeningen «med tilslutning av en række fremragende kvinder og mænd», hadde ønsket at statsmagterne iaar skulde ha bevilget digtergage, maa faa denne næste aar. Derfor indstiller utvalget paa at hver av dem iaar av det av Stortinget bevilgede beløp faar kr. 2 000,oo, «*idet man tar hensyn til det dyrtidstillæg som for tiden tilstaaes*».

Foruten de 3 ovenfor nævnte forfattere, hadde regjeringen endvidere indstillet *Alvilde Prydz* til digtergage iaar. Desuten en yngre forfatter *hr. Olav Dunn.*

Stortingets budgetkomité foreslog imidlertid 8 000 kroner stillet til disposition til fordeling som understøttelse av forfattere, og denne indstilling blev vedtat uten nogen videre debat. En norsk digtergage er som bekjendt *kr. 1 600,oo.*

Nu skulde man ha trod at «det sakkyndige utvalg» inden forfatterforeningen, loyalt hadde villet dele den av Stortinget bevilgede sum mellem de 5 av regjeringen indstillede forfattere, saa hver av dem hadde faat sine 1600 kroner, som var tiltænkt dem. Men nei. Det gik ikke saa. Utvalget har nemlig fundet ut, at av disse 5 lever de 3 i dyrtid! Derfor maa der tas 600 kroner fra hver av de andre to — som altsaa ikke lever i dyrtid — eller hvordan? — og gi til de 3 som lever midt op i den!!

Vi skal ikke her indlate os paa at veie de 5 forfatteres fortjenester. Hvad hr. *Olav Dunn,* som sidestilles og deler skjæbne med *Alvilde Prydz,* angaar, saa er han os desuten en komplet fremmed mand. Vi kjender ikke et eneste av hans arbeider. Men vi indrømmer naturligvis at dette ikke er *hans* skyld. Det spørsmaal trænger sig derimot i forgrunden: hvorledes er det mulig at man kan behandle *Alvilde Prydz* paa denne maate? Jo, de sakkyndige inden «det sakkyndige utvalg» har fundet en begrundelse for sin fremgangsmaate. *Alvilde Prydz* og hendes unge følgesvend har «*i tillid til departementets forslag ikke indsendt ansøkning*». Derfor skal de straffes. *Hr. Dunn* skal vi fremdeles ikke befatte os med. Ham har det ingen nød med, han faar nok sin digtergage med tiden! Men det er dog et temmelig drøit stykke at vende dette argument mot *Alvilde Prydz* efter den medfart hun fik i 1901, da hun søkte om denne hæder. De som kjender *Alvilde Prydz,* vet nok at hun vogter sig vel for at vaage sig ut paa den glatis engang til! Imidlertid var det jo denne gang svært heldig for «de sakkyndige» at der ingen ansøkning forelaa fra hende, derved var der lettere adgang til at finde et paaskud for reduktion i bevilgningen for hendes vedkommende.

Alvilde Prydz kan se tilbake paa en 4 aar længere forfattervirksomhet end *Gunnar Heiberg;* hendes første bok «*Agn og Agnar*» utkom 7 aar tidligere end *Nils Collett Vogts* første verssamling, og ogsaa 7 aar før *Hans Aanrud* debuterte med sin første fortælling i «Nyt Tidsskrift». Gjennem sin fine kunst og sine rene livsanskuelser, har hun gagnet sit land mindst like saa meget som hver især av de tre. Hendes navn er æret og skattet overalt hvor hun færdes. I de snart 40 aar, som hendes forfatterskap omspænder, har hun været en meget produktiv forfatter. Men *Alvilde Prydz* har den ublide skjæbne at være *norsk* forfatterinde. Kvindelige forfattere er ikke høit skattet i vort land. Vi har præcedentser for det. *Camilla Collett* hadde det ikke misundelsesværdig. Hun holdt ikke ut kulden som overalt møtte hende. Hun gik i landflygtighet og vendte først hjem, da hun hadde naad støvets aar. *Amalie Skram* søkte i sin tid digtergage. Den blev hende forment. Hun fik liten anerkjendelse i sit fædreland. Ogsaa hun vendte det ryggen og levet og døde i det land, som bedre kan paaskjønne.

Vi haaber at regjeringen, som hadde forstaaelsen av at det nu var paatide at hædre *Alvilde Prydz* med digtergage, næste aar vil indstille hende paany og ikke la den skamplet sitte paa Norge, at dets døtre faar en slik behandling efter en saa veltjent forfattervirksomhet.

Kristiania kommunale aften-fortsættelsesskole for piker.

(Skoleaaret 1916—17).

Med skoleaaret 1916—1917 begynder en nyordning i Fortsættelsesskolen, saaledes at den nu bestaar av to avdelinger, en dagskole (dagklasserne) og en aftenskole (aftenkurserne). Begge avdelinger sorterer under Skolestyrets fortsættelseskomité og har samme bestyrer. Det samlede elevtal ved skoleaarets begyndelse for begge avdelinger, utgjorde 842, nemlig i aftenskolen 682 elever og i dagskolen 160.

Aftenskolen begyndte skoleaaret 1. september, og dens kursus er 8 maaneder. Kurset skulde ha været avsluttet ved utgangen av april, men paa grund av de avbrytelser i elevernes skolegang som skolen har været utsat for av mangel paa brændsel, slutter den iaar i midten av mai.

Eleverne har været fordelt i 33 klasser, nemlig 7 tredje-, 14 anden- og 12 førsteklasser. Av partier i praktiske fag har der været 8 i husstel, 10 i kjolesøm, 1 i modepynt, 1 i stenografi — 20 partier med tilsammen 264 elever, som har hat indtil 10 timers undervisning pr. uke, det er det høieste timetal skoleloven tillater for aftenkurserne.

Nogen veiledning i hjemlig syke- og barnestel og kvindehygiene faar alle elever i skolen. Denne undervisning gives av klasseforstanderen i de timer som omfatter norsk og samfundslære.

Flere klasser har i dette skoleaar maattet ha den sene skoletid 7—9 aften, da eleverne har været saa sterkt optat i sine poster. 57.8 procent av de unge piker har hat arbeide utenfor hjemmet. Og de som ikke har været beskjæftiget paa denne maate, har hat arbeide fuldt ut i sine hjem. Det er i det hele tat beundringsværdig hvad de unge mennesker ofrer av arbeide

og tid for at vinde frem til den utdannelse, som de forstaar maa til i livet. Det er derfor ogsaa en glæde at arbeide med Fortsættelsesskolens elever. For dem som maa vælge den sene skoletid, blir det omtrent ingen tid til hjemmearbeide for skolen; det som skal læres i de forskjellige fag, maa utføres paa skolen.

Kun tredjeklasserne, som har at forberede sig til handelsprøven i bokholderi, har faat undervisning under de to ufrivillige ferier i februar og mars; de andre klasser maatte gaa fri. Til undervisningen i bokholderi knyttes kontorarbeide; i tredjeklasserne faar eleverne ogsaa nogen øvelse i maskinskrivning. Som nævnt har et parti været undervist i stenografi.

Eleverne faar nu alle skrivesaker frit paa skolen, ogsaa for bokholderi, heri indbefattet mapper med blanketter til kontorarbeidet. Av trykte hefter og bøker benytter eleven selv for *norsk:* «Læsestof», et utvalg av læsning i Fortsættelsesskolen; for *regning og bokholderi* en samling opgaver og et litet hefte: «Gangen i det dobbelte bokholderi»; for *engelsk:* «Lærebok» (to dele) og «Læsebok» et utvalg engelsk litteratur.

Skolens bibliotek indeholder haandbøker for lærerpersonalet, og bøker til utlaan for eleverne, naar de skal gjøre sig bekjendt med et opgit emne og øve sig i mundtlig foredrag.

Forsømmelsesprocenten i de 8 maaneder har gjennemsnitlig været 6,3 procent, som væsentlig gaar ind under rubrik for sygdom. 13 procent av eleverne har maattet forlate skolen i aarets løp. Grunden har i almindelighet været arbeide, som har hindret dem i at fortsætte.

Handelsprøven i bokholderi, som berettiger til at erholde handelsbrev (L. § 2), er avlagt av 102 elever fra tredjeklasserne. Av disse har 80 bestaat prøven med udmerkelse, 16 fik meget godt, 6 godt. Alle bestod prøven. Censor var *hr. Ivar Mathisen*, opnævnt av Børs- og Handelskomitéen efter opdrag av Handelsdepartementet. Undervisningen i bokholderi i tredjeklasserne er meddelt av *frk. J. Hald, frk. H. Lampe, frk. M. Natrud, frk. S. Nilssen, fru L. Petersen, frk. E. Schouverøe, frk. A. Sønderbye.*

Vidnesbyrd blir utdelt til 327 elever. 264 blir igjen i skolen som andenklasser. Til de nye tredjeklasser indmeldes baade fra aftenkurserne og fra dagklasserne. Der er allerede meldt 206, derav 85 fra dagskolen.

Skolen har i aarets løp været besøkt av flere skoleinteresserte fra forskjellige kanter.

Aftenskolens budget for 1916—1917 var kr. 31 836,oo.

Kristiania i mai 1917. *Anna Rogstad,*
bestyrer.

*

Vi var indbudt til at overvære avslutningen av «aftenkurserne». Det var os en sand tilfredsstillelse at konstatere den glæde og interesse, hvormed de unge piker omfattet sin gjerning. Flere av dem straalet av henrykkelse, naar vi beundret den vakre kjole de hadde syd sig selv, eller uttalte vor forbauselse over at de selv kunde sy sig en likesaa pen hat til *kr. 4.80,* som de i modeforretningerne maa betale med mindst det tredobbelte nuomstunder.

Serveringen i skolekjøkkenerne, hvor alt var laget av eleverne, som ogsaa vartet op, var morsom. Alt smakte udmerket. Vi hadde det totalindtryk av livet i Fortsættelsesskolen, at midt i glæden over arbeidet, gik der en stille strøm av alvorsfølelse, en følelse av at de unge piker var vaaknet til bevissthet om, at livet er ikke bare lek, men at det kræver den største og besste indsats av hver eneste en av dem.

At de selv forstaar at saavel deres udmerkede bestyrer, *frøken Anna Rogstad,* som det øvrige lærerpersonale vil deres vel, fik et vakkert uttryk, da en av de unge elever traadte frem, stillet sig under katetret og i nogen enkle ord anmodet alle sine kamerater om, som et uttryk for den taknemlighet, de følte mot sin «kjære bestyrer for alt det gode hun gjør for os», at reise sig. Hvilket de selvsagt gjorde alle som en!

Vi føler os forvisset om at den store og vidtrækkende betydning Fortsættelsesskolen har for de unge piker, ikke kan vurderes høit nok. Red.

Morklerne.

Om høsten er der mange, som interesserer sig for sop, og forsøker at bruke den i husholdningen; men de færreste husker paa, at vi ogsaa har nogen spiselige soparter om vaaren. Jeg vil da nævne *morklerne,* som ser saa eiendommelige ut, at man van-

skelig kan ta feil av dem — det gjælder jo om sop som om bær og grønsaker, at man maa kjende dem for at vite om de er giftige eller ei.

Morklerne skyter op fra *april til juni* — nordpaa ogsaa i juli, og vi har i Norge to slegter av dem: *ægte morkler* og *sandmorkler*. Begge har lys, næsten hvit fot og mørk, brunlig hat, som er aldeles rynket eller foldet, og baade hat og fot er hule indeni. Sporerne som sitter i overhuden, er hvite; man faar se dem ved at la soppen ligge en dags tid eller mere paa et papir. — *Den egte morkel* er sjelden i Norge, og jeg har aldrig set den. Den skal vokse paa græsmark, i haver og gamle parker og paa kulmilebund. Den er mere eller mindre eggformet og har noksaa regelmæssige folder. — Den anden sort, *sandmorklen,* er oftest mørkere, indtil sortbrun, rundagtig, men noget flattrykt og med høist uregelmæssige bukler og folder. En art kan bli over otte cm. i tversnit, men som oftest er de meget mindre. Sandmorklerne findes ofte i store masser paa sandjord i skogen, gjerne langs veiene, og er talrigst hvert tredje eller fjerde aar. I ottiog nitti-aarene kunde man se umaadelige mængder av dem enkelte steder langs jernbanelinjen i Østerdalen.

Man bør ikke ta morkler som vokser paa fugtige steder, eller som *lugter vondt,* heller ikke *bør de være fiolette ved foten* ifølge den svenske *forfatter Lönnegren.* Alslags sop bør tas i tørt veir, efterat duggen er væk, og ung sop er altid bedst, gammel sop bør vrakes. Soppen bør skjæres, eller forsigtig vrides av, for ikke at skade sopmyceliet — det traadagtige soplegeme i jorden. —

Morklerne hører forøvrig til den slags sop, som *kan* være giftig, og maa derfor gives et rask opkok og derefter skylles, før man laver dem til. Forvellingsvandet og skyllevandet slaaes væk, og giften har da trukket sig ut i vandet, hvis der i det hele har været nogen. Man bør ikke holde for længe paa med dette, da man mister saameget av kraften, som er det bedste ved denne sop. — Morkler ser nemlig ikke appetitlig ut, ellers vilde de vel være mere brukt til stuing, fylding, lapskaus etc.; men til supper og saucer er de udmerkede. Raa sop bør ikke gjemmes mere end en dags tid, og maa da helst ligge utbredt paa et tørt luftig sted. Al sopmat bør spises straks og ikke gjemmes, man bør derfor

ikke lage mere end man har bruk for, heller ikke maa man spise for meget eller for ofte sop; da blir man lei av den. Længer end et kvarter bør ikke sop kokes eller stekes, ellers blir den seig; vil man derimot ha kraften, kan den gjerne koke et par timer, men soppen er da ubrukelig. Sopkraft kan man gjemme i længere tid paa godt korkede flasker, og de fleste slags sop — ogsaa morkler — kan nedlægges hermetisk

Morklerne hører til de sop, som er lette at tørre. Tørrede morkler minder i utseende om svisker, og betaltes i utlandet, før krigen, med omkring otte kr. kiloet. Ifølge sopforfatterne behøver tørrede morkler *ikke* at forvelles — en svensk forfatter er dog saa forsigtig, at han vil ha dem liggende et halvt aars tid. De kan tørres forsigtig i bakerovnen eller trækkes paa traad — ikke klods i hverandre — og hænges op paa et tørt luftig sted. De maa bli aldeles tørre, og siden gjemmes i tørt rum, og slik at der ikke kommer insekter til dem. Sop som skal tørres, maa ikke skylles, det kan man gjøre siden før tillagningen. Man bare renser dem godt for snegler og lignende, kløver dem, om det behøves. Mark pleier der ikke være paa morkler. Tørrede morkler sættes i bløđ i varmt vand, som brukes for kraftens skyld.

Forøvrig bør de, som vil gjøre sig nytte av sop, skaffe sig en sopbok. Den billigste jeg kjender for tiden — av Arneberg — koster 40 øre, og gir gode kjendemerker for vel et dusin arter — deriblandt ikke morklerne. Ganske enkle opskrifter. Gode billeder kan man jo ikke vente til den pris.

Olav Johan Olsens — dr. Sopps — saakaldte «store sopbok» i lommeformat har udmerkede billeder, og er saa forsigtig avfattet, at fornuftige mennesker umulig kan forgifte sig ved at følge dens anvisning; koster kr. 2,oo.

Vil man gaa dypere i teksten, er der en paalidelig svensk bok med tilhørende store plancher av dr. Lindblad; koster kr. 6,oo.

Alle tre bøker har noksaa uttømmende regler for sankning, tilberedning og opbevaring av sop, og desuten en hel del opskrifter.

Hvis vi nogensinde skal forsøke at bruke vor matnyttige sop, bør det vel være iaar.

M. Hj.

„Kvinder i arbeidslivet“.

Fru Karen Grude Koht har holdt foredrag om ovenstaaende emne i *Kristiania Kvinderaad, Kvindelig Handelsstandsforening, Bondeungdomslaget, Kristiania kvindelige Arbeiderforening, Diskussionsklubben av 1904, Lærerindeskolen paa Stabæk, Bærums Lærerraad, Voldens Ungdomsforening* (Asker), i *Hortens* og *Tønsbergs Diskussionsforeninger* samt i *Göteborgs Rösträttsförening.* I slutten av mai skal hun ogsaa holde foredrag om samme emne i *Moss Kvinderaad.* En større tourné var planlagt langs kysten, fra Tvedestrand til Voss, men paa grund av brændselsnøden og de vanskeliggjorte kommunikationer er denne foreløbig utsat.

I en av de sisste dage i juni taler fru Koht i *Eidsvolds led av L. K. S. F.*

Smertefri forløsning.

Norske Kvinders Nationalraad har fra en anonym giver mottat 1000 kroner, som ifølge giverens ønske skal anvendes til *stipendium for en kvindelig læge,* som efter krigen ved kliniker i Tyskland eller andre steder i Europa kan sætte sig ind i den av *doktor Sanger* omskrevne fremgangsmaate ved smertefri forløsning, og i det hele studere omskrevne fremgangsmaate ved fare- og smertefri forløsning.

Alvilde Prydz hædret.

Den svenske *dr. K. A. Melin,* som er medlem av Nobelkomitéen, har sendt forfatterinden *Alvilde Prydz* en varm og anerkjendende tak for hendes bok «*Torbjørn Vik*», som utkom i 1913.

Inspektrice for skolekjøkkenundervisningen.

I møte 4. mai bevilget Stortinget 3 500 kroner til *frøken Helga Helgesen,* som 1. juli fratrær sin stilling som lærerinde ved Kristiania folkeskole, for at overta stillingen som inspektrice for skolekjøkkenundervisningen over det hele land. *Frk. Helgesen* har været knyttet til Kristiania kommune i vel 30 aar, og var Kristianias første skolekjøkkeninspektrice.

Norske Kvinders Nationalraad

har fra Finland mottat indbydelse til *Nordisk Kvindemøte* sommeren 1918 i Helsingfors.

Det ligger spänning i luften.

Brev från Sverige.

När jag sist skrev till «Nylænde», hade vi ingen anledning att vänta någon förändring i de maktägande högermännens ovilja mot kvinnorösträtten. Men den politiska situationen har hastigt blivit en annan än den var då. Folket fordrar, med en kraft som aldrig förr, en rad av demokratiska reformer. Missnöjet i landet är, av många skäl, så stort, att helt enkelt något måste göras för att tillmötesgå fordringerna.

Visse tecken tyda nu på att kvinnornas rösträtt blir ett av de ben som man tvingas att kasta åt de ropande. Nu kommer det emellertid an på, om högern kan förmå sig att framlägga ett för vänstern acceptabelt förslag med streck eller i bästa fall antaga någon av de tre partimotionerna, som redan äro framlagda av de liberala och de två socialdemokratiska partierna.

Under denne väntans tid, ligger det naturligtvis spänning i luften, och vi måste göra allt som göras kan for att driva fram vår sak.

För detta ändemål anordnade Landsföreningen för Kvinnans politiska Rösträtt med flera kvinnoföreningar, däribland Fredrika Bremerförbundet, «Vita Bandet» och de socialdemokratiska föreningarne ett väldigt demonstrationsmöte i Auditorium 13. maj, dit regering och riksdag voro inbjudna. Några statsråd och ett femtiotal riksdagsmän infunno sig, och den stora lokalen var proppfull. Stämningen var högtidlig och präglad av beslutsam vilja. Mötet blev imponerande. Till och med högerpressen gav flerspaltiga, aktningsfulla referat.

Mötet inleddes med att vitklädda studenter buro in paa estraden 12 vit-gula rösträttsstander från F. K. P. R. i olika delar av landet, alla lika med det internationella rösträttsmärket broderat i gult på mitten — endast föreningsortens namn varierande. Därefter kommo «Vita Bandets» och de socialdemokratiska kvinnornas standar och fanor. Samtliga bildade den fagraste, ljusa fanborg i fonden bakom de många resande representanterna från landsorten m. fl.

En vacker hälsning, skriven av *Selma Lagerlöf* upplästes som första nummer på programmet, varefter representanten för högerkvinnorna, *grevinnan Louise Stenbock,* på ett utmärkt sätt började talens rad med en historisk och aristokratisk blick på frågan.

Hon hoppades att motståndarne nu skulle vinna den största av alla segrar — segern över sig själva, och vädjade till deras offervilja, likasom de i onda tider med framgång vädjat till vår.

Närmast efter henne kom den socialdemokratiska arbetarekvinnan, *fru Agda Østlund,* med ett tal som gjorde djupt intryck. Det bar upplevelsens prägel, var fint format och vackert tänkt.

Fru Agnes Ingelman tolkade de kristna kvinnornas känslor och behandlade frågan ur religiös och social synpunkt.

Sist kom ett alldeles briljant tal av *fru Anna Wicksell,* som hoppades, att det nu var sista gången kvinnorna behövde samlas för at tala rösträtt. Hon menade att hungern driver fram kraven på demokratiska reformer, och kunde de styrande ej ge bröd, så kunde de åtminstone ge folkliga reformer. Kvinnorna kräva, att alla de möjligheter till utveckling de hava inom sig, skola få komma fram.

Hennes tal var sådant, att det måste göra verkan på vederbörande. Om det var det sista tal Sveriges kvinnor behöva hålla i sin sak, så var det en värdig avslutning av vår strid.

En mängd telegram från grannländerna hade kommit, och upplästes under applåder. De kändes som kära handslag till stöd och uppmuntran.

Från Norge hade vi glädjen mottaga hälsningar från *Nationalraadet, Kvindesaksforeningen, Landskvindestemmeretsforeningen, Kvindestemmeretsklubben, Norges Lærerindeforbund, Fredsforbundet, Kvindelig Handelsstandsforening, fru Blehr, fru Hambro, fru Koht* och *«Nylænde»s redaktör* m. fl.

I resolutionen med kvinnornas krav hade 160 av våra 241 rösträttsföreningar telegrafiskt instämd.

Efter pingst, kanske in i juni, skall frågan behandlas. Jag ber att då få meddela resultatet, viss att om det blir gott, så delas vår glädje hjärtligt av kvinnor, icke blott i grannländerna utan ännu långt fler.

Emellertid måste denna ändring i grundlagen beslutas av två

riksdagar i olika valperioder för att kunna sanktioneras och bli lag. Vi kunna således icke få fira vår stora medborgarfest förr än nästa år. Någon risk för ett upprivande av ett grundlagsbeslut finns dock icke, så vi kunna alltid lugnt få fröjda oss mer privat — *om* undret skulle ske.

Ann Margret Holmgren.

Selma Lagerlöf om kvinders stemmeret.

Selma Lagerløf var forhindret fra personlig at være tilstede, men sendte en hilsen til stemmeretsmøtet i Stockholm. Denne blev oplæst av *fru Ann Margret Holmgren.*

Vi vil her citere slutningen av hendes tale:

«Vi kvinder forlanger stemmeret fordi vi tror at vor hjælp behøves ved gjennemførelsen av statens store opgaver. Vore erfaringer som husmødre, vort moderlige instinkt tror vi har været savnet saa altfor længe i statens arbeide. Men nu i dette øieblik ønsker vi stemmeret kanske mest for de unge kvinders skyld. Mange er de skranker som har faldt i vore dage, mange forholde har forandret sig, og de unge nyder en frihet som aldrig før. Maatte der bli lagt ansvar paa denne frihet! Maatte de unge vite at Sverige regner med dem. Fabrikarbeidersker og kvindelige studenter, familiemedlemmer som ensomme, alle maa de forstaa at landet trænger deres omdømme, deres modige, aapne og frie tanker. Ved siden av sig selv og sine smaa interesser maa de se skyggen av noget strengt, noget som fordrer, se skyggen av det fædreland som aldrig taper dem av sigte, som maaler og dømmer dem og deres gjerninger!

Og saa endda ét. Hvor smaa stemmeretskvindernes forhaapninger end er, er det allikevel saa at vore hjerter skjælver av længsel efter at faa prøve vore kræfter, efter at faa se hvad vi duer til. Maatte man nu ikke la os vente længer! Vi er arbeidere som i aarevis har holdt paa at samle materiale til et bygverk. Vi har grunden, vi har tegningerne, vi har sten, vi har bruket, men vi har endda ikke kunnet utvirke os tillatelsen til at begynde verket. Maatte den komme! Maatte grundstenen bli lagt! Maatte murene bli reist! Hvorfor skal saa megen kraft spildes med at vente? Hvorfor saa megen iver kjøles i uvirksomhet?

Maatte man la os faa komme til at virke! Vi er saamænd som staar ved kanten av akeren med vore sække fulde og vore hænder aapne for at strø saakornet ut over akeren. Det har været en lang, kold vinter, haard i vort norden, frost og en sen vaar. La os slippe ind paa akeren for at grave og saa! La ikke saa megen god vilje stænges ute fra det store arbeide! La ikke saa mange nye planer og tanker drive bort i vinden!

Vi er tiggere. Vi lider under en haard tid, vi tynges av fortvilelse, vi har i flere aar bare hørt om ulykker, vi er næsten færdige til at segne av træthet. La det komme en smule glæde til os! La os endda en gang møte medfølelsen og barmhjertigheten. Hvor herlig vilde det ikke føles i tider uten haab at faa være den som spreder mørket og lar anelsen om en ny, uventet lykke straale ned over menneskeheten!»

„Kristiania tjenestepikers legat til utdannelse av unge piker".

I 1902 begyndte «*Kristiania Hjem for vordende tjenestepiker*» sin virksomhet som legatinstitution og benævnes fra den tid «*Kristiania tjenestepikers legat til utdannelse av unge piker*».

Denne forening kan nu ialt se tilbake paa en 35-aarig virksomhet. 287 piker har nydt godt av foreningens legatportioner, der ved utgangen av 1916 utgjorde kr. 26 155,oo. Disse portioners størrelse har været forskjellig efter den utdannelse ansøkeren ønsker at slaa ind paa. Nogen har faat bidrag til sin utdannelse som tjenestepiker, mens andre har faat for at lære søm, naatling, sykepleie, typografi, kransebinding og frisering, gaa i jordmorlære, bokbinder- og guldsmedlære, husholdningslære o. s. v. Kapitalen, hvis grundfond var 40 000 kroner, er nu steget til 58 000 kroner. Arbeidskomitéens formand er *hr. oberstløitnant Berg.* De øvrige styremedlemmer er *fru Andersen, fru Holst, fru Ustvedt* og *direktør A. Thune-Larsen* jun.

Dræp fluerne!

Nu er det tid til at ødelægge fluerne. En flue dræpt om vaaren, kan spare os for tusen av de ækle smittebærere senere paa aaret.

M. Hj.

Kvindernes stilling og kvindebevægelsen i Rusland.

Av *Maria Wayskaja.*

(Forts. fra nr. 9).

I Katarina den andens regjeringstid viste sig ogsaa følgerne av den voldsomhet hvormed overførelsen av den færdige europæiske kultur til Ruslands jomfruelige jordbund, var iverksat.

Katarinas store personlighet er et symbol paa dette. Hendes geni som opdrog hende selv til russer, sprængte barbariets skal, men hadde ikke været istand til at kaste den helt av. Efter Katarinas regjeringstid — i den anden halvdel av det 18de aarhundrede — blev litt efter litt flere og flere skoler for kvindelig ungdom oprettet. Der blev ogsaa tilstaat kvinder ret til at undervise ved disse skoler.

Keiserinde Maria Theodorowna oprettet visstnok i den anden halvpart av det 19de aarhundrede institutter for «adelsbaarne unge piker» — fremforalt med det formaal for øie at hæve sæderne fra forrige tidsperiode og opdra dannede mødre og lærerinder.

Men de unge piker som var opdradd mellem fire vægger, fremmed for verden, bukket under for livets erfaringer, hvis raa berøring deres aandelige og legemlige konstitution ikke kunde taale, bløtgjort som den var ved den altfor sentimentale opdragelsesmetode. Den fra 60-aarenes litteratur saa vel kjendte type: «*offeret*» fremstod.

Trods alt hadde disse famlende forsøk en god spire i sig: *de vakte nemlig interesse for læsning. Karasims* skole og *Thukowskis* poesi lempet paa kjønnenes gjensidige forhold. *George Sand* øvet stor indflydelse paa utviklingen av den enkeltes bevissthet om sin personlige frihet. Den aandelige indflydelse av saavel hjemlandets som utlandets litteratur viste fremforalt sine frugter i den russiske kvindes følelsesliv, i klart lys flammet de ædleste sjæleegenskaper frem i den undertrykte kvinde.

Som et karakteristisk eksempel paa denne formelig masseforekomst av slike kvinder, kan vel nævnes de kvindelige «Deka-

brister»*) der uagtet de samtlige stammet fra rike aristokratiske familier, ledsaget sin egtefælle til Sibirien, og i en virksom selvopofrende kjærlighet lettet og gjorde livet lysere ikke alene for sine mænd, men ogsaa for tusender av andre forviste. Den store *Dostojewski* som under sin forvisning i Sibirien, ogsaa selv har erfaret denne kjærlighet, saa fuld av virksomhet, og som bragte saa meget lys over tilværelsen, mindes dem i dyp taknemmelighet: . . . . »Jeg sier, at bare deltagelsen og den varme sympati de viste os, lot os føle en næsten fuldkommen lykke. De forviste som hadde været der i længere tid, det vil si deres hustruer, sørget for os som om de var vore nærmeste slegtninger. Hvilke vidunderlige mennesker, staalsatte gjennem 25 aars kummer og selvopofrelse!»

Tiden for kvindernes første skridt paa vei til selvbefrielse, falder sammen med 60 til 70 aarenes første store reformer; omveltningen av de økonomiske forholde — som følge av reformene — tvang ogsaa kvinderne til at søke efter midler og veie til selvstændig eksistence. Og saaledes blusset kampen op mellem forældre og døtre, kampen om retten og muligheten for den unge pike til at kunne faa studere. Utallige hindringer blev lagt i veien for hendes bestræbelser, men antallet av de heltinder som overvandt disse, økedes stadig. Da de unge piker som vilde studere i utlandet, ikke kunde faa noget pass paa sit eget navn, sluttedes der en stor masse saakaldte «fiktive egteskaper»; mot en viss godtgjørelse giftet de sig med en eller anden, fik særskilt pass og reiste utenlands. Denne utvei blev oftere kjøpt for dyrt, og blev ikke beskyttet mot misbruk fra egtemandens side.

Alle reformer, alle fremskridt, alle bevægelser i Rusland kom istand ad revolutionens vei i dette ords videre betydning og ikke ad evolutionens. Kvindebevægelsen skapte den for utenverdenen gjennem den russiske litteratur vel kjendte type: *nihilistinden.*

Fra aaret 1858 skriver sig grundlæggelsen av «*Maria gymnasiet*» for kvindelig ungdom uten standforskjel. Men for høiskoledannelse for kvinder blev ikke noget gjort. Alle petitioner og ansøkninger om aapning av universitet for kvinder tilbakevistes;

*) Saa kaldtes medlemmerne av et selskap, hvis maal det var i *Nikolai den førstes* regjeringstid i løpet av 30 aar at gjennemføre, eventuelt fremtvinge, almindelige reformer, fremforalt ophævelsen av livegenskapet. De blev samtlige en decembernat (derav navnet Dekabrister) fængslet, og dels skutt, dels forvist til Sibirien.

de blev overlatte til det private initiativ. Samfundet tok sig imidlertid faktisk varmt av spørsmaalet utdannelse for kvinder, idet der blev oprettet og underholdt to høiere utdannelsesanstalter, hvilket bidrog overmaade meget til at den første statshøiskole for kvinder aapnedes i Petrograd i aaret 1878.

De studerende kvinder viste sig især tilbøielige til at vælge medicinen som sit studiefag, men dørene til det medicinske fakultet var lukket for kvinder, og de reiste til utlandet, som tok venligere imot dem. *(Forts.)*

Italienske kvinders arbeide under krigen.

Den italienske førsteminister, *Roselli,* har ved flere leiligheter uttalt, at det arbeide, som Italiens kvinder har utført under den nuværende krig, har vist, at til mænds arbeide i landets tjeneste, er det nødvendig ogsaa at knytte *kvindelige vælgeres.* «Alt Eders arbeide er storartet,» uttalte ministeren engang, «og jeg er glad over at jeg især kan faa sætte fingeren paa Eders udmerkede civile og politiske propaganda, som er saa ypperlig organiseret.»

I et stort møte, holdt av Roms civile hjælpekomité, og hvor førsteministeren var tilstede, henvendte komitéens præsident, Adolfo Apolloni, sig til ham i følgende ord: «Jeg vil henlede Deres eksellences opmerksomhet paa det storartede arbeide, som er utført av kvinder paa det ædleste av alle omraader, nemlig moderskapets. De fortjener ikke bare Roms beundring, men hele Italiens. Med stor kjærlighet har de mødt alle lidelser i denne tid. La os yde dem samme hæder og ære, som vi gir de kjæmpende mænd! La os gi kvinderne større moralske og materielle rettigheter! Naar vi husker paa, at vore forfædre satte kvinderne i de høieste stillinger, og omgav dem med den dypeste respekt og de største rettigheter som vestalinder, burde ogsaa vi gi dem en høiere position, saa at ogsaa de med begeistring og hengivenhet kunde være med at styre vor kjæreste og ædleste institution — vort fædreland.»

Disse ord, som blev mottat med endeløs jubel, og uttalt netop nu av en mand med *Adolfo Apollonis* autoritet, vil række langt.

Kvindetanker over Jomfrufødslen, Jomfru Maria og „Sønnen".

(Fortsættelse fra forr. nr.).

Med Marias fjernelse fra den guddommelige trone blev ogsaa mystiken ved jomfrufødslen fjernet, den som forresten endnu i vor tid fører ind i saamange underlige utlægninger. Men *vi vet* jo at det blot er aand og hjerte der regnes med — og at naturens love i sig selv er rene. Skulde den Gud, som har tællet melkeveiens sole, hver støvdrager og hvert støvfrø paa den mindste blomst, hver livsspire i jordens legeme, og som har lagt driftens love med dens evne til at utvikle aandskjærlighet og intelligens ind i skapningen, behøve at forandre sin lov og sende en Gud ned fra ukjendte høider for at gjøre regnestykket om! Er det ikke nok at den almægtige, alvise og algode har lagt evnen til utvikling efter sit billede ind i kloden! Gjennem de kræfter som er nedlagt i jorden, helt nede fra dens mest ufuldkomne beboer og op til dens ypperste, om hvem det heter: «Kun et litet ringere end englene skapte Du ham», er det at utviklingen foregaar. Og er det ikke overensstemmende med den lov hans kjærlighet skrev «før verdens grundvold blev lagt» at dens fuldkommengjorte aander, den himmelske faders barn, drevet av kjærlighet igjen reinkarnerer sig for at frelse de brødre og søstre som endnu er bundet av de foregaaende trin i tilværelsen.

Mysteriet i Nazareth gjentar sig ved enhver egteskapelig forbindelse i kristenheten, det er ikke alene den ene moder, over hvem den hellige aands kraft hviler ved bebudelsen, den hviler ved undfangelsen over enhver moder i kristenheten. «Det hellige som fødes av dig skal kaldes Guds søn, Guds datter.» Der er nemlig noget som hverken skapes av mandsvilje eller endog av den reneste kvindenatur, det er den aand, som binder sig til det nyskapte foster og saaledes reinkarneres — enten for at utvikles eller utsone eller for en stor mission blandt brødre og søstre paa jorden. Og likesaa gjentar englesangen over Betlehem sig ved enhver fødsel «Fred paa Jorden og i menneskene velbehagelighet!» *(Forts.)*

«Nylænde»s redaktion er i Parkveien 62 B I. Kontortid 11—1/23. Redaktøren træffes personlig mellem 1—2.

Nylænde

Tidsskrift for Kvindernes Sak

Utgit av Norsk Kvindesaksforening

Redaktør: Fredrikke Mørck

31. aarg.	KRISTIANIA, 15. JUNI 1917	Nr. 12

Jordmødrene.

Som man vil erindre nedsatte Socialdepartementet ifjor en komité, bestaaende av *bureauchef Ths. Angell* som formand, fuldmægtig i Den norske Enkekasse og Pensionskassen for statens tjenestemænd, *kand jur. Emil Schreiner,* kirkesanger *Lars Sunde,* Tysnes, jordmor i Indre Arne *Kari Borge Mjelde* og jordmor i Trondenæs *Berit Norby,* til at behandle spørsmaalet om de offentlig ansatte jordmødres løns- og pensionsforhold.

Da departementet gik ut fra at komiteen lot indhente de fornødne opgaver til belysning av jordmødrenes økonomiske stilling i det hele, fik den i opdrag paa grundlag av det indhentede materiale at ta under overveielse om deres lønsvilkaar bør forbedres, og desuten gi en utredning av og opta spørsmaalet om en bedring i de nuværende pensionsforhold.

Komitéen traadte sammen i Kristiania den 11te august ifjor, og hadde derefter nyt møte fra 7de til 9de november, hvor man gjennemgik det i mellemtiden bearbeidede materiale. Forslaget indsendtes til Socialdepartementet, der sendte det videre til Jernbanekomité nr. 2, som nu har indstillet forslaget til vedtagelse av Stortinget.

Komitéen er enig med departementet i at en forbedring av jordmødrenes økonomiske kaar er paakrævet, og den indstiller derfor overensstemmende med propositionen forsaavidt løn og alderstillæg angaar. Der har imidlertid inden komitéen været delte meninger om hvorvidt det var nødvendig for Tromsø amts vedkommende at gaa til et saa stort extraordinært lønstillæg, som

der er foreslaat; men komitéen har ogsaa i dette punkt sluttet sig til forslaget.

Komitéen forutsætter, at de fast ansatte jordmødre indlemmes i statens nye pensionskasse med den samme lønsregulering som nu er foreslaat. Endvidere er komitéen enig med departementet i, at grundlaget for indskuddene bare bør fastsættes til den faste løn med ordinære alderstillæg, altsaa 500 kroner, stigende til 700 kroner. Ellers vilde indskuddet føles for trykkende.

— Ved det foreliggende forslag blir naturligvis jordmødrenes krav ikke helt tilfredsstillet. Men det er jo et skridt fremad at komitéen indstiller til vedtagelse de av *Den norske Jordmorforening* paa dens landsmøte i 1916 foreslaaede takster for distriktsjordmødrene, nemlig grundløn 500 kroner, stigende med 4 alderstillæg til 700 kroner, og for de nordlige amters vedkommende til 800 kroner.

In memoriam.

Den 20de juni er det 70 aar siden *Gina Krog* saa dagens lys. Hun var født i aarets lyseste maaned, omkring midsommerdagen. Og hun bragte som faa lys og solskin med sig, hvor hun færdedes. Hun straalte blandt sine venner, naar man 20de juni bragte hende sine lykønskninger. Især var hun glad, naar man sammen med fødselsdagsbuketten bragte hendes kjære «Nylænde» en ny abonnent. Det betegnet for hende interesse og fremgang for det blad hun bragte saa mange personlige ofre.

F. M.

Studiehjemmet for unge kvinder

er nu aapnet i Gjetemyrsveien 11. I hjemmet er der plass for 41 unge piker, som vil søke sin utdannelse i Kristiania.

Arkitekt Lilla Hansen har ledet utstyret av de forskjellige værelser, og gjort dem saa hyggelige og tiltalende som mulig, forat den ungdom, som skal leve sit studieliv herinde, skal kunne trives godt og føle hyggen av at ha et hjem i hovedstaden.

«*Studiehjemmet*» eies av et aktieselskap, i hvis styre *professor Kristine Bonnevie* er formand.

Som bestyrerinde og husmor i hjemmet er ansat *frøken Sigrid Falck.*

Et monument paa Hedevig Rosings grav.

Pinseaften avsløredes en mindestøtte paa *fru Hedevig Rosings* og hendes mand — den bekjendte kemiker *Anton Rosings* — grav. Mange — baade døve og hørende — var mødt frem i det vakre vaarveir. Og det blev en høitidsstund for dem som var tilstede.

Lys og varm som dagen var, svarte den til *Hedevig Rosings* lyse, varme sjæl og hjerte.

De døves prest, *Conrad Svendsen,* talte i dypt anslaaende ord om fru Rosings betydelige virke — specielt om hendes varme hjertelag og hendes arbeide for de døve i vort land og deres sak.

Frk. Hermana Bergh — som selv er døv — holdt mindetale for sin fordums lærerinde og senere ven, hvorpaa dækket faldt fra den vakre støtte.

Den er arbeidet av labrador og har en medaljon i bronce av *Hedevig Rosing,* hugget av billedhugger *Jakobsen* og skjænket av hendes to pleiedøtre, *fru Josefa Schiolldan* og *frøken Ernestine Anderssen.*

Støtten blev af *frøken Jakobine Rye* overlevert *frk. Anderssen.*

Vakre kranse blev nedlagt fra norske og danske — døve og hørende venner.

Hedevig Rosing var en av de første kvinder i Norge, som opnaadde samme løn for samme arbeide som mænd. Hun fik som bestyrerinde av sin taleskole for døve samme løn som de mandlige bestyrere for døvskolerne.

Og det var vel fortjent, da hun var den første, som forkastet bruken av tegn for de døve, og begyndte den rene talemetode. Men da hun tok avsked, kunde hun ikke faa like stor pension som en mand. Hun blev pensionert som en *kvinde.*

Landskvindestemmeretsforeningen tildelte i sin tid fru Rosing stemmeretsmerket i guld, og paa sin 80-aarige fødselsdag blev hun overrakt *Kongens* fortjenstmedalje i guld.

Aadel Lampe.

Del sommerglæderne med dem som ingen har!

Vaaren — den længselsfuldt ventede — har holdt sit indtog. Alle som kan, søker ut i naturen og fryder sig i solskin, blomsterduft og fuglesang. Og øinene straaler, og kinderne rødmer, og man føler lykken ved at leve!

Men inde i byen i de mørke, stille stuer eller i de kvalme kjøkkener og arbeidsrum, sitter de mange, mange, som længes efter sol og sommer, skogluft og blomster, men som mangler tid eller kræfter til at komme ut i naturen. Travle, slidte arbeidstræller, som har maattet gi hele sit liv til kampen for eget og andres brød, — gamle, ensomme og syke.

Jeg gik engang i skogen med nogen smaapiker, og saa lot jeg barna plukke hver sin buket, og tok dem med ind paa sykehuset, hvor de fik sig anvist, hvem de helst skulde glæde med sine blomster; — glæden hos de syke over at se barna var forresten ubetinget den største — foreløbig ialfald. Selv fulgte jeg med ind til en gammel dame, som havde ligget verkbrudden i over et aar. — Det er længe siden nu. Barna er blit voksne, og den gamle har faat hvile fra sine lidelser. Men den korte scene ved sykesengen staar den dag idag for mig som noget av det smukkeste jeg har set. — Jeg kan endnu se for mine øine, hvorledes det fine, gamle ansigt skinnet, da en liten pike kom trippende, og blyg og forlegen overrakte sin buket. Hvem som var den vakreste av de to, vet jeg ikke. Men den maler vilde være at misunde, som kunde fæste et slikt billede paa lærredet.

Saa var det en vaar, det var et rent enestaaende hvitveis-aar. Jeg hvilte og frydet mig hele formiddagen oppe i den deilige, friske skog, og paa hjemveien tok jeg hele favnen fuld av hvitveis — saamange jeg kunde bære — og gik ind med dem paa gamlehjemmet. Der spurte jeg saa nogen gamle koner om de vilde ha blomster av mig. Men jeg fik et meget stramt neitak — de trodde jeg vilde sælge blomsterne! Ansigterne lysnet betydelig, da de hørte det var meningen at forære dem bort; men endda var man tilbakeholden — jeg maatte gaa og spørre «hende som forestod». Det hadde jeg ikke tid til, og tilslut var der da en modig sjæl som paatok sig det vanskelige arbeide at fordele hvit-

veisen. — Men da var ogsaa hele gaardsplassen fuld av gamle kaller og koner — jeg begriper ikke hvor de allesammen kom fra! Der var kanske dem, som ikke hadde set en hvitveis paa mange lange, lange aar. — — —

Skulde ikke vi som har den lykke at kunne nyde naturens store og rene glæder ute i det fri, være taknemlige derfor, og burde vi ikke prøve at vise vor taknemlighet i gjerning? — End om forældre lærte barn og ungdom engang imellem at ta en buket markblomster med — ikke bare til far og mor selv, men ogsaa til andre, først til de syke, ensomme og gamle blandt slegt og kjendinger, og dernæst til andre syke eller fattige! De vilde snart faa føle at en god gjerning bærer sin velsignelse i sig selv.

Charitas.

„Selvhjælperforeningen".

«*Selvhjælperforeningen*» er en forening til utdannelse for ubemidlede. Den blev stiftet 8de mars ifjor, og har nu utsendt sin første aarsberetning. — Foreningens formaal er ifølge lovenes § 1 «at skaffe ubemidlede, fortrinsvis ungdom og enker, hjælp til faglig utdannelse, saa de kan bli selvhjulpne.»

Formand i styret er *direktør N. Rygg.* Indsamling av midler er foregaat, dels ved at der har tegnet sig medlemmer, hvis antal ved aarsskiftet utgjorde 169, dels ved at enkelte har tegnet sig for større og mindre bidrag.

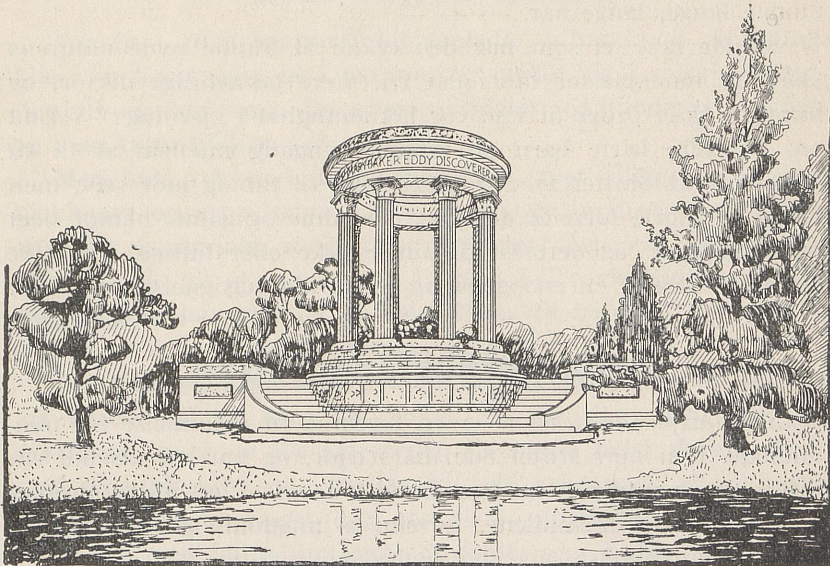
Ifølge regnskabet er der det første aar indkommet *kr. 21 696,89.* Et ganske imponerende resultat av 1 aars arbeide.

Straks tilstrækkelige midler var samlet, kunde foreningen begynde sin understøttelsesvirksomhet. Ialt har 65 personer søkt om støtte. Av disse har man kunnet hjælpe de 36, herav 16 unge piker i alderen fra 15—23 aar, desuten et par enker og fraskilte. 14 gutter har faat understøttelse og hjælp av foreningen til at sættes i lære eller utdannes videre, og et par ældre mænd er hjulpet tilrette.

Det er i det hele et overordentlig godt og gavnlig arbeide som er utført. Foreningen fortjener al mulig støtte og opmuntring, saa vi anbefaler den paa det besste til vore læsere og publikum i det hele. Aarskontingenten er *mindst 1 krone.*

Fru Ragna Saxlund, Oscars gate 74, er foreningens sekretær.

Det største mindesmerke som hittil er reist over en kvinde.

Mindesmerke over Mary Baker Eddy.

Mindesmerket over *Mary Baker Eddy,* opdageren og grundlæggeren av Christian Science, reist paa Mt. Auburn kirkegaard i Cambridge, Mas., blev den 24. mars overlevert til *Moderkirkens* bestyrelse av *Elbert S. Barlow* fra New York, hvem anlægget var overdrad. Det har tat mere end halvandet aar at fuldføre reisningen av monumentet. Den samlede utgift beløper sig til ca. $ 150 000 skjænket av Christian Scientists fra hele verden som et uttryk for deres følelser.

Mindesmerket er av hvit Bethel granit og bestaar av en rund aapen kolonnade, dannet av otte søiler, femten fot høie, paa hvilke en gesims med inskription og ornamenter hviler. Det aapne rum i midten skal fyldes med levende blomster. Søilene hviler paa et fotstykke bestaaende av tre trin, der igjen hviler paa en bred platform av lyserød Pompton granit. Fra denne platform fører to buede trapper ned til det underste plateau der

ligger ca. 5 fot lavere. Disse trapper flankeres paa hver side av en stor pylon. Pylonerne blev for kort tid siden utstillet paa det amerikanske Arkitekt Institut i New York, og blev av adskillige sakkyndige erklært for at være det fineste uthugningsarbeide i granit som nogensinde var utført. Enkeltheterne er utarbeidet i en grad som aldrig tidligere er forsøkt i granit; enkelte stængler og blade staar praktisk talt frit, saa ophøiet er reliefet.

Da arkitekten *Egerton Swartwout* fra New York, blev interviewet i anledning av mindesmerket, sa han: «Beliggenheten er ualmindelig tiltalende; det er et spørsmaal om en vakrere beliggenhet i det hele tat kunde findes. Monumentet sees like godt fra alle kanter, saavel paa nært hold fra veien paa kirkegaarden, som i nogen avstand fra den anden side av den lille indsjø. Det er hovedsakelig dette lille vand som gjør beliggenheten saa vakker. Der er en helding av omtrent 10 fot fra veien ned til vandflaten, saa der dannes en naturlig terrasse midt paa grundstykket, hvilket i høi grad tjener til at fremhæve mindesmerkets arkitektoniske skjønhet. Indsjøen ligger sædvanligvis blikstille og gir en vakker gjenspeiling av den hvite granit som mindesmerket bestaar av.

Hvad mindesmerket selv betræffer, tror jeg det ubetinget kan siges, at man, helt bortset fra dets kunstneriske skjønhet, aldrig tidligere har opnaadd at fremstille en saadan fuldkommenhet og ynde i utarbeidelsen av et saa haardt og umedgjørlig materiale. Der gis sikkerlig ingen av vor tids monumenter som kan sammenlignes med dette, og saavidt jeg vet, heller ingen av oldtidens.»

Egerton Swartwout har git tegning til Missouris nye regjeringsbygning og den nye Føderationsbygning i Denver; han seiret likeledes nylig i konkurransen om det nye *George Washington mindesmerke.*

Det eneste der nu staar igjen at gjøre for at fuldende mindesmerket over *Mrs. Eddy,* er beplantningen av landskapet. Der skal hovedsakelig plantes eviggrønne vekster, som vil kunne beholde sin form og sine blade hele aaret, samt enkelte cedere og rhododendrons.

Oversat fra engelsk av
Anna Rasch.

Aarsberetning fra Den kvindelige fabrikinspektørs og assistenters virksomhet i 1914 og 1915.

Fru Betsy Kjelsberg har for en tid siden utsendt sin aarsberetning. Med den største interesse har vi læst den igjennem. Det er et imponerende arbeide, der her fremlægges. Fabrikinspektøren og hendes to assistenter har i de to aar tilbragt ialt 660 dager paa reisefot og inspicert tilsammen 1724 bedrifter. Mange overtrædelser er paatalt, bl. a. flere tilfælder hvor barn i ulovlig alder har været benyttet til fabrikarbeide. Efter fabrikinspektørens initiativ er ved endel bedrifter flere forbedringer truffet, f. eks. ansættelsen av tilsynshavende kvinder, som arbeiderne kan henvende sig til med sine klager, og som fabriktilsynet kan samarbeide med, andre steder er der ansat kvinder, som har ansvaret for det hygienisk-sanitære, for kjøkken- og matserveringen.

Fru Kjelsberg taler i sin beretning ogsaa om det forfærdelige sløseri, der foregaar med mat og brændsel, og paapeker nødvendigheten av at der ved større bedrifter ansættes specielle inspektører til at ha opsyn med at brændselen utnyttes paa den besst mulige maate.

Idet hele tat gir aarsberetningen læserne det indtryk, at renslighet, hygiene og moral ligger saavel vor dygtige fabrikinspektør som hendes assistenter varmt paa hjerte, og at der gjøres alt mulig for at «paatale» og «forbedre» for at alt kan bli saa bra som mulig for de kvindelige arbeidere i de ofte saa sundhetsfarlige og vanskelige forhold de lever under.

F. M.

Kvindestemmeretsbevægelsen i Mexiko.

Den i *Queretaro* for tiden arbeidende Konstititutionskommission har tat stilling til spørsmaalet om kvinders stemmeret. I det nye lovutkast er stemmeret for kvinder optat, men man vil begrænse den til bare at gjælde *arbeidsdygtige* (!) og *ugifte akademisk dannede kvinder, eller til kvinder, som er ansat i handelsforretninger.*

Atter et litet skridt henimot stemmeret for kvinder i Holland.

(Brev fra *Martina G. Kramers*).

Revisionen av vor gundlov, som blev enstemmig vedtat av *2det Kammer* den 16de november 1916, er nu ogsaa den 16de mai 1917 gaat enstemmig igjennem i *1ste Kammer*.

Revisionen er kun delvis, og angaar bare *valgreformen* og *skolereformen*. Den vil indføre proportionel representation, *gjøre kvinderne valgbare til statens embeder* og *gi den almindelige valglov magt til at tilstaa kvinder stemmeret,* hvilket er forbudt ved § 80 i den nu existerende grundlov. Efter dette maa de stemmeretssøkende kvinder utvilsomt betragte revisionen som en gevinst, og de fleste gjør det ogsaa. Men der er mange som føler sig skuffet ved ikke med én gang at faa fuld politisk likestilling med mænd, i disse tider da de ekstraordinære forhold viser værdien av kvinders arbeide, intelligens og raadgivning.

At revidere en grundlov er et meget sent arbeide. Planen til at foreta revision av Hollands konstitution, blev fremlagt av førsteministeren i september 1915. De store seire, som kvindestemmeretten har vundet over den hele verden i de sisste to aar, hadde endda ikke dengang vist sin indflydelse, og da førsteministeren nu engang hadde planlagt valgbarhet og mulig stemmeret for kvinder, ønsket han ikke at motta ændringsforslag, der gik ut paa kvinders politiske likestilling med mænd. Imidlertid — hvis de medlemmer av Kamrene, som hadde fremlagt forslagene, hadde insisteret, er det ikke godt at vite hvilken indflydelse det kunde ha hat paa Andet Kammers stilling, men som det nu er, blev ændringsforslagene tat tilbake, og revisionen vil gjøre kvinderne *valgbare til Første og Andet Kammer, til herredsstyrerne og til bystyrerne,* og altsaa overlate det til loven at gi dem stemmeret, naar og under de betingelser den behager, forutsat at de ikke er avhængige av valgcensus.

Men den reviderede lov har endda to stadier at gjennemløpe, før den endelig kan optas i vor lovbok. Først maa den være antat med $^{2}/_{3}$ majoritet i hvert av de to kamre, hvortil der av den specielle grund skal utskrives nye valg. For det andet skal Dron-

ningen underskrive den forat den kan erholde kongelig sanktion. Men før september maaned kan den bli lov.

Dersom man skal forsøke at forklare den hele situation, kan man si at en liten fraktion av den offentlige mening, ledet av vor største dagsavis *«De Telegraaf»*, *dr. juris S. van Houten*, forfatteren av den nuværende valglov, og de misfornøiede suffragister, forsøker at gjøre sit ytterste for at motsætte sig vedtagelsen av den reviderede lov, men med liten utsigt til held.

Og dog, der er en anden fare for Kvindestemmeretsorganisationernes forenede aktion. Den skriver sig fra det forskjellige syn paa den værdi og nytte, der vil kunne gjøres ut av kvindernes valgbarhet, naar loven engang er vedtat. Nogen mener at to eller tre kvindelige representanter i Andet Kammer kan faa en saa gunstig indflydelse for den endelige seir for likestilletheten mellem mænd og kvinder og disse sisstes fulde politiske stemmeret, at det vel er værdt for Kvindestemmeretsforeningerne at gjøre sig de størst mulige anstrengelser for at faa kvinder valgt, tiltrods for at man derved vilde gjøre sig uttilbens med alle de existerende politiske partier. Paa den anden side er der andre — og jeg haaber majoriteten — som ser en fare i at splitte de stemmeretssøkende kvinders foreninger. Hvis der opstilles lister med kvindelige kandidater, og man forsøker at møte alle medlemmer av stemmeretsforeningerne, saasom kongresmedlemmer, politikere eller overbeviste medlemmer av de politiske partier, til at staa for dette, er der al sandsynlighet for at disse vil melde sig ut av vor organisation. Hertil kommer, at selv om det ikke vilde være vanskelig at skaffe 25 vælgere til at underskrive en liste med kvindelige kandidater, vilde der være svært liten utsigt for de opstillede kvinder til at faa de 14000 stemmer, som fordres for med sikkerhet at naa frem. End ikke 7000 stemmer for en mulig chanse til sæte i Andet Kammer under systemet med proportionel representation, kan man haabe at opnaa.

«Det Nederlandske Kvindestemmeretsforbund» foreskriver bruken av «alle lovlige midler for at opnaa stemmeret» (for kvinder), og vi haaber, at denne lovparagraf ikke maa fortolkes saa at man har ret til nu ved forbundets sommermøte at paabyde, at der stilles kvindelige kandidater. Nu — der kan være forskjellige

meninger, men i det hele og store tat, saa er den ganske organisation med sine 24000 medlemmer i almindelighet svært klok i sin aktion.

Før næste landsmøte vil forhaabentlig erfaringen fra de skandinaviske lande om proportionel representation og kvindelister hjælpe til at oplyse de hollandske suffragister og klare den tvil de hittil har næret.

Imidlertid holder regjeringen paa at ta et frygtsomt litet skridt fremad paa veien til politisk likhet for mænd og kvinder.

Rotterdam den 28de mai 1917.

Martina G. Kramers.

Kvindernes stilling og kvindebevægelsen i Rusland.

Av Maria Wayskaja.

(Forts. fra forr. nr.).

Utvandringen, de utrættelige bestræbelser og den varmeste deltagelse fra saavel professorerne som samfundet, resulterte endelig i at kvinderne fik adgang til at studere medicin i sit eget fædreland. Og ved det medicinske fakultet i Petrograd blev der forsøksvis aapnet kurser for kvindelige studerende. Disse kurser blev en prøvelsens sten for de kvindelige kræfter og evner. Efter at ha bestaat i 10 aar lukket man dem igjen paa grund av den daværende ministers personlige motvilje mot at kvinder studerte.

I aaret 1877 begyndte de første kvindelige læger sin praksis. Endskjønt denne ikke var hjemlet ved lov, var den i virkeligheten anerkjendt. De optok straks en utrættelig virksomhet i sykehusene, klinikkerne, i semstvoerne (som distriktslæger) o.s.v. Ved sin maalbevisste opofrende virksomhet vandt de kvindelige læger sterk sympati blandt publikum, og fra alle kanter av Rusland strømmet der ind penger forat kurserne paany kunde sættes igang. I 1897 skedde dette, og denne gang som en statsanstalt under navn av «Første medicinske institut for kvinder», med like rettigheter som mænd til at praktisere. Nu findes der i hver stor by høiskoler for kvinder; deres grundlæggelse skyldes væsentlig privat initiativ.

Med likesaa raske skridt foregaar ogsaa utviklingen av den

professionelle tekniske utdannelse for kvinder. Der gives flere høiere tekniske anstalter, og et stort antal kvinder ernærer sig som agronomer, ingeniører og arkitekter. Kun det juridiske fakultet er fremdeles lukket for kvinderne. Uagtet de russiske kvinder levet i det strengeste fangenskap i Teremet, tilkjæmpet de sig allikevel i den forbausende korte tid av omtrent 50 aar retten til utdannelse, og en fri, om end ikke alsidig praktisk virksomhet. Det var naturlig at den frie og selvstændige kvinde snart kom til bevissthet om sin fuldkomne retsløshet saavel i borgerlig som politisk henseende, og om den ringere vurderen av hendes arbeide. Og saa begyndte kampen om rettigheterne. I den bevægelse som gik forut for revolutionen, og som er bekjendt under navnet «w Narod», hvilket betyr «i folket», gik de unge piker og kvinder likesaavel som mænd ut i landsbyerne som lærerinder, læger, barnepleiersker, vandrelærerinder o.s.v., og tilførte det i mørke levende folk oplysning; mange tusinde av dem gik tilgrunde i denne selvopofrende virksomhet.

Det var en selvfølge at kvinderne var med som kampfæller og medarbeidere i den revolutionsbevægelse som foregik i befrielsestiden, — begge kjøn hadde det samme maal, den samme stræben, de samme sociale reformer. Følgen av denne kamp blev grundlaget for den egentlige kvindebevægelse. Det viste sig snart at det var nødvendig først at organisere sig. Det første og ældste forbund, som efter mange vanskeligheter blev grundet i aaret 1895, kaldte sig «*Russiske kvinders selskap for gjensidig støtte*».

Til at begynde med, stillet selskapet sig rent kulturelle opgaver. Men livet pekte paa nye maal, de almindelige, politisk retslige, og disse indtok derefter en fremherskende stilling.

I første linje var det kravet om at kvinderne skulde fritages for det tryk, som passloven la paa dem. I følge denne var hun umyndiggjort og kunde ikke foreta nogensomhelst reise fra et sted til et andet. Endvidere samme arveret, retten til at være medarbeider i kreds- og byforsamlingerne, uindskrænket adgang til universitetsstudierne og utvidelse av forskjellige arbeidsfelter for kvinder og endelig kvinders medarbeide paa det politiske livs omraade.

I revolutionstiden utfoldet de russiske kvinder megen entusiasme, energi og virksomhet inden partierne. De stillet sig i de

revolutionæres rækker, præsiderte i forsamlinger, tok livlig del i propagandaen og satte sit liv paa spil. De gik i fængsel, i forvisning og paa skafottet — her var kvinder og mænd likestillet, og straffeloven gjorde intet ansvar gjældende likeoverfor hendes umyndighet.

I det samme politisk bevægede aar 1905 opstod et forbund av unge kvindelige jurister, som utfoldet en næsten feberagtig virksomhet.

Det hele politiske liv i dette korte tidsrum lignet en meteor, som lyste klart op for en stund, men snart maatte slukne, da det manglet den indre organiske sammenhæng med det hele — med folket. Da den feberagtige bevægelse i aaret 1905 la sig, maatte ogsaa kvinderne opleve bitre skuffelser. De maatte indse at den samme virksomhet og den samme dygtighet ikke i mindste maate hadde gjort dem likeberettiget med mændene. Den indtraadte almindelige reaktion undertrykket massebevægelsen, avkjølte begeistringen, tilintetgjorde flere organisationer, bare ideerne blev tilbake, og lever siden i det skjulte og virker i det stille. Enkelte kvindeforeninger fortsætter sit arbeide; der har ogsaa siden dannet sig flere nye, som har kvindernes politiske likeberettigelse som sit program. Allerede i 1906 hadde der inden «*Russiske kvinders selskap for gjensidig støtte*» dannet sig en speciel komité for kvindestemmeret.

Denne komités største fortjeneste var foranstaltningen av den første almindelige russiske kvindekongres, som med øvrighetens tillatelse fandt sted i Petrograd den 10de december 1908. I denne kongres deltok kvinder av alle stænder i et antal av 1000. I sine hovedtræk er denne kongres vel kjendt. Kvinders politiske og sociale rettighet var de vigtigste krav som hævdedes i de 150 foredrag. Kongressen gav et udmerket uttryk for de russiske kvinders fuldkomne modenhet til at opta samarbeidet med mænd paa lovgivningens omraade. (Forts.)

Miss Jeannette Rankin.

Jeannette Rankin, den første kvinde, som har faat sæte i Amerikas nationalforsamling, indtok sin plass der den 2den april, og blev mottat med stor begeistring av sine mandlige kolleger. De stemmeretssøkende kvinder i Washington gav kort forut for

Miss Rankins indtræden i forsamlingssalen, en stor offentlig frokost til hendes ære. *Mrs. Chapman Catt* præsiderte som vertinde, hvorefter man begav sig til Stemmeretsbevægelsens hovedkvarter. Her talte *Miss Rankin* fra balkonen til den forsamlede mængde.

Den overordentlige varme hvormed hun blev mottat og pressens venlige tone, er en hyldest ikke alene til *Miss Rankin* personlig, men ogsaa til kvindesaken som hun repræsenterer.

Som aviserne forlængst har berettet, stemte Jeannette Rankin mot at De forenede stater traadte ind i krigen, og hendes handlemaate har været gjenstand for megen omtale. Ogsaa herhjemme har man forsøkt at kaste et litt komisk skjær over hende i anledning av stemmegivningen.

Det kan derfor ha sin interesse at referere hvad kjendte amerikanere sier om denne sak, og vi er saa heldig fra «*Jus Suffragii*» at kunne bringe en uttalelse fra *Mrs. Chapman Catt,* der personlig var tilstede i kongressen hin dag, og fra redaktøren av «*The Woman's Journal*», *Miss Alice Stone Blackwell.*

Mrs. Chapman Catt er blit interviewet i anledning av Miss Rankins stemmegivning, og erklærte straks at *Miss Rankin* hadde ret til at stemme som hendes samvittighet dikterte hende. «Jeg forutsa to uker før hendes indtrædelse i kongressen, at hvorledes end *Miss Rankin* stemte, saa vilde hun være blit kritisert. Hvis hun hadde stemt *for* krigen, vilde hun ha krænket fredsvennerne, og hvis hun stemte *imot* den, vilde hun ha fornærmet militaristerne.» Paa spørsmaal om hvorvidt Mrs. Catt mente at Miss Rankin ved at stemme som hun gjorde, forsømte en anledning til at skaffe 1 million flere stemmer for kvinders stemmeret, svarte hun: «Jeg tror ikke at Miss Rankin lot sig lede av slike hensyn. Man maa huske paa, at Miss Rankin stemte ikke for nationens suffragister; hun repræsenterer staten Montana. Men jeg tror ikke at der kan ydes en person i offentlig tjeneste nogen større hyldest end at si om ham at han stemte som han mente der burde stemmes. Miss Rankin har ikke gjort noget som hun behøver at skamme sig over, langtifra, og man kan regne med at hun ikke vil gjøre noget slikt for fremtiden. Hun gjorde sin plikt, som plikten stod for hende at gjøre. Det tilkom ikke nogen anden at træffe nogen bestemmelse for hende.»

Miss Blackwell har offentlig uttalt følgende: «Om *Miss Rankin* var klok eller uklok i sit syn paa sin officielle plikt — og dette er et spørsmaal, hvorom der er vidt forskjellige meninger blandt de stemmeretssøkende kvinder, som ellers i samfundet — saa viste ialfald hendes stemmegivning, at hun besat baade samvittighet og mot. For trykket om at stemme anderledes var enormt. Det faktum, at Miss Rankin kunde motstaa dette, viser fra første stund av at hun vil bli en uavhængig stemmegiver. Miss Rankin var ogsaa fra andre kanter fristet til at stemme imot sin overbevisning. Hun er en varm og oprigtig tilhænger av kvindestemmeretten, og hun visste godt at om hun stemte med majoriteten, kunde ansvaret for stemmerettens skjæbne falde paa hendes skuldre. Hun visste ogsaa at hun ofret eller rettere risikerte den popularitet, som maa ha været saa behagelig for hende, ikke bare som menneske, men fordi den var et utslag av den almindelige tillid til kvinder i betrodde offentlige stillinger. Hun har mottat saa store opmerksomheter som om hun var født prinsesse. Dels paa grund av den bekjendte amerikanske høflighet, dels paa grund av sin vindende personlighet, har Kongressens første kvindelige medlem faat en række av begeistrede ovationer. *Miss Rankin* var gjenstand for almen lovprisning og anerkjendelse, og der blev ikke ytret noget uvenlig ord om hende, selv ikke i vittighetsbladene. Det krævet ikke litet mot at forandre alt dette. De som synes hun har handlet uret i at stemme mot krigen, skulde respektere hende paa samme maate som Nordstaternes mænd respekterer *general Robert E. Lee.*»

Fra Bulgarien.

Ifølge «*Neuen Stuttgarter Tageblatt*» arbeider de bulgariske kvinder ivrig for folkets vel. I cirka 40 foreninger, hvorav enkelte har over 1700 medlemmer, har kvinderne arbeidet paa at oprette og underholde waisenhuser og barnekrybber. De har institutioner for kvinder, som har levet av prostitution, og som de atter vil føre tilbake til et ordentlig liv. I de bulgariske folkeskoler, som staten underholder i hver eneste by og landsby, faar gutter og piker fælles undervisning. Allerede i aaret 1910 hadde hovedstaden Sofia 22 slike folkeskoler, som staten under-

holdt. Der er ansat flere lærerinder end lærere ved disse skoler, og *deres løn er overalt den samme.* Saavel gymnasierne som høiskolerne staar aapne for kvinder. og samtlige fagskoler kan frekventeres av kvinder. Kvindesaksforeningerne har især været meget ivrige i at utfylde de ledige plasser i fagskolerne. Talrike arbeidsstuer er blit grundlagt av kvinder, eller naar der er plassmangel stilles rum til de kvinders disposition som ønsker at lære at sy sit eget tøi selv. Vandrelærerinder underviser landsbefolkningen, hvis vigtigste næringsvei er akerbruk. Selv har disse lærerinder først studert ved utenlandske landbruksskoler, og naar de kommer ut for selv at undervise, er det ikke bare bondekonerne, men ogsaa mændene som nyder godt av deres undervisning i de forskjellige grener av landhusholdningen. Det er med de bulgariske kvinder som med kvinder i alle andre lande, at de ikke faar nogen rettigheter hvis de ikke selv anstrenger sig for at opnaa dem. I aarene 1910 og 1911 foranstaltet «*Bulgariske Kvinders Nationalraad*» ikke mindre end 456 møter, hvor begge kjøns likeberettigelse for loven, var det vigtigste emne som drøftedes.

Siden 1909 vælges kvinder ind i folkeskolernes skoleraad, som har at besætte lærerplasserne. Ved kvindesaksforeningernes arbeide er det ogsaa lykkes, at faa kvinder ansat i den bulgariske Nationalbank og i ledelsen av de statistiske bureauer.

Brand= & Livsforsikrings Aktieselskabet „Skaane".

Av Brand- og Livsforsikrings-Aktieselskabet Skaanes aarsberetning for 1916 sees, at den løpende ansvarssum for brandavdelingen ved aarets slutning var kr. 1 417 845 766,oo. I brandforsikringspræmier er indgaat kr. 3 855 290,68 (hvorav reassurandørernes andel kr. 2 512 348,30), og er skadeserstatninger for egen regning utbetalt med kr. 658 530,59. Den samlede ansvarssum av livsforsikringer ved aarets utgang utgjorde kr. 86 294 790,oo, hvorav nytegning i 1916 kr. 12 685 390,oo. Præmieindtægten utgjorde kr. 2 749 644,28 (hvorav reassurandørernes andel kr. 394 919,56), og erstatninger for egen regning ved død samt forfaldne kapitalforsikringer utbetaltes med kr. 738 992,07. Aarets overskud utgjorde kr. 484 777,58. Selskapets fonds er øket til ca. 40 millioner kroner.

Nylænde

Tidsskrift for Kvindernes Sak
Utgit av Norsk Kvindesaksforening

Redaktør: Fredrikke Mørck

31. aarg.	KRISTIANIA, 1. JULI 1917	Nr. 13

„Den faglige Internationale“ og kvinderne.

Ved den konferanse som «Den faglige Internationale» har hat i Stockholm i begyndelsen av juni maaned, er der opsat et program for de faglige krav som skal fremlægges ved fredsslutningen.

Adskillige av disse krav har interesse ogsaa for kvinderne.

Vi kan ikke gaa ind paa dem alle, men skal indskrænke os til de vigtigste.

I fordums tider, — det var visst før kvinderne blev anerkjendt som myndige borgere i sit land, — het det altid: *kvinder og barn.* Nu sier man: *ungdom og barn,* og i enkelte tilfælder: *kvinder og mænd.* Saa grupperingen er blit rigtig. Undtagelser gis dog. Den sisste gruppering gjælder dog ikke altid. Det hænder at denne gruppe deles i 2: *mænd* i første avdeling, *kvinder* i en anden, som vi skal se.

Kvinderne hilser med glæde at der opstilles krav paa forbud mot at barn under 15 aar anvendes i industrien. Likesaa er der al grund til at glæde sig over at kravet paa at «ungdom» — (gutter som piker) — i alderen fra 15 til 18 aar ikke skal arbeide mere end høist 8 timer om dagen og høist 4 timer i træk, samt at nat- og søndagsarbeide og arbeide under jorden bør forbydes barn, er opstillet paa programmet. Saavel *Norsk Kvindesaksforening* som *Norske Kvinders Nationalraad* har ved flere leiligheter og i mange aar arbeidet for at forbud skal lov-

fæstes for disse saker. At der i alle land skal reises krav om at tilstrækkelig tid stilles til ungdommens disposition, saa de har adgang til at søke den fagutdannelse de maatte ønske, vil visst alle kvinder slutte sig til. Vi er helt av samme mening og haaber at «Den faglige Internationale» maa bringe alle disse saker angaaende «ungdom og barn» frem til seier.

Vi gir ogsaa Internationalen vor fulde tilslutning, naar den kræver indført *moderskapsforsikring* og alt hvad der henhører under den vigtige og betydningsfulde affære at sætte et barn i verden. Samfundet kan ikke stelle det trygt og godt nok for de kvinder som skal føde. Akkurat saa langt er vi i fuld overensstemmelse med «Den faglige Internationale». Men saa ophører ogsaa enigheten os imellem.

For naar alle «de internationale» vil ha særlove for kvinder, og stilles krav om *at det skal fastslaaes ved international overenskomst hvor lang arbeidstid kvinder skal ha, saa roper vi til kvinderne, at nu maa de være paa vakt. Nu er deres selvbestemmelsesret i fare. Norske kvinder som av sit land er anerkjendt som myndige borgere, kan ikke, maa ikke finde sig i, at der sitter utelukkende mænd fra de forskjellige lande og bestemmer hvor længe de vil tillate os kvinder at arbeide.* I programmet findes begyndelsen til den indskrænkning man agter at foreslaa vedtat. *«Arbeidstiden for kvinder bør om lørdagene slutte kl. 12 middag»,* heter det. Vi spør: Hvorfor? Likeoverfor de gifte — husmødrene — aner vi grunden. Men alle de ugifte kvindelige arbeidere? Hvorfor skal man i alverden tvinge dem til at nedlægge sit arbeide og gaa hjem kl. 12 hver lørdag middag? Naar de selv ikke vil det! Naar de selv ikke er spurt, om de vil det! Naar de selv ikke har været med at bestemme om sig selv og sit arbeide! Slikt er da vel overgrep? Endvidere skal naturligvis *natarbeide forbydes.* Det er en gammel programpost for socialdemokratiet verden over, som man har maattet annullere nu mens krigen staar paa, da det har været absolut nødvendig at de sultne kvinder maa ta paa sig dobbelt arbeide, sit eget og mandens. Og den nation som kanske stiller sig skarpest imot kvinders arbeide om natten, driver et andet lands kvinder i tusindvis til det allersværeste natarbeide!

Og saa skal det ogsaa forbydes kvinder at ha *hjemarbeide!* Hvis hermed menes *matlagning, strømpestopning* og alle de mange arbeider, som de fleste kvinder hittil har utført, og som mænd i realiteten ikke har den tilstrækkelige respekt for, saa kan visstnok kvinderne bare glæde sig over det, for det er et slitsomt arbeide, som de med glæde kan overlate til den sterke mand, vel at merke: naar han først har gjennemgaat et eller andet husholdnings- og haandarbeidskursus.

Men det er nok ikke husgjerningen som skal forbydes. Dens resultater nyder manden ogsaa frugterne av. Alt andet arbeide derimot. Ogsaa for dem som intet hus har at stelle. Mon arbeiderkvinderne vil finde sig i slike forbud? Mænds omsorg for kvinder har utvidet sig i de senere aar. Kvinderne maa være vaakne og passe paa. Det gaar med raske skridt nedover igjen. Deres ret til at arbeide er truet, og hvis de ikke selv vaaker og griper ind, saa vil deres ret til i frihet at arbeide, lide mere end de selv aner. Derfor sier vi endda engang: *Vær paa vakt mot «Den faglige nternationales» krav ved fredsslutningen.*

I anledning av opropet om at faa Austraat restaurert.

Som man vil ha set av aviserne er der av trøndere utsendt et oprop om at arbeide for at faa Austraat restaurert.

Det anbefales av aviserne som «undertegnet av kjendte mænd». Andet uttryk kunde der jo ikke godt brukes; det vilde tat sig underlig ut: «av kjendte mænd og én kjendt kvinde.» For der stod notorisk bare én kvinde under!

Der skal ha skedd henvendelse til en, to eller tre andre «kjendte» kvinder; men enten de ikke var villige, eller de kom til det forberedende møte av andre grunde, vet jeg ikke.

Faktum er: En kvinde!

Der hersker indignation mellem nogenlunde normale kvinder i denne anledning. Jeg er blandt dem.

Man har undskyldt dem, som dannet komiteen, med at de ikke var trøndere, ikke lokalkjendte. Man skulde tro de kunde ha gjort undersøkelser om der ikke i Trøndelagen fandtes «kjendte» kvinder — bare «ti retfærdige»!

Det er farlig at nævne navne. Men jeg maa faa lov at peke paa Trøndelagens — og visstnok Norges — mest kjendte kvinde: *Fredrikke M. Qvam,* frue til Gjævran. Hun nedstammer, saavidt jeg vet, i *like linje* fra fru Inger til Austraat.

Nu ja, det er ikke min mening at være aggressiv eller speciel ubehagelig mot den ærede komite som fremviser saa mange gjæve og ansete mænds navne. Men dette oprop bragte mig til at tænke paa hvor langt tilbake vi endnu staar her i landet, trods kvindestemmeret og andre gode ting. Mangfoldige mænd er — bon gré, mal gré — gaat med paa at ta «kvinder med». Men, oprigtig talt, ser de os nok helst som undertegnere av missions- og fattigbasarkomiteer. Her gjælder nok endnu for en stor del den Odlandske (og jeg tilføier: Malmske) opfatning som fik et morsomt smæk i sin tid i følgende linjer:

Til Madagasser og Santaler
Og Odland ser gjerne at kvinder betaler,
men ikke han vil at kvinder taler!

Herregud, der er da bare et faatál, vel, av norske mænd som utelukkende dyrker den «Monika—Tabitha—Tispe-type» av kvinder? Er vi ikke enig om at den «graatfagre dises» tid er forbi?

Aa nei, den madagassisk-zulukinesiske kvindeaand — saa bra den kan være forresten — sættes langt, langt over den aand som sætter fædrelandet som nummer en, som søker sine idealer i at reise den nationale ansvarsfølelse blandt vore kvinder.

Tar vi for os de appeller til at ophjælpe nationale øiemed i vort folk, som aviserne nu og da bringer, ser vi faa kvindenavne iblandt. Er det fordi det ikke falder mændene ind at spørre os, eller vil ikke kvinderne være med?

Naar jeg sætter mit navn under disse linjer, sker det med velberaad hu. Jeg har oftere baade i kommunen og andensteds slaat til lyd for at faa kvinder med i de forskjellige komiteer. Og jeg er stadig blit møtt med: Gudbevars, vil frøken Storm ind i dette, er det os en fornøielse» o. s. v. Det er *kvinderne* jeg har villet ha med, ikke *Thora Storm.*

Heller ikke i dette tilfælde taler jeg for min syke moster.

Thora Storm.

Den kvindelige industriskoles utstilling

av utførte arbeider efter avsluttede kurser i de forskjellige fag presenterte sig dennegang, saa det ut til, visstnok i en end større maalestok end tidligere.

Det var med stigende interesse og beundring man vandret gjennem de forskjellige avdelinger av industri. At fremhæve noget fremfor et andet, er ikke saa godt, da hver avdeling bar præg av at alt var bygget paa et udmerket grundlag, og for specielle grenes vedkommende en godt utviklet smak og øvet farvesans. Der var et stort assortement i alt henhørende til garderoben, de herligste broderier i forskjellige genre, endvidere ting til utsmykning av vore hjem, saasom portièrer, gardiner m. m. Alt vidnet om at bestyrerinde og lærerinder har den største ære og glæde av sine elever. *D. M.*

Norsk kvindesaksforenings fagskole i huslig økonomi, Nordstrand,

avholder eksamen i vask, strykning og rengjøring mandag 9de og tirdag 10de juli. I matlagning torsdag 12te og fredag 13de juli kl. $10^1/_2$ fm.

Lærerinder er: I matlagning og bakning *frk. Ingrid Ellefsen* fra Fredrikstad, *frk Maja Fraas* fra Ø. Aker.

I vask, strykning og rengjøring *frk. Anna Halfstad* fra Kristiania.

Høstkurset (5 mndrs.) begynder 1ste august.

Kvindesaksforeningens fagskole paa Nordstrand.

I møte den 15de juni bevilget Stortinget som ekstraordinært bidrag 10 000 kroner til *Norsk kvindesaksforenings* fagskole i huslig økonomi.

Underordnede Handelsstands Lotteri.

Idet vi henviser til annonce i dagens nr. ang. Underordnede Handelsstands Lotteri, vil vi gjøre opmerksom paa, at trækningen er nær forestaaende. Den skal finde sted 17de juli og følgende dage. Lotteriet har været en ren succes, og man mener, at alle lodder vil være bortrevne længe før trækningen. Det gjælder derfor at indsende sine ordre straks.

Fru Dybwad turneen.*)

(Opførelsen av «Kvindedjævelen,» anmeldt i «Tønsbergs Blad.»)

Trods den lyse vaaraften var der fuldt hus. — Men det er ikke let at forstaa, hvorfor tre av Nationalteatrets besste kunstnere, naar de begir sig paa turné, øder sit talent paa en saa litet appetitlig opgave som disse Karl Schønhers 5 lumre akter. Stykkets idé — visse kvinders svakhet for og viljeforvirrede hengivelse til den brutale mandemagt — er ikke ny, tvertimot, temmelig gammel og slitt, og derfor heller ikke meget interessant, allermindst i Schønhers noksaa grove variation av den.

Der blir ingen glæde eller fest, endda mindre nogen berikelse i bedre forstand av en opvisning som denne.

Men naturligvis — fru Dybwad hadde en succes d'estime, med applaus, fremkaldelser og blomster. Folk flest tør jo ikke andet overfor en størrelse, der — med fuld ret — er kanonisert som en av vore ypperste, selv om hun denne gang optraadte i en rolle, som hun burde ha forsmaadd.

Hr. David Knudsen leverte et udmerket spil som «Kvindedjævelen»s astmatiske «egteherre».

Men gad vite, om ikke hr. Oddvar er enig med os i, at opgaven hadde liten interesse? Han spilte ihvertfald, som om han var av samme mening. *A. B. S.*

Studiehjemmet for unge kvinder.

I vor notis i forrige nummer om «*Studiehjemmet for unge kvinder*» er der en del unøiagtigheter, som vi er gjort opmerksom paa, og som vi med glæde retter her. Selv er vi forsaavidt ikke ansvarlig for feiltagelsen, da «Nylænde» ikke var indbudt til høitideligheten, og derfor maatte søke oplysninger paa anden haand. Altsaa:

Studiehjemmet har sit lokale i *Gjetemyrsveien 11 og 13,* som begge eies av et aktieselskap i hvis direktion *fru Constance Nygaard er repræsentant for Studiehjemmets styre. Professor Kristine Bonnevie er formand i Studiehjemmets styre.*

*) Vi har faat os ovenstaaende tilstillet med anmodning om optagelse. Vor brevskriver oplyser om at mange kvinder var «*skamfulde og forargede*».

Sopretter.

Vi har faat os tilstillet et litet hefte med ovennævnte titel. Den er utarbeidet av *skolekjøkkenlærerinde Aagot Gundersen,* som har demonstreret tilberedelse av sop ved forskjellige leiligheter, f. eks. i husholdningsskoler, for Nyttevekstforeningen og paa utstillingen i 1914.

Boken, der ialt utgjør 8 sider tekst, indledes med en veiledning i de forskjellige soparters behandling. I al sin korthet er veiledningen grei og tilstrækkelig. Derefter følger opskrifterne, som vi har læst med stor interesse, og som vi haaber at kunne gjøre bruk av til høsten, om vi faar et godt sopaar.

Vi anbefaler *Aagot Gundersens* «Sopretter» til alle husmødre, baade de som har mange munde at mætte og til dem som bare har sig selv at skaffe mat til. I disse tider er det godt at faa sig anvist saa god og virkelig billig mat. Boken sælges i kommission hos *Olaf Norli* og koster 25 øre. *F. M.*

Landskvindestemmeretsforeningen.

Efter indbydelse af Landskvindestemmeretsforeningen holdt fru *Gina Borchgrevinck* torsdag den 14de juni for repræsentanter for forskjellige kvindeorganisationer et foredrag om valgordningen. Hun behandlet særlig konstitutionskomitéens indstilling om bostedbaandets løsning. Det fængslende og indgaaende foredrag paahørtes med stor opmerksomhet og lønnedes med sterkt bifald.

En resolution vedtokes, hvorom nærmere i næste nummer.

Fra møtet blev der sendt en telegrafisk hilsen til L. K. S. F's formand, *fru F. M. Qvam.*

Formandskapet i Trondhjem

har bevilget kr. 400,oo til forsøksvis præmiering av grønsakdyrkning i byens haver og paa ledig jord om husene. En komité paa 3 herrer og 2 damer er nedsat for at ordne med saken.

Brev från Sverige.

Stockholm 9 juni 1917.

Å nej, undret skedde icke!

För 2—3 veckor sedan hade vi på goda grunder ett till visshet gränsande hopp att högermännen ämnade övergiva sitt motstånd och svälja det bäska pillret, som de ju inse måste sväljas i en nära framtid.

Man trodde rentav, att det skulle bli regeringsproposition, så hastigt hade senaste tider förändrat frågans läge. Men vinden lär ha vänt sig vid upptäckten att kvinnorrösträtten var ett för magert ben att kunna ens för ögonblicket tillfredsställa socialisternas. Det lönade sig icke att kasta det. Konstitutionsutskottet overraskade därför med ett avstyrkande utlåtande och en förordande av — — nu utredning!! De grundigaste historiska och en statistiska utredningar, företagne under Lindemans regeringstid finnas redan publicerade i digra band —.

Utlåtandet av ett så ömkeligt pecorale, att det är ofattligt att ett riksdagsutskott kan vilja framlägga det. Så kom, i stället för regeringsproposition, statsministerens svar till Branting angående författningsrevision och kvinnorösträtten. Svaret i sistnämnde fråga blev att statsministern glømde att ens nämna kvinnorna i sitt nej! Halva folket är luft — därför att det är av kvinnkön!

Igår var slutligen avgörandets dag i riksdagen. Andra kammaren antog förslaget efter 2 timmars diskussion som började kl. 1/22 om natten. Första kammaren avslog efter 4—5 timmars diskussion. Ett förslag till återremiss från vänsterhåll för att genom höjd åldersgräns för kvinnorna bilda en bro för högermännen som uttalad fruktan för deras övertalighet, avslogs med 66 røster mot 43.

I debatten deltogo professorerna Clason osh Kjellén, högerledaren Trygger m. fl. Flera bland dem förklarade sig icke vara principiella motståndere, men av diverse skäl ville de ändå inte ännu bevilja kvinnorna rösträtt. Somliga voro rentav övertygade om det önskvärda och berättigade i vårt krav, men måste rösta — inte ja — utan nej!

Jag säger som en talare bland socialisterna att jag är glad att mitt förstånd inte räcker till att fatta dylikt.

Professor Clason, den ende absolut ståndaktige tennsoldaten, ansåg att kvinnorna själva inte ville ha rösträtt och att rörelsen var stadd i avmattning!!

Man borde ha rätt att vänta av en professor i historia som yttrar sig i riksdagen, att han toge kännedom om den fråga i vilken han håller stora tal! Vårt medlemsantal i F. K. P. R. hade sjunkit under senaste tre år — det var beviset, men han förteg att antalet F. K. P. R. — nu 142 — har stigit i år med inemot ett trettiotal och att högerkvinnor bildat en egen livaktig rösträttsförening. Och han blundade för att i nödens tider spela en kronas årsavgift en viss roll för massor av kvinnor.

Professor Kjellén sade rent ut att kvinnorösträtten skulle skada både staten och kvinnorna och han tycktes missnöjd över att de ej hade begärt ett ifrågasatt värnpliktsår. Han trodde i alla fall at rösträtten kommer —. Man finner det även i sin ordning att kvinnor ställas i civilvernpliktstjänst i åldern 15—60 år samtidigt med att man anser hennes bestämmelse för hemmet hindra henne att rösta.

Vi fingo komplimenter för vårt energiska arbete, men använda vår energi till nytta för det politiska livet, det var man inte hågad för.

Det hela är en maktfråga och ingenting annat. Högermännen vilja behålla herraväldet och önska utestänga så många väljare som möjligt.

Et slag i ansiktet ha Sveriges kvinnor fått och därmed minskad aktning för männen. Med bästa vilja kan man ej befria sig från harm och bitterhet.

Ann Margret Holmgren.

Kvindelig repræsentant i det mexikanske parlament.

Miss Hermila Galindo er blit indvalgt som medlem av underhuset i det mexikanske parlament. Hun gjorde den opdagelse, at der ingen paragraf fandtes i grundloven som utelukket kvinderne, hverken fra stemmeret eller valgbarhet, blev stillet og seiret ved valgene, saa nu har Amerika to kvinder i sine parlamenter, og Europa — ingen.

Kvindernes stilling og kvindebevægelsen i Rusland.

Av Maria Wayskaja.

(Slutning).

Hvilke fordele har saa Ruslands kvindebevægelse at notere paa lovgivningens gebet?

I første række var det spørsmaalet om adgang til skilsmisse for egtefolk som forutsætning for kvindernes befrielse, ti den gamle passlov utleverte hende til mandens forgodtbefindende. Den tredje Dumas fuldstændige avskaffelse av denne lov blev ikke godkjendt av justitsministeriet; men selv i den form, hvori den nye lov blev antat, forbedret den kvindernes stilling ganske betydelig. Den anden lov, som fik Dumaens sanktion og statsraadets approbation, er loven om like arveberettigelse for kvinder med mænd. Den er ogsaa blit gjennemført, og det med en kompletteringi en gunstigere retning for kvinderne. Det tredje spørsmaal angaaende kvindernes rettigheter var valget til kommunestyrerne. Dette har faat et gunstig svar av den tredje Duma, og venter nu paa det høie statsraads sanktionering, likesaa spørsmaalet om kvinders adgang til sakførervirksomhet.

Ad lovens vei er der ogsaa blit indrømmet kvinder ret til efter endt studium at melde sig til de akademiske grader, saavelsom retten til at bli medlem og medarbeider i videnskapernes selskap.

Dette er i korthet en skitse over de russiske kvinders liv og arbeide.

I det unge Rusland som endda er i sin vorden, i et land, hvor den sterkere halvdel av menneskeslægten først nu er paa vei til at tilkjæmpe sig sine menneskerettigheter, maa begge bevægelser mere og mere nærme sig hverandre. *)

Landets forhold, dets liv, arten av dets utvikling, den russiske kvindes aandelige og psykiske natur, der i sit væsen ikke er ulik mandens, vil litt efter litt nok skape et grundlag, hvorpaa virkeliggjørelsen av de høie idealer for et fælles liv for begge kjøn vil bli mulig.

*) Denne artikel blev skrevet ved den nuværende krigs begyndelse.

Det gjensidig supplerende og fuldkomne kulturarbeide for landets og menneskehetens vel, bestaar da ikke i gjensidig at bekjæmpe hverandre, men i et fælles arbeide for disse maal!

Jeg slutter med den store Dostojewskis ord:

«Den hele misforstaaelse ved kvindesaken bestaar i at man vil dele det udelelige, at man tar mand og kvinde som adskilte parter, mens de dog utgjør en eneste stor hel organisme.»

Fra Indien.

En deputation av indiske kvinder mottages av vicekongen.

Sisste nummer av «*Jus Suffragii*» indeholder bl. a. ogsaa en del nyheter fra Indien.

Saaledes berettes om en audiens som endel indiske kvinder hadde hos den engelske vicekonge, *lord Chelmsford.*

Det er en mindeværdig begivenhet i det moderne Indiens historie, at en deputation av kvinder er blit mottat av vicekongen. Det er første gang at saa er skedd, og det beskrives som en overordentlig og merkelig begivenhet, der ikke har nogen precedents.

Deputationen, hvoriblandt ogsaa var den velkjendte indiske forfatterinde, *Sarojini Naidu,* overrakte en adresse, som indeholdt en anmodning om at det kontraktbundne arbeide, hvorfra man under krigen hadde været suspendert, aldrig maatte bli indført paany.

Kvinderne representerte de forskjellige dele av landet, og *Mrs. Jehangir Petit* var ordfører og læste op kvindernes adresse for vicekongen. I denne uttaler de indiske kvinder at de ikke kommer av politiske grunde, men fordi de som kvinder følte den elendighet og skam, som de kvinder utsætter sig for, der drar over havet sammen med kontraktbundne arbeidere. «Det er paa grund herav at vi har kastet tilside vor sedvanlige sky for at blande os i saker utenfor vore hjem, og tat det for os ganske nye skridt at træde offentlig frem. I de indiske kvinders navn kommer vi til Dem for at tale de fattige, hjælpeløse og uvidende kvinders sak, som blir tat fra vore landsbyer, og gjort til ofre for kontraktsystemet i kolonierne. Vi er dypt bedrøvet ved tanken paa de lidelser, som disse vore brødre og søstre gjennemgaar, den elendighet, ydmygelse, den store hjælpeløshet, som vore troskyl-

dige indiske kvinder bringes op i. De er av naturen spagfærdige og frygtsomme, og ute av stand til at hjælpe sig selv, naar de opdager at de er blit narret ind i en situation, som har til følge en fuldstændig adskillelse for deres hele levetid fra familie og hjem, fra deres eget samfund, ja endog fra deres egne barn. — — De forbrydelser, som har fundet sted under kontraktsystemet, er blit saa himmelropende, at ikke nogen kvinder mere kan reise til kolonierne uten at løpe den alvorligste moralske fare.

Derfor anmoder vi om at det system, som har vist sig ødelæggende for de indiske kvinders renhet og ære, for fremtiden maa ophæves.»

Adressen var ogsaa undertegnet av et stort antal indflydelsesrike engelske damer, som varmt anbefalte de indiske kvinders appel.

I sit svar uttaler vicekongen: «Jeg er oprigtig glad ved at kunne motta dere her idag. For det første fordi det idag er første gang i det britiske rikes historie, at indiske kvinder har henvendt sig til vicekongen. For det andet fordi jeg faar anledning til at uttale, at Indiens regjering vilde være vel tjent med om kvinderne i mange saker kunde gi raad og hjælp. Jeg behøver bare at nævne spørsmaalet: *Kvinders utdannelse*. Med fuld forstaaelse av konsekvenserne har jeg iagttat den voksende ulikhet mellem mænd og kvinder, der kommer av forskjellen i opdragelse. Det kan aldrig være gavnlig for et land at dets kvinder ligger tilbake for dets mænd med hensyn til utdannelse.»

Av andre ting som vicekongen paapekte, var den absolute nødvendighet av at faa kvinder med i arbeidet for en bedre hygiene. Med hensyn til spørsmaalet om det kontraktmæssige arbeide forsikret han dem at han var helt ut enig med kvinderne, og vilde støtte deres arbeide for at faa en ende paa misligheterne ved utsendelsen av kontraktbundne arbeidere.

Kvindedeputationen hadde derefter foretræde for *Lady Chelmsford,* og diskuterte uten nogen formaliteter spørsmaalet med hende.

Et overfyldt offentlig møte i Delhi vedtok en resolution, hvori man takket kvindedeputationen for deres initiativ. *Mrs. Sarojini Naidu* og andre av kvinderne talte ved møtet.

Ogsaa den indiske presse har stillet sig gunstig likeoverfor de indiske kvinders første intervention i politikken.

Kvindetanker over Jomfrufødslen, Jomfru Maria og „Sønnen".

(Fortsættelse fra nr. 11).

Underlig nok at et saadant løfte kunde tone og endnu kan tone fra aandens høider, mens menneskene rundt omkring synder og strider og der er krig og oprør. Den øverste styrelse i verdenshusholdningen regner nemlig kun med dem, som av hjertet opfylder hans kjærlighetsbud, hvad enten det sker i et kristent egteskap, eller i den ugiftes intense hengivelse til aanden gjennem sit arbeide, eller i en taalmodig lidelsestilstand. For disse retfærdiges skyld staar dette løfte ved magt — de er sonerne.

Ære være alle dem, som gik først — paa dunkle stier mot uopdagede lande — og som stykkevis har frigjort menneskeaanden! Og den forsakelse, sjæleangst og arbeide det har kostet! Og ære være den kjærlighet, lydighet og tro, som har ført englesangen ned til vor mørke klode . . . .

Med Marias ophør som guddommelig, var eftertidens digtere og filosofer igjen stillet foran et nyt dilemna angaaende kvindeaanden. «Hvor i Guddomsdypet skal vor Æt, skal vi det Kvindeliges Ophav finde?» lar digteren av *Adam Homo* sin Alma spørre. «Dets Utspring i den Helligaand jeg finder — svares der. Ak ja . . . Men det sublime tar sig aldrig ut i hverdagsdragt og paa nært hold. Hvem kan i vor kritiske tid finde noget guddommen likt i selv den dypest tænkende kvinde som arbeider og segner under byrderne — likesaalitt som Jesu tids kritikere kunde se en Gud i den fattige, pinte mand, som svedende og blødende slæpte sig frem til Golgatha med korset paa sine skuldre. Dog heldigvis var den uforgjængelige guddomsild, som brændte i hans aand, saa sterk, at den brøt sig vei og bryter sig vei trods døden paa korset — og trods de attributer fra den hedenske verden som senere blev svøpt om hans person.

Dog ogsaa Kristus skal ved Marias frigjørelse stige ut av svøpet og faa sit sande værd som fuldkommen menneskeaand. Da Maria blev menneskeaand og ikke længer kvinde, der besvangredes av en gud, da blev Kristus *Guds søn gjennem sin aands ut-*

vikling. «Han var førstegrøden av de hensovede», med sin vugge langt nede i de ældste kulturer. «Førend Abraham var, var jeg», sier han — og «likesaa skulle I vinde eders sjæle ved taalmodighet» er hans ord til os.

Ogsaa kvindeaanden maa modnes gjennem forsakelsens og arbeidets smeltedigel. Og gjennem reinkarneringer. Ti ogsaa det kvindelige har sin grund i Gud, derfor skapte han dem mand og kvinde. Al aand er ammet ved og vokset ut fra naturens eget bryst, hvor den som spire var nedlagt av den evige aand, om hvem det heter «det er hans ære at han er dyp, men det er menneskeaandens, hans barns ære, gjennem den intelligens som er vor guddommelige barnearv, *stykkevis,* som Paulus sier, at trænge ind i hans væsens skjulte dybder og saaledes «forklare Faderen». Paa den maate har menneskeaanden lært utviklingens vei, og ved at ha maalt sit eget hjertes dypheter er den trængt ind i himlens og helvedes dypheter, den vet at selv den fuldkomneste, iklædt jordisk legeme, har en djævel han maa bekjæmpe, ti, som det staar om Kristus «Fristeren veg blot bort til en tid». Og kun den, der har en nedstyrtet djævel i sit indre, kan si til kvinden med de syv djævle: «Gaa bort og synd ikke mere!» ti kun han kan vise menneskets muligheter. — Der hadde været mulighet for at bukke under, ellers var det jo ingen fristelse, de foregaaende trin i utviklingen, de store kongers visdom og herligheter var sterke fristende magter i Davids ætling, ogsaa fristelsen til at vise at han virkelig var Guds søn, ja endog tvilen bryter igjennem i de hjerteskjærende ord paa korset, da han pint tildøde utroper: «Min Gud! Min Gud! hvi har Du forladt mig!» Men han seiret — og han har bevist sin seir ved at den ærligste tviler, som endnu i vor tid med sin tanke sonderer hans aand og liv, maa utbryte: «Ved siden av hans findes under himmelen intet andet navn» — «hvor skulde vi gaa hen! Du har jo det evige livs ord.»

Det var hans ære, at han frigjorde kvindeaanden, og dermed menneskeheten ved sin fuldkomne lydighet og ved at iklæde loven «Du skal ikke begjære», kjød og blod. En paakrævet frelser i en tid da det store fald i verdensriket var begyndt, som kulminerte i de Neros ord: «Nei, kaos mens jeg lever!» — en

omskrivning av det græske mundheld. — Men den jødiske tømmermands søn og guddommelige, verdensomfattende aand hadde allerede forebygget kaosset. Ikke ved at erobre og danne noget verdensrike, men ved at opfylde Guds fordring til mennesket, at bevare den aandelige kjærlighet, Gud i sig, brændende — og tændende gjennem sit ord og den personlighet han efterlot verden. Han blev den sjælens brudgom, som ved sin guddommelige evne til at kunne tænde den store kjærlighets frelsende magt i menneskeaanderne, igjen skulde indblæse kulturverdenens sluknende aandskjærlighet det rette liv. . . .

Men naar vor tanke her kommer og sier: Ja, vi kan forstaa hans sjælekamp og blodsved ved at skulle sende sine kjære disciple og sit dyrtkjøpte ord og sin aandelige personlighet ut til saadanne «ulve», som i keiserstaden ikke længer var mennesker, men djævle, da møter han os med lignelsen om *Farisæeren og Tolderen*, med *Magdalena*, hvis aandsliv han hævder endog likeoverfor sine disciple, og med *Røveren paa korset* — «av kaos kan der fremkomme en dansende stjerne,» for at bruke Nietzsches ord. Men av den selvgode, farisæiske jødedom kan ingen frelsende magt utgaa, undtagen gjennem de enkelte, som paavirket av den kristne kultur, er blit lys i verden — likesom den strenge farisæer Paulus, vækket av Kristus, blev formidleren. . . .

Anna Bugge.

Fra Tyrkiet.

Av Zabelle Boyajian.

(Oversat for «Nylænde» fra «The Coming Day»).

Av alle de forskjellige mennesker som tyrkerne hersker over, er kvinderne inden deres egen race de ulykkeligste. Deres stilling er den mest hjælpeløse og slaviske. Det kan ikke være anderledes inden en nation hvor den mahomedanske lov hersker, som tillater en mand at ha fire lovlige hustruer og paabyder at han skal holde dem tilsløret for bestandig indenfor sit harem.

En rik tyrkers harem er et interessant sted at besøke, men jo høiere stilling tyrkeren indehar, desto mindre frihet har hans hustruer, og des tristere er deres vilkaar. En tyrkisk kvindes

psykologi er det meget vanskelig at sætte sig ind i for dem som ikke kjender systemet med haremerne. Mange europæiske skribenter har forsøkt at skildre det, men med meget litet heldig resultat. *Pierre Loti* gjør sin heltinde i «*Les Desenchantées*» meget for vesterlandsk i manerer og temperament, han har aldrig truffet en haremskvinde, og er derfor ute av stand til at skrive om en saadan. *Lord Byron* er kanske den vesteuropæiske digter som har git det besste billede av haremtypen, skjønt hans kritikere anklager ham for at ha fremstillet et væsen uten spor av fornuft. Og her er netop det vanskelige punkt for europæere at komme ind i. Bare de som har kjendt en fin og intelligent kvinde i hendes naturlige og oprindelige tilstand, er istand til at anerkjende den vidunderlige magt og værdi som slike kvinder kan ha. *Byron* beskriver *Leila* i sin »*Gaiour*« ikke bare som en svært vakker, elskværdig og ædel pike, men han taler ogsaa om «det sind der straaler som musik i hendes blik», og dette er nøkkelen til en kvindes karakter og hemmeligheten i den magt som hun besitter. Mange av haremskvinderne er kunstverker, lukket inde i et museum, hvortil ingen har adgang, og hvor ikke andre faar se dem end deres eier. Deres forhold er likefrem haabløst, og de vet det. Allikevel, uagtet deres indesluttede liv, er det vidunderlig hvordan de taler og tænker. Den europæiske middelstands kvinder fører ofte en mat og flau konversation, fordi deres opdragelse er ensformig og gir dem et stereotypt syn paa de samme ting. De uttaler allesammen det som det er korrekt at si om et maleri eller om den sisst utkomne bok. Men de tyrkiske kvinder har ikke mistet sin orginalitet og er vittige og intelligente.

(Forts.)

«Nylænde»s redaktion er i Parkveien 62 B I. Kontortid 11—1/23. Redaktøren træffes personlig mellem 1—2.

«Nylænde»s ekspedition er flyttet til Centraltrykkeriet, Toldbodgaten 31/33.

Nylænde
Tidsskrift for Kvindernes Sak
Utgit av Norsk Kvindesaksforening
Redaktør: Fredrikke Mørck

31. aarg.	KRISTIANIA, 15. JULI 1917	Nr. 14

Bestemmelserne for indgaaelse av egteskap foreslaat skjærpede.

I statsraad har regjeringen besluttet at fremsætte forslag til lov om indgaaelse og opløsning av egteskap.

I propositionen findes regler om betingelserne for indgaaelse av egteskap, om lysningen forut for dette, om egtevielse, om naar et egteskap vil bli anset for ugyldig at være, om hvorledes det vil kunne annulleres samt om egteskapsopløsning.

Som lavalder for indgaaelse av egteskap er foreslaat 21 aar for mænd og 18 aar for kvinder. Hvis den ene av parterne lider av sindssygdom, skal egteskap absolut forbydes. Hvad angaar de veneriske sygdomme, foreslaaes det ordnet slik, at den som lider av denne sygdom, skal være forpliktet til, forsaavidt sygdommen endda frembyr fare for smitteoverførelse, at gjøre den anden part bekjendt med sygdommen, og at en læge skal gi dem begge en mundtlig fremstilling om farerne ved disse sygdomme. Det samme gjælder om den ene av parterne lider av epilepsi eller spedalskhet. Bestemmelserne om beslegtedes indgaaelse av egteskap foreslaaes skjærpede.

En ganske ny bestemmelse i egteskapslovgivningen foreslaaes indtat, nemlig at hver av de to parter, som agter at indgaa egteskap, skal avgi en *skriftlig* erklæring paa «*ære og samvittighet*» om hvorvidt han heller hun har barn før egteskapet.

Lov om industrielt hjemmearbeide.

Socialdepartementet har nu fremsat forslag til lov om industrielt hjemmearbeide. Det indtryk som fæstet sig sterkest hos alle dem der saa den hjemmeindustriutstilling som i 1911 var foranstaltet av «*Norsk forening for socialt arbeide*» er sikkerlig de elendige priser, som syerskerne fik for sit arbeide. En lønning som hverken var til at leve eller dø av. Det er at formode at lønnen er steget endel siden 1911, men sikkerlig ikke i saa høi grad at den kan betegnes som anstændig i forhold til arbeidets *reele værd*.

I Socialdepartementets proposition foreslaar man at al hjemmeindustri saavidt mulig skal komme ind under arbeiderbeskyttelseslovgivningen. Det gjælder da for kvinderne at passe paa at man ikke griper ind i deres personlige selvbestemmelsesret, saa loven blir dem en hindring for at utøve sit arbeide i hjemmet, naar de selv finder at de har tid og leilighet til at utføre det.

Propositionen gaar endvidere ut paa at man skal ha et *Hjemmeindustriraad*, der skal vælges, og bestaa av 3 eller 5 medlemmer. Det gjælder da at faa forstaaelsesfulde personer ind i raadet. Og vi faar da passe paa at der blandt disse ogsaa blir kvinder med skjøn paa den rolle hjemmearbeidet spiller for kvinder. Kongen beskikker raadet, og regjeringen indstiller. Kvindeforeningerne maa passe paa!

Vort blad!

Nylændes redaktion har fundet det paakrævet at tilstille interesserte kvinder en opfordring om at tegne sig som abonnenter.

Jeg har i den anledning slik lyst til ogsaa at gi mit ord med i laget.

«Nylænde er jo vort eneste organ som helt og udelt ofrer sig for kvindesaken. Og der maa derfor ikke bli tale om at lægge det ned.

For anden gang har *Norsk Kvindesaksforening* tat paa sig dets utgivelse. Første gang holdt foreningen det gaaende i 7 aar *med tap*, og saa sig da nødt til at beslutte det nedlagt. Norske

kvinder, for hvis rettigheter «Nylænde» har været en ihærdig og ufortrøden talsmand i snart 31 aar, vil da vel ikke ha det paa sig at foreningen for anden gang skal maatte si: «Bladet bærer sig ikke, vi har ikke raad til at tape penge paa det, det faar gaa ind!»

Første gang bladet var ved at dø, hadde vi en *Gina Krog* iblandt os, som bød ryggen til, tok byrden paa sig alene og bar den uten at kny, til døden tok hende bort fra det og os.

Hvordan hun klarte det i de vel 20 aar, er ikke til at forstaa for utenforstaaende.

Vi ældre vet saa vel at en organisation *maa* ha sit eget organ, om den skal komme nogen vei i vor tid! Og det er klart som dagen, at det ikke bare er en plikt for hver kvindesakskvinde at holde sit eget blad, men tillike en æressak at gjøre sit til at dette vort «*Nylænde*» maa trives og vokse sig stort og sterkt iblandt os!

Mange av de yngre kvinder, som nu finder snart sagt, alle dører aapne for sig til lønnende livserhverv, vilde ha godt av at læse gjennem de ældre aarganger av «Nylænde».

De fordomsfrie iblandt dem vilde lære meget derav, som kunde ha værd for dem som mennesker. Utaknemlighet er en styg feil og forringer sin indehaver —. Ved at læse om *kvindesakskvindernes* ihærdige kamp gjennem aarene for pikers adgang til middelskole, lærerskole, universitet o. s. v. o. s. v. vilde de se at disse kvinder fortjente deres tak og beundring.

Derved turde det bli slut med at de ved givne anledninger, naar det gjaldt at holde sammen, faldt os i ryggen og slog sig til vore motstanderes tal — som var tilfældet f. eks. ved behandlingen av aldersgrænsedebatten i Stortinget. Mot dumhet og ond vilje kjæmper selv guderne forgjæves! *Der* er der intet at stille op. Men oftere end vi tænker os det, er det kun *oplysning* om det sande forhold som mangler — det er min erfaring.

Her har vi et blad *som gir oplysning*, men saa altfor faa vil holde det, saa det bærer sig knapt endnu! Er der mening i slikt?

Det er overmaate vanskelige tider vi lever i, det er visst og sandt. Al slags materiale og arbeidsomkostninger er mange ganger fordoblet ogsaa nu i dyrtiden — saaledes ogsaa det at faa trykt «Nylænde».

Men trods dyrtiden, saa er her likevel godt om penger, det ser en ved basarer, auktioner og alle slags forlystelser. Og vore ældre og yngre damer bærer nu *som før* hatter til mange mange kroner, fjær og stas og silke. Naar vi skal være ærlig, saa tror ikke jeg, de vilde tape større ved at spare ind én krone her og én der paa den konto, og derav *betale de kr. 4,50 som «Nylænde» koster! Tænk paa hvor let en somler bort fire kroner og femti øre!*

Om alle vi gamle, som i over 30 aar med tak og beundring har fulgt *«Nylænde»* i kamp for vor ret og retfærdighet og for vor egen selvstændige tilværelse, nu tok et krafttak og virkelig bestemte os for at *skaffe «Nylænde» en ny abonnent hver* i det nye halvaar, det skulle monne, det! *Hvormange vil være med paa det?*

Marthea Rovelstad.

Kommunevalgene 1916.

Allerede ved nytaarstid satte vi os i bevægelse for inden en rimelig tid at kunne bringe vort blads læsere oplysninger om resultatet for kvinders vedkommende av de i december 1916 stedfundne kommunevalg for treaaret 1917—1919. Vi fandt at maatte indskrænke os til byerne. Og selv fra disse har det tat lang tid at faa svar paa vor henvendelse om oplysninger. Mens enkelte av dem vi skrev til, svarte saa snart som det paa nogen maate kunde forlanges, har vi til andre steder maattet skrive baade 2 og 3 ganger, og tilslut endog maattet søke hjælp hos politimesteren paa vedkommende steder. Nu først ser vi os derfor istand til at bringe en oversigt over antallet av de valgte kvinder, og hvorledes disse er fordelt i hver enkelt av Norges 47 større og mindre byer.

Det fremgaar av de meddelte oplysninger, at der ialt er valgt 154 kvinder ind i bystyrerne, hvorav 16 sitter som faste medlemmer av formandskaperne. Nogen av de kvindelige bystyremedlemmer er imidlertid varamænd i flere byers formandskap, og fra enkelte steder meldes, at de stadig gjør tjeneste i dette. Men ogsaa varamændene maa vi foreløbig la ligge, det vilde føre for langt.

Kragerø er den eneste by som stillet egen kvindeliste, og som paa denne fik 2 av sine kandidater frem.

Med hensyn til kvinders fremmøte ved valgene, er spørsmaalet for den overveiende dels vedkommende besvaret med, at de er møtt overordentlig godt frem. *Paa de fleste steder i større antal end mændene i samme by.* En undtagelse danner: *Drammen, Kongsvinger, Kragerø, Larvik, Molde, Mosjøen, Narvik og Sandefjord.* Som samtlige melder, at «deltagelsen av kvinder i valgene har været liten» — «kvinderne er slappe her i byen» — osv. Følgende byer opnaadde ikke at faa nogen kvindelig repræsentant i sit bystyre: *Brevik, Drøbak, Ekersund, Gjøvik, Hammerfest, Mosjøen, Stenkjær* og *Vardø.*

For de andre byers vedkommende stiller forholdet sig slik: Som nr. 1 kommer *Aalesund,* der blandt sine 52 repræsentanter tæller *10 kvinder,* altsaa omtrent $^1/_5$ av samtlige bystyremedlemmer. Efter Aalesund strider *Haugesund og Fredriksstad* om plassen som nr. 2; den første har *8 kvinder* blandt sine 52, den anden 9 blandt sine 60 bystyremedlemmer. Fredriksstad har faat 2 kvinder valgt som faste medlemmer av formandskapet, mens Haugesund har 1 kvinde som fast medlem av dette. *Bodø* og *Kristiania* staar likt. I begge byer utgjør kvinderne nøiagtig $^1/_7$ av medlemsantallet, idet Bodø tæller 4 kvinder blandt sine 28, og *Kristiania* 12 av sine 84 bystyremedlemmer. Mellem $^1/_7$ og $^1/_8$ av antallet utgjør kvinderne i følgende byer: *Hamar* med 5 av 36, *Tromsø* med 6 av 44, *Larvik* 7 av 52, *Drammen* med 8 av 60 og *Levanger* med 3 av 20. I følgende byer utgjør kvinderne mellem $^1/_8$ og $^1/_9$ av antallet av repræsentanter: *Horten* og *Tønsberg* som begge har 44 medlemmer i sit bystyre, og som begge tæller 5 kvinder blandt disse, *Bergen* som av 76 har faat 9 kvindelige repræsentanter, og *Kongsberg* som har 4 kvinder av 36. For de andre byers vedkommende stiller forholdet sig slik: *Trondhjem* og *Stavanger* har henholdsvis 7 og 6 blandt 68 bystyremedlemmer, i *Kristianssand S.* utgjør kvinderne 5 av 60, mens der i *Fredrikshald* og *Kristiansund N.* er 5 av 52, i *Lillehammer* 3 av 28, i *Holmestrand* og paa *Kongsvinger* 2 av 20, i *Kragerø* og *Porsgrund* 2 av 28, i *Sarpsborg* og *Skien* 3 kvinder blandt 52 bystyremedlemmer, i *Sandefjord* 2 blandt 36, *Farsund, Flekkefjord, Grimstad, Høne-*

foss, Molde og *Vadsø* har hver sat 1 kvinde ind blandt sine 20 bystyremedlemmer, *Moss* har 2 blandt 44, *Mandal, Narvik* og *Risør* 1 blandt 28. Længst nede i rækken staar *Arendal* som blandt sine 54 medlemmer i bystyret bare har *1 kvinde*. I Tromsø er der 3 kvinder, og i *Drammen* og *Fredriksstad* sitter der 2 kvinder i formandskapet. De øvrige 9 fordeler sig paa *Aalesund, Haugesund, Kristiania, Lillehammer, Moss, Sarpsborg, Stavanger, Trondhjem* og *Tønsberg,* som hver tæller 1 kvinde som faste medlemmer av formandskapet.

Med hensyn til partistillingen, saa tilhører 53 kvinder *Arbeiderpartiet,* 19 *Avholdspartiet,* 56 dels *Høire, Frisindede, Borgerpartiet, Samlingspartiet, Leieboerpartiet, Liberal-konservative parti* og 26 *Venstre*.

Som man vil ha set av ovenstaaende, er resultatet ikke lyst for kvindernes vedkommende. Det var 6te gang at kvinder gik til valg i kommunestyrerne, og endda utgjør de for byernes vedkommende gjennemsnitlig knapt $^{1}/_{11}$ av antallet av samtlige repræsentanter.

Vi har al grund til at tro, at om vi hadde set os istand til at bringe en statistik over forholdene i de mange herredsstyrer, saa vilde denne bli endda mere nedslaaende.

De nuværende forholde roper mere end nogensinde paa kvindelige evner og kvindelig medarbeide. Mænd styrer saagodtsom alene alle byers tarv, alt det som i disse vanskelige tider skal gjøres for at forsyne de mange husholdninger; alt det som skal forutsees og forutberegnes i byens husholdning, det er overalt overlatt til mænd alene at utføre!

Mon alle kvinder er saa fornøide med dette, at de uten videre kan fortsætte at la dette ske? Aar efter aar gaar. Og al den kraft, energi og dygtighet som mange kvinder sitter inde med, ligger der ubrukt. Har vi raad til det? Vi maa forsøke at ta et arbeide op, saa vi kan faa mange flere kvinder ind i vore bystyrer, og vi maa nu arbeide alt hvad vi kan for at vi kan faa kvindelige repræsentanter paa Stortinget.

Tiden kræver kvinderne mere end nogensinde. Dygtige, energiske kvinder med mot i brystet og hjertet paa rette sted.

F. M.

De kommunale Valg i Danmark.

Der foreligger nu en Del Oplysninger om de kommunale Valg her i Marts. Det maa paa Forhaand siges, at Resultatet, set fra en Kvindes Standpunkt, absolut ikke er lysteligt. Tilbagegang fra forrige Valg 1913, baade med Hensyn til Kvinders Stemmegivning og med Hensyn til Antallet af valgte kvindelige Kommunalraadsmedlemmer, hvilket sidste ikke i forvejen var just imponerende.

Ved Kvindernes første Kommunevalg, 1909, stemte 50 pct. af de kvindelige Vælgere, og der valgtes 117 Kvinder, i 1913 stemte 56 pct. og valgtes 136 Kvinder, i 1917 stemte 53 pct. og valgtes 115 Kvinder, en Kvinde er desuden indtraadt i København ved et Medlems Valg til Borgermester. Forøvrigt har ogsaa Mændenes Valgdeltagelse været ringere i 1917 end i 1913, den er gaaet ned med 4 pct., medens Kvindernes dog kun er gaaet ned med 3 pct. Det er i første Række Hovedstadens og Provinsbyernes Vælgere, der har undladt at stemme. Paa Landet stemte i 1917 43 pct. af Kvinderne mod 44 pct. i 1913; en Mangel paa Deltagelse, som man ikke uden videre kan bebrejde Kvinderne, naar man ved, hvor meget der kan hindre dem i at være borte fra Hjemmet i længere Tid, samtidig med at ogsaa Manden er borte. Tallet paa de kvindelige Kommunalraadsmedlemmer burde paa Forhaand have været større i 1917 end i 1913, da mange Kommunalbestyrelser har faaet deres Medlemstal forøget, og dette viser yderligere at Kvinderne ikke er interesserede i at sætte Kvinder ind, og Mændene er interesserede i selv at blive valgt ind. Det ringe Medlemstal skyldes mest Landdistrikterne, idet der kun er 47 kvindelige Medlemmer mod 65 i 1913, i Provinsbyerne er valgt 53 imod 55 i 1913, i København og Fredriksberg er Tallet nu det samme som i 1913. Hvorledes de enkelte Partier har stillet sig med Hensyn til at sætte Kvinder paa sikre Pladser, er ikke godt at se, da Tallene er saa smaa og adskillige Kvinder er valgt paa Fælles- og Blandingslister, hvor det er umuligt at se hvilket Parti der har sat det kvindelige Medlem ind. I Almindelighed kan et Partis kvindelige Medlemmer kun regnes i Promille af Partiets Antal af valgte Kandidater. Forhaabentlig vil Kvinderne vise sig mere interesserede i at faa Kvinder ind i næste Omgang.

København i Juni 1917. *Meta Hansen.* cand. polit.

Fra Landskvindestemmeretsforeningen.

Resolutionen som vedtokes paa det i forrige nummer omtalte møte, hvor *fru Gina Borchgrevink* holdt foredrag, lød saaledes:

Til *Konstitutionskomiteen.*

Paa møte i Universitetet av repræsentanter for kvindeorganisationer torsdag 14de juni 1917 blev følgende resolution enstemmig vedtat:

Idet vi henviser til Landskvindestemmeretsforeningens forslag til forandring av grundlovens par. 59 og 61 uttaler undertegnede repræsentanter for kvindeorganisationer herved sin beklagelse over, at Konstitutionskomiteen indstiller forslaget om bostedsbaandets ophævelse til forkastelse.

F. M. Qvam
formand i Landskvindestemmeretsforeningen.

Dr. Emily Arnesen, *formand i Kvindernes Haagerkomité for varig fred.*	*Randi Blehr,* *formand i Kvindesaksforeningen.*	*Ingeborg Boye,* *formand i Norske Kvinders nationalraads centralkomité.*
Kitty Bugge, *formand i Kvindelige telegraffunktionærers landsforening.*	*Ignate Carlsen,* *viceformand i N. K. T. S.*	*Karen Kjelland Fosterud,* *formand i Husmorforbundet.*
Kaja Geelmuyden, *form. i Kvindelig vælgerforen.*	*Aagot Holtfodt,* *Kvindelig Handelsstand.*	*Louise Keilhau,* *formand i Venstrekvinnelaget.*
Marie Kjølseth, *form. i Chri.a led av L. K. S. F.*	*Lul Klem,* *form. i Norsk Jordmorforen.*	*Karen Grude Koht,* *sekretær i Norske Kvinders Nationalraad.*
Julie Randers, *formand i Høiere skolers landslærerindeforening.*	*Anna Rogstad,* *formand i Norges lærerindeforbund.*	*Dorothea Schjoldager,* *Hvite baand.*
Karoline Skar, *formand i Lillehammer led av L. K. S. F.*	*Othilie Utheim,* *formand i Stemmeretsklubben.*	*Marie Østbye,* *formand i Kristiania kvindelige Handelsstands forening.*

Fredag 21de juni hadde L. K. S. F.s næstformand, *fru Louise Keilhau* og sekretær, *frk. Thora Halvorsen,* samt formanden i Kristiania led, *Dr. Marie Kjølseth* foretræde for Konstitutionskomiteen, som mottok deputationen paa den elskværdigste maate.

Efterat ovenstaaende resolution var oplæst, uttalte deputationens ordfører:

«Det er nu 10 aar siden Stortinget viste norske kvinder den tillid at gi dem anledning til at øve indflydelse paa landets styre ved at tilstaa dem indskrænket statsborgerlig stemmeret, en ret som i 1913 blev utvidet til at omfatte alle norske kvinder, som opfylder de av grundloven fastsatte betingelser.

Kvinderne har med stigende interesse deltat i tre politiske valg; de har utfoldet stor virksomhet under valgene, og er indvalgt som medlemmer i samtlige politiske partiers hovedstyrer. Men endnu er vi uten en eneste repræsentant i det norske Storting, og føler med sorg, at vi fremdeles holdes utenfor ved de direkte avgjørelser. Dette staar i sterk motstrid til det store arbeide som utføres av kvinder paa alle sociale omraader, ikke mindst i denne for landet saa alvorlige tid.

Vi er fuldt opmerksomme paa, at Konstitutionskomiteen foreslaar nedsat en parlamentarisk kommission til behandling av flermandskredser i forbindelse med forholdstalsvalg, og at ophævelsen av enmandskredser i nogen grad vil lette kvinderne adgangen til at bli valgt inden valgdistrikterne. Men da avgjørelsen tidligst vil falde i næste valgperiode, vil indførelsen av flermandskredser ingen indflydelse ha ved det kommende valg.

Det vil derimot være tilfældet ved ophævelsen av bostedsbaandet, der vil gjøre det mulig for partierne at faa saavel sine ledende kvinder som mænd ind i tinget. Vi henholder os her i ett og alt til hvad der i den nøkterne og upartiske redegjørelse, som fremkom i 1913 efter anmodning av Justitsdepartementet, fremholdes som reformvennernes standpunkt: *det vil hæve Stortingets dygtighetsniveau.*

Naar vi norske kvinder netop nu nærer et brændende ønske om at bli repræsenteret paa tinget, er det ikke alene av hensyn til at de kvindelige interesser bør ha sine talsmænd paa det norske Storting, saa vi ikke, som hittil, skal behøve at søke vore saker fremmet ved henvendelser til stortingsmænd og komiteer. Men det er ogsaa med henblik paa kvinderne i alle civiliserte land, ikke mindst de krigførende, som efter krigen vil opta et intenst arbeide for at opnaa stemmeret og repræsentation for direkte at kunne virke for de store opgaver som venter dem ved bestræbelserne for at fremme fred og forstaaelse mellem folkene, maal som ikke kan naaes uten deres hjælp.

For alle disse kvinder har Norge staat som et lysende foregangsland, og de venter med længsel og spænding paa at se norske kvinder ta plass mellem folkets kaarne.»

Komiteens formand, *sorenskriver Jacobsen,* redegjorde der-

paa for de tekniske grunde som hadde ført til indstillingen om forkastelse av L. K. S F.s forslag og nedsættelsen av den parlamentariske kommission.

Kurser for mødrefag.

Stortinget har efter indstilling fra Socialdepartementet bevilget *kr. 5 000,oo* til kurser i mødrefag.

Norske Kvinders Nationalraad har arbeidet vel og længe for denne sak, hvis betydning enhver kvinde vil forstaa, og hvis gjennemførelse nu vil hilses med glæde.

Rusland og Tyskland.

Mens man i *Rusland* — der av det øvrige Europa betragtes som «et halvt asiatisk land» — utarbeider lovforslag, der gaar ut paa bl. a. at gi ogsaa kvinder almindelig stemmeret, naar de har naad 20 aars alderen, forkaster riksdagen i *Tyskland,* som «*bærer Europas kultur,*» alle forslag om at gi kvinder stemmeret.

Husholdnings- og skolekjøkkenlærerinde-møte.

I dagene 3dje og 4de august holder landets husholdnings- og skolekjøkkenlærerinder et møte i Kristiania for bl. a. at drøfte, hvorledes lærerinder kan yde hjælp under dyrtiden. De lærerinder som ønsker at delta maa melde sig inden 25de juli til formanden i *Norsk Husstelsforening, fru Schønberg-Erken,* Dystingbo pr. Hamar.

Kvinde fradømt statsborgerlige rettigheter.

En kone som hadde gjort sig skyldig i adskillige forbrydelser og været straffet et par ganger tidligere, blev forleden idømt 7 maaneders fængsel. Desuten blev hun for et tidsrum av 10 aar fradømt stemmeret i offentlige anliggender samt retten til at motta offentlig ansættelse. Det er første gang i vort land, at en kvinde er blit fradømt sine statsborgerlige rettigheter.

„Pax“

den lille vakre fredsnaal, hvis komposition skyldes *fru Lulla Uchermann,* har i løpet av det aar den har eksistert, indbragt en nettoindtægt av *kr. 2 227,oo.* Utbyttet av salget var det fru Uchermanns mening skulde gaa til fredsarbeidet i Norge, og utdelingskomiteen har fordelt den indkomne sum paa følgende fredsorganisationer: *Norges fredsforening* har faat kr. 1 000,oo, *Norske Kvinders fredsforbund* kr. 500,oo, *Organisationen til arbeidet for varig fred* kr. 500,oo, og *Norske Kvinders Haagkomite* kr. 200,oo.

Vi anbefaler den vakre naal til alle der har interesse for freden, som alle i realiteten vil. Det er en forholdsvis let maate at støtte et arbeide paa. Samtidig med at man gir, mottar man noget som er sjelden vakkert. Herrer kan bruke den som slipsnaal, og paa en hvit damekrave tar den dypblaa emalje, omslynget av den grønne laurbærkrans, sig rigtig fortryllende ut. Vi haaber, at «*Pax*» næste aar vil bringe det dobbelte antal kroner til utdeling.

F. M.

Kvindestemmeretten i England.

Det engelske underhus har nu begyndt at arbeide med det store stemmeretsforslag i detalj: Den 19de juni debatteredes kvindestemmeretten principielt, og den blev vedtat med 385 stemmer mot 55. Det var saaledes en ganske liten skare standhaftige tinsoldater, som endnu stemte imot; blandt dem var Mrs. Humphrey Wards søn en av de ivrigste. De andre gamle motstandere var gaat over, først og fremst Asquith, som tidligere altid var den store støtesten. Majoriteten bestod av medlemmer av alle partier; de 55 var udelukkende konservative. Hele den engelske presse gaar ut fra, at saken nu er klar; kvindestemmeretten kan nu ikke falde, medmindre hele forslaget falder.

Slitte husmødre.

Fru Agnes Martens Sparre, medlem av Kristiania bystyre, har til formandskapet indsendt et forslag om, at kommunen forbereder oprettelse av *hvile- og rekreationshjem* for slitte husmødre av arbeiderklassen. Formandskapet har oversendt saken til Kra. magistrat til uttalelse.

Clara Zetkin.

«*Kvinden*» hadde i sit juninummer en meddelelse om at *Clara Zetkin*, den bekjendte tyske socialdemokrat og redaktør av tidsskriftet «*Gleichheit*» netop var kommet ut av fængslet og hadde flyttet til sit hjem ved Degerloch i Würtemberg.

Straks fru Zetkin var paa fri fot igjen, optok hun sit store og ihærdige arbeide for fredssaken, og forsøkte at holde forbindelsen vedlike mellem sine partifæller i alle lande. Ogsaa til sine norske kamerater har hun sendt en skrivelse, som er offentliggjort i «*Kvinden*». I denne meddeler hun at hun har overdrad til partifæller, en hollandsk og en schweizisk, at repræsentere den kvindelige socialdemokratiske International ved konferansen i Stockholm, da færdselsforholdene landene imellem umuliggjør det i rette at komme i forbindelse med andre landes kvinder, men hun opfordrer dem, for hvem det er mulig at komme avsted, at sende delegerte til konferansen. — Saalangt i «*Kvindens*» juninummer. I næste nummer — for juli — faar vi vite litt mere om *Clara Zetkin*. «Det var borgerpartierne som satte fru Zetkin i fængsel, og som slap hende ut av dette», skriver «*Kvinden*.» «Nu er det de tyske flertalssocialister, som straffer hende, fordi hun ikke lar sig blende og forvirre av «fædrelandskjærlighet,» men holder hodet klart og linjerne rene i sin politik. Og de har straffet hende paa en maate, som sikkert har rammet den kloke, sterke Clara Zetkin meget dypere end nogen tids fængsel. De har tat fra hende ledelsen av «Gleichheit», det blad som hun i snart 37 aar har styret med aldrig svigtende klokskap og kraft, og hvori hun uforfærdet har kjæmpet arbeiderkvindernes sak, ikke bare de tyskes, men alle arbeiderkvinders.» —

Clara Zetkins arbeide gik ut paa at faa proletarerne i alle land til at forene sig. «Men,» sier bladet videre, «de opportunistiske flertalssocialister, som saa det som sin vigtigste opgave at støtte den sittende krigsregjering, kunde ikke taale Clara Zetkins frimodige revolutionære tale.»

Ja, slik gaar det saa ofte her i denne verden, «det er av

sine egne man skal ha det!» og kvinder deler skjæbne med mænd i dette stykke. De mennesker som «gaar foran i en alvorsdyst» de faar saa altfor ofte utak for veltjent arbeide.

Kristiania kommunale dag-fortsættelsesskole for piker.

(Den frivillige 8de klasse).

1916—1917.

Fortsættelsesskolens dagklasser har hat sit første skoleaar. Skolen begyndte 21de august 1916 med 6 klasser, som har været fordelt paa Grünerløkkens, Oslo, Vaterlands, Lakkegatens, Uranienborgs og Majorstuens skoler.

Dag-fortsættelsesskolen er efter sin plan en praktisk ungdomsskole for 14—15 aaringer som er færdig med den 7-aarige folkeskole. Hver elev faar 30 timers undervisning pr. uke. De praktiske fag, husstel og haandarbeide med tegning har det største timetal, nemlig tilsammen 12 timer. De almendannende hovedfag er norsk og samfundslære, som har 5 timer. Hertil kommer sang. Saa er det bokføring og regning 4 timer. Helselære; derunder hygiene og hjemlig barne- og sykestel med tilsammen 2 timer. Legemsøvelse har 2 timer. Hver uke har klassen en time bibellæsning. Der gis undervisning i ett fremmed sprog, nemlig engelsk 4 timer. Særlig vegt lægges paa talen, saaledes at elevene kan ha praktisk nytte av sproget.

Elevene har i forbindelse med undervisningen i de praktiske fag avlagt besøk paa lagere og i forretningslokaler for kolonial og manufaktur, i bakeri, bryggeri o. l. Likesaa paa torvene og i hallerne: fisk- og kjøthal. Barnekrybbene er besøkt i forbindelse med undervisningen i barnestel. Elevene har hat sine svømmetimer og utfarter, i vinter skiture. Svømmedragten og gymnastikdragten syr de selv i haandarbeidstimerne. Elevene syr sine egne klær, bluser og kjoler. Tegningen i forbindelse med haandarbeidet gir et godt grundlag for husflid av forskjellig slags. Man har søkt at gi elevene indsigt i at stelle hus og gjøre indkjøp. Under norskundervisningen er aktuelle emner som ungdommen bør kjende, tat med. Man har søkt at gjøre elevene dygtige til at

fremstille sine tanker selvstændig, mundtlig og skriftlig i enkel form. Deres kundskaper i naturfag, historie og geografi er anvendt praktisk hvor anledning er git i undervisningen. Man har under samfundslæren villet vække elevenes interesse for samfundslivet og dagens spørsmaal.

Hjemmets opgaver er lagt frem for dem, paa samme tid som de er gjort bekjendt med samfundets krav, og deres egne rettigheter og pligter.

Paa grund av skolelukningen i februar og mars har der været knap tid i alle fag. Men elevene har været sterkt interesseret, og arbeidet har gaat med liv og fart. Den friere undervisningsmaate og skoleordning som er naturlig for ungdomsskolen, har hat sin gavnlige indflydelse, og skapt tiltak hos elevene.

Elevene skal i Dag-fortsættelsesskolen vinde den nødvendige modenhet og utvikling for selv at kunne vælge sit livserhverv naar de nu skal træde ut i livet. De som har valgt forretningslivet: handel, haandverk og industrielt arbeide, gaar nu fra dagklasserne over i aftenfortsættelsesskolens 3dje skoleaar og faar der fortsat undervisning i bokholderi i forbindelse med kontorarbeide og maskinskrivning, og videregaaende undervisning i engelsk. Disse elever skal avlægge handelsprøven i bokholderi som gir adgang til at erholde handelsbrev.

Enkelte gaar over i den nylig oprettede kommunale kvindelige skrædderskole for at utdanne sig i skrædderfaget og ta haandverksprøven.

Andre gaar over til husposter og lignende stillinger.

I dette skoleaar har elevene ikke kunnet ha noget andet arbeide ved siden av skolen. Naar de nu gaar over i aftenkursene kan de ha sine poster i den branche de har valgt, og blir da efterhaanden økonomisk uavhængige mennesker.

Dagklasserne begyndte skoleaaret med 160 elever. Av disse har 6,2 pct. forlatt skolen av forskjellige grunde; det har været sygdom eller vanskelige forhold i hjemmet; enkelte er gaat over i aftenkursene for at kunne ha poster ved siden av skolen.

148 elever mottok skolens vidnesbyrd. Av disse er 85 meldt til aftenkursene for at ta handelsprøven i bokholderi, 4 til skrædderskolen for at ta haandverksprøven.

Forsømmelsesprocenten har i de 10 maaneder gjennemsnitlig været 4,1.

Skolens budget for 1916—1917 var kr. 26 780,oo. Derav er statens bidrag kr. 8 292,oo og kommunens tilskud kr. 18 438,oo.

Kristiania i juni 1917. *Anna Rogstad.*
Skolebestyrer.

Fra Tyrkiet.

Av Zabelle Boyajian.

(Oversat for «Nylænde» fra «The Coming Day»).

(Slutning fra nr. 13).

Studiet av orientalerne, saavel av mændene som av kvinderne er meget interessant. For det armeniske folk var *Skakespeare* overordentlig tiltrækkende. Armenierne var ogsaa den nation som utfoldet den største høitidelighet ved 300-aarsdagen for *Skakespeares* fødsel. Mange av *Skakespeares* kvindetyper findes hyppigere blandt Østens end bland Vestens moderne kvinder. Europâ har ophobet masser av kundskaper siden *Skakespeares* tid; Østen har forblit som det var. Derfor kan vi ofte træffe «*Mrs. Page*», «*Mrs. Ford*», «*Julia*» og «*Ophelia*», ja saagar «*Beatrice*» og «*Katherine*» saavel blandt armenierne som i de tyrkiske haremmer. Omend opdragelsen ikke er saa universal i Østen som den almindeligvis er i Europa, saa findes der i Konstantinopel som i provinserne mange gode skoler for kvinder. Nogen av disse er oprettet av amerikanerne, andre av de indfødte kristne nationer som lever i Tyrkiet. Desuten har mange av de velhavende tyrkere europæiske guvernanter og lar sine døtre opdra paa europæisk vis. Men dette gjør bare den tyrkiske pikes skjæbne saa meget haardere, for naar hun kjender litt til den ytre verden og det liv fuldt av interesser og virksomhet som hendes søstre i Europa fører, er det endda tungere for hende at leve sit fangeliv i haremmet. Tiltrods for al den rigdom og luksus som ødsles paa hendes person, kan hun ikke gaa utenfor sit fængsel uten at være ledsaget, lik en anden statsfange, av vogter og tjenere, hun faar ikke tilladelse til at se andre mænd end sin husbond, og bare de allernærmeste slegtninger har hun lov at besøke. Ellers har hun at arrangere

sig paa besste maate med sin mands andre koner, eftersom han bringer dem til sit harem. — Blandt de fattigere klasser, har de tyrkiske kvinder lov til at gaa ut og ind i sine hjem som de selv ønsker. Deres hovedbeskjæftigelse utenfor hjemmet er at avlægge hverandre besøk. At gaa i butikker og paa torvet er overlatt til mændene, saa naar husmoren har ryddet op og sat gryten over ilden, gaar hun straks paa besøk til en veninde. Denne slutter sig til hende, og saaledes tilbringer de hele eftermiddagen med at gaa fra hus til hus. Antallet økes efter hvert besøk, idet hver enkelt hos hvem besøket er avlagt, slutter sig til, saa de tilslut er en tyve à tredive i følge.

Brylupper arrangeres av brudens og brudgommens forældre, og ceremonien som er i fuld overensstemmelse med loven, utføres av dommeren. Det er forbudt brudgommen at faa se sin forlovede før ceremonien er tilende.

Amerikas beredvillighet til at hjælpe.

Amerika har mange penger, det er noget vi alle vet. Og at amerikanerne ogsaa vet at gjøre bruk av sin rigdom, faar Europa snart det ene, snart det andet bevis paa. I Belgien har de saaledes like siden ulykken ramte dette land, hat flere hjælpekommissioner, underholdt av private rikmænd. Nylig har deres gavmildhet atter faat et vakkert utslag, idet de sendte *2 millioner francs til de franske barn, som er blit faderløse under den nuværende krig, eller hvis fædre er blit invalider,* saa de er ute av stand til at forsørge sine barn. Mon de kan anvende sine penger paa en vakrere maate?

Norsk Kvindesaksforenings fagskole paa Nordstrand begynder iaar 7de august, ikke som tidligere meddelt 1ste august.

„Nylænde"s kontor

holdes lukket i ferierne fra 1ste august til 1ste september. Al post adresseres til Fremtishjemmets Hus, Parkveien 62 B¹, Kristiania.

«Nylænde»s redaktion er i Parkveien 62 B I. Kontortid 11—½3. Redaktøren træffes personlig mellem 1—2.

«Nylænde»s ekspedition er flyttet til Centraltrykkeriet, Toldbodgaten 31/33.

Nylænde

Tidsskrift for Kvindernes Sak
Utgit av Norsk Kvindesaksforening

Redaktør: Fredrikke Mørck

31. aarg. | KRISTIANIA, 1. AUGUST 1917 | Nr. 15

Den store lønsregulering.

Det har været et vældig arbeide Stortinget har været optat med i den sisste uke av sin vaarsession. Vældig — fordi den dreiet sig om millioner. Det viste sig naturligvis at være overmaade vanskelig at fordele disse i et forhold som var rimelig og nogenlunde retfærdig. Mens enkelte mente at den ene etat burde ha mere end der var indstillet, var der andre repræsentanter som stadig forsøkte at reducere. Især var repræsentanten fra Bratsberg, *hr. Rinde,* altid paafærde med dette. Statsministeren meddelte at det snart var 50 aar siden nogen lønsregulering hadde fundet sted. Ut fra princippet at det er av den aller største betydning, at staten faar dygtige mennesker i sin tjeneste, var Regjeringens proposition om regulering av lønningerne fremkommet. $9^1/_2$ million kroner var foreslaat. Majoriteten inden Stortingets budgetkomite indstillet paa en end ytterligere forhøielse paa 3 millioner kroner, saa det ialt dreiet sig om $12^1/_2$ million kroners merutgift for staten.

Det er meningen at især de laveste og lavere lønnede funktionærer skulde nyde godt av forhøielserne. De vedtatte lønsforhøielser gjælder ikke bare i krigens og de vanskelige aar, som efter al sandsynlighet vil komme bakefter ogsaa, men fremtiden i det hele. Alle inden komiteen var enige om, at for den nuværende dyrtid, hadde statens funktionærer dyrtidstillæg.

At hele denne regulering av lønningerne ogsaa har vital interesse for kvinderne, er klart nok. Der er mange kvinder ansat

i statens tjeneste. Ved universitetet, i statsskolerne, i departementerne, i telegraf-, telefon- og postvæsenet, i sykehusene og sindsykeanstalterne osv.

Overalt er deres kaar, saavidt man kan se av referaterne fra aviserne, blit forbedret, hvilket vi hilser med den største glæde og tilfredstillelse. Naturligvis er der ogsaa inden enkelte etater, især inden de lavest lønnede gjort den sedvanlige forskjel paa om arbeidet utføres av en mand eller kvinde. Ogsaa for alderstillæggenes vedkommende, om vi end har nogen grund til at tro at denne forskjel er mindre end den var i tidligere tider. Vi haaber, naar forhandlingerne i denne store og for arbeidende mennesker saa uhyre vigtige sak foreligger som et trykt dokument, at vi skal kunne komme ind paa detaljerne i lønningsreguleringen for kvindernes vedkommende.

Norsk Kvindesaksforenings fagskole

avholdt fra 9de til 13de juli sin første eksamen i den nye bygning paa Nordstrand, som foreningen har indkjøpt og latt ombygge, saa den er blit et koselig hjem for de unge piker som skal færdes derute og lære at bli dygtige husmødre.

De to første dage viste eleverne sin færdighet i *vask, strykning* og *rengjøring.*

Torsdag den 12te og fredag den 13de juli fremstillet 21 unge piker sig til eksamen i *matlagning* og *bakning.*

Det var skolens 34te kursus og et av de mindste som foreningen nogensinde har hat.

Norsk kvindesaksforenings fagskole i huslig økonomi har siden sin begyndelse altid været i høi anseelse, og naar dette kursus var saa faatallig, skyldes dette skolens flytning fra Wergelandsveien til Nordstrand og den nye skoles ombygning. Grundige reparationer maatte der til, og paa grund av de store og mange vanskeligheter der er for tiden, baade med at skaffe det nødvendige materiale og de arbeidsfolk der skal til, blev som vi tidligere har meldt i vort blad, kursets begyndelse utsat, og atter utsat. Der var ogsaa til dette kursus indmeldt det sedvanlige an-

tal elever, men flere av dem foretrak at vente til næste, saa skolen iaar begyndte med 24 istedenfor 30 elever.

Imidlertid trak det ogsaa ut med avslutning og eksamen iaar. Men de elever som fremstillet sig var gjennemgaaende flinke og allesammen klarte sine beskikkede retter paa en tildels udmerket maate. Som censorer fungerte *frøken Ansteensen*, tidligere lærerinde ved *Statens husholdningsskole paa Stabæk,* og *frøken Valborg Tveter, skolekjøkkenlærerinde ved Olaf Bergs pikeskole.*

Til næste kursus, der begynder 7de august, er der fuldt kursus indmeldt, og mere end det.

Skolens store, lyse kjøkken vækker alles beundring. Det har den mest fortryllende utsigt over Kristianiafjorden og øerne, saa vi er ræd for at om vi skulde være med at studere husholdning og lage mat i slikt et kjøkken, vilde vi av og til komme til at glemme maaten for al den deilighet vi hadde for øie. Men vi haaber de unge piker vil passe bedre paa! At de trives derute, har vi faat høre mangt og meget om. Glade, friske og muntre var de allesammen, saa det var forfriskende at se dem i arbeide!

F. M.

Amanda Sevaldsen.

Torsdag den 12te juli avgik forfatterinden *Amanda Sevaldsen* ved døden.

Hun var født i Trondhjem 1862, og efter i 1883 at ha tat lærerindeeksamen kom hun, efter et par aars virksomhet som lærerinde i Kristiansund, tilbake til sin fødeby, hvor hun underviste først ved Realskolen, senere ved folkeskolen.

I 1904 utsendte Amanda Sevaldsen sin første bok «*Gutter til hverdags*». Den gjorde megen lykke. Især blandt dem den var skrevet for, norske gutter, men ogsaa hos det voksne publikum. Livlig og i høi grad naturlig fortæller Amanda Sevaldsen om hvordan gutter er, hvad de foretar sig, og om deres mandige «æresfølelse». Selv hadde hun to sønner, saa hun har hat anledning til at studere guttelivet temmelig indgaaende, og forstod

glimrende at skildre dem. Baade hendes «Gutter til hverdags» og senere bøker er utkommet i flere oplag.

k. k.

Logihus for kvinder.

Kristiania kommune, der tidligere har faat istand et stort logihus for mænd, har nu besluttett ogsaa at bygge et saadant for enslige kvinder. Tomt er utset paa det sted i Maridalsveien, som man har besluttet at kalde *Alexander Kiellands plass.* Formandskapet har indstillet paa at tomten kjøpes, og bystyret har git sin tilslutning hertil.

Medicinske planter og deres dyrkning.

Kristina Frølich har paa J. W. Cappelens forlag utgit en bok med ovenstaaende titel.

Professor N. Wille har skrevet et forord i boken, og den er rikelig forsynt med tegninger.

Kristina Frølichs navn borger for grundighet og forstaaelse paa dette omraade. Som datter av *ingeniør Frølich* og *fru Jonine Frølich* paa Ljan, er hun vokset op i et hjem, hvor man hadde gjort indgaaende studier av medicinske planter, og hvor interessen for disses nyttiggjørelse var ofret megen tid og mange penger. Kristina Frølich har tidligere utgit: «Vildtvoksende medicinske planter» paa samme forlag. «Medicinske planter og deres dyrkning» indledes med anvisning om hvorledes *planterne* og deres enkelte dele skal indsamles, tørkes og opbevares. Likeledes hvorledes man skal forholde sig med *røtterne, frugterne* og *frøsorterne.* Derefter følger beskrivelse av hver enkelt plante, dens voksested, dyrkning, vegt, tap ved tørkning osv. Anvisningerne er greie og forstaaelige for enhver, ogsaa for dem som er ukyndig paa dette felt.

Der vokser hos os ikke saa ganske faa av de planter, som apotekerne faar hjem fra utlandet, og sikkerlig kunde her gjøres meget for at hjælpe sig selv længere end vi er vant til at gjøre.

Kristina Frølichs bok er en udmerket veiviser for dem som gjerne vil samle ind disse planter. Der er mange paa landet som

har dem like utenfor sin stuedør og lar dem gro og visne aar efter aar, eller simpelthen rykker dem op med roten og kaster dem væk, uten at tænke paa at de har sin værd som salgsvare. «Man faar dem jo hjem fra utlandet». Men dette ræsonnement er ikke holdbart. Vi maa utnytte alt hvad vi eier, og ikke foragte den mindste ting som kan gjøre landet vort selvhjulpent. Alle har en viss plikt til at være med paa det. Og desuten — hvem vet, hvordan det vil gaa i længden med at være avhængig av hvad andre lande kan forsyne os med!

Vi anbefaler *Kristina Frølichs:* «Medicinske planter og deres dyrkning» til alle som har anledning til at samle og interesse av at dyrke dem.

F. M.

„Den kinesiska muren".

De tre svenske forfatterinder, *Anna Lenah Elgstrøm, Frida Stéenhoff* og *Elin Wägner* har paa A/B Dahlberg & Co.s forlag, Stockholm, utgit en bok med denne titel. Bokens indhold er meget interessant, og angis allerede paa titelbladet: *Rosika Schwimmers kamp för rätten och hennes krig mot kriget.* En spændende roman fra først til sisst. Man læser den fra perm til perm uten et eneste øieblik at trættes eller kjedes, og det er vel uhyre sjelden at dette kan sies om bøker der har en saa bestemt opgave som denne, nemlig at stille Rosika Schwimmer i den rette belysning for offentligheten.

«Den som gaar foran i en alvorsdyst, han seirer ei, han kjæmper kun og falder.»

Om man end kan si at Rosika Schwimmer har gaat foran i en — eller rettere mangen en — alvorsdyst, at hun har kjæmpet ærlig og hæderlig for sine ideer, saa er hun dog ikke *faldt* paa en eneste en av dem. Det var mange mennesker som skulde være med at sætte hendes ideer ut i verden, som er faldt, og som er skyld i at det ser ut som om hun ogsaa er slagen.

Selv det fredeligste menneske i verden, hører Rosika Schwimmer til dem om hvis navn der altid vil være kamp. Men slik er det med de fleste store, sterkt utprægede personligheter, især med dem der som hun har et varmt bankende hjerte for alle

de elendige paa jorden. Og hvad mere er, som har mot, kraft og viljestyrke til at vaage alt for at sætte sine idéer gjennem. Altid er disse anderledes end andre menneskers, ofte blir hun derfor misforstaat og miskjendt, som oftest lykkes det hende allikevel at seire. Jeg behøver bare at henvise til hvad hun har utrettet i Ungarns kvindeverden. Læs det første og andet avsnit i «Den kinesiska muren», som er skrevet av to av de kvinder der har staat hende nær i arbeidet, *Paula Pagány* og *Vilma Glücklich,* og den som ikke tidligere har kjendt Rosika Schwimmers betydning, vil der faa vite hvem hun er. Men hun har været miskjendt og baktalt som faa. Allikevel eller kanske netop derfor — har hun venner over den hele verden, nogen faa trofaste i hvert land, nogen faa som forstaar at vurdere hendes sterke viljekraft, hendes hjertelag og hendes usvikelige troskap.

Paa en forstaaelsesfuld maate har de tre svenske forfatterinder ordnet det interessante stof de hadde at bearbeide, og vi følger Rosika Schwimmer fra hendes første delagelse i internationalt arbeide ved kvindekongressen i Berlin 1904, og er med hende i hendes over al maate aktive liv til 1915, da hun fik istand kvindekongressen i Haag, hvorom *Mia Leche* har skrevet en overordentlig sympatisk artikel, der fortsættes av *Anna Lenah Elgstrøms* berettelse om den delegation av kvinder som kongressen sendte til regjeringerne. Fru Elgstrøms hjerte banker i beundring og fin forstaaelse for den store indsats disse kvinder den gang gjorde, og hendes varme river læseren med.

Paa *Elin Wägners* part er det faldt at slynge sammen de forskjellige stadier i Rosika Schwimmers liv fra april 1915 til april 1916, til et hele. Som en tragedie er det altsammen, eller kanske snarere som et *forspil* til tragedien. For denne kommer bakefter, og naar sit maksimum i beretningen om «*den underlige konferensen*» skrevet av *Frida Stéenhoff.* Som deltager og øienvidne til alt det merkelige som *der* foregik, var fru Stéenhoff selvskreven til at fortælle om hvorledes miskjendelsen, misundelsen og vildfarelsen paa alle maater spandt sit net omkring Rosika Schwimmer, hvem hver eneste deltager skyldte tak og ære, fordi hun hadde git dem alle anledning til at faa utløst hans eller hendes længsel efter at faa utføre noget som muligens kunde

sætte en stopper for krigen. Men — som desværre ved de fleste leiligheter — findes der mennesker, som ikke glemmer sin egen i realiteten saa lille person naar det gjælder en stor sak. Og denne lille person er det vigtigere for dem at faa stillet mest mulig i forgrunden, og saa har vi før vi aner det spillet gaaende, og det hele falder sammen. Og altid er der nogen som vil være med at rive ned. At man kunde ha lyst til at ødelægge *Rosika Schwimmers* store ædle tanke, den tanke for hvilken hun hadde vundet mangemillionæren *Mr. Fords* interesse og økonomiske støtte, er saa forstaaelig, fordi vi mennesker er ikke kommet saa langt i vor egen indre utvikling, at vi helt ut kan arbeide for en andens idé. Den har saa vanskelig for at bli «aand av vor aand.»

Og materialisme, selvgodhet, egoisme og begjær er faktorer som gjør sig vældig gjældende i menneskenes sind nu i krigens tider. Vi er ikke færdige til at arbeide for en saa aandelig ting som det at skape fred paa jorden. For sandhetens skyld og for at man skal kunne bedømme *Rosika Schwimmer* retfærdig, bør man læse «Den kinesiska muren», som det oversteg hendes kræfter at komme over. Den som ikke kjender sandheten, har ikke lov til at dømme hende.

e—k.

Fra Sverige.

Landsföreningen för kvinnans politiska rösträtt.

Den svenske landskvindestemmeretsforening har sit aarsmøte i Ronneby i dagene 11te og 12te august.

Til møtet, der tegner til at bli baade interessant og storartet, er indbudt en dansk taler, *frøken Helene Berg,* der skal holde foredrag om «*Samfundenes gjenreisning efter krigen, og kvindernes part deri*», og en norsk, *frk. Fredrikke Mørck,* som efter derom uttalt ønske fra Sverige, vil gjøre rede for jurydomstolene i Norge og kvinder som medlemmer av disse.

Kvindelig ingeniør.

Sverige har faat sin første kvindelige ingeniør, idet *frøken Vera Sandberg* for en tid siden blev uteksaminert som saadan fra Chalmers Institut i Gøteborg.

Kvindemøte i Stockholm.

Vi har mottat melding fra Stockholm om at der i tilfælde av at det skulde bli mulig at faa samlet kvinder fra de forskjellige lande, saavel fra de krigførende som fra de nøitrale, vil bli holdt et kvindemøte samtidig med den socialistiske konferance i slutningen av august eller begyndelsen av september d. a.

Her vil man særlig komme til at behandle spørsmaal som «*kvindearbeidet efter krigen*», «*beskyttelse for mødre og barn*», «*kvinders indflydelse for at kunne hindre kommende tvistligheter mellem folkene,*» *menneskehetens etiske utvikling*» osv.

Ved den fjerde socialdemokratiske kvindekongres, som holdtes i Stockholm i februar d. a. blev der efter en diskussion om kvindearbeidet efter krigen, vedtat følgende resolution:

«*Like løn for like arbeide er den fordring som kvinderne bør fremsætte paa alle de arbeidsomraader, hvor de erstatter mænd. De maa forlange dette:*

1. *fordi den mest elementære retfærdighet kræver at et arbeide betales efter hvad det er værdt, og ikke efter det menneskes kjøn som utfører det,*
2. *av personlig interesse,*
3. *av solidaritetsfølelse mot andre kvinder* (fordi det altid har vist sig at lavere løn paa et enkelt hold, medfører en almindelig sænkning inden samme arbeidsgren),
4. *av pliktfølelse imot mændene,* hvis arbeidsforhold forværres ved et lavere lønsniveau for kvinder.

Den svenske socialdemokratiske landsorganisation har fundet spørsmaalet overmaade vigtig og har besluttet at oversende det til behandling ved den konferanse som til høsten skal holdes i Bern.

Barn født utenfor egteskap.

De fra svenske kvinder indsendte petitioner angaaende de barns stilling som er født utenfor egteskap, har den svenske Riksdag ikke tat hensyn til. Kvinderne hadde særskilt ønsket at loven fastslog at barn utenfor egteskap hadde ret til, som hos os, at faa arv efter sin far og hans slegt, samt at de hadde ret til at

bære sin fars navn. At faa en mere tilfredsstillende utredning av faderskapet, var ogsaa begjært av kvinderne.

Kvindetanker om krigen.

Den unge 22-aarige *dr. filos. Ilse Reicke, v. Hülsen* *), datter av Berlins folkevalgte borgermester, *forfatteren dr. Georg Reicke* og *malerinden Sabine Reicke,* gift med *forfatteren Hans v. Hülsen* som fra krigens begyndelse har kjæmpet ved fronten, har skrevet nogen interessante refleksioner over kvinders syn paa krigen som i noget forkortet form lyder:

Krigen er det punkt hvor den sisste forstaaelse, den sisste harmoni mellem mand og kvinde brister. For manden betyr krigen den høieste potensering av hans liv, den sterkeste utløsning av hans evner. For kvinden er den negering av tilværelsen, mishandling av hendes livs mening. — For kvinden er krigen ur-ondet, alle onders onde.

Krig! For manden indgrepet av et idealt livsmaal: hengivelsen til en sak, forpligtelsen mot et abstraktum, en ren aandig idé. Mandens liv, naar han drar ut i krigen, f. eks. den lille haandverker som ellers bare plugger sine sko, tar sig en kone, lever og dør — faar ved dette pludselig en objektiv betydning — det blir vigtig ikke bare for ham selv, men for verdenshistorien. Og ved siden herav subjektivt hvilken stigning i tilværelsen ved den vældige oplevelse av fællesskapet, den stolte selvfølelse i at prøve og vise alle evner: mot, klogskap, dristighet, utholdenhet og aandsnærværelse. Og over alt dette, især hos de yngre, den dæmoniske lyst ved selve eventyret, de store begivenheters rus. Og bak alt dette kanske halvt ubevisst tanken paa det søteste i mandens liv: *berømmelsen.* Krigen er for manden den sterkeste potensering av tilværelsen.

Kvinden er livets evige forsvarer paa jorden, det unge livs bærer, dets føder, dets vogter og pleier. Altid var livets beskyttelse — det være menneskers, dyrs eller planters — hendes livsindhold og livsopgave. Moren som ammer sit barn, følger denne

*) Forfatterinden har for kort tid siden paa opfordring av den tyske generalstab foretat en reise til Østfronten, den eneste kvindelige journalist som hittil har faat adgang til dette.

lov like meget som den lille jomfru som vander rosenknoppen i blomsterpotten, eller den haardhændte bondekone som sætter kyllingene sine paa den varme grue og mater dem kjærlig. Og saa kommer krigen, — og kvindens helligdom — livet — blir under dens haarde grep sanseslos, vanvittig. ødelagt, myrdet hen, lemlæstet. Myrdet for en «ide», en abstraktion som hendes menneskemoderinstinkt ikke har nogen ærbødighet for. Man kunde tilføie at omsorgen for alt som hører til livets tarv, for de livløse gjenstande, stuer og møbler, klærne og maten, altid har været kvindens arbeide, hendes nødvendige, møisommelige, men uproduktive og derfor utaknemlige arbeide, ogsaa her rammer krigen med sin sanseløse ødelæggelse av værdierne en pulsaare i kvindens liv, hændernes gjerning.

For kvinden, livets evige forsvarer, er krigen urondet, fornegtelsen, ja mer, den er voldtægt mot alle hendes livsværdier og livstanker. La os ikke her komme med den indvending at kvindens hele politiske, sociale og patriotiske holdning under denne krig skulde dementere vore paastande. Aa, nei. Men ikke kvinden som statsborger i hendes sociale ydelser skal her betragtes fra historisk synspunkt. For kvinden som indbegrep for alle tiders og folks kvinde, gjælder disse erkjendelser som fordomsfrit gror paa den psykologisk filosofiske betragtnings jordbund. Det er bemerkelsesværdig at den store, tildels sterke, og skjønne kvindelitteratur om krigen, har forbigaat denne erkjendelse av kvindens forhold til krigen. Grunden ligger vel deri, at vi for øieblikket alle er mere statsborgere end kvinder, og maa være det hvis vi ikke helt skal fortvile og fornegte viljen til livet i Schopenhauers aand. Der findes nok brushoder blandt vore kvinder av idag, som for at smykke sig med den støiende politiske heroismes pragtgevandt, helst ser kvinden for altid kneblet av statsborgeren, som f. eks. den kvinde som sa til butiksælgersken: «Idag er mit livs skjønneste dag, min søn er faldt paa slagmarken,» eller som visse andre, der høirøstet utbasunerer kravet om mange barn til fremtidige fædrelandsforsvarere. Det er en meget betænkelig forvanskelse og fordreielse av instinktet. «Hver kvinde, ogsaa den offervilligste, heltemodigste, maa i sit indre gjøre oprør mot den tanke at føde for slagmarken,» har

Gertrud Bäumer sagt. «I vor følelse er det meget som gjør oprør mot en saadan opfatning av befolkningsspørsmaalet som en mødrenes kaprustning.» Og Gertrud Bäumer kan dog ikke bebreides at være en daarlig statsborger. Nei, det er og maa være saa: for kvinden som kvinde er krigen urondet, og naar det saa kommer til stykke bestaar al vor politiske og statsborgelige gjerning dog bare i at motarbeide og ophæve ondets virkninger, idet vi forbinder de saarede, pleier de lemlæstede, trøster enkerne, hjælper de faderløse, gjenreiser de gruslagte hjem og utsaar paany markens sæd. Naar den store damsprængning er blot en kjendsgjerning, saa arbeider vi nok ogsaa med, skjønt vore spadetak er svake, men vi løfter ikke øinene fra vort altid paany overkyllede arbeide for ikke at maatte se den store herjing. —

Saalangt den unge tyske kvindelige filosof. Hendes ord vil vække gjenklang i mangen en kvindesjæl, uanset nationalitet. De burde kunne bidra en smule til en retfærdigere bedømmelse av hendes lands kvinder, burde kunne aapne øinene ialfald for de fordomsfri blandt os forat dette dogme om de tyske kvinders «krigsgalskap» er en uret mot dem hvis hjerter bløder, og hvis hænder er saa milde og moderlige. De burde kunne bære bud fra den evige ukrænkelige harmoni, som engang dannet søsterkjæden over land og ocean, og som aldrig kan briste.

C. M.

Kvinders arbeide under krigen.

Vi har fra tid til anden i vort blad bragt endel efterretninger om det arbeide som kvinder har utført under krigen. Disse beretninger har som regel været hentet fra de forskjellige landes tidsskrifter.

Denne gang ser vi os istand til at bringe en hel artikelrække om de engelske kvinders arbeide under krigen, som vi haaber vil vække læsernes interesse, da vi har mottat den direkte fra en engelsk korrespondent. Artikelserien omfatter 3 deler, og vi begynder idag med den første:

I.
Kvinderne og krigen.

Henimot slutten av krigens andet aar, uttalte en amerikaner følgende: «Hvis man kommer til London ved aftenstid, merker man krigen paa grund av de mørke gater; kommer man dit ved

daglys, fortæller de uniformerte kvinder at landet er i krig.» Det er sandt. Man blir slaat ved at opdage kvinder i uniform, mere end ved det store antal mænd i khaki som dog ikke nu fylder gaterne i saa store mængder som i krigens 6 første maaneder, mere ogsaa end av de nye regjeringsbygninger som overalt har optat græsplæner, blomsterbed og dammer i Londons parker og haver. Alle disse saker taler om de forandringer som er foraarsaket ved krigen, men det tydeligste tegn er kvinder som utfører mænds arbeide.

Kvinder i alle slags uniformer passerer en i gaterne; i sykepleierdragt saavelsom med khakihuer og store soldaterkapper, forsynet med sine felttegn. Man ser kvinder paa alle sporvogner og omnibusser, møter dem som patrouillerende politi, ser dem i tjeneste paa alle jernbanestationer, med postsækkene, og som kusker der kjører de store leverandørvogne med varer fra butikkerne. I hver eneste gate og paa hver eneste time av døgnet saavel i Londons hovedgater som i andre byer. Men det er de færreste man ser, der er hundrede tusendvis flere som ikke bærer nogen uniform, men som har git sig ikast med mænds arbeide eller med de nye arbeider som krigen har skapt, og som ikke er priviligeret hverken mænd eller kvinder, men som kvinder har tat for sin part.

Kanske vil man en dag forsøke at skrive kvindearbeidets historie under krigen, men halvparten vil nok forbli uskrevet av hvad de i disse $2^1/_2$ aar har gjort for at hjælpe og opmuntre de mænd som gik i krigen, ved at fylde deres plasser og tilfredsstille deres mange behov, likefra de første dager av august 1914, da mænd i timevis stod i gaterne og ventet paa at bli indrullert og kvinder bragte dem mat og drikke, til den dag i krigens 32te maaned da i løpet av 72 timer 8 000 kvinder hadde svaret paa regjeringens appel til dem om at gjøre tjeneste i Frankrike.

I de første maaneder under begeistringen for krigen og de heftige anstrengelser den foraarsaket, var der en følelse som var fremherskende hos den hele befolkning, og det var deres offervillighet. Landet hadde bare at forlange, og hvad der forlangtes blev ydet tifoldig. Det var denne uutømmelige offervillighet, som kom Storbritannien til hjælp i disse dager, fulde av angst,

istedenfor den fulde krigsorganisering som landet endda hadde at skape. Det var en beredvillighet til at gi og til at arbeide som var fælles baade for mænd og kvinder og inden alle klasser. Der er f. eks. historien om de respiratorer, som kom før gashjelmen, og som av kvinder paa regjeringens anmodning i faa dager blev lavet og anvendt ved det første gasangrep ved Ypres. Paa denne og paa mange andre maater hjalp kvinderne ved sit frivillige arbeide til at supplere de nye armeers behov, likesom de ogsaa senere hjalp til at utfylde behovet av de nye arbeidsskarer som ammunitionsfabrikkerne hadde bruk for.

Det er hele denne historie om alt dette freidige og ivrige arbeide for krigen, som hundreder, ja tusener av kvindelige frivillige har utført paa kontorer, i hospitaler, i marketenterier, i leiren, i ammunitionsverkstederne, som vil forbli uskrevet. Men utav denne vakre begeistring vokste der frem en mere organisert bruk av kvinders arbeide i statens direkte tjeneste, om hvilke der findes beretninger saa at en nøiagtigere historie kan meddeles. Kvinder har tjent sit land nu i krigen *indirekte* ved at frigjøre tusener av mænd fra deres civile arbeide, og *direkte* paa tre vitale omraader: nemlig i jorddyrkningsarbeidet, i fabrikation av ammunition og i hærens hospitaler rundt om i den ganske verden.

Enhver opgave over kvinders arbeide i krigen vil bli ufuldstændig om den nedtegnes. For bare at nævne ammunitionsministeriet, saa har det rekruteret kvinder i et antal av tusener hver uke. Saavel i hæren som i flaaten økes stadig antallet av tjenestgjørende kvinder. Dog hvor ufuldstændig talopgaverne end kan være, saa gir de allikevel nogen ide om i hvilken utstrækning krigen har krævet kvinders arbeide. Den har bragt *en million flere kvinder ind i industrien, fra alle klasser,* og ikke bare fra dem som før krigen utgjorde de 4 millioner lønsarbeidende kvinder. I nogen industrier er der 3 eller 4 ganger saa mange kvinder i arbeide som før krigen. I al statstjeneste: dokker, arsenaler og verksteder er der 60 ganger saamange. Hvad kvinder hadde gjort for at frigjøre mænd for militærtjeneste, indtil begyndelsen av krigens 3dje aar, kan man se av følgende tal: Fra banker og forretninger hadde de frigjort *37 000,* fra transport-

arbeide *41 000,* fra statstjeneste *117 000.* Bare i flaatens dokker arbeider nu *7 000,* hvor der før krigen var mindre end *500;* og de kvinder som staar i armeens tjeneste regnes i *10 000 vis.*

Men ingen talopgaver kan gi nogen idé om hvor forskjelligartet eller hvor ansvarsfuldt det arbeide er som kvinderne har paatat sig; heller ikke om den forandring som krigen har foraarsaket i deres liv. Den har medført større forandring for dem end for mændene. For hvis mændene bare har gjort den plikt som i alle lande og til alle tider har hvilet paa dem, har kvinderne maattet indlate sig paa mangt og meget som de ikke hadde drømt om nogensinde kunde forlanges av dem.

«Naar jeg ser tilbake,» har en kvinde skrevet, «og mindes hvordan jeg graat av fortvilelse ved tanken om at skulle tørne ut hver morgen for at tilbringe dagen paa et forretningskontor, saa kan jeg næsten ikke forstaa at jeg kunde være saa dum. Det var høist opmuntrende at se de mandlige betjentes iver for at hjælpe os og rette paa vore feiltagelser.» Den forandring har krigen brakt hundredevis av kvinder, som hverken nødvendighet eller lyst til forandring nogensinde skulde drevet ut av deres livs jevne landevei.

Bare en liste paa de forskjellige slags arbeide, hvor kvinder er ansat, fra opsyn med barnekrybber til fælding av trær og fabrikation av flyvemaskiner, vilde være et betydelig dokument. De arbeider i banker og forretninger, i hospitaler og leire, i landbruk, i gruber og i maskinverksteder, i skibsverfter, jernbaneverksteder og dokker. Meget av det er slikt som før krigen var baade mænds og kvinders arbeide, men meget er ogsaa fysisk ubehagelig og særdeles fysisk anstrengende. Indberetningerne om kvinderne i fabrikkerne taler om og om igjen om den «evne til at staa imot træthet», som kvinder har vist, «og som paa en maate kan sammenlignes med den aand som fylder mændene ved fronten.»

«Tusenvis av kvinder stræver nat og dag med arbeide, som de aldrig skulde kunne gjøre om det ikke var for et uimotstaaelig ønske om at gjøre noget for sit land.»

Og et andet sted:

«Fleres fysiske utholdenhet er over selv deres forventning, som forstaar hvad det er for en aand som besjæler dem.»

Det er ikke bare det, at kvinder har erstattet mænd i saadanne sysselsættelser, som de før var fortrolige med, ikke heller det, at de har fyldt sin plass i arbeide, som de før krigen aldrig hadde prøvet; men det at *de har delt og fremdeles deler med mændene arbeidet paa at organisere hele landet for krigen.* Kvinder likesaavel som mænd har skapt nye departementer fra en begyndelse med et par sekretærer og et par værelser i et tomt hotel. I lanbruksdepartementet, i handelsdepartementet, i ammunitionsdepartementet, i tjenestepliktkontoret, er kvindernes arbeide organisert og kontrollert av kvinder. Der er kvinder i spidsen for sanitetstjenesten ved hæren og flaaten og *Det røde Kors,* og der er engelske kvinder som leder hospitaler i alle de allierede lande.

Vi husker at det engang i krigstid var en kvinde, som førte Frankrike ut av dets dypeste nød; at det var en kvinde som regjerte i England under dets mest eventyrlige tid, da dets verdensherredømme grundedes, da alle verdens have aapnedes. Men vil man se en skildring av den engelske kvinde saa som krigen har fundet hende, skal man læse en bok som, skjønt den er skrevet under krigen, ikke nævner denne, men bare er en *fredelig* skildring av engelsk liv.

Det er billedet av *Mrs. Croft* i *Miss Austins «Persuasion.»* Hun hadde været paa alle verdens have sammen med sin mand admiralen, og var likesaa godt istand til at kommandere en fregat som han. Hun hadde en kraft, en likefremhet, en uforfærdethet som gav hende personlig magt . . . . . . Hendes væsen var aapent, venlig, bestemt som det pleier at være hos en, som ikke har nogen mistillid til sig selv, ikke nogen tvil om hvad hun skal gjøre.

Det er en autentisk skildring av en moderne englænderinde, flink i fare, snarraadig i vanskelige forhold, som i denne krig har arbeidet med iver og beslutsomhet hjemme, hverken ræd for nyt arbeide eller for stort ansvar, og som findes i hospitalerne ved alle de allieredes fronter. Hun arbeider i Frankrike, i Italien, i Rusland, i Serbien, i Montenegro, i Rumænien. Til alle disse lande er kjække englænderinder reist. Nogen av dem bærer allerede de dekorationer som gis soldaterne for tapperhet i felt. Nogen av dem vender aldrig tilbake. *R. K.*

Dr. Elsie Inglis hospitaler.

Vi har tidligere omtalt dr. Inglis's arbeide for de syke og saarede i felt. Fornylig har en kanadisk dame, *Miss Walker,* sendt dr. Inglis en gave paa 600 £, som skal anvendes til utrustning av en ambulanse der skal sættes i arbeide snarest mulig. *Miss Walker* har desuten lovet i 1 aar at bestride alle omkostninger ved den.

En av dr. Inglis's hospitaler har netop etablert sig i nærheten av Galatz hvor der raser en epidemisk tyfus og typhoid feber.

Kvinderne og krigen i Italien.

Italienske kvinder har for nylig hat en meget interessant kongres i Romagna. Socialdemokraten *Signora Argentina Altobelli* talte om krigens problemer. I sit foredrag advarte hun kvinderne mot den fare som muligens kunde true dem, om de ikke selv passet paa, nemlig at bli tilsidesat og glemt ved fredsslutningen. Hun ansaa løsningen av følgende tre problemer for at være de vigtigste, nemlig:

1. *Det økonomiske,* idet tid og løn for et arbeide maa bestemmes av baade kvinder og mænd, som arbeider og kjæmper sammen.
2. *Det sociale og politiske,* som bare kan løses gjennem stemmeretten der maa utøves av alle arbeidere og skatteydere, uanset kjøn.
3. *Det moralske* problem, løst gjennem opdragelse og reformer.

Om disse sisste spørsmaal uttalte *Signora Altobelli* at det var nødvendig for den rette løsning at man arbeidet sammen i kjærlighet og broderskap. I en resolution som vedtokes til regjeringen, hævdedes bl. a. at kvinderne i kraft av sit arbeide under krigen hadde erhvervet sig ret til de samme civile, politiske og økonomiske privilegier som mænd.

„Nylænde"s kontor

holdes lukket i ferierne fra 1ste august til 1ste september. Al post adresseres til Fremtidshjemmets Hus, Parkveien 62 B¹, Kristiania.

***Alle „Nylændes" venner maa** gjøre sine indkjøp hos vore annoncerende.*

Nylænde

Tidsskrift for Kvindernes Sak
Utgit av Norsk Kvindesaksforening

Redaktør: Fredrikke Mørck

31. aarg.	KRISTIANIA, 15. AUGUST 1917	Nr. 16

Prisreguleringsraadet.

I statsraad hos kongen den 21de juli blev fattet bestemmelse om at provianteringsdepartementet skulde ha bemyndigelse til i henhold til lov av 6te juli iaar om regulering av varepriserne, at utfærdige forskrifter for producenter og handlende angaaende salget av *fødevarer, kul, koks, ved, torv, mineralske oljer, fôrstoffer og andre varer,* samt angaaende den fortjeneste som sælgere og mellemmænd kan beregne sig. Til at bistaa departementet under behandlingen av disse saker er nedsat et «*Statens prisreguleringsraad*» *paa 5 medlemmer.* Provianteringsdepartementet bemyndiges til at utfærdige nærmere forskrifter for raadets arbeide.

Til medlemmer av dette raad er opnævnt *borgermester Gurstad, Drammen,* som formand, *grosserer Hartvig Johannson, fru Karen Grude Koht, godseier R. Mortensen* og *redaktør Torgeir Vraa.*

Vi kvinder har al grund til at ønske os tillykke med den kvinde som er opnævnt. *Fru Karen Grude Kohts navn er landskjendt.* Og alle vi kvinder forstaar at vurdere hendes klokskap, klare indsigt og store dygtighet. Saa naar vi bare skal ha én kvinde, kunde vel neppe valget været heldigere og mere tilfredsstillende.

Men hadde det ikke været rimelig at vi hadde faat 2 kvinder ind i dette raad? En dygtig husmor til ved siden av fru Koht? To kvinder som gjensidig kunde raadføre sig med hverandre. Det er saa underlig med det. Kommer der dissens i en

komité eller et raad, saa gaar det som oftest saa, hvor mænd er i majoritet, at de rotter sig sammen, og den ene kvinde staar der alene med sin mening og kan ingen vei komme. Her gjælder det en sak som angaar kvinder — husmødre — og ogsaa andre kvinder — paa det allernærmeste, saa det forekommer os at det hadde været paa sin plass her at kræve ialfald 2 kvinder opnævnt.

Vor store landsorganisation, *Norske kvinders nationalraad,* burde ha hat sin opmerksomhet henvendt itide paa denne sak, saa kanske vi hadde faat én kvinde til ind. Eller kanske har den forsøkt? Vi har ialfald intet hørt derom. Imidlertid som sagt, glæder vi os over *fru Grude Koht,* og vi ønsker prisreguleringsraadet tillykke med hende og sit arbeide idetheletat.

Regine Normann.

Uagtet vi er ute adskillig post festum, ber «Nylænde» allikevel ogsaa om at faa være med og hilse *Regine Normann* tillykke med hendes 50 aar.

Vort 1ste augusthefte var allerede gaat i pressen da vi fik høre at hun *den 29de juli* feiret sin fødselsdag.

Vi studset da vi fik høre om de 50 aar. For uagtet det dystre og mørke som *Regine Normann* fortrinsvis skildrer i sine bøker, vidner om en moden aand, er der altid friskhet og megen ungdommelighet over dem. Kanske det er hendes fortællemaate som der er saan fart i, at vi, som ikke kjender hende personlig, har tænkt os hende som en langt yngre person. Ikke saa at forstaa, at vi synes 50 aar er nogen alder at tale om i vore dager. De fleste er vel egentlig endda unge i den alder nu. — Det kommer først og fremst an paa ens sind og ikke aarene der tælles. Og vi forstaar at *Regine Normann* maa være i besiddelse av det aapne og friske sind som vi finder hos den yngste ungdom. Ellers kunde hun ikke gi os Nordlands natur i saa maleriske og vidunderlig stemningsfyldte billeder som dem vi har faat. Hendes varme bankende hjerte er bak dem alle. Og bak alt hvad hun ogsaa har skrevet, som ikke netop hører hjemme deroppe.

Vi sender *Regine Normann* vore besste lykønskninger og vor tak, fordi hun er den hun er: *en utpræget kvindelig personlighet,* som paa en glimrende maate har hævdet vor anseelse, og derved bidradd til at skape respekt for kvinders arbeide og kvindelig forfatterskap.

«Nylænde»s redaktion.

Frøken Sara Christies pikeskole

som har bestaat i vel 20 aar, sluttet forleden sin virksomhet.

De mange kuld som hvert aar med særdeles gode eksamensresultater har forlatt skolen, vidner tilfulde om det arbeide i kjærlighet, forstaaelse og aldrig svigtende interesse for skolegjerningen og for de enkelte elevers ve og vel, som her er utført.

Da frøken *Thora Storms* skole sluttet i begyndelsen av 90-aarene, fortsatte skolen et par aar under en av lærerne, kand. teol. *Hagens* ledelse med flere av de ældre lærerinder: Avdøde frøken *Sophie Bruenech,* frøkenerne *Sara Christie, Astfrid Storm, Ragna Johanssen* — navne som har god klang og vil nævnes med respekt og taknemlighet i Trondhjems private skoles historie. — Med de samme lærerkræfter overtok saa frøken Christie skolen og flyttet fra det gamle lokale, Kjøbmandsgaten 36 (nu Janssens gaard) til det nuværende lokale.

Trondhjem har i alle disse aar hat et godt navn for sine private pikeskoler; det har været et præ for elevene at ha gaat ut fra dem. Saa meget beklageligere er det at trønderne selv ikke før nu har forstaat at for at beholde en slik skole maa der ofres en smule pekuniært. Som bekjendt har vore norske privatskoler ikke den mindste økonomiske støtte, hverken til skolens drift eller til pensioneren av lærerpersonalet, der saaledes, som rimelig er, ved given anledning søker sig til de offentlige skoler. Det er derfor ikke en pengespekulation, en forretning, at holde privatskole. Vi mener derfor, at naar frøken *Christie* i disse mange aar, trods alt, har opretholdt sin skole med sine fortrinlige lærerkræfter og med de smukke resultater, da er det fordi kjærlighet til gjerningen har drevet verket; da er det fordi hun «har skuet idealet bak sit virke».

Vi føler os forvisset om at forældre og elever vil se tilbake paa frøken Christies intense og intelligente arbeide ikke bare med beklagelse over hvad de taper ved at skolen nedlægges, men også med dyp taknemlighet for hvad de i de mange aar har vundet.

Th. St.

*

Frøken Christie kommer til at føre sin øverste klasse frem til middelskoleeksamen næste aar.

Klevstuen.

Sommerhjem for privatlærerinder.

Paa den naturskjønne Sjurøen — knapt et kvarters reise fra Kristiania — ligger *Klevstuen*, sommerhjem for privatlærerinder. *Klevstuen* — en stilfuld bygget villa — var en gave fra *hr. konsul Neufeldt* i 1911, og blev bestemt til sommeropholdssted for ubemidlede privatlærerinder. Den vakre villa — omgit av høie furutrær — har en herlig beliggenhet paa høiden — med vid utsigt over fjorden. Indendørs er der overordentlig hyggelig. Man faar straks en hjemlig følelse, mottat som man blir av den elskværdige bestyrerinde.

Hjemmet er aapent fra 15de mai til 15de september. Der er plass for 8 damer av gangen. Og mange er de som har kunnet glæde sig i dette gode hjem i den idylliske natur — og som er blit styrket av de friske sjøbad. Ikke av mindst betydning er den moderate pris: *kr. 40 pr. mnd.*, som selv i denne dyrtid er den samme! Ja, der er endog halve og hele friplasser. Alle, som har hat den lykke at kunne tilbringe en sommermaaned her, er nok enige i at være taknemlig for dette vakre sommerhjem og i tak til dem som har vist det sin varme interesse: *fru oberstløitnant Berg, fru bureauchef Berentzen* og det hele styre. Ved personlig arbeide og ved økonomisk støtte har de hjulpet og glædet mange privatlærerinder med et godt og styrkende sommerophold.

T.

Kommunevalgene 1916.

Vi er gjort opmerksom paa at der i vor beretning om kommunevalgene er en feilagtig opgave for *Trondhjems* vedkommende.

Der er nemlig ikke, som av os opgit, valgt 7, men 8 kvinder. Derved forhøies antallet av samtlige kvindelige bystyremedlemmer til *155, Trondhjem* rykker op i gruppen mellem $^1/_8$ og $^1/_9$, og den uteglemte repræsentant, som tilhører venstrepartiet, forøker antallet av venstrekvinder, saa der blir ialt 27.

Om denne, *doktor Ingeborg Aas,* skriver vor hjemmelsmand, at hun blev valgt med *de fleste stemmer,* uten at være kumuleret, hvilket vi glæder os over at ha faat anledning til med det samme at meddele vore læsere. *Red.*

Kristiania kommunale kvindelige skrædderskole.

Skrædderskolen begyndte sit første skoleaar 22de august 1916 med 1ste klasse.

Skolen er oprettet av Kristiania skolestyre, og dens plan er godkjendt av Kirke- og Undervisningsdeparementet. Den har bidrag fra stat og kommune, og undervisningen er fri for elevene.

Ret til at bli optat i skrædderskolen har unge piker som har gjennemgaat Kristiania kommunale fortsættelsesskoles undervisning i haandarbeide, og de som ved en optagelsesprøve godtgjør at de har en tilsvarende utdannelse i faget.

Undervisningen omfatter bluser, kjoler (dagligkjoler og selskapskjoler) og barnedragter. Undervisning i tegning faar elevene i Statens Haandverks- og Kunstindustriskole. Den daglige undervisningstid i Skrædderskolen er 6—8 timer, nemlig søm om formiddagen, og om aftenen tegning, frihaandstegning og konstruktionstegning, senere farvelægging.

Den første maaned arbeider elevene til sig selv, siden arbeides pr. stykke. Skolen mottar bestillinger og har allerede en stor kundekreds. Elevene faar en bestemt procent av sylønnen. Til støtte i skoleaaret har enkelte elever hat bidrag av Katschers legat.

Eleven skal efter avsluttet aarskursus kunne fylde sin plass i en systue som lærling og derefter avlægge svendeprøve i faget, og siden ifølge bestemmelserne i haandsverkslovens § 3 opnaa næringsbrev paa haandverk (haandverksbrev).

Avgangsprøve er avholdt i sidste halvdel av juni. Hver elev har fremlagt sit prøvestykke, nemlig en kjole som vedkommende selv har klippet og sydd.

Ved bestemmelsen av de utførte arbeider lægges særlig vegt paa at arbeidet er korrekt og smukt utført, likesom der specielt tas hensyn til den tid eleven har anvendt til at utføre arbeidet.

Som tilsynsmænd for Skrædderskolen er av Skolestyret opnævnt: *Frk. Gina Andersen Moen* og *fru Christine Larsen,* formand i Systuchefernes forening.

Frk. Laura Knudsen er skolens faglærerinde.

Hver maaned har de færdige arbeider været utstillet i Skrædderskolens lokale, Ila skole. Og der har hver gang været en sterk tilgang av besøkende, som har fulgt dens arbeide med stor interesse.

Fredag 29de juni mottok elevene skolens vidnesbyrd.

Fra august av gaar de over i systue som lærlinger, og fortsætter da videre i tegning ved Statens Haandverks- og Kunstindustriskole.

Kristiania i juni 1917*). *Anna Rogstad.*
Skolebestyrer.

— E. S. Det nye skoleaar begynder 22de august.

En kvinde som minister.

I «Tidens Tegn» berettes at et telegram fra Petrograd har meddelt at *grevinde Panino* skal efterfølge *Chakovski* som *minister for offentlig forsorg. Grevinde Panino* vil i tilfælde bli den første kvinde som har sæte som minister i et lands regjering. Hittil har hun fungert som departementschef i det samme ministerium, et embede som hun har røktet med stor dygtighet.

Det gaar overordentlig hurtig i Rusland. Norske kvinder har hat politisk stemmeret i 10 aar nu. Og endda ingen kvinde i Stortinget! End sige i kongens raad!

*) Har utstaat av mangel paa plass.

„Folkefred".

Et lysende ord i disse mørke tider! Et ord som gir forhaabninger om en fremtid, der imøtesees med længsel av alle mennesker og gir løfter om tider som man ikke er istand til at sætte sig ind i hvordan vil bli! Dette ord har *Norges fredsforening* valgt som navn paa sit maanedsskrift. Og som devise er der sat: *Verdensdomstol. Fredsforbund,* samt fredsforeningens formaal: *mot krig og militarisme, for internationalt retsvern. «Folkefred»* redigeres av sekretæren, *advokat Carl Bonnevie* og utkom med sit første hefte i juli d. a. Vi har manglet plass for tidligere at kunne anmelde det. Bladet har sikret sig en række av vore besste penne, saavel inden fredsforeningens medlemmer som utenfor denne.

1ste nummer indledes med en artikel: «Vil du fred, saa forbered dig paa krig», hvori *B. H.* paaviser hvor falsk dette ordsprog er; desuten skriver B. H., der oplyser om at han — *skibsreder Bernhard Hanssen,* formand i Norges fredsforening — som regel vil skrive under dette merke, — en artikel om organisation, og generalsekretær *Chr. L. Lange* har en artikel: *Stillingen nu og vor plikt.* Ellers indeholder bladet alt aktuelt angaanede fred.

Bladet har sin store opgave: *at sprede fredstanken* blandt Norges folk. En bedre sak kan man ikke støtte i vore tider. For før denne tanke er vokset sig ind i menneskenes sind, saa de virkelig *forstaar* og vil arbeide alle som en for folkefred, fred mellem folkene, før kommer der ingen varig fred paa jorden. Alle tegn tyder paa at vi staar indenfor en ny tid, en tid hvor *folket* skal faa ret til at bestemme om det vil krig eller fred, en tid hvori mænd og kvinder i fællesskap skal raade nationernes skjæbne, hvor mandens styrke ikke skal være den som bestemmer, men hvor kvindernes kjærlighet skal lægge sin dæmper paa lysten til det som er haardt, og vondt og brutalt.

Alle kvinder bør være med i arbeidet for fred, være medlemmer av *Norges fredsforening. «Folkefred»* er medlemsblad, saa det faar man sig frit tilsendt, naar medlemskontingent *kr. 2.00* er betalt. Indmeldelser sker til *sekretæren, Carl Bonnevie,* Justitsbygningen, Kristiania, eller til *skibsreder Bernhard Hanssen,* Kristiania. *F. M.*

Bøker.

Anton Aure: Kvinnor i den nynorske bokheimen.

Skien 1916. Eige forlag.

Forfatteren kalder sin bok «Stutte livsskildringar», og meddeler i fortalen at de er bare bruddstykker av et større arbeide om alle «de nynorske bokmennerne».

Vi er for vor del forfatteren svært taknemlig for hans bok. Den er i al sin korthet overmaade oversigtlig. Vi møter gamle bekjendte som vor kjære *Aasta Hansteen, Bolette C. Pavels Larsen, Hulda Garborg, Marta Steinsvik, Karen Grude Koht,* og *Jenny Arnesen,* «Nylænde»s mangeaarige ven, navne som ikke bare er landskjendte, men flere av dem har ogsaa god klang utenfor Norges grænser. Og vi stifter bekjendtskap med nye, ialfald for os ukjendte personligheter, som vi er glad ved at lære at kjende gjennem den sympatiske og fine forstaaelse hvormed forfatteren har tegnet dem.

Petra Kvisli, Ragna Ryther er de to nye bekjendtskaper vi har gjort, og vi har faat interesse for dem begge, baade for den ferme og staute *Petra Kvisli,* som finder saa liten tid til at skrive bøker, fordi hun skal «vera kjerring paa ein gard og hev fleire barn», og derfor «tykjer det er leidt at hun skal ha gjeve ut desse faae bøkerne, naar det ikkje vert noko meir», og «den unge sympatiske trønderjenta» som kom med i boken mot «hennar gode vilje». Men Anton Aure finder at *Ragna Ryther* bør være med fordi hun kan skrive «*verkelige dikt*». Hun er indforlivet i naturen, diktet vers allerede som ganske ung, mens hun om vinterkveldene sat og melket i fjøset, eller naar hun om sommeren var ute og gjætet. Gjennem de fleste gaar der en religiøs tone —. Det er glædelig at man faar gode biografier ogsaa av de nynorske forfatterinder, og man har dobbelt grund til at glæde sig, naar de er skrevet med forstaaelse og sikker takt.

Vi anbefaler Anton Aures «*Kvinnor i den nynorske bokheimen*» paa det aller besste for alle som har interesse for litteraturen og dens bærere, og det har vel størsteparten av det norske folk.

F. M.

Norsk Kvindesaksforenings fagskole paa Nordstrand.

Posten som bestyrerinde av kvindesaksforeningens fagskole er for kommende kursus overtat av *frøken B. Ansteensen*, tidligere lærerinde ved Statens lærerindeskole paa Stabæk. Frøken Ansteensen har ogsaa i en tid arbeidet ved en af de danske husmorskoler.

Som første kjøkkenlærerinde er ansat *frøken Johanne Wille*, skolens tidligere elev, og senere uteksaminert ved Dystingbo lærerindekursus og som siden har været ansat som kjøkkenlærerinde hos *fru Rachlew*.

Frøken Marie Fraas indehar fremdeles bake- og sylteundervisningen, og *frøken Anne Halfstad* har søm og stuepikeundervisningen.

Skolen begynder med fuldt kursus *7de august*.

Det lysner i Ungarn.

Fra sekretæren i Den ungarske landskvindestemmeretsforening er der utsendt følgende meddelelse, som det er os en glæde efter anmodning at indta i vort blad. Skrivelsen er stilet til *Den* internationale Kvindestemmerets Alliances præsident og de stemmeretsforeninger, som er led av alliancen. Den lyder i oversættelse:

Det er os en stor glæde at kunne meddele stemmeretsalliancens præsident og alle landes kvindestemmeretsforeninger følgende resultater av vort arbeide for kvindestemmeretten:

Den nye ungarske regjering, hvis fornemste opgave det er at gjennemføre en lov for demokratisk stemmeret, har ogsaa optat paa sit program virkeliggjørelsen av stemmeret for kvinder. Fortjenesten for denne beslutning tilkommer hovedsakelig «*Almindelig Stemmerets Unionen* — et forbund bestaaende av politiske partier og organer, der kræver demokratisk stemmeret — som satte ind to ministre i den nye regjering. Unionen har vedtat kravet paa stemmeret for kvinder. Unionens præsident, *grev Michael Károlyi,* hadde faat i opdrag av regjeringen offentlig at meddele denne kjendsgjerning ved et møte som holdtes av vor stemmeretsforening i juni. Vi vil fremhæve at saavel han som de andre talere, alle aktive politikere, paa møtet uttrykte som sin

overbevisning, at kvindernes politiske frigjørelse er absolut nødvendig, især hvis man vil tænke paa at opnaa varig fred (permanent peace).

Grev Kàrolyi erklærte endvidere, i en stor tale han holdt i Riksdagen den 22de juni, at han bare kan støtte en regjering som vil løse dette spørsmaal, for *han ser i kvindernes politiske frigjørelse den sikreste støtte og besste opretholder for den varige fred, som vi ønsker at realisere efter krigen.*

Alle disse begivenheter er øiensynlig resultatet av den propaganda vi har gjort for freden i forbindelse med vort arbeide for stemmeretten, og dersom man kan bruke dette ord nu i disse saa haabløst sørgelige tider, saa sier vi at vi er *glade* over at høre vore politikere erklære at kvinders politiske medarbeide er uundværlig for løsningen av menneskehetens mest paatrængende livsspørsmaal. Det er vort inderlige ønske, at kvinder ut fra dette syn maa faa borgerrettigheter overalt, og at de der hvor de allerede er i besiddelse av disse, maa utøve dem med slik energi og begeistring at de fuldbyrder de forventninger som knyttet sig til deres kamp for stemmeretten.

Budapest 13de juli 1917. *Sekretæren.*

Krigens følger.

Kommer hele Europa til at sulte næste aar?

Fra *«Nordisk Tidende»*, den norske avis, som siden 1891 er utkommet i Brooklyn, Amerika, har vi tat efterfølgende artikel, som vi gjengir i sin helhet, da den har i høi grad almeninteresse:

Selv om verdenskrigen, hvad man maa haabe, slutter i løpet av sommeren, vil fredsslutningen ikke bety, at dermed er al nød forbi. Der er kommet grundig uorden i verdensmaskineriet, den mandlige arbeidskraft har længe været tat bort fra fredens arbeide, landbruket er i forfald i det meste av Europa, og baade fra Nord- og Sydamerika er der indløpet daarlige efterretninger om utsigterne for den kommende høst. Meget tyder paa, at 1918 vil bli et krigsaar uten like, et aar, hvor sulten vil herje store dele av verden.

Uheld paa uheld er støtt til. Høsten 1916 var knap over hele verden, og utsigterne for veredenshøsten 1917 er ikke gode, bl. a.

som følge av den kolde vinter. Da den nordamerikanske regjering for tre uker siden offentliggjorde resultatet av en undersøkelse angaaende vinterhveten, sprang hvetepriserne i Chicago og New York panikagtig i veiret. Det har ogsaa været præsident Wilsons hensigt at utnævne en levnetsmiddelkontrollør, en slags ernærings-diktator. Samtidig er der kommet foruroligende efterretninger fra Sydamerika. Argentina har utstedt et utførselsforbud for korn, foreløbig kun for i ro og mag at foreta en optælling, men muligheten er der altsaa for at ogsaa adgangen til dette kornkammer som før var saa rikt, skal bli stoppet.

Hvad har da Europa at falde tilbake paa, hvis det skulde gaa ind i en fjerde krigsvinter efter en høst, der sikkert for alle de krigførendes vedkommende vil bli den ringeste av alle under krigen som følge av de tre faktorers samvirken: Mangelen paa arbeidskraft, mangelen paa trækdyr, manglen paa gjødning? Europa maa da regne paa Indien og Australien. Disse to store lande kunde maaske sætte sin eksport betydelig op. Men da møter vi et andet spørsmaal: tonnagen. Reisen fra Australien til Europa er over dobbelt saa lang som reisen fra Amerika. Den fordoblede avstand lægger i dobbelt saa lang tid beslag paa skibene, fordobler altsaa i virkeligheten tonnagenøden, samtidig som u-baatkrigen, hvis den fortsættes, paa sin side stadig formindsker antallet av skibe. Under saadanne omstændigheter er det ikke godt at vite, hvorledes det skulde kunne undgaaes, at hele Europa og store strækninger av den øvrige verden kommer til at sulte.

Det er sultens skræmmebillede, der nu har dukket op som krigens uundgaaelige følgesvend, ikke blot for centralmagterne, men ogsaa for de allierte og for de nøitrale. Fra alle kanter av Europa meldes allerede nu om uroligheter, der er fremkaldt av ernæringsvanskeligheter. Stanser ikke denne krig snart, vil det ulykkelige Europa opleve en hungersnød av en utstrækning, der er uten sidestykke i verdenshistorien.

Præsident Wilson og kvindestemmeretten.

De forenede Staters præsident har atter erklæret sig *velvillig stemt likeoverfor lovforslaget om stemmeret for kvinder.*

Mr. Wilson har opfordret Kamrets formand til at nedsætte en komité, der skal behandle saken og fremkomme med en utredning. Lovforslaget skal forelægges *Kongressen til høsten.*

Californiens repræsentant paa Kongressen, *Mr. Rafder,* har ogsaa indsendt et andragende om politisk stemmeret for kvinder. Dette er støttet av flere repræsentanter. En komité av samme art som den præsident Wilson har foreslaat, findes allerede i Senatet.

Kvinders arbeide under krigen.

II.

Farefuld sanitetstjeneste.

De første augustdager 1914 var vidne til den samme iver hos kvinder som hos mænd til at flokkes under fanerne, og saavel av kvinder som av mænd, var der flere beredt til at tjene og til at dra avsted til Flanderen og Frankrike end regjeringen kunde bruke. Til krigsbureauet blev der bare i de første par uker indsendt tilbud fra 6000 kvinder om at gjøre sanitetstjeneste.

Man maa huske paa, at de gav sig frivillig hen til de tilfældigheter, farer og anstrengelser som ikke stod langt tilbake fra hvad mændene maatte døie i rækkerne. Nu i det tredje krigsaar, er der kvinder som pleiersker i Stor-Britanniens militærhospitaler, i de stationære hospitaler i Frankrike, i ambulancetrænene og paa hospitalsskibene, og der er sykepleiersker i arbeide i barakkerne bak linjerne, det vil si: de utfører sit arbeide i en kort distanse fra frontlinjen, skyttergravene og indenfor rækkevidden av de fiendtlige kanoner. Hvilke farer de er utsat for, vil følgende historie fra et ambulancehospital i Ypres Salient i 1915 vise. Det var en ambulance, bestaaende av store telte, opreist i en kløvereng og malet over med samme farver som jorden og trærne har, for at sikre dem mot at de tyske aeroplaner, som dengang var meget mere virksomme end nu, skulde opdage dem.

En av de tjenetsgjørende sanitetssøstre har senere fortalt, at obersten til sine tider pleiet at være bekymret fordi sykepleierskerne befandt sig saa like op i slaglinjen, da tyskerne hver anden eller tredje dag bombarderte P. — «Teltene var ved jern-

banelinjen like utenfor byen. Hvislingen av granaterne var til sine tider forfærdelig, især om natten. De faldt undertiden ned paa jernbanelinjen like ved siden av os, paa en mark paa den anden side av os, eller rundt omkring os, hvilket altsammen gav os en slags ubehagelig fornemmelse. Men værre end granaterne var bombarderingen fra Tauberne. De utsypdde nu og da gasbomber. Obersten insisterte paa at vi allesammen skulde ha vor gashjelm med os — og vi maatte bære den i et baand om livet. En morgen viste der sig 9 Tauber som sendte en regn av bomber over hele vort «sykehus». Det var nogen skrækkelige timer. En mand blev dræpt, og nogen blev saaret. En bombe faldt ned ganske nær det sted hvor jeg stod. En eller anden ropte: «Læg dig flat ned!» men mine ben negtet at adlyde. Jeg antar det maatte skrive sig fra frygt. Man fortalte mig senere at mudderet frelste mig. Vore aeroplaner jaget Tauberne væk.«

Slik var et ambulance-hospital ved Ypres Salient i 1915. Det var efter 8 maaneders tjeneste i slikt et hospitaltelt, utsat for granater og pludselige angrep av Tauber, at den samme sykepleierske skrev: «Jeg føler mig ganske nedslaat ved at være forflyttet til et virkelig hospitalshus igjen, for arbeidet i et ambulerende hospital synes mig at være det jeg er reist ut for at gjøre».

Saadanne farer er der fremdeles ved den skyttergravskrig som føres i vore dager. Men i de første uker av krigen deltok kvinder likt med mænd i farerne ved de voldsomme angrep og det forfærdelige tilbaketog. Likesaa fort som tyskerne skred frem, var der britiske sykepleiersker i Brüssel allerede før deres ankomst, og de forblev der da den belgiske hær hadde trukket sig tilbake til Antwerpen, da de franske og britiske armeer drog sig tilbake til Marne, da post- og telegrafforbindelsen fra Brüssel var brutt, og de brever og budskaper som kom fra dem til England, blev bragt til Ostende av bønder.

Disse brever som de britiske kvinder skrev, aander av den samme sindslikevegt midt under de frygtelige forholde som vi kjender fra mange av de brever de britiske soldater har sendt hjem. Uagtet det stod dem alle frit for at gaa sin vei, bad bare to av sykepleierskerne i Brüssel om at faa forlate sin tjeneste, da det rygtedes at tyskerne vilde rykke ind i byen. Resten for-

blev paa sin post for at møte hvad der end vilde ske. En av disse blev sendt til Tirlemont, det velkjendte navn fra krigens første akter, og blev senere forvist til Tyskland forat hun med modig indiskretion kunde fortælle den tyske kommandant hvad man tænkte om ham. En anden som hørte om hendes skjæbne, begav sig avsted forat hjælpe hende. Hun hadde at vandre 25 mil*) tilfods eller kjøre i en poteteskjærre, men hun kom ikke langt paa vei, før hun naadde ildlinjen, var nær ved at bli skutt og nødt til at vende om igjen.

Senerehen blev denne samme sykepleierske sendt til *Charleroi*. Det var i de dager da den tyske hær var mest tilbøielig til at gjøre seirrike erobringer. Der var bare 3 pleiersker til 70 svært saarede som befandt sig i et hospital, hvor der ikke var lagt ind vand, ikke fandtes det nødvendige bohave og knapt nogen lakener. I begyndelsen var de nær ved at dø av sult. »Der fandtes til at begynde med hverken brød, smør eller kjøtt, næsten ikke nogen melk, bare saavidt til dem, som led værst. I de første par dager fandtes der ikke noget for nogen, uten øl, poteter og purreløk». Som et eksempel paa den aand som besjælet kvinderne i de vanskelige forhold de arbeidet under, skal vi citere følgende av et brev fra en av dem: «Jeg synes vi er nogen svært lykkelige mennesker som har faat lov til at hjælpe alle gjennem disse forfærdelige dager i Charleroi. Næsten alt er brændt ned og plyndret, mens man skjøt paa den civile befolkning og foretok andre skjændselsgjerninger, som jeg ikke kan fortælle dig i dette brev.» Og saa fortsætter hun: «*Nogen av sykepleierskerne er svært skuffet over at de ikke mere har nogen at pleie, men det var ikke vor skyld*». Videre sier hun: «Folk er saa taknemlige. Jeg er saa glad fordi vi reiste herned».

Slik var disse kvinders praktiske sans altid i likevegt. Der findes bare et klagende ord i brevet, et godt engelsk uttryk for en klage! For at forebygge risikoen av at der blev fyret paa tropperne, skulde efter tyskernes ordre alle skodder efterlates aapne og alle vinduer holdes lukket, saaledes at alle sykepleierskerne i den svære sommervarme maatte sove i lukkede rum. Mens britiske kvinder var faldt i tyskernes hænder og arbeidet

*) En engelsk mil = 1/8 norsk.

under slike forholde i Brüssel og Charleroi, var andre, læger, sykepleiersker og ordonanser med den belgiske armee i Antwerpen, hvor de gjennemgik hele beleiringen. «De bar de saarede gjennem gaterne hvor granater exploderte rundt omkring dem. De flyttet de alvorlig saarede og døende i sikkerhet. De holdt tilbake de sindssyke og beroliget de skrækslagne. I en kjelder avvæbnet sykepleierskerne en mandlig læge som var blit vanvittig, og som truet med at skyte de saarede».

Det var ikke bare under den første store retræt gjennem Belgien og Frankrike at britiske kvinder blev indviklet i krigens mange farer. Der fandtes britiske kvinder i serbernes forfærdelige retræt som foregik uten ly og med litet mat, tvers over snefjeldene ind i Montenegro; og der var britiske kvinder som gjennemgik bombardementet av *Lodz* i begyndelsen av 1915, med en flygtende ambulancekolonne som reiste frem og tilbake ved fronten i et tog, ganske «oprevet og bulket av shrapnellerne», som forlot Lodz, like før tyskerne kom ind i byen; britiske kvinder arbeidet en hel maaned uten at ha tid til at klæ sig av mens de sov, og om alt dette skrev de: «Vi er de eneste engelske ved fronten, saa vi synes vi i sandhet er lykkelige».

En dag vil der bli mange historier at fortælle om alt det de britiske kvinder i snart 3 krigsaar har set, gjort og lidt ved de alliertes fire hjørner. Og mens disse tapre kvinder som i de første maaneder av krigen saa hurtig besvarte kaldelsen til krigen og begav sig avsted midt ind i farerne likesaa fort som nogen mand, som arbeidet midt i slike scener som dem der foregik i Brüssel, Antwerpen og Charleroi, var der tusenvis av andre kvinder i Storbritannien, som ofret sig for den samme tjeneste.

Det var ikke bare i mændenes række ved rekrutstationerne og i de overfyldte leire at *Storbritannien* viste sit krigsmot.

R. K.

Indskrænkning i bruken av paraplyer.

Historien beretter at da paraplyer først var blit en handelsvare, var det hovedsakelig kvinder som brukte dem. Mænd derimot var altid utsat for satire og vittighet naar de bevæbnet sig med dette moderne fredelige substitut for den mere krigerske

spadserstok, der engang i tiden hadde avløst sverdet. Allikevel er det overraskende at høre at paraplyer litt efter litt gaar av bruk i *De forenede Stater*. Dersom den nuværende avtagen i paraplyfabrikationen fortsætter, vil de med tiden ophøre at bli laget i det hele tat.

Regnfrakker med hætter indtar mere og mere paraplyens plass da de yder en langt større beskyttelse. En paraply er en i besste tilfælde kjedelig ting, den virker som en veirhane ved det mindste vindstøt. Den er tung at bære, hvad enten den er aapen eller slaat sammen, og den blir ofte efterglemt et eller andet sted. De høie silkehatter som pleiet at kræve beskyttelse mot regn, brukes sjelden nutildags, og naar man skal være elegant klædt eller i selskapstoilette tar man gjerne en vogn. De klær som mænd bruker og meget av det som tilhører en kvindes dragt i det daglige liv, tar ikke nogen skade, om det blir vaatt. Mange kvinder foretrækker ogsaa paa en regnfuld dag at klæ sig i regnklær fremfor at plage sig med at bruke paraply. I automobiler og fremforalt i sporvogner har man i vore dager et tilflugtssted og ly mot en regnskur.

„Fædrelandets sønner og døtre".

Ingen av de krigførende magter har i den grad som Frankrike tat sig varmt av de mange barn, som enten har mistet sine fædre i krigen, eller hvis fædre er blit invalider for livstid og ute av stand til at forsørge dem.

Nylig har det franske Deputeretkammer enstemmig vedtat et lovforslag, som tidligere ogsaa var vedtat i Senatet, hvorefter alle de barn som paa grund av krigen har mistet sine forældre, skal stilles under statens beskyttelse, saa at denne sørger baade for deres materielle og moralske opdragelse. De blir Frankrikes barn. (Enfants de la patrie.) Det samme gjælder krigsinvalidernes barn. Det er fædrelandets plaster paa deres saar, og dets tak for utført heltedaad!

„Nylænde"s kontor

holdes lukket i ferierne fra 1ste august til 5te september. Al post adresseres til Fremtidshjemmets Hus, Parkveien 62 B¹, Kristiania.

Alle „Nylændes" venner maa gjøre sine indkjøp hos vore annoncerende.

Nylænde
Tidsskrift for Kvindernes Sak
Utgit av Norsk Kvindesaksforening
Redaktør: Fredrikke Mørck

31. aarg.	KRISTIANIA, 1. SEPTEMBER 1917	Nr. 17

Husstelsmøtet 3. og 4. august.

Norsk husstelforening og Husholdningslærerindernes forening hadde indkaldt til et fællesmøte i Universitets gamle festsal. Trods ferie og de varmeste hundedager møtte ikke saa ganske faa. Møtet artet sig nærmest som et dyrtidsmøte med foredrag og diskussion.

Fru Schønberg Erken aapnet møtet og gav ordet til *professor dr. Torup,* der som medlem av *Rationeringskomitéen* redegjorde for, hvad det norske folk bruker til sin ernæring, og hvad det selv kan skaffe sig av næringsstoffer. Ved en nøiagtig beregning viste professoren, at det hovedsakelig blir *fett* og *kulhydrater,* vi i kommende vinter vil mangle, hvis indførsel blir umuliggjort — rationering av smør, mel og brød er derfor paakrævet. Professoren mener, at vi har hat et utpræget *luksusforbruk* av disse varer de par sisste aar. Dansker og svensker er forfærdet over vor letsindighet, og forstaar ikke hvordan vi kan la være at gaa til rationering, hvilket for længe siden er gjennemført i Danmark og Sverige, ikke alene for disse varers vedkommende, men ogsaa for mange andres, f. eks. kaffe. Ved en fornuftig selvrationering skulde vi ialfald kunne undgaa sult, da fisket har slaat godt til, og poteteshøsten tegner til at bli bedre og rikeligere end vanlig.

Det interessante foredrag gav mange værdifulde oplysninger, som vil være av stor nytte for lærerinder i deres arbeide.

Frøken Inga Høst indledet om eftermiddagen diskussionen om: *Hvorledes lærerinderne kan yde hjælp under dyrtiden,* og refererte herunder rationeringskomitéens indstilling. Hun fremholdt

nødvendigheten av, at lærerinderne motarbeidet sløseri i alle retninger. Der maatte bli et intenst samarbeide mellem barneskolens og fagskolens lærerinder, dens elever og hjemmene. — *Frøken Dina Larsen* uttalte sig i lignende retning. — Under diskussionen fremholdt *frøken Helgesen,* at lærerinderne maatte gjøre alt, hvad gjøres kunde for bruken av det billige og gode *sammalte mel* i husholdningen, saavel til almindelig brød som særlig til flatbrød. Mange bakere tilbereder brød saa surt og fugtig, at det blir tungt fordøielig og derfor vrakes. Ved hjemmebakning kan man faa et fortrinlig brød; brødet maa hæves med gjær og — for at bli velstekt og let — stekes med skorpe helt rundt som grislet brød. I mange av de mindre byer, f. eks. Fredriksstad, er brødet langt bedre end i Kristiania.

Fru Kristensen og *frøken Sveen* redegjorde for forskjellige maater at drøie melet paa med poteter, og *fru Grude Koht* opfordret indtrængende til at fremme flatbrødbakning, saa dette sunde og gode brød kan skaffes til den daglige husholdning. Det blev fremholdt av flere, at til bærplukning og andet høstarbeide i husholdningen, burde skolebarn og ungdom organiseres, da arbeidshjælp mangler, saa meget ikke kan utnyttes saa godt som ønskelig er under de nuværende forhold.

Fru F. Torgersen talte tilslut om *Hjemmet som samfundets grundpille.* Hjemmets arbeide hadde nu utsigt til at værdsættes mere end før, og det vanskelige arbeide som i disse tider utføres, saavel av husmødre som av lærerinder, vil lykkes, naar man ikke glemmer, at »Gud gir drygsel til maten» — nu som i gamle dager — da den fattige enkes matfat aldrig blev tomt. Maatte Gud holde sin haand over Norge, — hvorefter «Ja, vi elsker» tonet gjennem salen.

Fru Koht rettet som medlem av *Statens prisreguleringsraad* en interpellation til de møtende saaledes: Paa hvilke varer føles prisstigningen værst? — Raadets arbeide vilde ikke alene omfatte matvarer, men ogsaa andre ting. Vi føler jo f. eks. alle, hvor «skoene trykker».

Der blev nævnt *margarin, matfett, erter, bønner, kjøt, strømpegarn, linvarer, sæpe og soda o. s. v.* samt de ublue priser paa poteter iaar.

Der uttaltes glæde over, at kvinderne hadde faat en saa interesseret og dygtig repræsentant i raadet som *fru Grude Koht.*

Anden dag ledet frk. *Gjelen* forhandlingerne.

Dr. Sopp holdt foredrag om: *Bruk av fisk.* Doktoren klandret sterkt, at der ved provianteringsraadenes sammensætning blev tat politiske hensyn. De mest *skikkede* folk skulde sitte der, og intet raad skulde mangle kvinder, som forstod sig paa matvarer. I Kristiania var fiskespørsmaalet løst paa en overmaade heldig maate ved oprettelse av fiskecentralen. Naar fisken bare kunde skaffes frisk og god, saa *bruktes* den. Staten maatte øve skarp kontrol med den fisk, som den kjøpte op. Daarlig behandlet vare, skaper aversion mot fisk. — Arbeiderklassen paa østlandet forstaar sig litet paa at lage fiskeretter, baade av saltet og fersk fisk, saa veiledning trænges. — Vore gamle nationale retter, *sild og poteter,* samt *lutefisk* med fleskefett som saus, burde atter komme til hæder og ære. Herved vil vort væsentlige behov for fett og eggehvite kunne dækkes paa billigste vis. —

Fru Schønberg Erken talte dernæst om *dyrtidsmatlagning* med særlig henblik paa syltetiden. Fruen gav mange nyttige vink om, hvordan der kan spares paa sukker, kork og opbevaringskar under syltningen og fremholdt luft- og *soltørkning* av frugt, som blaabær, kirsebær, solbær o. l.

Foredragsholderen saavel som mange andre fremholdt at Staten burde opkjøpe en del bær til tørkning og til opbevaring i vand paa vinankere og i tønder, da utenlandsk frugt er dyr. Under eksportforbudet for frugt vil dette desuten bidra til at holde prisen oppe, saa folk kan finde det lønsomt at plukke vilde bær. Det er et overmaade rikt bæraar, som bør komme alle tilgode, men ikke den *fabrikmæssige tillagning av vin,* mente dr. Sopp. Han fremholdt sterkt det meningsløse i at *forby ølbrygning,* som gir godt fôr til dyrene, og *tillot fabrikmæssig vinlagning,* som berøver husmødrene det sukker, som saa godt kan trænges til syltning.

Det sisste foredrag holdtes av *dr. Christie* om: «*Potetens anvendelse*» i freds- og krigstider. Foredragsholderen omtalte potetens betydning saavel for jordbruket som for husholdningen, og fremholdt dens store betydning i *folkeernæringen.* De tyske og

svenske potettørkerier til fremstilling av *potetessnitter og potetfnug* omtaltes utførlig. Doktoren meddelte, at i brændevinsbrænderier eller i forbindelse med potetesmelfabriker vil Staten nu oprette 10 tørkerier, som ogsaa tildels kan brukes til tørkning av grønsaker og frugt. Man kan tilsætte mel til brød 25—40 % potetesfnug — ja, selv hvetebrød og wienerbrød kan bli udmerket. Det klare og greie foredrag blev lønnet med sterkt bifald.

Møtet vedtok tilslut en resolution til regjeringen, som gik ut paa, at hustelslærerinder eller dygtige husmødre skulde sendes ut for at holde foredrag med demonstrationer, for derved at fremme *selvrationering* og økonomisk *utnyttelse* av alle matvarer. *Norske Kvinders Nationalraad* har faat et bidrag til saadant oplysningsarbeide, men skal saken kunne gjennemføres for det hele lands vedkommende, mente man, at provianteringsdepartementet og de lokale provianteringsraad maa ta sig av saken, da de midler N. K. N. raader over vel neppe strækker til.

Et saadant oplysningsarbeide blir vel en nødvendighet, ifald man senere maa gaa til tvungen rationering. *H. H.*

Beretning om Kvindesakskongressen i Stockholm.

Fra Sverige har vi faat meddelelse om, at boken med foredragene fra Kvindesakskongressen i november f. a. nu kan faaes ved henvendelse til *Fredrika-Bremerförbundet, 48 Klarabergsgatan, Stockholm.*

Paa denne kongres blev samorganisation mellem de nordiske kvindesaksforbund drøftet, og der blev desuten holdt en række foredrag om husstelsaken i de nordiske land samt om vurderingen av kvinders arbeide. Som man ser aktuelle spørsmaal, belyst av kjendte talere fra alle de nordiske lande. Vi anbefaler boken, som gir værdifulde bidrag til to av dagens mest brændende spørsmaal inden kvindeleiren. *Prisen er omkr. 2 kr.*

Et litet vink!

Kast ikke bort kirsebærstener! — Kirsebærkjerner kan brukes istedenfor bitre mandler og mandelolje, som nu er vanskelig at faa fat paa.

„19de juni“.

En ny kollega.

Vi mottok med posten idag 1ste nummer av et nyt kvindesakblad. Det kom fra Island, og «19de juni» heter det. Det har været længe underveis for det utkom 1ste juli d. a. 19de juni er en merkedag i de islandske kvinders historie. Samme aar som de danske kvinder fik sin politiske stemmeret blev ogsaa de islandske kvinder frigjort. Den 5te juni — grundlovsdagen — 1915 vaiet Dannebrog over frie kvinder i Danmark, 19de juni kunde det nye islandske flag heises over de nye kvindelige borgere paa den gamle sagaø.

I et medfølgende brev fortæller redaktøren av det nye blad, *Inga L. Larsdottir,* at «bladet har til formaal at virke for kvinders sociale og kulturelle oplysning, samt slaa til lyd for de idéer som vore nyerhvervede politiske rettigheter har git løsen til, hvorav jeg kun nævner én: *Landshospitalsaken.* Jeg nærer det haab at dette lille blad faar møte velvilje og støtte hos dets større og betydeligere søstre, de andre kvindesaksblade i Norden».

Vi for vor part har mere end velvilje; vi har den høieste interesse for alt, hvad der meldes fra Island. Vi har bare én sorg, og den er sandelig slem nok: vi kan ikke forstaa hvad «19de juni» har at melde os, for vi har aldrig studert det islandske sprog. Men bladet præsenterer sig vakkert, og vi ønsker det og dets gjæve redaktør alt mulig held i kampen for tilværelsen. Den kan bli svær nok derute, hvor man allerede tidligere har et kvindesaksblad.

p. t. Kjøbenhavn, 16de august 1917. *F. M.*

Fra Danmark.

De kommunale Hjælpekasser. Enkeloven.

Det kan maaske interessere «Nylænde»s Læsere at høre lidt om nogle danske Institutioner, som de, saa vidt jeg ved, ikke har noget tilsvarende til i Norge.

I disse Tider, hvor Nøden ligger nærmere for Døren hos mange Mennesker end ellers, er det naturligt, at man kommer til at beskæftige sig med de Udveje, der er for de daarligst stillede

i Samfundet. Den, der paa Grund af Alder eller Sygdom eller begge Dele er ude af Stand til at skaffe sig det nødvendige, bør ikke tvinges til at gribe til den Udvej at søge Hjælp hos Fattigvæsenet, hvorved de — i hvert Fald for en Tid — mister deres borgerlige Rettigheder. For at hindre dette, har vi faaet de to Love, som jeg her tænker paa, nemlig: «*Lov om Hjælpekasser*» af 29. April 1913 og «*Enkeloven*» af samme Dato og Aar.

Ifølge Loven om Hjælpekasser, skal der oprettes en saadan i hver By- og Sognekommune udenfor Hovedstaden. København har i Stedet for en kommunal Afdeling af «*Københavns Understøttelsesforening*». Erhvert By- eller Sogneraad kan af Kommunekassen uden Samtykke af højere Myndigheder yde Bidrag til *kommunale Hjælpekasser,* hvis Opgave det er midlertidigt at støtte værdig Trængende, som har fast Ophold indenfor vedkommende Kasses Omraade og ikke nyder Fattighjælp, i deres Bestræbelser for at ernære sig uden Hjælp af Fattigvæsenet. Har en gift Mand faaet Fattighjælp, forhindrer det ikke hans Enke eller fraskilte Hustru i at faa Hjælp af Hjælpekassen, ligesom tidligere modtaget Fattighjælp ikke udelukker fra Understøttelse derfra, naar der er gaaet mindst 3 Maaneder efter Fattighjælpens Ophør. Hjælpekassen maa ikke understøtte Personer, der oppebærer Alderdomsunderstøttelse af det offentlige, og den maa ikke paatage sig Udgifter til Trængende i Kommunen, hvis denne Udgift kan afholdes af Kommunekassen, uden at det har Fattighjælps Virkninger for Modtagerne. Der tænkes her paa Fødselshjælp og Hjælp til Familier efter Tuberkuloseloven, naar Forsørgerne er indlagt paa et Sanatorium, og enkelte andre Lovbestemmelser.

Understøttelse af den kommunale Hjælpekasse ydes efter Skøn i hvert enkelt Tilfælde. Kommunen faar en Trediedel af sin Udgift til Hjælpekassen refunderet af Statskassen. Hjælpekassen administreres af en Bestyrelse, der vælges ved almindelig kommunalt Valg, den bestaar af mindst 5 Medlemmer. I de store Byer er der betydeligt flere. Dette er i Korthed de vigtigste af Lovens Bestemmelser.

Det, der gør denne Lov saa god, og gør, at den kan være til stor Hjælp og Trøst for mange Mennesker, er den Bestemmelse,

at Hjælpen ydes efter Skøn i hvert enkelt Tilfælde. Desuden er Hjælpekassens Bestyrelse forpligtet til at fortie, hvem der faar Hjælp af Kassen. Derved faar ærekære Mennesker, der uden egen Skyld kan være kommen i øjeblikkelig Nød, Mod til at henvende sig til Hjælpekassen i Tilfælder, hvor de ellers vilde lide — maaske stor Nød — hellere end at gaa til det offentlige om Hjælp gennem Fattigvæsenet.

Under de abnorme Forhold, der for Tiden hersker her som i andre Lande, er Hjælpekassens Virksomhed indskrænket noget, idet en hel Del Understøttelser gaar ind under de midlertidige Love, der er givet i Anledning af Dyrtiden. Af Udgiften til disse Dyrtidslove, der ogsaa administreres af Bestyrelsen for den kommunale Hjælpekasse, refunderer Staten en større Del end til Hjælpekassens ordinære Virksomhed.

Den anden Lov, jeg nævnte: Enkeloven, bestemmer, at Enker, der trænger til det, kan faa Hjælp til Børnene til deres 14de Aar. Understøttelsen kan i visse Tilfælde udstrækkes til Barnets 18de Aar. Forat en Enke kan komme i Betragtning her, maa hendes Kapital ikke overskride 4000 Kr., dog med et Tillæg af 500 Kr. for hvert Barn under 14 Aar, og hendes Indtægt maa ikke overstige to Trediedele af det for Statsskat i vedkommende Kommune fritagne Beløb, dog med et Tillæg af 100 Kr. for hvert Barn under 14 Aar. Understøttelsen er 100 Kr. aarligt, indtil Barnet har fyldt to Aar, 80 Kr. til det har fyldt 12 Aar og 60 Kr. til det har fyldt 14 Aar. Der er naturligvis visse Betingelser for, at Understøttelsen vedbliver. Den bortfalder saaledes, hvis Moderen indgaar nyt Ægteskab, hvis hun lever et forargeligt Levnet eller faar Understøttelse af Fattigvæsenet eller en kommunal Hjælpekasse; ligeledes hvis hendes økonomiske Kaar væsentlig forbedres ved Tilvækst til Formue eller Indtægt, der ikke hidrører fra hendes eget eller hendes Børns Arbejde.

Der kan dog i enkelte Tilfælde ydes Hjælp af Fattigvæsen eller Hjælpekasse paa Grund af Moderens eller Børnenes Sygdom, uden at Understøttelsen bortfalder. Halvdelen af Udgiften til denne Lov udredes af Statskassen, Resten af den Kommune, hvori Enken har fast Ophold.

En Lov som «Enkeloven» er af den Slags, der ikke alene gav-

ner den enkelte, men gavner hele Samfundet, fordi den hjælper til, at Enkers Børn forsømmes mindre, end det ellers ofte vilde være Tilfælde. Endnu skal tilføjes, at de af Samfundets Medlemmer, som faar Understøttelse efter de to nævnte Love, ikke er udelukkede fra at faa Hjælp efter de Love, der er givet om midlertidige Dyrtidforanstaltninger paa Grund af Krigen. Maatte disse snart blive overflødige! *S. Veilgaard.*

Østerrikske kvinders og mænds løn i krigsindustrien.

(Oversat fra Neues Frauenleben).

En litet tiltalende illustration av spørsmaalet *like løn for like arbeide* frembyr den for kort tid siden utfærdigede regulering av dyrtidstillæggene og fastslaaen av mindstelønnen i Wiens krigsindustri, som blev besluttet av arbeidsgivernes forbund og arbeidernes organisationer i fællesskap, efterat en sterk bevægelse blandt arbeiderne var blit bilagt.

Som bekjendt er der for tiden beskjæftiget tusener av kvinder i krigindustrien; de yder al slags arbeide, ogsaa de sværeste, slike som man aldrig nogensinde skulde ha trodd at kvinder var istand til at utføre. «De mandlige arbeidere indrømmer at saavel kvaliteten som kvantiteten av kvindernes arbeide er som mændenes», skriver «*Arbeiderskernes blad*» («Arbeiterinnen Zeitung») bl. a. Men hvordan ser det ut med avlønningerne? Som dyrtidstillæg paa grund av krigen blir opstillet:

Mandlige arbeidere med en ukeløn av 50 kroner *) *faar 20 kroners tillæg, kvindelige arbeidere med en ukeløn av indtil 50 kroner faar som tillæg — 5 kroner!!*

For de mandlige arbeidere som har en løn over 50 kroner, er der opsat en nøiagtig liste med langsomt faldende skala, saa at de som har en ukefortjeneste av 100 kroner faar bare kr. 7.50 som tillæg. For de kvindelige arbeidere er der ikke tale om tillæg, naar de har større fortjeneste end de 50 kroner.

To formodninger gjør sig altsaa gjældende her: enten findes

*) 1 østerriksk krone er under normale forholde = 70 øre, men har nu i krigens tid mindre værdi.

der ingen høiere løn for kvinder end 50 kroner, eller ogsaa hvis saa er tilfælde, faar de ikke noget dyrtidstillæg.

Gifte arbeidere trækker desuten 3 kroner extra for sin kone, og har 2 kroners tillæg for hvert barn med maximum 13 kroner. Arbeidende kvinder, som *ikke* har *noget* underholdningsbidrag, faar likeledes 2 kroner for hvert barn, med høieste sum 10 kroner. Hvis en gift kone arbeider i den samme bedrift som manden, eller i en anden av krigsindustriens verksteder, saa har hun *intet* krav paa tillæg. Det er naturligvis berettiget at tillæggene for barna i et slikt tilfælde ikke skal beregnes dobbelt; men vilde det ikke være retfærdigere og kanske ogsaa mere praktisk at gi mand og kone halvparten av tillægget hver? Visstnok har faren den lovbefalte underholdningsplikt, men det forekommer ikke saa svært sjelden at han anvender den største del av sin løn paa sig selv og lar sin familie mangle det nødvendige. Hvad de fastsatte mindstelønninger angaar, saa kommer kvalificerte arbeidersker desværre ikke i betragtning for vor sammenligning, fordi der simpelthen ikke findes nogen *kvalificerte* arbeidersker, hvilket dog ikke er ensbetydende med at de ikke, i mange tilfælder ialfald, yder det samme arbeide som de kvalificerte mænd. Uoplærte hjælpearbeidere — dagsarbeidere — faar 50 kroner pr. uke, i denne mindstefortjeneste er ikke medregnet tillæggene for kone og barn. Arbeidersker over 18 aar har 35 kroner ukentlig, naar de har arbeidet mindst 6 uker i samme fabrik eller været beskjæftiget i andre fabrikker, hvor arbeidet er det samme. Man lægge merke til: ikke bare er der for samme uoplærte arbeidere en forskjel paa næsten en tredjedel av lønnen, men naar det er en *kvindelig arbeider* stilles endda den særskilte betingelse, at hun skal ha været beskjæftiget i den samme bedrift eller i en anden med det samme slags arbeide. Hvis ikke dette er tilfælde, saa blir hendes mindsteløn 30 kroner, altsaa bare 60 procent av mandens løn! Koner uten underholdningsbidrag faar desuten for hvert barn 2 kroner, indtil et maximum av 10 kroner, forutsat at manden ikke arbeider i bedriften, altsaa opholder hun barna ved sit arbeide. Efter dette *oppebærer en enslig 17-aarig uoplært arbeider en mindsteløn av 50 kroner, en kvinde derimot, som har 5 à 6 smaabarn at forsørge og ikke har noget under-*

holdningsbidrag, faar i alt 45 kroner for det samme arbeide. Og hvis hun ikke har arbeidet 6 uker i den samme beskjæftigelse, 40 kroner!

Ynglinger *under 17 aar* faar 30 kroner ukentlig, unge piker *under 18 aar* 24 kroner. Altsaa ikke bare igjen den direkte 20 procent ringere løn, men den merkværdige forskjel at gutter indtil 17, men piker indtil 18 aar er «ungdom». Mens man ellers i livet altid anser piker for at være tidligere «modne», gjælder de her pludselig omvendt 1 aar længer som «ungdom»-

Over alle avvikende opfatninger og det som bestemmelserne ikke indeholder, skal kommissionen avgi sine bemerkninger. For kort tid siden oprettedes en komite som skulde ordne med bestemmelserne angaaende beskyttelse av de arbeidere som er sysselsat i krigsindustrien, ikke en eneste kvinde fandtes i denne, tiltrods for at ogsaa kvinder er blit ansat i de forskjellige arbeidsgrener inden denne industri, hvor de endog utgjør en høi procent av den hele arbeidsstok. Paa de forestillinger som kvindeorganisationerne gjorde i anledning herav, svarte man i ministeriet, at retten til at fremkomme med forslag til medlemmer av disse komiteer ligger hos arbeidsgivernes — og arbeidernes organisationer, og at *mot al forventning* hadde ikke engang de sisstnævnte opnævnt noget kvindelig medlem. Med overraskelse bemerket vi allerede dengang at arbeiderskerne ikke vilde motsætte sig at bli valgt, men syntes at stole paa at deres interesser vilde være fuldkommen sikret gjennem deres mandlige arbeidskamerater. Efter de nu trufne avgjørelser har de desværre erfaret det motsatte.

Det gjælder her som overalt: *at bare den som repræsenterer sig selv, er virkelig repræsenteret, og ikke bare hver enkelt klasse mennesker, men hvert kjøn maa indestaa for sig selv.* Klarere end nogensinde viser sig den sterke nødvendighet av *et kvindelig overinspektorat* som kvindeorganisationerne for mange maaneder siden har forlangt, og hvori arbeidersker og socialpolitisk utdannede kvinder, repræsentanter for kvindeorganisationerne og de kvindelige fagorganisationer, kvindelige inspektører og kvindelige læger, varetar arbeiderskernes interesser. Forhaabentlig vil et slikt inspektorat kunne finde en plass inden det nyoprettede ministerium for «folkevelfærd» — folkehelse og sociale forsorg.

L. K.

De ungarske kvinder i kampen for almindelig stemmeret.

(Brev fra Ungarn).

Med ministeriet *Tiszas* fald er der i Ungarn begyndt en ny fase i kampen for den almindelige stemmeret. Det demokratiske parti, socialdemokraterne, Károlyierne*), det kristelig sociale parti og det radikale parti konstituerte sig som en «*stemmeretsunion*», som skulde forene borgere og arbeidere i en energisk kamp for det nye demokratiske Ungarn. Allerede den 2den juni ved det konstituerende møte i Budapest-fraktionen, som traadte sammen under navn av «*Budapest borger- og arbeider-stemmerets-komiteen*» deltok utsendinger fra kvindestemmeretsforeningerne og kvindelige funktionærers foreninger og meldte tilslutning av sine respektive organisationer. Talere fra saavel det socialdemokratiske parti som fra Károlyis, det radikale og det kristeligsociale parti, fremholdt ved den leilighet at de med *almindelig stemmeret* bare forstod en stemmeret som utstraktes til ogsaa at gjælde kvinderne. Den resolution, som blev vedtat med akklamation, kræver *almindelig, like, hemmelig stemmeret, som utstrækkes til ogsaa at gjælde kvinderne.*

Dette hadde til følge at baade kvindesaksforeningerne og landets kvindelige fagorganisationer deltok i overordentlig store mængder i forberedelserne til den demonstration som fandt sted 8de juni og som efter politiets ønske, maatte betegne sig som en deputation.

Kvinder av alle samfundsklasser, fra arbeidersker til det høieste arristokratis kvinder, tok da ogsaa i store masser del i den folkevandring som tok sin begyndelse ved middagstider og ustanselig holdt paa at naa frem til Raadhuset like til kl. 4. Den kolossale mængde, den blev angit til at tælle 250 000 mennesker, i hvilken kvinder av alle klasser hadde sin store andel, kunde ikke rummes i raadhusets kjæmpemæssige bygninger (den tidligere Karlskaserne). Men mængden ventet ogsaa utenfor raadhuset stille og fredelig indtil enkelte talere fra vinduerne hadde meldt, at borgermesteren, *Stephán Básery,* hadde lovet at over-

*) Tilhængere av grev Károlyis parti. (Se forr. nr.).

bringe kongen det budskap som Budapests borgerskap hadde fattet, nemlig at bare den regjering kunde regne paa dets støtte som ved lov vilde indrømme folket den almindelige, like og hemmelige stemmeret.

Da der baade paa de plakater som i anledning av demonstrationen oversvømmet hele byen, og i den tale som Stemmeretsunionens præsident, den senere til justitsminister utnævnte deputerede *dr. Wilhelm Vársonyi,* rettet til borgermesteren, var undertrykt eller — la os anta det — var glemt det uttrykkelige krav paa stemmeret for kvinder, saa lot kvindestemmeretsforeningerne særskilte plakater trykke. I disse blev det paapekt hvor nødvendig kvindernes medvirkning var ved gjenopbyggelsen av de ved krigen forstyrrede grundstøtter for landets kultur, og appelleret til folkets velfærd i alle faktorer, dens indflydelse paa den politiske og kommunale ledelse i landet: man maatte nu i det avgjørende øieblik paa det aller kraftigste understøtte kampen for stemmeretten.

Paa raadhusets gaardsplass og utenfor samme blev der utdelt mange tusen sedler med paaskriften: *Bare den stemmeret kan kaldes almindelig, som ogsaa utstrækkes til at gjælde kvinderne.* Desuten lot vi utdele flyveskrifter, som indeholdt nøiagtige data over kvindestemmerettens stilling i utlandet, og fremhævet dens fremskridt specielt under krigen. Tilslut blev der samlet underskrifter forat man straks ved aapningen av underhuset kunde overrække en massepetition i kvindestemmerettens favør. Fra alle dele av landet saavelsom fra landskvindestemmeretsforeningen i Budapest, fik *borgermester Bászery* telegrafiske anmodninger om at forelægge for kongen ogsaa kravet paa kvinders politiske likeberettigelse med mænd.

Den holdning som fraktionen av Stemmeretsunionen i Budapest hadde indtat ved sin konstitueren, hadde gjort sin indflydelse merkbar, idet den stemning mot kvindestemmeretten, som var blit kunstig næret i den socialdemokratiske presse, var helt forsvundet. Begeistret og med kollegial hjertelighet blev lederne av propagandaen for kvindestemmeretten hilset ikke bare av arbeiderskerne, men ogsaa av arbeiderne. Vi faar nu haabe at alle i forening med det nær forestaaende fælles

maal for øie, kan skride fredelig og enig fremad og derigjennem alle inden kort tid tilkjæmpe sig det middel hvorved enhvers specielle opgaver skal naaes.

Otte dager efter stemmeretsdemonstrationen avla det nye ministerium embedseden i kongens hænder. Ved denne anledning hadde Stemmeretsunionen utsendt *Wilhelm Vársanyi* og *grev Battyanyi* for herved at opnaa garantier for utviklingen av sit maal. Kongen blev ved sin avreise ogsaa hilset paa gaten av en talrik deputation av stemmeretskvinder og medlemmer av kvindelige fagorganisationer. Grunden til dette var at der fra det aller mest kompetente hold var kommet forlydende om at det stemmeretsforslag som ministerpræsidenten, *grev Moritz Esterházy,* — sikkerlig med kongens samtykke — hadde sluttet sig til sammen med vedkommende medlemmer av regjeringen, indeholdt stemmeret for kvinder.

Den 16de juni holdt Kvindestemmeretsforeningen sit i maanedsvis planlagte, men altid av politiet forbudte, møte. Ogsaa nu maatte man officielt betegne det som en *medlemskonferanse.* Ved denne leilighet opfordret *grev Michael Károlyi,* kvinderne til med al den energi som stod til deres raadighet at delta i kampen for den almindelige stemmeret og derigjennem understøtte den nye regjering i at virkeliggjøre dens gjennemførelse. Han uttalte at baade regjeringen og Stemmeretsunionen, som strævet efter at faa landet reorganiseret, vilde anse dette ugjennemførlig dersom der ikke endelig engang blev ryddet ordentlig op i den urigtige og udemokratiske grundsætning, som hævdet at det var mere paatrængende nødvendig at ophæve mændenes politiske retsløshet end kvindernes.

Grevinde Ilka Télécki oplæste resolutionen, som opfordret alle der kjæmper for stemmeret for kvinder, til et energisk arbeide, og der blev derefter indledet en pengeindsamling som indbragte *15 800 kroner.*

Rosika Schwimmer gav en beretning om de nyeste resultater av kampen for kvindestemmeret og om de hurtige fremskridt saken hadde gjort i Ungarn.

Den forhenværende kultusminister riksdagsmand *geheimeraad Georg Lukazs* (som ikke maa forveksles med den forhenværende

ministerpræsident) betonte vigtigheten av stemmeret for kvinder i løsningen av de vanskelige spørsmaal om folkehygiene og socialpolitik.

Riksdagsmand, *prælaten Alexander Gieszwein,* fremholdt sammenhængen mellem kvindestemmeretten og den varige fred. Riksdagsmand *dr. Alexander Petö* overbragte en hilsen fra det demokratiske parti og dets opfordring til et kraftig samarbeide i kampen for den almindeilge stemmeret. Bare naar denne blev hjemlet ved lov, kunde de demokratiske medlemmer i regjeringen forbli paa sine plasser.

Alt i alt: vi har her i Ungarn aldrig været saa nær ved at faa den politiske likeberettigelse. Kvindestemmeretsforeningen er fast bestemt paa at opbyde alt, forat lovutkastet ogsaa skal komme til at indeholde krav om almindelig stemmeret for kvinder og vil ikke hvile, før vi har opnaadd politisk likeberettigelse med mænd. *G. V.*

Kvinders arbeide under krigen.

III.

Kvinder i hæren.

Kvinder gjør tjeneste i hæren paa mange maater, paa mange flere maater end man nogensinde skulde ha tænkt sig i fredstid. I gamle dager hadde arméen bruk for dem bare som sykepleiersker. Til vor tids armé har kvinderne skaffet sykepleiersker i et antal av ti ganger saa mange som før, og de har gjort tjeneste som læger, farmaceuter, proviantforvaltere, ordonanser, kokker, hesteoppassere og chauffører.

Alt dette kom ikke med engang. Men efterat kvinderne som frivillige i stort antal strømmet til for at indta mændenes civile stillinger, og flere og flere mænd stadig behøvedes paa slagmarkerne, begyndte arméen selv litt efter litt at frita soldaterne for visse plikter, som ikke hørte direkte hjemme paa kampplassen. Men allerede før dette blev forsøkt, hadde kvinderne gjort et stort arbeide i arméen inden den avdeling, som allerede var deres.

Da krigen brøt ut, var der 290 sykepleiersker i den *Britiske*

Militære Sykepleietjeneste og 175 i reserve. Foruten disse blev 800 sykepleiersker fra de civile hospitaler pludselig kaldet til at gjøre tjeneste ved ekspeditionskorpserne. Saa litet som dette antal end kan synes at være, saa var det tilstrækkelig til at besætte tolv hospitaler, som i forening reiste til Kontinentet med den første armé, og ogsaa til at betjene de permanente militærhospitaler i Stor-Britannien. Efter denne regulære sanitetstjeneste kom distriktstjenesten i den anden hospitalslinje. Alle disse pleiersker var i civilt arbeide og hadde ingen sold, men blev ved krigens utbrud forpligtet til at følge regjeringens opfordring. Deres plikt var at besætte de extrahospitaler i Stor-Britannien, som straks skulde overtages av staten. Der var næsten 3000 sykepleiersker, som bandt sig til dette. Foruten disse fuldt utlærte sykepleiersker, hadde man allerede oprettet frivillige *krigshjælpekorps,* som i tilfælde krig skulde arbeide i avdelingshospitalerne i Stor-Britannien, paa ambulancetogene, i felthospitalerne og i teltene i leiren. For dette arbeide blev dengang ikke ydet dem nogen løn (og mange arbeider fremdeles uten nogen betaling) men de skulde faa kost, logi og reiseutgifterne dækket.

Saadan var forberedelserne for krig alt gjort i fredstider, og de var fuldstændige og tilstrækkelige for den gamle hær. Men saa skulde sanitetstjenesten pludselig, paa samme maate som hæren selv, økes utover alt, hvad man paa nogen maate kunde tænke sig — bare med den forskjel, at mens den første av de nye arméer blev beordret til at træne sig selv i 6 maaneder og i den tid bli brukbare soldater, blev der i sanitetstjenesten ikke optat nogen sykepleierske, medmindre hun hadde gjort 3 aars tjeneste i et stort hospital. Selv med denne opstillede norm er den store armés behov blit avhjulpet, og nu efter to og et halvt krigsaar er de 3000 sanitetssøstre med sine 175 i reserve, og de 800 civile pleiersker, som har sluttet sig til den, vokset til næsten 7000, og antallet vokser stadig. Paa samme tid er distriktspleierskernes antal øket til henimot 5000, og de er ogsaa at finde ved alle fronter, skjønt de oprindelig er indskrevet til tjeneste utelukkende i Stor-Britannien. Alle disse kvinder i et antal av henimot 13 000, er alle fuldt utdannede pleiersker, men foruten dem har man fundet det raadeligst at rekrutere et visst antal av dels utdannede

pleiersker, dels kvinder, som ingen utdannelse har i sykepleie, men som arbeider under sanitetspleierskerne som prøvesøstre. Antallet av disse nærmer sig 8000.

Disse tilsammen 21 000 kvinder er i hærens sanitetstjeneste, men der er desuten nogen utdannede sykepleiersker, som arbeider utenlands i vore andre alliertes hospitaler under *Det Røde Kors's* merke eller under *St. Johannes av Jerusalems.* Under disse to avdelingers kontrol staar alle de sykepleiersker, som ikke kontrolleres av *Krigsministeriet,* og der kræves i valget av sykepleierskerne, at de skal ha hat en fuld utdannelse paa 3 aar, og man utvælger bare dem som er specielt skikket for denne besværlige tjeneste. I den første krigsbegeistring hændte det, at flere ikke-autoriserte foreninger slog sig sammen om at sende pleiersker utenlands, som ofte var daarlig utrustet og bare halvt utlærte. Slike mennesker, som ikke var trænet i sit arbeide, bukket snart under av anstrengelser. Man fandt det derfor at være saa meget nødvendigere at foreta kraftige prøver. Det Røde Kors skulde utvælge kvinder ikke bare for hospitalerne hjemme. Ved krigens begyndelse søkte man meget tidlig efter kvinder til det sværeste og vanskeligste arbeide paa Kontinentet, f. eks. til *Serbien,* herjet av tyfus, og for arméen i *Gallipoli.* I slikt et arbeide kunde bare de aller besste og kraftigste pleiersker gjøre tjeneste. *(Forts.).*

Fra Frankrike.

Kvindestemmeretten i fremgang.

Den franske justitsminister, *M. Viviani,* avgav fornylig i den franske kvindestemmeretsforening, en vigtig erklæring. *I regjeringens navn forpligtet han sig til at støtte et lovforslag som gaar ut paa at gi kvinder kommunal stemmeret,* naar dette kommer op til debat i Deputeretkamret. Man tviler ikke paa, at dette løfte vil paaskynde propositionens fremlæggelse og dets optagelse paa dagsordenen.

„Nylænde"s kontor

holdes lukket i ferierne fra 1ste august til 5te september. Al post adresseres til Fremtidshjemmets Hus, Parkveien 62 B¹, Kristiania.

Alle „Nylændes" venner maa gjøre sine indkjøp hos vore annoncerende.

Nylænde

Tidsskrift for Kvindernes Sak
Utgit av Norsk Kvindesaksforening

Redaktør: Fredrikke Mørck

31. aarg.	KRISTIANIA, 15. SEPTEMBER 1917	Nr. 18

Den store lønsregulering.

I. Kvindelige telegraffunktionærer.

I redaktionens omtale av «den store lønsregulering» uttales, at den ogsaa har vital interesse for kvinderne.

Ja, jeg skulde mene det, og det en meget stor og glædelig interesse.

Jeg skal faa lov at gi oplysninger fra telegrafetaten, som er den statsinstitution, der ubetinget har det største antal kvindelige funktionærer. — Hvor stort antallet er har jeg desværre i øieblikket ikke nogen oversigt over.

Telegrafvæsenet har i en række av aar været sørgelig bekjendt eller kanske heller berygtet, for sine elendige lønninger og slette arbeidsvilkaar idetheletat, og det var med harme vi ifjor mottok Regjerings og Stortings avvisning av saavel vore egne som vor administrations mere end beskedne krav.

Vor fornyede henvendelse til Stortinget maatte naturligvis bli langt mere vidtgaaende, og det var ikke frit for, at vor administration til en begyndelse blev adskillig rystet over vore fordringer, men resultatet blev dog et forslag fra telegrafstyret, der ikke laa saa svært langt under vort, og denne differanse blev senere utjevnet ved et tillægforslag fra telegrafdirektøren oversendt Stortingets lønningskomite, efterat denne allerede var begyndt sit arbeide.

Regjering, komite og Storting gik med paa dette utvidede forslag, og der hændte saaledes det merkelige og glædelige, at vi fik vore krav helt imøtekommet. — En anden sak er, at om vore for-

slag skulde været fremsat iaar, vilde de blit adskillig høiere, om de skulde holdt skridt med tiden.

Den samlede *lønsforbedring* for telegrafetaten beløper sig til ca. kr. *1 700 000.*

For de kvindelige funktionærer stiller forholdene sig nu saaledes:

For bestyrerinder:

Den gamle løn:	Den nye løn:
1. klasse kr. 1800 stigende til 2100	Kr. 2600 stigende til 3200
2. — » 1600 —»— 1900	» 2200 —»— 2800
3. — » 1200 —»— 1500	» 1800 —»— 2400
4. — » 1000 —»— 1300	» 1600 —»— 2200

For telegrafistinder:

Kr. 1200 stigende til 1900	Kr. 1800 stigende til 2800

For kvindelige assistenter ved telegrafen og langlinjetelefonen:

Kr. 1000 stigende til 1600	Kr. 1600 stigende til 2400

For kontorassistenter ved telegrafstyret og kredsstyret:

1. klasse kr. 1600 stigende til 2400	Kr. 2000 stigende til 3000
2. — » 1200 —»— 1900	» 1800 —»— 2800
	Ny oprettet *kvindelig fuldmægtigpost* (foreløbig kun 1 post) Kr. 2600 stigende til 3200

For reservebetjeningen:

Kr. 900	Kr. 1200
	Reservetjeneste utover 3 aar medregnes som optjent alderstillæg ved fast ansættelse.

Bestemmelsen om reservebetjeningens optjening av alderstillæg hadde betydning, da der blev vakt motion om den, men f. t. er forholdene saadanne, at der kan regnes med ansættelse førend de tre aar er omme.

Alle alderstillæg er paa 200 kroner (undtagen for kontorassistenter av 1ste klasse kr. 250) hvert tredje aar.

Indlemmelsen i den nye pensionskasse med sine 10 pct. indskud av samlet løn, gjør jo et stort skaar i det erholdte tillæg, men trods dette er man meget fornøiet og taknemlig.

Regjering, Storting og vor egen administration har vist en forstaaelse av vore krav, som vi i vor lange lønskamp ellers som oftest helt har maattet savne.

Redaktionen formoder i sin ovenfor nævnte artikel, at der ogsaa ved denne lønsregulering er gjort den sedvanlige forskjel paa om arbeidet utføres av mand eller kvinde.

Ja selvfølgelig, om end kanske med forsøk paa en og anden utjevning. — Den kløft er imidlertid ikke let at komme over!

Men vi faar haabe, at den forstaaelse og værdsættelse av ogsaa kvinders arbeide, som ved denne anledning er kommet tilsyne, vil hjælpe os i den kamp, som i denne retning sikkert forestaar — og kanske ikke mindst — inden telegrafetaten.

Hvordan lønsforbedringen vil virke paa vore arbeidsvilkaar, er det endnu ikke mulig at profetere noget om.

Vi ønsker og haaber, at den vil bringe tilgang av nye, dygtige kræfter; kun derigjennem kan vore arbeidsvilkaar forbedres.

Men der skal mange, mange til. — Om de lar sig finde er et andet spørsmaal.

Bergen 18de august 1917. *Dorothea Merlees.*

II. Telefonistinderne.

Efter opfordring fra «Nylænde»s redaktør vil jeg gi en liten oversikt over telefonistindernes stilling efter den nye lønsregulering.

Med hvilken jubel blev ikke den nye lønsregulering hilset blandt telefonistinderne! Det er jo en kjendsgjerning, at betjeningen ved *lokaltelefonen,* vor benævnelse i motsætning til betjeningen ved rikstelefonen, var ytterst slet lønnet, og da vi iaar ikke selv hadde indsendt nogen ansøkning om forhøielse av lønnen, maatte vi jo være særlig fornøid med resultatet.

Straks specialkomiteen for lønningerne var nedsat, indsendte «*Kristiania telefonistinders forening*» et andragende om, at hvis vi overhodet skulde faa lønsforhøielse iaar, saa maatte vi faa adskillig mere end det der av telegrafstyret var foreslaat.

Telegrafstyrets forslag var kr. 1 100,oo til 1 700,oo pr. aar. Efter specialkomiteens forslag fik vi kr. 1 300,oo til kr. 1 900,oo, med stigning hvert tredje aar med kr. 150,oo mot før kr. 100,oo hvert 3dje. De yngst ansatte steg fra kr. 850,oo til kr. 1 300,oo og paa grund av alderstillæggets forhøielse, steg de yngste klasser straks temmelig høit f. eks. de telefonistinder som hadde været

ansat i 12 aar, og efter gammelt regulativ endnu hadde 6 aar igjen til toplønnen, steg med en gang til høieste løn kr. 1 900,00 pr. aar, mot før kr. 1 250,00

For de ældste som allerede for en aarrække tilbake hadde optjent alle 6 alderstillæggene, blev forhøielsen ikke saa stor, fra kr. 1 450,00 til kr. 1 900,00. Alle klasser har nu et fradrag av kr. 120,00 pr. aar til pensionskassen, fra 1918 blir det 10 pct.

For de ældstes vedkommende finder vi, at lønnen er mindre god, og foreningen har bestemt straks at indsende andragende om 2 alderstillæg til, saaledes at vi efter 18 aars tjeneste kan opnaa kr. 2 200,00. Dette er saa meget mere rimelig, da vi om nogen aar mister vore stillinger paa grund av automatens indflydelse, og da skal jo slutlønnen danne grundlaget for vor pensionering efter den nye pensionsordning. Vi blir antagelig fra 1918 indlemmet i Statens Pensionskasse.

Efter det slitsomme arbeide vi har hat, og endnu mere kommer til at faa under overgangen til den nye ordning ved automatens indførelse, maa vi kunne gjøre regning paa en nogenlunde bekymringsfri alderdom.

Med den forhøielse, vi nu har faat plus det bevilgede dyrtidstillæg kr. 240,00 pr. aar, kan vi omend med megen forsigtighet klare os uten det over al beskrivelse trættende ekstraarbeide, som vi i de sisste aar har maattet ta for at skaffe os det nødvendigste. Vort arbeide er av den art, at vi for at kunne klare det, baade maa spise kraftig mat og bekoste os et styrkende ferieophold.

Siden 1ste juli 1915 blir ingen av dem, der tar tjeneste som telefonistinder ved Telefonanlægget, fast ansat, men de hæver for 6 timers arbeide pr. dag kr. 90,00 pr. md. mot før kr. 70,00, plus det bevilgede dyrtidstillæg kr. 20,00 pr. md., d. v. s. kr. 240,00 pr. aar. De har 6 ukers opsigelse, mot de fast ansatte telefonistinders 3 maaneders, samt ved automatens indførelse anledning til at komme over i telegrafvæsenets tjeneste.

I det store hele tat er vi godt fornøid med vore forbedrede lønningsvilkaar.

Kristiania i aug. 1917.

For Kristiania Telefonistinders Forening

Gullaug Lereim,

f. t. formand.

Norske Kvinders Nationalraad.

Før høstarbeidet atter begynder kunde det kanske være av interesse at faa et litet overblik over N. K. N.s virksomhet i aaret som gik. Det er jo snart et aar siden vi var samlet til møte i Kristiania.

Først og fremst vil jeg da nævne *registreringen*. Her har styret hat en uvurderlig hjælp i *fru Martha Larsen,* som med usvikelig energi og store personlige ofre har ledet dette svære arbeide. Utover hele landet er der knyttet forbindelser, og er ikke altid tallet paa de indmeldte kvinder saa svimlende stort — her er glimrende tider for alle som vil arbeide nu, og man har ikke saa let for at sætte sig ind i *hvordan* man under andre forhold kunde yde mere arbeide — saa er vi aldeles sikre paa, at var ulykken over os, vilde vore kvinder i store skarer melde sig. Allerede nu har vi et ganske anselig mandskap. Hovedsaken er imidlertid at organisationen er i orden.

Av andre saker som vi har arbeidet med kan nævnes: Formanden og *frk. Tonning* har gjennemgaat nøie departementets utkast til emigrantlov, og paa grundlag av deres forslag har N. K. N.s styre sendt en indgaaende motivert skrivelse til departementet. Denne skrivelse blev overrakt Socialdepartementets chef av en liten deputation med *fru Hambro* som formand. Statsraaden lovet at ta alt mulig hensyn til de forslag, som N. K. N.s skrivelse indeholdt.

Videre er sendt en henstilling til *Regjeringen* om, at der i den nye enhetsskolekomite maa opnævnes blandt andre 3 kvinder: en repræsentant for mødrene, en for folkeskolens lærerinder og en for de høiere skolers lærerinder.

Fra *Provianteringsdepartementet* fik vi meddelelse om, at departementet i tilslutning til landsmøtets resolution, hadde tilskrevet alle amtmænd med henstilling om, at kvinder burde indvælges i de lokale provianteringsraad, uten at departementet kunde eller vilde *paabyde* dette. Denne departementets meddelelse fik vi indrykket i dagspressen. Da det viste sig at denne henstilling ikke var effektiv nok, tilskrev N. K. N.s styre Provianteringsdepartementet, og bad om at det ved en lovbeslutning eller en kgl. reso-

lution maatte paalægges provianteringsraadene at vælge i det mindste *én* kvinde ind i hvert raad. Dette er ikke skedd.

Senere henvendte man sig til det samme departement med anmodning om, at kvinder maatte komme med i rationeringskomiteen. *Fru Betzy Kjelsberg* blev opnævnt.

Vi tør ogsaa tro at disse stadige «angrep» paa Provianteringsdepartementet, har været en medvirkende grund til at departementet uten paamindelse opnævnte en kvinde i Statens prisreguleringsraad. N. K. N. var avskaaret fra at paavirke departementet, da prisraadet blev opnævnt uten at man kjendte til at en slik institution skulde oprettes.

Da aldersgrænsen skulde frem i Odelstinget sendte styret en kraftig protest til Stortinget *mot* at aldersgrænsen skulde sættes forskjellig for kvinder og mænd. Det var temmelig tragisk bakefter at se en flok kvinder komme og *be* om denne grænseforskjel.

Før jul rettet styret en indtrængende henstilling til *Regjeringen* om forbud mot brændevin og kunstvin. Forbud mot brændevin blev som bekjendt utstedt.

Desuten sendtes et oprop *mot sløseri og luksus,* til alle kvindeblade og gjennem N. T. B. ogsaa til dagspressen. En hel del aviser tok opropet ind.

Til *Socialdepartementet* er sendt en anmodning om, at naar departementet ved næste budgetoverlæg tar stipendier for læger under behandling, det da maa finde plass for en rimelig sum til *kvindelige* medicinere. Dette er utførlig begrundet.

Paa et møte i vaar efterlystes den resolution om «likelønsprincippet» som landsmøtet vedtok, og der rettedes spørsmaal til N. K. N. om arbeidet med den nødvendige lønsstatistik var paabegyndt.

Resolutionen var oversendt regjeringen efter landsmøtet og videre var intet gjort. For at paaskynde saken blev det forespurgt hos Regjeringen om den vilde gjøre noget i saken, og hvilke skridt den isaafald hadde foretat. Da intet svar kom, har nu en av styret tat saken i sin haand og arbeider med den.

Avstemningen over N. K. N.s tilslutning til «Nordiske Kvindesaksforeningers Samorganisation» er avsluttet med det resultat, at en overvældende majoritet stemte *for* indmeldelsen. Dette er meddelt den svenske sekretær, *frk. Axianne Thorstenson.*

Fru Anker Møllers foredrag paa landsmøtet om utvidet forsorg for barn, har været sendt rund til leddene til uttalelse. Da vi ikke kan vente paa flere uttalelser, utarbeider vi nu en sammentrængt fremstilling av disse. Denne vil i den nærmeste fremtid bli avsendt til Socialdepartementet. Vi har tidligere meddelt departementet, at saken er under behandling i N. K. N. og at uttalelserne vil bli departementet tilstillet. Og man har likeledes pekt paa interesserte og dygtige mennesker som N. K. N. kunde ønske i den eventuelle komite, som skal behandle saken.

Med Centralkomiteen er der avholdt flere møter for at faa istand en fast ordning med juletræpynten, og en komite er nedsat i denne anledning. En varm tak til de damer som saa ufortrødent har arbeidet juletræpynten frem!

Fra Finland har N. K. N. faat indbydelse til et nordisk møte i Helsingfors 1918. Med tak har vi tat mot indbydelsen — men hvo vet hvordan Finland har det til den tid?

Telegram er sendt til de svenske kvinder «rösträttsdemonstration» og til *Fanny Schnelles* 50 aars dag.

Til *Ernst Sars's* baare blev der sendt blomster — violette syrener.

Der indløper nu og da forespørsler om skoler og utdannelsesveie — kanske der allikevel trænges et oplysningskontor?

Fra en anonym giver har N. K. N. faat en gave paa 1 000,oo kroner, der skal brukes som stipendium for en kvindelig læge, som efter krigen skal sætte sig ind i «smertefri forløsning». Vi sender herved giveren vor varmeste tak.

Karen Grude Koht,
I. kor. sek. i N. K. N.

Hvilehjem for slitte arbeiderhustruer.

I denne organisationernes guldalder, hvor overfladisk set neppe nogen arbeidende stand, klasse eller fag er uten sin organisation, staar husmødrene utenfor enhver faglig organisation, enten man nu vil betragte husmødrene som en stand, en klasse eller et «fag».

Forut for den fagmæssige organisering av arbeiderkræfter, funktionærsammenslutninger etc. med de fordele for medlem-

merne som disse byr paa, fandtes de forskjellige faglige og ikkefaglige foreninger med sine «syke og dødelader», som de kaldtes dengang. — Alle ærekjære haandverkere, arbeidere og «borgere» forøvrig fandt i de gode, gamle dage, at de ikke hadde gjort sin plikt hverken mot sig selv, sine nærmeste og sit samfund uten at de hadde som det kaldtes «sikret sig i tilfælde sygdom og død». Hvor mange gange lo ikke ungdommen i sin uvidenhet over en eller anden ældre jomfru eller madam som med stolthet talte om, «at penge til sygdom, død og begravelse, det hadde de da», eller hvis det motsatte var tilfældet, lo av deres bekymringer.

Nu har ved siden av fagorganisationerne kredssykekassen overtat de gamle «laders» funktion. Det vil sige kredssykekassen er den lovmæssige institution, hvori alle arbeidsgivere er pliktig til at indmelde sine arbeidere og underordnede indtil et visst lønningsnivaa. Det er ikke længer en frivillig sak for de lavere lønnede at sørge for, at de i tilfælde sygdom indtrær, ikke straks staar uten eksistensmidler, loven har grepet ind her og sagt: *du skal!* Dette gjælder alle arbeidsgrupper indtil en bestemt lønningssats.

Utenfor sykeforsikringens omraade staar imidlertid husmødrene — og der er kanske neppe noget andet omraade som saa klart viser, hvor vanskelig det er at klassificere husmødrene, med hensyn til deres arbeide, som netop *denne manglende anledning* til at kunne komme ind under sykeforsikringen.

Alle de husmødre som ikke har lønnet arbeide utenfor sit hjem, kan ikke bli forsikrings*pliktig!*

Visstnok har hustruerne saavelsom barna fri lægehjælp paa mandens sykekassebok, samt barselpenge ved hustruens nedkomst, men intet utover dette. Man kan sikkerlig peke paa dette og si: se der, hustruerne faar lægehjælp uten at være forsikret, hustruerne faar fordele uten at betale noget derfor! Det maa indrømmes, at saa er tilfældet, men man maa da ogsaa indrømme, at det i alvorlige sygdomtilfælder vilde være til meget større fordel for hustruerne selv, for hjemmene og derigjennem for samfundet, om hustruerne istedenfor at faa denne lille gratis fordel, hadde *forsikringsplikt!*

Er der idetheletat nogen mening i, naar et samfund har ind-

ført forsikringsplikt for de forskjellige klasser arbeidende mennesker, da at utestænge alle de hustruer, som økonomisk set maa lide mest under den manglende økonomiske uavhængighet, som hustruforholdet unegtelig medfører? Overfor sykeforsikringens princip: *arbeidsgiveren* forsikrer sine underordnede, maa det selvfølgelig indrømmes, at det har sine praktiske vanskeligheter at faa dette princip tillempet for hustruernes behov. Men naar man ser paa det *ideal* og det formaal som ligger under sykeforsikringsloven, saa maa man i høi grad beklage, at de som satte sykeforsikringen ut i praksis ikke formaadde at overvinde vanskeligheterne for hustruernes vedkommende.

Hvor vanskelige forholdene blir i mange arbeiderhjem ved denne mangel i sykeforsikringsloven, faar man et levende indtryk av, hvis man føres ind i et saadant hjem, hvor hustruen er syk. Hustruerne, mødrene vet, at blir de liggende syke i længere tid, kanske maa ha et sykehusophold, saa blir hjemmet i den tid uten tilsyn og ordentlig stel. Det er ikke saa med hustruens arbeide som med arbeidet paa verksteder, butiker, fabriker, kontorer, at arbeidet i sygdomstilfælde kan fordeles paa de andre arbeidere eller funktionærer, eller utsættes nogen dager. Hjemmets arbeide maa utføres hver dag, enten det er et fattig hjem eller et mere velhavende, jo fattigere det er, desto vanskeligere kan vel i grunden den ordnende og arbeidende haand undværes, thi desto kortere er skridtet til tilbakegang og forfald. — Der er ogsaa en anden ting som hustruerne og mødrene vet, det er at ifald de blir syke, saa er der ingen kredssykekasse, som betaler sykepenger eller sykehusophold for dem, de vet at i saadanne tilfælder maa de, hvis manden ikke har lagt sig litt penge tilside, enten indlægges paa sykehus for fattigvæsenets regning, eller manden maa gjøre gjæld.

Disse forhold medfører derfor ofte, at hustruer og mødre blir gaaende i sit arbeide, trods sygdom, uten at kunne faa den pleie, de behøver, og den naturlige konsekvens herav blir hyppig en helt igjennem svækket helbred hos hustruen og mangelfuldt tilsyn og stel av hjem og barn.

Der klages saa ofte over den opvoksende generation, og det er meget almindelig at skylden for den udisciplinerte ungdom til-

lægges hjemmene, mødrene; — naar mødrene, hjemmene i den almindelige bevissthet anerkjendes at være av saa overordentlig stor betydning for samfundet, skulde man jo tro, at samfundet paa alle maater støttet mødrene som de betydningsfulde faktorer de er for samfundets trivsel.

Det faktiske forhold er imidlertid, at der — ialfald i Kristiania — ikke findes en eneste institution, som staar færdig til at kunne hjælpe arbeidsslitte eller nedbrutte hustruer eller mødre fra arbeiderkredse, som trænger f. eks. rekreation efter sygdom eller arbeidshvile.

For dem som trænger sykehusophold og ikke selv evner at betale utgifterne herved, staar den utvei aapen at la fattigvæsenet bære de nødvendige utgifter herved; helt anderledes er forholdet hvor det gjælder at sørge for hvile og rekreationsophold for slitte, nedbrutte mødre.

De mange tilfælder med ødelagte nerver, nedbrutt livskraft, manglende arbeidsevne, hvormed saa mange mødre betaler en ekstrakontingent til samfundet foruten sine tilskud til folkeforøkelsen, de blir mange ganger paany dyrt betalt av forsømte barn og ødelagte hjem.

Den private veldædighet har forsøkt her som paa alle andre felter av menneskelig ulykke at komme de lidende tilhjælp, men dette omraade er saa vidtrækkende og omfattende, at det er ikke rart, at de private tiltak ikke har kunnet magte det. — Det er nemlig kun det halve av de foranstaltninger som trænges til at finde plass for den slitte hustru. Den anden del av opgaven er kanske vanskeligere: den at sørge for hjem og barn, mens moren er borte. Det er paa dette punkt at hjælpen ofte strander, for mødrene kan vanskelig beslutte sig til at forlate hjemmet uten at vite at dets tilsyn og forsorg er sikret.

Det som derfor trænges for mødre og barn er *hjem,* hjem og atter hjem. *Hvilehjem for mødrene, barnehjem for barna.* Hvilehjem — ikke for store — heller ikke ensartet — ét f. eks. beregnet paa at kunne ta imot mødre med ét eller to barn, et andet igjen kun for mødre. En anden ting som de der skal sætte igang saadanne hjem bør søke at undgaa: det er *fattigpræget* over hjemmene, *fattigpræget* over dem, som optages paa hjemmene. Intet

er lettere overfor nedbrutte, trætte mennesker end at knuge dem dypere ned i træthetsfølelsen og mismodet, som følger dermed. *Hvilehjems*opgaven frembyr for alle dem som ønsker at gjøre livet lettere for ulykkelige mennesker de allervakreste og skjønneste muligheter, her tar man samtidig baade mor og barn ved haanden, og hvis man har det lykkelige haandgrep: ogsaa ved hjertet.

Den private offervillighet, det vil si de som ønsker at tjene sit samfund ved at avhjælpe nød og ulykke *i forening med offentlige foranstaltninger* vilde nok kunne bringe disse hjem frem, saa nær idealets realisation som mulig er.

Samarbeide idetheletat mellem de forskjellige offentlige og private virksomheter er nok nøklen til fremtidens seier paa forsorgens omraade, som ogsaa mellem disse virksomheter indbyrdes.

For at nævne et eksempel. Enkelte av feriekoloniernes huse benyttes kun i sommerferien, efter hvad jeg har bragt i erfaring. Hvor mange mødre med eller uten ikkeskolepliktige barn vilde ikke med fordel og godt utbytte kunne optages og forpleies her ca. 2—2½ maaned om vaaren og 1 à 2 maaneder om høsten, hvis der kun fandtes midler som kunde brukes hertil, samt villige hænder som vilde hjælpe til dermed. *Agnes Martens Sparre.*

„Om vinteropbevaring av grønsaker for egen husholdning"

av havebruksskolebestyrer *O. M. Skard,* er bygget paa forfatterens egne erfaringer. Den er tænkt som en kortfattet raadgiver for alle de hjem i vort land, som stadig har uheld og ærgrelser av sine forsøk paa at opbevare grønsaker til vinterbruk.

Hvis dette lille skrift kunde bidra sit til at grønsaker virkelig blev almindelig brukt, ogsaa i vinter- og vaartiden er hensigten naaet. (J. W. Cappelens Forlag).

Bøker indsendt til redaktionen.

Carl Bonnevie: Fredens opgaver. Utgit av Norges fredsforening. I hovedkommission hos A/S. With & co.

Helga Bekker: Komme dit rike. Digte. Alb. Cammermeyers forlag. Lars Swanstrøm.

Svenske stemmeretskvinders sommermøte i Ronneby.

Brev til Nylænde.

I dagene 11te og 12te august holdt «*Landsföreningen för kvinnans politiska rösträtt*» sit 5te landsmøte her i byen.

Som nævnt i et tidligere nummer av Nylænde, var der til møtet ogsaa indbudt en dansk og en norsk taler. Den danske, *kand. phil. Helene Berg* fik forfald og kom ikke tilstede, saa Nylændes redaktør blev møtets eneste fremmede gjest.

Ronneby er kjendt over hele Norden som badeby. Saavidt jeg vet, var det en inden Sverige meget kjendt professor ved navn Urban Hjärne, der opdaget de mineralske kilder som der findes, og grundla byens ry som kursted. Som Ronneby ligger der fredfuldt med den vakre træbekransede aa, der løper midt gjennem byen, hadde den en vidunderlig tiltrækning paa mig.

Kirken er gammel, meget gammel, imponerende som den ligger der paa en høide omtrent midt i byen. Dens indre er interessant med de gamle kalkmalerier, der blev fundet da vægger og tak for en tid siden blev avpudset. *Altertavlen* og et par *epitaphier* over borgermestere eller prester med sine mindst 10 à 12 barn, (et antal som ifølge *Troels Lund* var ganske beskedent i det 16de aarhundrede) — skriver sig fra middelalderen.

Roser og blomster findes der i overflod i byen, i haver og offentlige anlæg saavelsom i alle menneskers vinduer. Selve kurstedet ligger et godt stykke utenfor byen, ved aaen, og det er en deilig spasertur derut langs denne, beskyttet mot solsteken av de overordentlige gamle ærværdige trær, hvoriblandt linden indtar en fremragende plass.

Ronnebys omegn er rigtig vakker. I Blekinges skjærgaard ut mot den aapne Østersjø møtes man av de skogbevoksede øer, hvorfra maleriske smaa villaer titter frem og synes at seile en imøte, venlig smilende i den lyse dag med den klare blaa himmel og den brændende sol. Længere ute er der nakne holmer, hvor sauer er det eneste levende man ser, naar der ikke av og til krydser en skrikende sjøfugl over dem. Men sauerne er fleg-

matikere, de lar sig ikke forstyrre i det vigtige arbeide at finde en mager og tør græsdot hist og her i sprækkerne. Ikke engang en motorbaat fuld av «rösträttkvinder» kan imponere dem! Naturen rundt om i Blekinge er ellers flat, nogen lave aaser her og der. Men her i Syd-Sverige er man jo i Danmarks umiddelbare nærhet, og slettelandet tar sin begyndelse i de svenske landsdele som ligger mellem Østersjøen og Kattegat. Lyse og dæmpede er farvetonerne over naturen her. Da jeg forleden dag i *Karlskrona* besøkte «*Blekinges Hemslöjdsutställning*» og fik se alle de forskjellige blekingske arbeider, der alle var utført i blekt blaat og blekt rødt, saa jeg siden ogsaa landskapet fortone sig i disse farver.

Men — jeg er kommet langt bort fra det jeg egentlig skulde skrive om — møtet! — Nu det være langt fra mig at ville trætte Nylændes læsere med noget detaljert referat av dette. Jeg vil indskrænke mig til at meddele, at det var i alle deler vellykket fra først til sisst. Tiltrods for Ronnebys noksaa avsides beliggenhet var der møtt frem det dobbelte antal deltagere av hvad man hadde ventet. Jeg blev straks opmerksom paa at der blandt disse fandtes flere unge piker, noget vi desværre saa ofte har maatte savne ved vore møter hjemme i Norge. Vi har ikke rigtig kunnet faa fat i den ungdom, som skal fortsætte vort arbeide. De unge svenske piker var alle interesserte i sin rösträtt, og de var alle grulig skuffet over at den ikke gik igjennem i 1ste kammaren denne gang. Men de gir ikke tapt.

Paa møtets første dag blev der bl. a. foretat en faneindvielse. Det var *Blekinge läns* stemmeretsforenings formand, *Augusta Tonning,* som hadde skjænket foreningen fanen, der var i gult og hvitt, kvindestemmerettens farver, med inskription. Forhandlingsmøterne ledetes av *doktor Karolina Widerström,* viceformand i landsforeningen.

Dr. Widerström meddelte at landsforeningens mangeaarige formand, *frøken Signe Bergman* paa grund av mangel paa tid hadde maattet frasi sig dette hverv. I en varm tale tolket doktoren den betydning Signe Bergman hadde hat for svenske kvinders arbeide for stemmeretten. En telegrafisk takkehilsen sendtes hender derefter fra møtet. Dr. Widerstrøm redegjorde derefter i et

meget interessant foredrag for den nuværende situation og hvorledes kvinderne nu maatte arbeide paa at styrke samfundssolidariteten blandt sig selv, arbeide paa at oplyse om at de behøver stemmeret og at de rettigheter som kvinderne har opnaad, maa utnyttes. En længere diskussion fulgte foredraget, hvorefter der vedtokes en resolution til regjeringen. I denne uttalte møtet sin harme over Førstekammarens beslutning om ikke engang at ville indrømme kvinderne en *begrænset* stemmeret, og under henvisning til hvad der var opnaadd i andre land, henstillet man til regjeringen at stemmeretten antages som hvilende allerede ved 1918 aars Riksdag.

Begge aftener var der friluftsmøte i «Folkets park,» hvortil man kom ved hjælp av en liten damper der gik ned ad aaen. Den store, aapne plass var indrammet av de ærværdige trær, mellem dem var talerstolen reist, og det svenske og norske flag — til ære for den norske gjest — vaiet vakkert side om side, mens der overalt hvor det gik an, var anbragt forskjellige dekorationer i gult og hvitt. Bak talerstolen blev den nye stemmeretsfane plantet, da toget fra damperen naadde plassen. Henved 300 à 400 mennesker var møtt frem, og de forskjellige foredrag fulgtes med den største opmerksomhet og interesse. Nylændes redaktør var første taler, derefter *presten August Bruhn,* som talte om hvad der nu var at gjøre, og *kan. jur. Anna Wicksell* gav en interessant skildring av hvorledes stemmeretten gaar sin seiersgang over verden. Samtlige talere blev hilst med varmt bifald saavel denne kveld som næste, da jeg fik anmodning om paany at tale, for «arbeiderne hadde ønsket at høre mig.» Saa godt jeg kunde gav jeg en skildring av den demokratiske bevægelse der hadde præget Norge i de sisste 70 aar, siden Wergelands dager, og om hvorledes arbeiderbevægelsen og kvindebevægelsen hadde gaat side om side og stillet sine krav og ventet paa sin løsning. Paa *pastor Bruhns* part faldt det den kveld at tale om fredssaken, hvorefter *dr. Gulli Petrini* sluttet talernes rækker med et livlig foredrag om hvorledes spørsmaalet om kvindernes stemmeret var blit behandlet i Riksdagen. Hun tok med en skarp ironi samtlige motstanderes argumenter avdage, og publikum moret sig meget over den ynkelige rolle som flere av den høie Riksdags medlem-

mer hadde spilet ved denne anledning. Det var en underlig logik som mange av dem hadde ført tiltorvs.

At der mellem møterne var fællesfrokoster og fællesmiddager, samt at landsmøtet avsluttedes med en avskedsfest i Ronnebys kurhotel, er næsten selvsagt.

Varme og hjertelighet præget møtet fra først til sisst, og det løp av med den sikre præcision og orden som præger de svenske kvinders arbeide. Æren for dets heldige forløp og den udmerkede ordning tilkommer i første række *fru Augusta Tonning*, som er en trofast forkjæmper for stemmeretten i Sverige.

Maatte alt hendes og alle de andres intense arbeide nu krones med seier i 1918 aars Riksdag!

Ronneby 14de august 1917. *Fr. Mørck.*

Kvinders arbeide under krigen.

III.

Kvinder i hæren.

(Forts. fra forr. nr.).

Allerede ved slutten av krigens 6 første maaneder, hadde *Det Røde Kors* og *St. Johannesordenen* 400 sykepleiersker i hospitaler utenfor England, og næsten 1000 i hospitalerne hjemme, for ikke at tale om de 3000 andre kvinder, som hadde tilbudt sig, men som paa grund av utilstrækkelig træning ikke kunde brukes. De engagerer sine sykepleiersker for 6 maaneder og har i $2^1/_2$ aar sendt over 5000 til hospitalerne i Stor-Britannien og paa Kontinentet.

Alle disse sykepleiersker, saavel de som tilhører *Den britiske sanitetstjeneste*», «*Distriktssaniteten*» og «*Det Røde Kors*», gjør tjeneste over hele verden, i Stor-Britannien, Frankrike, paa Malta, i Saloniki, Ægypten og Mesopotamien, og ombord i de hospitalskiber, som stadig reiser gjennem de nye farer, der nu findes paa sjøen. Der er britiske Røde Kors-søstre i Rusland og i Rumænien og ved alle hvileleirene langs den italienske front.

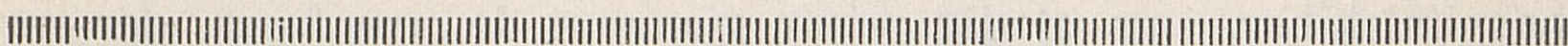
De frivillige hjælpekorpser har vokset i disse to og halvt aar ikke i tusenvis, men i *titusenvis*, og de arbeider ogsaa utenfor England. Mange er paa sin egen bekostning kommet fra de briti-

ske besiddelser, og der er flere tusener som staar færdige til at reise naar de behøves. I de første 22 maaneder blev der sendt 10 000 frivillige sykepleiersker til hospitalerne i Stor-Britannien og til Kontinentet, og desuten findes der 40 000 kvinder av enhver stand og stilling, som arbeider uten godtgjørelse i de militære hospitaler i den by de hører hjemme, idet nogen gir hele sin dag, andre sin fritid til det arbeide, der hver dag utføres.

Allerede i den anden krigsmaaned var der *kvindelige læger* som arbeidet ved *Røde Kors*-hospitalerne i Frankrike og Belgien, og i begyndelsen av 1915 var der andre som reiste til Serbien. Nu gjør de tjeneste i alle de Alliertes lande og har overopsyn med alle de hospitaler, hvor hele staben bestaar av kvinder. Men ved siden av disse og de kvindelige læger som gir størsteparten av sin tjeneste til de militære hospitaler hjemme, er der over 100 som har svaret paa den appel som *Krigsministeriet* utstedte ved slutningen av det første krigsaar, og som gir hele sit arbeide i statens tjeneste. Der er næsten 30 som arbeider i hospitalene i Stor-Britannien, og som har forpliktet sig til i tilfælde at gaa til hvilketsomhelst hospital inden kongeriket man maatte sende dem, og der findes 80 som gjør tjeneste i hospitalerne paa Malta, som var hovedstation først for Gallipoli-hæren og senere for Saloniki-hæren. *(Forts.)*

Nok et litet vink!

Den svenske kronprinsesse arbeider ivrig for nyttiggjørelsen av vildtvoksende planter i husholdningen. Paa Sofiero hvor kronprinsparret tilbringer sommeren, indsamles og tørkes saaledes bladene av melstok, som anvendes som spinat til stuing og til suppe.

«Nylænde»s redaktion er i Parkveien 62 B I. Kontortid 11—1/23. Redaktøren træffes personlig mellem 1—2.

«Nylænde»s ekspedition er flyttet til Centraltrykkeriet, Toldbodgaten 31/33.

Alle „Nylændes“ venner maa gjøre sine indkjøp hos vore annoncerende.

Nylænde

Tidsskrift for Kvindernes Sak
Utgit av Norsk Kvindesaksforening

Redaktør: Fredrikke Mørck

31. aarg. | KRISTIANIA, 1. OKTOBER 1917 | Nr. 19

Lidt fra Boligkongressen i København 10—13 sept. 1917.

Det var et uventet stort antal deltagere — henimod 1000 — som boligkongressen havde samlet. Der var repræsentanter for statsmagter, for kommuner, for foreninger, flest naturligvis fra Danmark; men at Norge og Sverige, trods de besværlige trafikforhold, havde sendt omtrent 200 deltagere, var imponerende, og blev meget paaskjønnet.

Naar kvinderne var i avgjort minoritet ved en kongres som man skulde tro i ganske særlig grad maatte interessere dem, saa maa forklaringen søges ikke blot i bristende social forstaaelse hos vore kvinder, men ogsaa deri at sagen paa kongressens program var behandlet overvejende ud fra et teknisk-finansielt synspunkt. Kun enkelte spørgsmaal saaledes «*boliglovgivningens indflydelse paa hus og hjem*» og «*boliginspektion*» kom ind paa den mere almenmenneskelige side — boliger som hjem for mennesker; og disse spørgsmaal kaldte da ogsaa kvinderne frem til livlig deltagelse i diskussionen. *Kravet om at kvinderne tages med paa raad ved boligens indredning vakte stor tilslutning ogsaa fra mændenes side.*

Det var sikkert en skuffelse for mange, at den øjeblikkelige bolignød, der jo former sig nogenlunde ens i alle de nordiske lande, ikke havde faaet plads paa programmet; men ved diskussionen om «*husleienævnene*» og paa mange andre steder, kunde man mærke hvor brændende spørgsmaalet er, uden at der dog fremkom noget særlig nyt eller epokegørende med hensyn til at raade bod paa dette onde.

I det hele maatte man i mange tilfælde nøjes med veksler paa en usikker fremtid; men paa ét punkt var der forholdsvis enighed om, at der netop nu kunde og burde gøres noget, nemlig med hensyn *til boliginspektion* eller rettere «*boligtilsyn*». Netop i en tid hvor boligmangel tvinger til at benytte mange rum, der ikke burde være menneskeboliger, vil et forstandigt tilsyn kunne gøre endel for at hindre altfor store farer for sundheden. Et saadant tilsyn har ikke blot en teknisk, men især en hygiejnisk og social side. Her i Danmark har vi endnu ikke noget tilsyn, derimod lader det til at det svenske system: en læge i spidsen for tilsynet, og som hjælper *kvinder med nogen social og hygiejnisk uddannelse,* virker godt. Men her som overalt gjælder det naturligvis at finde *de rette personer,* saa at tilsynet føles som en hjælp, ikke som en politimæssig indblanden i hjemmets forhold.

Til kongressen var knyttet en utstilling af byplaner, billeder og modeller af boliger m. m. noget til afskrækkelse, andet til opmuntring; og den sidste eftermiddag indbød Københavns kommune til en køretur i byen og dens opland, med besøg i forskjellige byggeforeningshuse, dels smaahuse med haver, dels etagelejligheder med rummelige gaardspladser, legepladser for børn osv. Af begge typer bygges meget i København. Spørgsmaalet om hvilken art bebyggelse der er at foretrække, er langt nær uddebatteret her i landet; og i lange tider vil der sikkert i de større byer blive brug for begge dele, saaledes at den egentlige by faar etagehuse og de ydre distrikter den lavere bebyggelse. For familier med børn maa dog de egne hjem staa som idealet.

Kongressen sluttede med en kommunal five o'clock tea i Raadhusets smukke festlokaler.

Naar jeg tilslut vil sammenfatte mine indtryk fra kongressen, maa det nærmest være dette: som en rød traad gik gjennem forhandlingerne erkendelsen af *at det maa være forbi med det planløse byggeri, den uhindrede spekulation i en af de vigtigste livsfornødenheder — boligen; det gælder om, uden at hindre bevægelsesfrihed og initiativ at faa plan og orden i det hele, og dertil kræves samarbeide mellem alle de faktorer som boligsagens mange sider vedkommer.*

I dette samarbejde maa ogsaa kvinderne være med.

København, september 1917 *Henni Forchhammer.*

Teaterchef fru Thora Hansson.

Med vemod har vi mottat budskapet om hendes bortgang.

Hun hørte til de kunstnere som vort land hadde ære av. Norges sceniske kunst har i hende tapt en av sine nobleste skikkelser. Hun var ædel som skuespiller som hun var det som menneske.

Thora Hansson var den første kvinde, der har indehat stillingen som *leder* av en fast scene. Først var hun *teaterchef* i Trondhjem, senere i Stavanger, ved hvis scene hun virket til sin død.

Møter.

1. Kvindelig Handelsstands forening

holdt tirsdag den 18de september sit første møte i Handelsstandens festsal.

Plan for høstens møter fremlagdes av formanden *frøken Julie Østbye.* Hveranden tirsdag skal der holdes møter, tildels i forbindelse med selskabelig samvær.

Foreningens «Ekspeditriceskole» skal fortsætte, likesom ogsaa *sprogkurser* skal sættes igang igjen. I den allernærmeste tid agter foreningen at avholde en basar til indtægt for sit fond der skal yde foreningens medlemmer økonomisk støtte. Til dette fond har *verkseier Hans Berg* skjænket 10 000 kroner.

Doktor Dagny Bang holdt derefter foredrag om «*Kvinders arbeide og løn under og efter verdenskrigen*». Foredraget fulgtes med stor interesse og hilstes med varmt bifald.

Fru Ragna Wettergreen læste tilslut under stor begeistring endel fortællinger.

*

Vi anbefaler basaren paa det allerbesste til publikums velvilje. Foreningen arbeider ihærdig for at skaffe sin stand den allerbesste utdannelse til den gjerning de gaar ind i, og dette fortjener al mulig støtte. *Red.*

2. Husmorforbundet

begyndte ogsaa tirsdag den 18de september sin sæson med et medlemsmøte i «*Norske Studenters Kristelige Forbund*»*s* lokale med et foredrag av *fru Mariane Nœrup* om «*Husmødrenes indsats i vort økonomiske liv*». Det interessante foredrag mottokes med bifald og efterfulgtes av en livlig diskussion.

3. Kristiania kreds av „Norske Kvinders Sanitetsforening"

holdt fra 20de til og med 22de september sit kredsmøte i Bøndernes hus. Efterat formanden, *fru Maria Dehli* hadde git en oversigt over det arbeide som kredsens lokale avdelinger har utført i det forløpne aar, og de mange kraftige initiativer som kredsen har tat, fremholdt hun de saker som nu er de mest brændende og som kredsen især maa koncentrere sit arbeide om, nemlig: *En friluftsskole istedenfor Rønningens, Ordningen av pensionssaken* og *Utdannelse for sykepleierskerne.*

Angaaende dette sisste punkt, saa indledet *fru Barbra Gullichsen,* Elevhjemmets bestyrerinde, diskussionen. Det paa «*Den norske lægeforening*»*s* landsmøte i 1915 nedsatte arbeidsutvalg hadde fremsat et forslag, som vedtokes av et flertal inden utvalget og gik ut paa $1^1/_2$ aars utdannelse for kredssykepleiersker paa landet med adgang til videreutdannelse, og 3 aars læretid for sykepleiersker paa sykehusene. Minoriteten inden arbeidsutvalget, de to kvindelige medlemmer, *frøken Andrea Arntzen* og *Bergljot Larsson,* hadde derimot sterkt fremholdt nødvendigheten av 3-aarig utdannelse for alle sykepleiersker som faar statsautorisation. Av den efterfølgende diskussion fremgik det, at man var enig om at 3 aars utdannelse vilde være det ideelle, men at med en saa lang læretid vilde det sandsynligvis bli vanskelig, for ikke at si umulig, at faa sykepleiersker paa landsbygden.

Foredrag holdtes av *overlæge Tillisch* om *rekonvalescenthjem,* av *doktor Marie Kjølseth* om *fødehjem,* av *fru Karen Grude Koht* om *Kvinder i arbeidslivet.*

Efter forslag av *fru Martha Larsen* vedtokes en resolution som gik ut paa at kredsstyret skulde forhandle med kredssykekasserne om muligheten av at fremme bygning av rekonvalescenthjem for tuberkuløse.

De uttrædende medlemmer av kredsstyret *fruerne Grundtvig,* Lillehammer og *Haug,* N. Odalen gjenvalgtes, og istedenfor *fru Beda Collett* valgtes *fru Lilli Christiansen,* Moss.

Fru Marie Qvale opfordret medlemmerne til at fortsætte med at lage enkeltmandspakker til hærens sanitet. Endda trænges der 100 000.

Møtets deltagere besaa under møtedagerne bl. a. *Kr.a kommunale fødehjem ved Krohgstøtten.*

En enkel festlig sammenkomst i *Elevhjemmet* avsluttet møtet.

Under møtet fremkom der til *fru Dehli,* kredsens udmerkede formand gjennem mange aar, en anmodning om at faa hendes tilladelse til at *Eilif Petersen* fik male hendes portræt. *Fru Dehli* takket for æren, som hun imidlertid fandt ufortjent. Noget ikke en eneste av møtets deltagere var enig med hende i!

Den kommunale husmorskole.

Den kommunale husmorskole, indrettet efter *frøken Inga Høsts* og *fru Fernanda Nissens* planer, er nu færdig og allerede i fuld gang med 24 elever. Den blev aapnet i begyndelsen av september maaned med en liten frisk tale av *fru Nissen,* som manet de unge til at arbeide med lyst og glæde.

Lokalerne og den hele ordning er baade vakker og koselig — og vi hilser skolen inderlig velkommen som et længe ønsket og nødvendig led i den praktiske kvindelige oplæring for denne store byen. Vi skal senere, naar vi har hat anledning til at overvære undervisningen, omtale denne nyttige institution nærmere.

R. B.

Fra Danmark.

Husholdningsutvalget.

Blandt de mange udmerkede institutioner som her i København er dannet i anledning av de vanskelige tider for menneskene at leve under, er der en som særlig har vakt min interesse. Det er «*Husholdningsudvalget*».

Det var kontorchef i statistisk departement, *Jens Warming,* som først slog til lyd for at der burde dannes en «*Husmoderfore-*

ning», hvis *hovedopgave det skulde være at skaffe klarhet,* dels over hvilke varer man bør ønske, dels over hvad man faar. «Den bør udbrede den Klarhed, som allerede er tilgængelig,» skriver kontorchef Warming, «og fremskaffe Oplysning om saadanne Ting som endnu mangler. Paa «*Ernæringsomraadet*» bør den endvidere bistaa Autoriteterne med at regulere Handelen, saa at forfalskede eller værdiforringende Varer ikke forhandles under tillidsvækkende Navn. Paa *det teknologiske Omraade* skal den navnlig vejlede Folk til at bruge det rette Brændsel og de rette Ovne eller andre Brugsgenstande.

Paa *det merkantile Omraade* skal den holde Øje med Prisforandringerne, saa at Husmødrene kan kaste sig netop over de Varer som paa et givet Tidspunkt er billige; den bør medvirke til at afskaffe Kreditten, thi nu betaler de solide for de usolides Flothed; og den bør tilstræbe større Klarhed over hvor stort et Kvantum man faar, naar man køber (f. Eks. ved at søge gennemført at der ligesom flere Steder i Udlandet i Brødbutiker er Opslag om Brødvægten, saa at man kan kontrollere hvilken Slags Brød der er billigst). Og endelig kan der paa *det personlige Omraade* være forskellige Opgaver i Forholdet til Husstandens Medlemmer».

Med andre ord: Det som Warming ønsket at fremme var økonomi paa alle mulige omraader inden den enkelte husholdning, en økonomi som var anlagt paa videnskapelig basis.

Tanken fandt tilslutning hos Regjeringen og *indenriksminister Rode* nedsatte et utvalg paa 15 medlemmer, og med klar forstaaelse av at her maatte mange kvinder med, blev der opnævnt 9 kvinder og 6 mænd. Disse konstituerte sig som «*Husholdningsudvalget*» og den av ministeriet utnævnte *fabrikinspektør kand. polyt. Julie Arenholt,* er formand, mens *overretssakfører Henrik Sachs* fungerer som sekretær.

«Husholdningsudvalget» har delt sig i 4 komiteer nemlig: *En brændselskomite, en pressekomite, en produktionskomite og en sparekomite.* Alle disse komiteer staar naturligvis i samarbeide med hverandre, likesom de ogsaa har forbindelse med «*Den overordentlige Kommission*», hvilken sisste svarer til vor «Prisreguleringskommission» (men i parentes bemerket i «Den overordent-

lige kommission» sitter der *3 kvinder)*. Til «Den overordentlige kommissions» forhandlingsmøter har «Husholdningsudvalgets» formand adgang. Hele utvalget sorterer under indenriksministeriet.

I overensstemmelse med hr. Warmings tanke er «Husholdningsudvalget» nedsat i den hensigt at opdra husmødre til økonomi og den besst mulige anvendelse av de varer der i øieblikket er de billigste. Og ut fra dette princip har man arbeidet. Utvalget har ogsaa gjort sig det til opgave at *efterspore forfalskninger av surrogater*.

Hele denne idé har «Husholdningsutvalget sat ut i praksis, for det første ved at oprette *lektioner for husmødre*. Til disse — hvorav der hittil har været holdt 3 — har hvilkensomhelt husmor adgang, men det høieste antal der kan optas til hver lektion er 40. Lektionerne har været fordelt paa formiddags- eftermiddags- og aftentimer, forat det skulde passe for alle. Gjennem 2 ½ time har deltagerne faat litt *næringsmiddellære,* men det vigtigste har været gjennem demonstration at indprente dem et rationelt sparesystem. F. eks. hvorledes man besst kan spare paa gas, herunder ogsaa hvordan *de gjennem avlæsning paa gasmaaleren kan kontrollere sit forbruk,* hvorledes de kan spare paa saape, *anvende forskjellige saker, som de hittil har betragtet som avfald* osv., samt undervist dem i lagningen av billige retter, som kan gjøres smakelige og gode, selv om man ikke har saa meget at rutte med, osv.

Forut for disse lektioner for husmødre, har der været foranstaltet et særlig kursus for skolekjøkkenlærerinder for at disse skal være godt trænet paa forhaand inden lektionerne sættes igang, da disse maa foregaa i kortest mulig tid baade paa grund av at de færreste husmødre har videre tid at avse til disse, og for at kunne gi det størst mulige antal kvinder anledning til at delta i lektionerne.

«Husholdningsudvalget» har til landets samtlige kommuner sendt ut anmodning om at avholde lignende lektioner, og henstillet til skolekjøkkenlærerinderne at assistere ved kurserne. Endvidere har man opfordret til at der overalt i landets kommuner oprettes *folkekjøkkener*.

Hittil er der av «Husholdningsudvalget» blit utsendt 4 «smaaskrifter», nemlig 1. *Den rette Udnyttelse av Smaahaverne under Dyrtiden*», 2. «*Smaa Vink under Brød- og Kartoffelknapheden*», 3. «*Fortsættelse om Smaahaverne*» *samt 4.* «*Nogle Raad om Opbevaring af Frugt og Grønsager*», samtlige faaes til en pris av 10 øre enkeltvis, mens institutioner og foreninger faar dem i større antal til utdeling.

Utvalget holder et oplysningskontor, som er aapent 2 ganger i uken for dem der ønsker at skaffe sig oplysninger.

«Husholdningsudvalget» har gjennem sin alsidige repræsentation og de dygtige kræfter hver av dets medlemmer repræsenterer, alle mulige forutsætnniger for at kunne utføre sit hverv paa den mest tilfredsstillende maate, og det omfattes ogsaa med megen interesse av den store almenhet.

p. t. Kjøbenhavn 5te september 1917. *Fr. Mørck.*

Fra hotelverdenen.

Hotelbestyrerinde hædret.

Frøken Janna Brun, som i 18 aar har indehat stillingen som oldfrue ved Gausdal sanatorium, blev forleden ved sin fratræden overrakt et praktfuldt sølvskrin med en større pengesum i guld som erkjendtlighetsgave fra gjester paa sanatoriet. Frøken Brun er nu blit ansat som bestyrerinde av Voksenkollen sanatorium og tiltrær sin nye stilling 1ste oktober, fortæller «Hotelbladet».

Nyt hotel.

Et større tidsmæssig turisthotel vil bli anlagt av *frøken Oppedal,* bestyrerinde ved Skien-Telemarkens turisthytte paa «Kikut». Stedet ligger nær Dalsvandet i Saude.

Kvindelige kellnere.

Kjøbenhavn har i denne tid gjennemgaat en krise inden serveringsfaget. Striden stod mellem kellnernes og restauratørernes organisationer og gjaldt ansættelse av ca. 70 kvindelige kellnere paa en del av de større kafeer.

Kellnerne fandt dette stridende mot den overenskomst, som var truffet mellem dem og restauratørforeningerne — og man blev derfor enig om at indanke saken under voldgift. Da imidlertid

parternes repræsentanter ikke kunde komme til enighet, blev avgjørelsen truffet av opmanden hr. *overretssakfører Poul Hansen.* Den gik ut paa, at da restauratørerne bød de kvindelige tjenere *samme vilkaar* som de mandlige, stod ansættelsen av serveringsdamer *ikke i strid* med den trufne overenskomst med kellnerne. Kellnerorganisationerne blev tilpliktet at betale sakens omkostninger. Ifølge denne kjendelse rykker nu de kvindelige kellnere i disse dager ind paa arenaen. Der skal fra kellnernes side være paatænkt en blokade av angjældende kaféer — men der blir neppe noget av dette.

I «*Berlingske Tidende*» læser vi en uttalelse av Bristol-hotellets overtjener *hr. Sørensen:* «Lad bare damerne komme», sier han. «Jeg tror ikke vi mandlige kellnere bør være bange for konkurranse. Kvinderne vil nok forsvinde igjen efterhvert som kellnerstanden arbeider sig frem, dygtiggjøres og faar flere kundskaper — og mere dannelse».

Skal vi herfra uttale os om situationen, vil vi si, at vi anser det som givet at kvinderne snart ved sin skikkethet for stillingen, vil tvinge oppositionen til taushet. Her hos os vet vi at vurdere vore mange udmerkede og solide serveringsdamer, baade de som tjenstgjør indenfor privatlivets ramme, og den trup som yder sin tjeneste i samvirke med den mandlige opvartning ved de mere specielle anledninger.

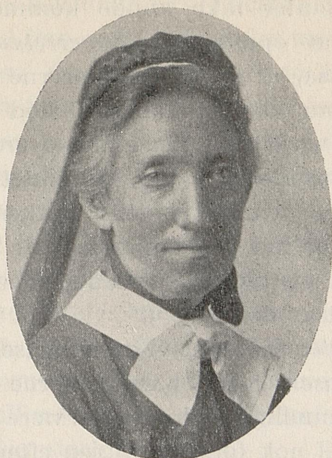
Vi ønsker derfor baade de *kvindelige kellnere* og *publikum* tillykke med tiltaket — og mener at kvinderne nok ikke lar sig konkurrere ut igjen, likesom vi anser det ogsaa for selvsagt at de to parter vil fremtvinge et for publikum og det sociale liv ønskelig og behagelig resultat: *en bedre tone, et høiere kulturniveau inden kafélivets omraade.* *R. Bl.*

Logihus for kvinder.

Opførelsen av *det logishus for kvinder,* som Kristiania kommune har besluttet at bygge for *enslige kvinder,* er overdrad til *arkitekterne Morgenstierne* og *Eide.*

Bøker indsendt til redaktionen.

O. M. Skard: Vinteropbevaring av grønsaker. J. W. Cappelens forlag. Kristiania.

Søster Maria Bagger.

Det var for en 6 à 7 aar siden, at en eller anden sa til mig: — «Har De nogensinde nede i Smalgangen truffet den dame med det lange blaa slør, som gaar rundt i hjemmene til de syke og til de smaa barn? Hun er modig som en løve, brænder av nidkjærhet for lov og orden. Hun passer paa som selve politiet. De maa gaa og se paa barnearbeidet hendes. Det er simpelthen enestaaende!»

Jeg styrtet avsted og fandt vor merkværdige ven, *søster Maria Bagger* i Smalgangen 4. Foran mig laa et helt eventyr! I et hjørne av stuen stod «*troldskogen*», laget av glasbiter, barnaaler, «trær» av pap. Sjøen var et speilskaar. Og stuen var fuld av barn med lysende øine. Smaagutter red avsted til den fortryllede skog paa stolte træhester uten hode, piker kjørte i omvendte skamler med svære «negerfrøkener» med flattrykte hoder — de rareste dukker jeg har set. Alle skulde de til troldskogen. Moralen er at den som har god samvittighet, kommer vel forbi troldet. Det vilde *søster Bagger* lære dem. Indenfor laa Maria Baggers eget lille værelse med mange dyrebare smaating fra prestegaarden nede paa Fyen, hvor hun selv lekte som barn for mange aar tilbake. Aldrig har jeg set et saa merkelig hjem, skapt som det var av det andre mennesker vilde ha kastet bort.

Det var ubeskrivelig yndig. — Det var Vaterlands eventyr! Mer og mer har jeg forstaat hvilken støtte og tryghet de unge og gamle maatte finde hos søster Bagger! —

Som liten pike gik Maria Bagger nede paa Fyen og drømte om at faa bli «de fattiges forsyn». Straks hun var utlært som sykepleierske, reiste hun hit til Norge med den tanke at bli *fattigpleierske* i sin menighet, metodistmenigheten. Det blev hun ikke, men hun blev et redskap til at metodistkirken optok sykepleiergjerningen, og nu har 100 søstre her i landet.

Da hun hadde tjent Norge som sykepleierske i 15 aar, brøt hun sin egen bane i *folkepleien,* og flyttet med to tomme hænder ned i Vaterland, og blev der *barnas gode fe, mødrenes raadgiver, de gamles trøst, de undertryktes forsvarer.*

Nu er hun sliten. Hun kan ikke mer. Det var en stor sorg for os at vite, at vi skulde miste hende. Men vi tok os sammen og møtte op over 300 for at feste for hende, som saa ofte har festet for os. Der blev søster Baggers drøm om at føre østkanten og vestkanten sammen, til virkelighet, for paa den festen var alle samfundslag repræsentert. —

Fru Josefine Jansen bragte en varm tak til søster Bagger for alt hendes arbeide her i Kristiania. *Pastor Cornelius* talte og takket fra Vaterlands menighet. *Pastor Barratt* takket for hvad søster Bagger hadde været. Hun hadde ofte inspirert ham ved sin utholdenhet og sit mot.

Efter bevertningen talte *fru Randi Blehr* og takket varmt og vakkert fra «*Norsk Kvindesaksforening*». Hvergang nogen gjorde et godt arbeide, blev Norge sterkere. Søster Bagger hadde været med paa at gjøre vort land sterkere. Lad os rope «*kvindernes hurra*» for søster Bagger — og forsamlingen sang sit bifald ut over gjesten og taleren.

Derefter overrakte *fru Mariane Nærup* en straalende blomsterbuket i danske farver. En høist eiendommelig buket! — buketten med det rare i — *en hædersgave paa 1 000 kroner* — som laa gjemt mellem Dannebrog og vort norske flag! Stort bifald fra forsamlingen ledsaget overleveringen. *Søster Olafia Johannisdottir* takket paa mødreforeningens vegne og overrakte søster Bagger et skrivestel i sølv, hvorefter hun læste op digte og

telegrammer. *Hulda Tande* takket fra barna, og fremholdt at søster Baggers arbeide maatte ikke dø, det maatte fortsættes og utvides. I hver av de store leiegaarde burde der bo en slik god sjæl, som barna trygt kunde ty ind til.

Pastor Rognerud takket for hvad søster Bagger hadde været for metodistkirkens menighet, og fru *Inga Zapffe* takket fra N. K. T. .F. Det var ikke før ut paa natten at den bevægede hædersgjest belæsset med blomster og gode ønsker kunde faa komme hjem.

Inga Bjørnson.

E. S. For det uegennyttige arbeide, for den kjærlighet og taalmodighet mot samfundets mange smaa, som denne ædle danske kvinde i henimot 30 aar har utført blandt os, føler alle norske kvinder sig i taknemlighetsgjæld. Vi taler i mange kvinders navn, naar vi sender *søster Maria Bagger* vor hjerteligste tak for hvad hun har virket blandt os, og vi ledsager denne tak med vore besste ønsker for hendes fremtidige liv.

Red.

Kvinders arbeide under krigen.

III.

Kvinder i hæren.

(Slutning fra forr. nr.).

Det var noget senere at Krigsministeriet besluttet at anvende kvinder i mænds stillinger i mange av de hverv som findes inden militærhospitalerne, som sekretærer, maskinskrivere, telegrafister, magasinforvaltere, assistenter i laboratorierne og ved Røntgeninstituterne, kokker, farmaceuter, og som rengjørings- og vaskekoner — idetheletat alle de funktioner som inden det *Kongelige Militære Sanitetskorps* hittil var blit utført av ordonanser. Men siden november 1915 er ikke en eneste mand som er skikket til tjeneste ved fronten, blit hvervet for dette korps, undtagen naar der har været specielle betingelser tilstede, og nu for tiden skal der ikke brukes nogen mand, som er fuldstændig frisk, hverken i hospitalerne hjemme, eller i hovedhospitalerne i utlandet, eller ved kommunikationslinjerne. *Det er ved kvindernes tjenestgjøring at dette er gjort mulig.* 5000 kvinder findes der i hærens hospitaler som har indtat mænds stillinger.

Men denne remplacering av kvinder i selve hæren, har ikke indskrænket sig bare til hospitalerne. Ved dette aars begyndelse blev de ogsaa anvendt som chauffører ved transportmotorerne i hærens tjenestekorps og i *Det Kongelige Flyverkorps,* og noget senere, utstedtes der en appel om at man trængte 1000 kvinder som kokker og opvartere i Stor-Britanniens forskjellige leire.

Litt efter litt har kvinderne paa denne maate indtat mændenes plass og utfører mange av de plikter i leiren og paa hospitalerne som soldater tidligere hadde at utføre for sig selv. Og selv dette er ikke slutten paa beretningerne om det arbeide kvinder utfører i hæren. Der er hundreder som arbeider i arméens posttjeneste, der er tusener som arbeider i proviantforvalterens kontorer og magasiner, der er de uteksaminerte massøser i hospitalerne hjemme og ute, der er 6000 som er ansat i *Det Kongelige Flyverkorps.* Hver eneste uke økes antallet. Bare av kvinder som arbeider under Krigsministeriet som doktorer, sykepleiersker og ordonanser findes der 27 000, istedenfor litt over 4000 ved krigens begyndelse, og hvis vi regner med alle de andre kvinder i *Det Røde Kors,* fra lægerne og sykepleierskerne ned til kokkerne og chaufførerne som arbeider i hospitalerne og leiren, saa er der en samling av plikttro kvinder, hvis tal overskrider mere end halvparten av hele den armé som først drog ind i Frankrike, der nu tjener i hæren, og mange av dem deler baade tillands og tilvands dens farer, ubehageligheter og savn.

R. K.

Krigen og kvindestemmeretten.

En oversigt av *Anna Wicksell.*

Det er underlig at tænke paa, at denne krig faktisk synes at skulle komme til at lede til forbedring av kvindernes stilling i adskillige baade krigførende og nøitrale stater. Vi har hat krig før, verdenskrig ogsaa, men aldrig før har det hændt, at krigen har bragt kvinderne andet end arbeide og bekymring, lidelser og sorg indtil døden. Alt dette har ogsaa denne krig ført med sig for de krigførende landes kvinder, men desuten ser det ut som om den ogsaa skulde medføre en slags kompensation i form av utvidede politiske rettigheter.

Det som gjør forskjellen, er sikkerlig denne krigs karakter av verdenskrig paa grundlag av almindelig verneplikt. Det har vi aldrig hat før. Og det har ledet til dels et almindelig demokratisk gjennembrud, som holder paa at arbeide sig frem baade i krigførende og nøitrale lande, og som ogsaa har omfattet kvindestemmeretten overalt, hvor denne sak var saa langt avancert, at den stod for den almindelige bevissthet som en aktuel del av de efterstrævede demokratiske forfatningsreformer, dels har den almindelig verneplikt ogsaa medført en indtrængen av kvinder paa alle arbeidsomraader, hvor mændene paa grund av sin tjenesteplikt har maattet rykke ut i felt.

Det er den sisste omstændighet, som falder sterkest i øinene. Det er let at forstaa at naar hver frisk mand mellem 18 og 50 aar, er pliktig til at gjøre tjeneste ved fronterne eller i arbeide for fronterne, maa det bli et sterkt behov av arbeidskraft for at utføre det mest nødvendige av al den gjerning, som disse mænd under normale og fredelige forhold var sysselsat med. Her har det vist sig, saa at enhver har kunnet og maattet se det, at den store reserve som staterne hadde at ty til, og som de ogsaa har grepet til, har været *kvinderne*. Istedenfor de millioner mænd, som ligger i skyttergravene eller paa kirkegaardene omkring dem, har i alle de krigførende lande kvinder i hundredetusenvis rykket ind og fyldt deres plass i det civile arbeide. Og i det store og hele tror jeg man er fuldt berettiget til at si, at de har fyldt disse plasser bedre, til og med langt bedre end man hadde ret til at vente av dem, saa utrænet og uøvet som de var paa disse omraader.

Desuten har ogsaa hjemmenes kvinder faat en speciel statsfunktion. Paa dem har den opgave hvilt at styre og stelle og forvalte slik, at et foraad av livsfornødenheter, reducert til halvdelen av det normale eller mindre, allikevel kunde strække til for nogenlunde berge de hjemmeværendes liv og helbred.

I *Tyskland,* hvor levnetsmiddelnøden har været størst, sa en tysk statsmand allerede i 1915 eller i begyndelsen av 1916 «at uten de tyske husmødres dygtighet, kunde Tyskland ikke føre sin krig». Og i England, hvor det mere har gjældt at spare, forat England skulde kunne financiere baade sin egen og en stor del av sine bundsforvandters krig, skreves det i 1916 paa plakater

og i flyveblade: «*Engelske husmødre! I tjener staten gjennem at anvende margarin istedenfor smør*» — *og lignende*. Ogsaa hjemmene virker direkte i krigens tjeneste.

Det er en hel række lande, som nu under krigen har gjennemført eller staar i begrep med at gjennemføre politisk stemmeret for kvinder i en eller anden form. Vi her oppe i Norden tænker naturligvis først paa *Danmark,* hvor en stor forfatninsrevision, indbefattende stemmeret for kvinder paa samme betingelser som for mænd, gjennemførtes 1915, hvad kvindestemmeretten angaar under medvirken av alle politiske partier. Her kan man dog knapt si, at krigen har drevet saken frem; den gjennemførtes snarere *tiltrods* for krigen. Reformen var langt avancert allerede ved krigens utbrud, og de kræfter som helst vilde slippe fra den, gjorde et forsøk paa at benytte krigen til at faa altsammen utsat paa ubestemt tid. Men det gik ikke.

Straks efter at Danmark hadde gjort kvinder og mænd likeberettiget ved valgurnerne, fulgte ogsaa det lille *Island* i dets spor. Reformen paa Island har sin største interesse derved, at det var her man for første gang slog ind paa den vei at begrænse kvindernes politiske stemmeret ved en høiere politisk myndighetsalder end den for mænd gjældende, samt at stille denne indskrænkning paa automatisk avskrivning gjennem at la den synke av sig selv, indtil stemmeretsalderen blir den samme for mænd og kvinder.

I *De Forenede Stater* har under krigen, til og med nu dette aar, dog inden staterne selv blev krigførende, ikke mindre end 7 stater git sine kvinder stemmeret til præsidentvalgene. Dette er de mest «politiske» valg, som forekommer i *De Forenede Stater;* det er de valg som bestemmer hele det store rikes indre og ytre politik for de nærmeste 4 aar. Saa vidt jeg vet, kan denne stemmeret erholdes gjennem beslutning av legislaturerne i de forskjellige stater uten noget referendum; det er grunden til at det er gaat lettere at erobre denne stemmeret end den vanlige til de enkelte staters lovgivende forsamlinger.

I *Canada* har under 1916 og 1917 6 stater indført fuld politisk medborgerret for kvinderne, og av de store, tætbefolkede stater er der nu bare en igjen, nemlig Quebec, som ikke har gjort det samme. Men ivaar meddelte den kanadiske premiermini-

ster, at det var regjeringens hensigt med det første at foreslaa en forbundslov, som med ett slag skulde gjennemføre stemmeretten i samtlige stater, hvor den endda ikke fandtes; om dette forslag nu er indbragt, vet jeg ikke; det gaar saa sent at faa meddelelser fra Amerika i disse tider.

Her i Europa har *Holland* antat som hvilende en forfatningsreform, som borttar den grundlovsmæssige hindring for kvinders stemmeret, og som med det samme gjør kvinderne valgbare til de hollandske generalstater. Forslaget skal antas endnu en gang efter nye valg for at bli definitivt gjennemført; disse nye valg skulde være nu ved denne tid; de gaar ganske stilfærdig for sig, eftersom alle partier er kommet overens om at avstaa fra al valgstrid, og simpelthen gjenvælge de gamle repræsentanter. Disse skal saa træ sammen i oktober og anta den nye forfatning. Naturligvis kommer da ingen opposition til at reises.

I *Østerrike* og *Ungarn* er det politiske nydannelsesarbeide i fuld gang; men begge lande er saa langt tilbake i demokratisk utvikling, at det kan være tvilsomt om kvindestemmeretten kan faa noget med av den nuværende bevægelses resultater. I *Ungarn* ansees det dog for sikkert at regjeringens proposition kommer til at omfatte ogsaa kvindestemmeret, men sandsynligvis en sterkt indskrænket saadan. Saavidt jeg vet, er den paatænkte indskrænkning en kundskapsgrænse; de ungarske kvinder skulde faa stemmeret, som hadde gjennemgaat skole saa langt som op til hvad der i Norge motsvarer middelskoleeksamen. Denne oplysning har jeg dog bare fra den daglige presse, og jeg tør ikke indestaa for dens rigtighet. Hvad *Østerrike* angaar hørte jeg i sommer av en østerriker, at der taltes om i dette land at oprette en særskilt valgkurie for kvinder, saa at disse altsaa skulde faa vælge sine egne repræsentanter likesom de store godseiere, byerne, handels- og haandverkskamrene og den almindelige vælgerklasse. Om dette kan lede til noget resultat, er dog vel mere end tvilsomt,; lad os haabe at den demokratiens bølge, som nu skyller frem over det gamle keiserrike, heller maatte rive med sig det hele kurialvalgsystem. Men da er det nok desværre sandsynlig, at kvindestemmeretten kommer til at drukne i stormfloden. *(Forts.)*

Alle „Nylændes“ venner maa gjøre sine indkjøp hos vore annoncerende.

Nylænde

Tidsskrift for Kvindernes Sak

Ugit av Norsk Kvindesaksforening

Redaktør: Fredrikke Mørck

31. aarg. | KRISTIANIA, 15. OKTOBER 1917 | Nr. 20

Kvinders arbeide for at faa kvinder ind i Stortinget og flere ind i kommunestyrene.

I anledning av den opfordring hvormed vi i nr. 14 av vort blad slutter vor artikel «*Kommunevalgene 1916*», har vi fra et enkelt hold faat anmodning om at gi nogen anvisninger paa hvordan kvinderne maa arbeide for at bli repræsentert paa Stortinget gjennem kvinder, og for ogsaa at faa en fyldigere repræsentation i kommunestyrene.

Idet vi takker for denne henvendelse som vi har sat megen pris paa, og den anledning som derved er git os, skal vi saa godt vi kan i al korthet fremsætte vore anskuelser om dette.

Det som er det vigtigste, *det første og det sisste,* det som det kommer an paa, er *solidariteten kvinderne imellem.* Før hver enkelt kvinde føler alle de saker der angaar hende som kvinde sig vedkommende og værdt at ta op et arbeide for sammen med andre kvinder, før kan vi nok ikke tænke paa at faa utrettet noget, der har kraft i sig eller fremtid for sig, Det som det derfor gjælder om, er at faa denne følelse av enhet vakt hos kvinderne, faa dem til at skjønne at det er deres plikt mot sig selv som det er det mot andre kvinder at være med som aktive deltagere i dette arbeide. Man maa vække og stimulere interessen for de store samfundssaker, der nærmest angaar kvinderne og deres barn. At det ofte er daarlig bevendt med interessen og pliktfølelsen hos kvinder likeoverfor mange av de store saker

som har den allerstørste betydning for kvinderne, har nok de kvinder den sørgeligste erfaring for, der gjennem aarene har staat som ensomme arbeidere for disse saker.

I de alvorlige tider vi nu gjennemlever, forekommer det os at det kvindelige syn og den kvindelige aand mere end nogensinde maa gjøre sig gjældende i det samfund, hvor mændene fortfarende er alene om at bestemme og styre. Den mandlige aand og livsanskuelse har spillet saa ynkelig fallit. Krigen som fortsætter værre og grusommere for hvert aar, taler det tydeligste sprog om resultatet av den ensidig styrede verden. Og den maner kvinderne frem til *at kræve* at faa være med. Alle lider vi under fallitten, og som det nu gaar, kan det ikke fortsætte. Naar det nye samfund efter denne verdenskrig skal gjenopbygges, saa erkjendes det overalt av de største mænd at da kan ikke mændene paany ta paa sig det arbeide og det ansvar alene. De maa ha kvinderne med. Og de fleste kvinder føler visstnok ansvar her. Hvis ikke, maa det vækkes. Det maa prækes op igjen og op igjen for dem, indtil det blir hørt og forstaat.

Kvindeklubber, politiske og upolitiske, helst de sisste, bør oprettes i hver by, saa kvinderne kan ha et sted, hvor de kan komme sammen og ugenert diskutere de aktuelle samfundsspørsmaal, hvor de kan belære hverandre om de ting som det er nødvendig for dem som samfundsborger at kjende til. Vi nævner: *tuberkulosesaken, boligsaken, omsorgen for gamle, for barn, for løslatte straffede personer, for alle dem som lider og har det ondt, omsorgen for fattige mødre, for enker* — faa taler om dem — og der er saa mange enker som har det vanskelig især i disse svære tider, — ja, listen kan utfyldes med mange flere saker. De fleste angaar visstnok i det store set hele samfundet, men kvinderne lider i mange tilfælder mest under ufuldkommenheter, de og deres barn, og de som lider under det, vet besst botemidlet, der skal hele ondet.

Kvinderne maa møtes i klubberne hver især med *god vilje* til at forstaa hverandre og til at være med og arbeide for disse saker. Som bekjendt har kvinder inden de forskjellige politiske partier i Kristiania dannet sine klubber, hvor der efter avisreferaterne at dømme er adskillig liv.

Et stort arbeide utføres ogsaa her i byen av «*Kvindelig vælgerforening*», en upolitisk forening med medlemmer inden alle politiske leire, stiftet for nogen aar siden. Foreningens opgave er, ikke alene at faa kvinder frem til valg, men først og fremst at sørge for at kvinderne stiller *sine* egne *kandidater, baade til stortings- og kommunevalg, og at disse kumuleres i størst mulig utstrækning.*

Kvinders deltagelse i selve forberedelsen av valgarbeidet fra første stund av, er en absolut betingelse for at faa valg av kvinder fremmet. Gjennem foredrag og agitationsarbeide for de stillede kvinders valg, maa vi kunne sætte flere kvinder end hittil ind i vore kommunestyrer. Vi utgjør majoriteten av vælgerne. Husk det! — Saa er det stortingsvalget. Ja, dette er unegtelig vanskeligere med den valgordning vi nu har. Men — vi kvinder er nu stemmeberettigede borgere, og vi maa huske paa at om vi staar trofast sammen og virkelig *vil* noget, saa kan vi faa sat igjennem en forandring i valgloven. Som bekjendt sendte «Landskvindestemmeretsforeningen» i sin tid ind et andragende til Stortinget som gik ut paa at faa enmandskredsene ophævet, da jo disse i høi grad vanskeliggjør valg av kvinder. Dette resulterte i nedsættelsen av en stortingskomité, som visstnok nu arbeider, men hvorvidt vi opnaar en forandring er uvisst. Vi faar haabe det besste. Imidlertid faar vi fortsætte vort agitationsarbeide, som inditl videre kommer til at arte sig *paa samme maate* som arbeidet for kvindelige repræsentanter i komunestyrerne. Alle kvindeorganisationer maa træ i samarbeide; de maa se at bli enige om kandidater, som værdig kan repræsentere dem; de maa agitere for sine repræsentanters valg; de maa faa vedkommende kandidat til at komme i nærmest mulig kontakt med sine vælgere, dels gjennem at la hende holde foredrag, dels gjennem at der i klubberne er anledning til at interpellere hende om ett eller andet; *kvinderne maa derefter alle som en arbeide hver i sin kreds for at samle stemmer om hende,* og saa *maa ikke en eneste av dem svikte ved stemmeurnen paa valgdagen.* I smaabyerne forekommer det os at maatte være lettere end f. eks. her i Kristiania, hvor vi har flere kredse og ikke kan avgi stemmer utenfor den vi bor i.

Staten *Montana* i De forenede Stater har ved sit valg av *Miss Jeannette Rankin* vist at det gaar an for amerikanerne at la sig repræsentere av en kvinde. Mon det da ikke ogsaa skulde gaa an at en norsk by eller et norsk amt skulde kunne det?

Red.

Utdrag av Medicinaldirektørens beretning om sundhetstilstanden og medicinalforholdene i Norge i 1914.

(Efter anmodning optat fra *«Tidsskrift for jordmødre»*).

Efter lægernes opgaver døde paa barselseng av 62 423 fødende (i 1913 — 61 485) 206, (i 1913 — 159), derav i byerne 62 og i bygderne 144 (tilsvarende tal i 1913 resp. 51 — 108). Av disse 206 døde 71 av barselfeber, nemlig i byerne 15 og i bygderne 56 (tilsv. tal i 1913 resp. 60 — 19 og 41). Dødeligheten av barselfeber var for hele riket 29,5 pct., derav i byerne 27,2, og i bygderne 29,9. De tilsvarende tal i 1913 var 25,8, 38,60 og 22,4 pct. Antal tilfælder av barselfeber i hele riket var ifølge lægernes opgaver 241 (mot 233 i 1913). Av disse 241 døde som nævnt 71 = 29,5 pct. (mot 60 = 25,8 i 1913). Av 1000 fødende angrepes 3,9 av barselfeber (i 1913 = 3,8) hvorav 2,9 i byerne og 4,3 i bygderne.

De øvrige dødsaarsaker paa barselseng var barselkrampe (nyresygdom) 45 (i 1913 — 40) blodprop og aarebetændelse 24 (i 1913 — 14) blødninger 23 (i 1913 — 15) livmorbristning 6 (3), besværlig fødsel 4 (1) abort 9 (8) svangerskap utenfor livmoren 3 (1) og ukjendte aarsaker 6 (10).

Ifølge lægernes anmeldelse angrepes i Kristiania 11 kvinder av barselfeber, herav døde 7 (i 1913 = 13 — 5), Akershus 12 — 2 (9 : 3), Smaalenene 26 — 6 (15 : 2), Buskerud 16 — 12 (9 : 0), Jarlsberg og Larvik 5 — 3 (10 : 3), Hedemarken 16 — 5 (14 : 2), Kristians amt 18 — 7 (14 : 5), Bratsberg 6 — 2 (6 : 0), Nedenæs 3 — 1 (5 : 1), Lister og Mandal 3 — 0 (4 : 1), Stavanger 12 — 3 (9 : 5), S. Bergenhus 15 — 4 (11 : 3), Bergen 1 — 0 (4 : 4), N. Bergenhus 3 — 1 (7 : 1), Romsdal 25 — 3 (7 : 1), S. Trondhjem 14 — 4 (16 : 3), N. Trondhjem 2 — 0 (8 : 4), Nordland

20 — 4 (34 : 7), Tromsø 12 — 2 (17 : 5) og i Finmarken 21 — 5 (21 : 5).

Alderen for de ifølge presternes opgaver paa barselseng døde 160 kvinder var følgende:

9	var	under	20	aar
63	»	mellem	20—30	»
63	»	»	30—40	»
23	»	»	40—50	»

for 2 var alderen uopgit.

Kristiania. Fødselstiftelsen. Der indtraf 20 dødsfald, derav barselfeber 6, barselkrampe 3.

Dødsfald paa barselseng (ute i byen). Efter presternes opgaver døde 9 kvinder paa barselseng. Lægerne har opgit dødsaarsaken for 17 kvinder saaledes: barselfeber 7, barselkrampe 3, blodprop og aarebetændelse 2, blødning 2, livmorbristning 1, abort 2.

Akershus amt. Paa barselseng døde ifølge presternes opgaver 6 kvinder, ifølge lægernes 11; dødsaarsaken for 2 av disse var barselfeber.

Smaalenenes amt. Paa barselseng døde efter presternes opgaver 12 kvinder, ifl. lægernes 16; for 6 av disse var dødsaarsaken barselfeber.

Buskerud amt. Paa barselseng døde efter presternes opgaver 10 kvinder, ifølge lægernes 22; av disse døde 12 av barselfeber.

Jarlsberg og Larvik. Paa barselseng døde ifølge presternes opgaver 12 kvinder. Lægerne har opgit dødsaarsak for 13 kvinder, av disse døde 3 av barselfeber.

Hedemarken. Paa barselseng døde ifølge presternes opgaver 9 kvinder. Lægerne har opgit dødsaarsaken for 11 kvinder saaledes: barselfeber 5. barselkrampe 3, blødning 3 og besværlig fødsel 1.

Kristians amt. Paa barselseng døde ifølge presternes opgaver 11 kvinder; lægerne har opgit dødsaarsak for 10, 7 av disse døde av barselfeber.

Bratsberg. Paa barselseng døde ifølge presternes opgaver 12 kvinder, ifølge lægernes 8; 2 av disse døde av barselfeber.

Nedenes. Paa barselseng døde ifølge presternes opgaver 3

kvinder; lægerne har opgit dødsaarsak for 5 kvinder saaledes: barselfeber 1, barselkrampe 2, blodprop og aarebetændelse1, abort 1.

Lister og Mandal. Paa barselseng døde ifølge presternes opgaver 2 kvinder, lægerne har opgit dødsaarsak for 3 kvinder saaledes: barselkrampe 2, blodprop og aarebetændelse 1.

Stavanger amt. Paa barselseng døde ifølge presternes opgaver 9 kvinder, ifølge lægernes 11; for 3 er barselfeber opgit som dødsaarsak.

S. Bergenhus. Av barselfeber forekom 2 tilfælder i Kvam, (Ytre Hardanger); i det ene hadde konen født saa hurtig at hverken jordmor eller læge var tilstede; sygdommen var let og hadde et gunstig forløp. I det andet tilfælde var der tilbakeholdelse av morkaken; jordmoren hadde været inde med haanden uten at klare løsningen, som derfor maatte foretas av læge.

Fra *Manger* anføres at der enkelte steder brukes hjælpekoner, skjønt adgang til jordmorhjælp maa ansees fuldt tilfredsstillende. Paa barselseng døde ifølge presternes opgaver 4 kvinder; 4 døde av barselfeber ifølge lægernes anmeldelser.

Bergen. Paa barselseng døde 6, efter presternes opgaver 4 kvinder; lægerne har opgit dødsaarsaken for 7 kvinder saaledes: barselkrampe 1, blodprop og aarebetændelse 1, blødning 2, svangerskap utenfor livmoren 3.

N. Bergenhus. Paa barselseng døde efter presternes opgaver 4 kvinder. Lægerne har opgit dødsaarsaken for 5 saaledes: barselfeber 1, blodprop og aarebetændelse 2 og blødning 2.

Vakkert gjort.

En tidligere elev ved en av vore privatskoler har i taknemlighetsfølelse mot en av sine lærerinder sendt en gave paa *kr. 2 000.00* at benytte til brændsel paa «*Fridheim*», den vakre eiendom ved Strømmen, der av avdøde ingeniør *Mauritz Hansen* er skjænket «*Understøttelsesforening for lærerinder i Kristiania*».

Mrs. Pankhurst i Kristiania.

Mrs. Pankhurst! Hvem kjender ikke nu dette navn — en av de mest betagende talerbegavelser og kanske den største organisatorkraft blandt nutidens kvinder.

Træt og slitt kom hun hit for at hvile over en dag efter en anstrengende reise fra Petrograd. Helt incognito vilde hun være og negtet sig kategorisk hjemme for alle; intet haab om at faa høre hende tale. Men det traf sig saa heldig, at en her bosat engelsk stemmeretskvinde — *Miss Hermione Ramsden,* som vil være Nylændes læsere bekjendt gjennem flere udmerkede artikler — møtte Mrs. Pankhurst paa den engelske legation og fik vakt hendes interesse for norske kvinders forskjellige arbeide for at faa et virkelig samfundsgavnlig resultat ut av sin stemmeret (det man i utlandet synes man ikke ser saa meget til). Hun ytret ønsket om at lære at kjende den her i Kristiania stif-

tede «*Kvindernes Vælgerforening*», og et par av os blev stevnet til møte med hende hos miss Ramsden. Det blev en festlig stund! Det sjælfulde, litt trætte ansigt blev straks livlig, da hun hørte om vore gjenvordigheter under arbeidet med at faa kvinderne til at samle sig som en enhet, at faa dem trukket ut av de mandlige partiorganisationer, hvor de av bekvemmelighetshensyn stikker sig ind og fromt lar sig ignorere. «Jeg kjender det nok», sa hun «i tolv aar arbeidet vi inden de mandlige politiske partier, og ingen vei kom vi. Nu er alle vor organisations kvinder ute av partierne og staar som en samlet, maalbevisst masse, som mænd maa regne med, og som saadan kan vi *hjælpe* mænd i det sociale samfundsarbeide. Vi har ogsaa et navn, som aldrig behøver at forandres, heller ikke efter at vi har faat vor stemmeret: Kvinders sociale og politiske forening. — Hils Deres kvinder fra mig og sig, at hvis de blir i mænds organisationer, hvor naturnødvendig de mandlige synsmaater blir de herskende, vil de tape sin sjæl, fordi de vil tape sin selvagtelse. «Ak, om *De* vilde si dem det» sa jeg. Hun lo og rystet paa hodet. Men saa kom vor stormflinke fabrikinspektør, *fru Betzy Kjelsberg*, ogsaa til. Vi saa, hvordan *Mrs. Pankhurst* efterhvert forstod, at det ikke var almindelig nysgjerrighet efter at høre en verdensberømt taler, som drev os, men at vi mente hun kunde hjælpe os med at vække norske kvinder av den tilfredshetens dvale, de synes at være sunket i efter at ha opnaadd en hel del personlige rettigheter. Og pludselig sa hun: «Godt, jeg skal fortælle litt om mit arbeide og mine erfaringer imorgen eftermiddag». (Hun skulde reise om aftenen).

Tiden var knap, men begeistringen gjør rap. 2 timer senere paa aftenen kunde *fru Kjelsberg* melde, at universitetets gamle festsal var stillet til disposition, aviserne underrettet, og alt iorden til næste dag kl. 6.

Roser paa katetret, blomstrende vekster nedenfor; feststemning i luften, forventningsfulde ansigter i tætte rader til opunder taket — slik saa det ut i salen, da *Mrs. Pankhurst* traadte ind med sin ledsagerske, den unge *Miss Jessie Kenney*. Efter en kort velkomsttale av nationalraadets formand *fru Nico Hambro* steg den lille fine, elegante skikkelse frem paa talerstolen. Rolig,

usigelig enkelt og liketil fortalte hun om hvordan engelske kvinder var blit haanet og avvist under sin aarlange kamp for at opnaa borgerret i det samfund, hvorav de utgjør over halvparten. Hvordan saa den forening, som ledes av hende og hendes ældste datter *Christabel,* var begyndt at gripe til de midler, mænd bruker naar de vil opnaa noget: *vold.* Ikke paa mænds vis, for kvinderne skadet aldrig menneskeliv; men de slog istykker ting, og det virket saa forbløffende, fordi man ikke er vant til at kvinder ødelægger noget. Baade publikum og regjering holdtes stadig i aande, og bevægelsen kunde ialfald ikke mere ties ihjel. Kvinderne fængsledes i flæng, ikke bare for ituslaatte vindusruter, likesaa ofte fordi de hadde holdt demonstrationstog i gatene eller forsøkt at faa en minister i tale. Men gjennem alle lidelser og forfølgelser vokste bevægelsen sig stor og sterk, og kvinderne lærte at bli snarraadige og selvhjulpne. Da saa krigen kom, indstilledes med et slag al kamp for personlig frihet, og kvinderne stillet sig til tjeneste for fædrelandet. Noksom bekjendt er det jo fra avisenes beretninger i de sisste tre aar hvordan regjeringen med tak har benyttet sig av Mrs. Pankhursts vel disciplinerte stab av praktiske kvinder, som i hundredetusenvis har optat mænds arbeide og nu findes i snart sagt alle mulige stillinger. «Vi sluttet vaabentilstand, og vi har holdt den», sa *Mrs. Pankhurst,* «politikerne og arbeiderne sluttet ogsaa fred og indstillet fra først av alle sine stridigheter, men de har ikke altid holdt ut. Politikerne har trættet og arbeiderne har streiket; kvinderne er de eneste, som ubrødelig har holdt vaabentilstand». Ikke alene Lloyd George, som fik hjælp av 50 000 kvinder da han stod magtesløs overfor ammunitionsmangelen, men ogsaa deres erkefiende, førsteminister Asquith, har da ogsaa forlængst erklært sig helt omvendte og vil støtte kvinders krav paa stemmeret og medborgerret, saasnart krigen er forbi.

Av alle de arbeider kvinder har organisert, nævnte Mrs. Pankhurst med særlig stolthet et militærhospital under krigsministeriet, hvor alle funktionærer fra øverst til nederst er kvinder; de eneste mænd er de saarede soldater i sengene.

Det er umulig at gjengi aanden i hendes henførende fortælling om kvinders arbeide og stemning under krigen. Men hendes

raad til norske kvinder, som hun syntes saa letvindt har opnaadd stemmeretten, skal gjengis: «Husk at dere maa staa sammen og kræve høilydt, vil dere opnaa nogen indflydelse paa samfundets ledelse til hjælp for de svakere! Ikke bland deres stemmer med andre stemmer, da vil de drukne! At hjælpe i underordnet arbeide, det kan vi kvinder altid faa lov til, men være med at bestemme *hvordan* et arbeide skal utføres, det faar vi ikke, før vi kræver det samlet og kraftig. Vi maa lære os at forstaa, at der findes de ting i samfundet, som mænd ikke forstaar, og det er dem vi skal utføre».

Aldrig har vel et foredrag holdt paa et fremmed sprog været fulgt med en saa aandeløs og lydhør opmerksomhet. Ikke et ord gik tapt, det viste de hyppige og intense bifaldsytringer; den klare, bløte stemme trængte ind i alle ører og alle hjerter — det lot det ogsaa til at hun følte. Forsamlingens kraftige tredobbelte hurra tilslut saa ut til at være hende en fornøielig nyhet.

Efterpaa talte *Miss Kenney* — en yngre søster av den for sine glimrende taler og sine mange hungerstreiker like bekjendte Annie Kenney — nogen ord til de unge. Hun opfordret dem varmt til at slutte sig til de ældres arbeide og hjælpe hvad de kan, for at faa en bedre løsning av samfundsspørsmaalene, hvori jo ogsaa de unges fremtid indbefattes.

I England er der en mængde ungdom tilsluttet, særlig Mrs. Pankhursts forening. Her er det vanskelig at faa ungdommen med; det er kanske naturlig — naar man ikke har en leder som Mrs. Pankhurst.

Kaja Geelmuyden.

Bøker indsendt til redaktionen:

Hjalmar Holmquist: Martin Luther. Kristiania. Steenske forlag.

Julius Køstlin: Martin Luthers liv, fra vuggen til graven. Alb. Cammermeyers forlag. Lars Svanstrøm. Kristiania, Kjøbenhavn.

Fra Provianteringsdepartementet.

Fabrikinspektør Betzy Kjelsberg, der som bekjendt er medlem av *Rationeringsraadet,* har utarbeidet et flyveblad, som vi har faat os tilsendt.

Indholdet av bladet angis i første linje: «I vaar het det: *dyrk poteter!* I høst heter det: *spis poteter!*»

Det fremholdes at enhver i den kommende vinter bør i en eller anden form spise $^3/_4$ kg. poteter om dagen. Saa følger der opskrifter paa de forskjellige maater hvordan poteter kan anvendes. Og de er mange: *i flere sorter brød og kaker, i supper, grøt, forretter og biretter* osv. Opskrifterne er greie og lette at lage efter, saa man har al grund til at være taknemlig for disse vink til at benytte det næringsmiddel som findes i ethvert hjem, og som vi efter al sandsynlighet faar tilstrækkelige mængder av i vinter til at kunne tilfredsstille alles behov.

Vi henstiller til alle husmødre og alle som fører hus at studere flyvebladet og bruke poteter mest mulig i sin husholdning.

F. M.

Norge og Amerikas Forenede stater.

Det amerikanske blad «Christian Science Monitor», der utkommer i Boston, og ifølge «Tidens Tegn» er et «av Amerikas mest ansete og uavhængige blade», har for en tid siden hat en artikel, der er skrevet av bladets «specielle skandinaviske korrespondent». Artiklen har almen interesse, og vi gjengir den derfor her i sin helhet:

I disse tider, skrives der, er det specielt paa sin plass at huske paa, at mens de norske emigranter som har bosat sig i De forenede Stater, har gjort en nyttig og hæderlig indsats i den store republiks liv, er den refleksive indflydelse av De forenede Staters og dets præsidents navne av den største betydning i Norge.

Nordmændene har altid været kolonister, og faa fremmede er blit mere trofaste amerikanske borgere end de. De frie amerikanske institutioner er for dem ikke andet end en ombytning av politisk dragt, fordi de skjønner at demokrati og frihet har tradition i dem. Mangen en norskfødt farmer i det mellemste Vesten

har hævet sig til en høi position. *Senator Knute Nelson,* tidligere statsguvernør, er et typisk eksempel paa dette, og han er bare en av de mange som har hævet sig til politisk indflydelse i De forenede Staters lovgivning, presse og diplomatiske tjeneste. Den absolute mangel paa motsætningsforhold mellem de to landes idealer, sætter disse amerikanske borgere istand til, paa samme tid som de er overordentlig loyale mot «*The Stars and Stripes*» ogsaa at bibeholde sin kjærlighet til Norge. En meget rørende sympati bestaar nemlig mellem «de to Norger»: «*hjemlandet*» og «*det emigrerede Norge*». Norges hele befolkning utgjør 2 500 000 mennesker; det emigrerede Norge og dets descendenter i De forenede Stater tæller visstnok omkring 2 millioner. De av dem som er født i Norge bevarer altid i hjertedypet en længsel efter de fjorde og daler hvor de som barn pleiet at leke, og hvor deres slegtninger og venner endda bor. Deres barn igjen utmaler for sig selv sine fædres land, badet i sommerskjønhet og oplyst av nordlysets flammer. Slik er det indtryk de efter forældrenes beretninger har av landet, saa at de som aldrig har set det gamle land, er besjælet av kjærlighet til og længsel efter det eventyrland som de har hørt saa meget om. De kan sine forældres sprog; de studerer Norges historie og litteratur og er derfor i den intimeste kontakt med sin egen races stræben og tragten. De er saa sterkt besjælet av Norges romantik at for mange av den anden generation derover, er det deres livs store begivenhet at faa avlægge et besøk i «gammellandet».

«Amerikabrevene» er en national institution i Norge, og den enorme korrespondance der føres mellem emigranterne og deres slegtninger og venner i hjemlandet, gir til hver avsides krok i Norge en langt intimere beretning om amerikansk liv og forhold end aviserne nogensinde kan gi. Disse millioner av brever indeholder ikke bare nyheter fra sønner og døtre, men mellem arkene puttes der ind dollarsedler til forældre og fattige slegtninger. Paa denne maate naar millioner av kroner Norge hvert aar, og de velsignelser som disse millioner bringer, forhøies tifoldig, fordi de spredes i smaa summer over det ganske land blandt dem som mest behøver en hjælpende haand. Mange unge mennesker har reist til Amerika i den hensigt at kunne hjælpe de gamle hjemme. Bare en meget liten procent av emigranterne vender nogensinde til-

bake til Norge for godt, men det hænder dog at nogen av dem kommer tilbake med bedre fyldt pung end de drog avsted, for at dra omsorg for sine forældre og venner. De som paa den maate vender tilbake, blir ofte foregangsmænd i jordbruk og driftige haandværkere, som blir et eksempel for alle sine naboer. Hyppig indfører de bruk av moderne verktøi og maskiner, og dette forklarer i nogen grad det faktum at de fleste landbruksmaskiner som benyttes i Norge, er av amerikansk oprindelse.

I sytti- og ottiaarene, mens forfatningskampen var i fuld gang i Norge, er der ikke tvil om at «amerikabrevene» bidrog meget til at støtte de politiske tanker og institutioner som disse emigranter hadde set gjennemført i en uforfalsket skikkelse i deres eget land. Mens derfor De forenede Stater har berøvet Norge hundreder og tusener av dets mest foretagsomme befolkning, er landet til gjengjæld ikke blit uten vederlag. Uagtet det norske folks sympati under denne krig hele tiden har været paa ententens side, kan man allikevel tænke sig hvilken vidunderlig forandring det har bevirket at Amerika sluttet sig til kampen for friheten; dets indtræden i striden har bragt alle tvil og spørsmaal til taushet. Like indtil det øieblik har skeptikere bestandig været istand til at kaste tvil ind over de alliertes motiver. «Stor-Britannien vilde ha flere kolonier, «Frankrike ønsket Elsass-Lothringen», «Rusland Konstantinopel», «Italien Trient og Triest.» Men nu da Amerika har sluttet sig til dem uten nogen stræben efter at utvide sit territorium eller med tanke paa erstatning, og har tiltraadt de alliertes program, da har det ialfald vist at der ingen tvil er om hvor retten ligger i den nuværende kamp. Man maa aldrig glemme at De forenede Staters præsident indtar en plass hos massen av det norske folk, som aldrig kan vindes av nogen monark.

Naar dette er slik i Norge, kan man vel ogsaa forutsætte at det samme er tilfælde i Sverige og Danmark. I virkeligheten er der ikke nogen grund til at tvile paa at alle de germanner, som har paarørende i De forenede Stater, og som har længtet efter frie institutioner i sine hjemland i likhet med de som deres slegtninger nyder paa den anden side av Atlanterhavet, ikke ogsaa skulde være blit paavirket ved De forenede Staters indtræden i krigen paa ententens side.

Krigen og kvindestemmeretten.

En oversigt av *Anna Wicksell.*

(Fortsættelse).

I *Rusland* er jo alting for øieblikket flytende. Men det er bestemt, at til den store konstituerende forsamling, som skal sammentræ saa snart ske kan for at gi dette uhyre rike en virkelig og demokratisk forfatning, skal *hver voksen russisk mand og kvinde ha stemmeret.* Og om det bare overhodet gaar at komme saa langt som til en ordnet forfatning for Rusland, saa kan man nok anta som temmelig sikkert, at denne forfatning skal beholde en saa bred grund som mulig for stemmeretten, og specielt at den skal beholde kvindestemmeretten. I Rusland er dette skridt visst ikke saa stort og merkværdig, som det har været i de andre europæiske lande; mænd og kvinder har der været like retsløse, og i alt det offentlige og hemmelige arbeide som har foregaat i Rusland for at komme frem til en konstitutionel statsordning, har kvinderne hele tiden staat ved mændenes side, deltat i arbeidet paa samme maate som de, og blit hængte for besværet, akkurat som de.

Tilsisst har vi *England.* Iaar er det netop 50 aar siden *Stuart Mill* for Underhuset fremla det første forslag om kvinders stemmeret. I al den tid har de engelske kvinder været organiserte med det maal for øie at erobre denne ret. Ifald de nu faar den i 1917, er det sandelig ikke for tidlig. Men at det just skulde bli den store krig, som skulde bryte den sisste motstand, det trodde ingen, da krigen brøt ut. Og dog er der intet land, hvor reformens gjennemførelse saa direkte og tydelig som der, er fremgaat av selve krigens tryk. Ved krigsutbruddet erklærte *suffragetterne* — som visst da følte sig litt ulykkelige over at deres egen propaganda drev dem længer og længer ut mot handlinger, som de egentlig ikke vilde — at de saa længe krigen varte, skulde nedlægge enhver form av agitation for kvindestemmeretten. Den store «*National Union*», hvis propagandametoder altid hadde holdt sig indenfor det lovliges grænser, avgav samme erklæring, men med et vigtig forbehold: *de vilde ogsaa avstaa fra al videre agitation under krigen, ifald ikke*

under denne tid noget forslag om utvidet stemmeret for mænd mot formodning skulde bli aktuelt; skedde det, kunde de heller ikke undlate at melde sig paany med sine krav.

Det var visst ikke mange mennesker, som dengang opfattet dette forbehold andet end som ganske platonisk, avgit for ordens skyld. Og dog er det netop dette som er hændt. Det er gaat til paa følgende maate:

Der findes i England ingen suppleanter til Underhuset. Naar et medlem dør eller avgaar av en eller anden grund, maa der derfor foretas nyt valg i hans valgkreds — det er de saakaldte *by-elections,* som man ofte ser om i engelske aviser. Da nu hver valgkreds altid maa være forberedt paa pludselig at bli tvunget til at foranstalte et nyt valg, maa den ogsaa altid ha liggende færdig en fuldstændig liste paa alle stemmeberettigede. Disse stemmelister justeres i England hvert aar i august maaned og gjælder da til næste august. Stemmeretten er avhængig av, hvorvidt vedkommende har fast bopæl indenfor valgkredsen av en viss værdi og har været i besiddelse av den mindst et aar. Da krigen brøt ut i august 1914 var stemmelisterne for valgaaret 1914—15 i det væsentlige færdige og benyttedes under det første krigsaar. Men da de skulde gjøres i orden 1915, viste der sig allerede store misforhold. En hel masse mænd var som frivillige gaat ind i arméen; de laa nu i Frankrike eller i en øvningsleir, hadde opgit sin gamle bopæl, tapt sin stemmeret i sin gamle valgkreds og ikke vundet den i den nye. Det samme gjaldt nu ytterligere en stor mængde mænd som hadde arbeide i ammunitionsfabrikker og anden krigsindustri, og derfor var flyttet fra sine gamle kommuner og bodde indkvartert i barakker der hvor fabrikkerne var. Paa denne maate sank antallet av stemmeberettigede ganske uforholdsmæssig; men 1915—16 kranglet man sig allikevel frem med disse reducerte registre. I august 1916 derimot var misforholdet blit saa stort, at det ikke gik længere. Den almindelige vernepligt hadde i mellemtiden traadt i kraft, og den gjorde sig gjældende med saadan styrke, at antallet av stemmeberettigede i gjennemsnit sank ned til under halvdelen av det normale antal, samtidig som man naturligvis hadde en levende følelse av, at det var aldeles menings-

løst, at disse mennesker skulde straffes med tapet av sin stemmeret, fordi de gjorde staten den største tjeneste, noget menneske kan gjøre den. Det blev altsaa aldeles nødvendig at faa en forandring av registreringsloven, som kunde rette paa denne meningsløshet. Men da fremkom ogsaa fra konservativt hold krav paa, at ikke bare de soldater og flottister og krigsarbeidere, som tidligere hadde hat stemmeret, nu skulde faa beholde den, — men at soldater og flottister overhodet skulde ha stemmeret, fordi de *var* soldater og flottister.

Regjeringen som forutsaa, at om den fremla et saadant forslag, vilde ogsaa kvinderne melde sig med samme fordring, nu ytterligere basert paa at ogsaa de hadde gjort fædrelandet analoge tjenester, baade ved fronterne, i sanitetstjenesten og ved krigsindustrien, hvor de i hundretusenvis hadde tat de vernepligtige mænds plasser, var ængstelig for at vække hele dette spørsmaal igjen og dermed muligens en ny, oprivende indrepolitisk strid. Den foreslog derfor — i august ifjor — bare en saadan forandring av registreringsloven, at de værste misforhold under den gamle lov skulde bli fjernet. Som et argument for denne regjeringens tilbakeholdenhet likeoverfor kravet paa stemmeret for soldater og flottister, var det at Mr. Asquith fældte sin berømte ytring, *at hvis stemmeret nu skulde gis en gruppe medborgere paa grund av tjenester, vist staten, saa var det umulig at komme forbi, at ogsaa kvinderne nu kunde bygge sit krav paa samme grund.* (Forts.)

Fra Østerrike.

Kvinder i jurydomstolene.

Hovedkomiteen i det østerrikske parliament har vedtat, med 7 mot 6 stemmer, at kvinder skal kunne bli medlemmer av jurydomstolene. Regjeringens medlemmer hadde protestert mot denne reform.

«Nylænde»s redaktion er i Parkveien 62 B I. Kontortid 11—1/23. Redaktøren træffes personlig mellem 1—2.

«Nylænde»s ekspedition er flyttet til Centraltrykkeriet, Toldbodgaten 31/33.

Alle „Nylændes“ venner maa gjøre sine indkjøp hos vore annoncerende

Nylænde

Tidsskrift for Kvindernes Sak
Utgit av Norsk Kvindesaksforening

Redaktør: Fredrikke Mørck

31. aarg. | KRISTIANIA, 1. NOVEMBER 1917 | Nr. 21

Den store lønsregulering.

III. Postetaten.

Det ved vort sisste Stortings beslutning fastsatte lønsregulativ for postetatens funktionærer er igrunden resultatet av mange aars ihærdig arbeide for en forbedring av vore kaar. Der ligger mange aars kamp og like mange nederlag for os bak denne endelige seir, og det er bemerkelsesværdig at der maatte en verdenskrig og de derav følgende fortvilede forhold til for at aapne vore myndigheters øine for det berettigede i vore krav og for nødvendigheten av at gi os en virkelig forbedring.

Det vilde nærsagt være umulig for staten at gaa til en lønsforbedring der helt vilde dække denne dyrtidens stigning paa alle livsfornødenheter, og vi bør derfor i det store og heletat være fornøid med det vedtagne regulativ og haape paa at vi snarest maa komme tilbake til roligere tider og mere normale forhold.

Ved Stortingets vedtagelse av forrige lønsregulativ av 1913 blev der som tidligere fastsat like løn for samme arbeide — saavel for mand som for kvinde — og vi maa saaledes siges at staa forholdsvis godt — uten noget særregulativ for kvinder.

Vort nuværende lønningsforhold sammenlignet med tidligere ser saaledes ut:

	1913.	1917.
Postassistent II grundløn ......kr.	900.00	Kr. 1400.00
— I — ...... »	1000.00	hertil kommer 1 alderstillæg à kr. 300.00 efter 3 aars tjeneste.
hertil 1 alderstiilæg à kr. 100.00 efter 3 aars tjenestetid.		
Topløn »	1100.00	Topløn kr. 1700.00.

	1913.	1917.
Postekspeditører grundløn .... hertil 4 alderstillæg à kr. 250.00 aarlig efter 3, 6, 9 og 12 aars tjeneste, samt et 5te à kr. 300.00 aarlig efter 15 aars tjeneste.	Kr. 1500.00	Kr. 2000.00 hertil 5 alderstillæg à kr. 300.00 efter 3, 6, 9 12 og 15 aars tjeneste.
Topløn	» 2800.00	Topløn kr. 3500.00.
Postfuldmægtiger II grundløn hertil 4 alderstillæg à kr. 200.00 aarlig efter 3, 6, 9 og 12 aars tjeneste.	» 2600.00	Kr. 4000.00.
Topløn	» 3400.00	
Postfuldmægtiger I grundløn hertil alderstillæg som for postfuldmægtig II.	» 3200.00	Kr. 5000.00.
Topløn	» 4000.00	
Postmestre efter kontorernes størrelse fra kr. 2000.00 til 7000.00 aarlig.		Kr. 3500.00 til 9000.00.

Bergen den 1ste oktober 1917. *Edel Falch.*

Frøken Sara Christie

fra Trondhjem har ved Stortingets aapning tat sæte i dette. Hun er nr. 2 av norske kvinder. Som man vil huske er hun *professor Selands* varamand.

Svensk kvinde ansat ved Kjøbenhavns universitet.

Dr. phil. Valfrid Palmgren Munch-Petersen er utset til at faa *fast stilling* som *universitetslærer ved Kjøbenhavns universitet.* I et par aar har *dr. Munch-Petersen* holdt forelæsninger i svensk litteratur ved samme, og da der nu skal oprettes et lektorat i det svenske sprog ved universitetet, vil hun bli utnævnt til denne stilling.

Bøker indsendt til redaktionen:

Nordmænd, biografier av norske mænd og kvinder:

Jakob Friis: Marcus Thrane. Steenske forlag. Kristiania.

A. O. Vinje: Skrifter i Samling. 19de hefte. J. W. Cappelens forlag. Kristiania.

Jens Gleditsch: Reformationens profil. Steenske forlag. Kristiania.

Til

Aagot Gjems Selmer

paa 60-aarsdagen, 27. oktober 1917.

I alt hvad du talte, digtet og stred,
i alt hvad du drømte, der var den med,
morshjertets omsorg: «Se længer frem,
paa jord maa der skapes men'sker et h j e m!»

Det er høst og alt mørkner mot vintertid,
det er høst over jord, der er nød og strid.
Nu trænges hjerter som elsker og tror
som bare en mor.

Som en mor skaper fest i det fattigste hjem,
av graat lokker haabets sang, —
naar til jordens hjem bare morstanken frem,
saa vil det nok vaares engang!

Academica.

*

Nylændes redaktion føier sine besste lykønskninger til ovenstaaende og uttaler haabet om at *Aagot Gjems Selmer* i mange aar maa bevare sit lyse sind og sin troskap mot de idealer hun har kjæmpet for!

Fra Norske Kvinders Nationalraad.

18de oktober 1917.

Til
Stortinget.

Med stor forbauselse har vi set, at der i den opnævnte Valgordningskommission ikke findes nogen repræsentanter for kvinderne. I det øieblik kvinderne utgjør en meget stor del av de stemmeberettigede, og netop av *de* stemmeberettigede som allermest har følt manglerne ved den nuværende valgordning, skulde

det synes aldeles selvsagt at kvindelige repræsentanter hadde faat sæte i kommissionen.

«*Kvindestemmeretsforeningen*» har i lang tid arbeidet med spørsmaalet om en ændret valgordning, thi som det nu er stænges praktisk talt kvinderne ute fra Stortinget. Og det var dog ikke meningen, da Stortinget i sin tid vedtok loven om kvinders politiske stemmeret og valgbarhet. Der foreligger ogsaa et forslag om ændret valgordning for Stortinget fra «*Landskvindestemmeretsforeningen*» av 20 oktober 1914, vedtat til fremsættelse av *J. Løvland.*

Idet vi henviser til dette forslag som er et tydelig bevis paa den interesse kvinderne har av at faa denne sak løst paa den besste maate, tillater vi os i ærbødighet at anmode Stortinget om at opnævne kvindelige medlemmer av valgordningskommissionen. Vel har denne allerede begyndt sit arbeide, men dette er dog ikke saa langt fremskredet, at kvinderne jo ikke endnu skulde kunne ha anledning til at hævde sine synsmaater og gjøre sin indsats i dette vigtige arbeide.

Vi haaber derfor Stortinget straks raader bod paa den mangelfulde sammensætning av kommissionen og yder kvinderne den retfærdighet som tilkommer dem som stemmeberettigede borgere.

For Norske Kvinders Nationalraad

(Sign.) *Karen Grude Koht,*
kor. sek. I.

(Sign.) *Nico Hambro,*
formand.

Fredrik Bajer og Mathilde Bajer.

«*Kvinden og Samfundet*» meddeler at *Fredrik Bajer,* den bekjendte fredsven og Nobelpristager, og hans likesaa bekjendte hustru *Mathilde Bajer,* den 8de oktober feiret sit guldbryllup.

I den anledning har *hr. Bajer og frue,* der i sin tid var med at stifte «*Dansk Kvindesamfund*» for hvilke de begge den ganske tid har vist sin varmeste interesse, skjænket dette en gave paa *kr. 1 000.00.*

Litt om Thora Hansson, meddelt av en av hendes venner.

Ved teaterchef *Thora Hanssons* begravelse la *Sofie Reimers* en krans paa hendes baare, idet hun tolket kollegernes følelser ved hendes bortgang i følgende ord:

«Med tak og beundring for dit varme rike hjerte og for den brændende kjærlighet til det arbeide som sygdom og lidelser ikke kunde kue, og for din stolte og frygtløse ærlighet, lægger vi, dine kamerater fra det gamle *Kristiania teater,* og dine kolleger ved *Nationalteatret* kransen paa din baare».

Da vi gjerne vilde høre litt om *Thora Hansson,* henvendte vi os til *Sofie Reimers,* hvis vakre ord gjorde et vemodig indtryk paa os, og bad hende fortælle os litt til Nylænde om sin kjære avdøde ven. *Frøken Reimers* er altid elskværdig, og imøtekom vor anmodning paa en meget tiltalende maate, idet hun indbød os til et besøk i sit smukke hjem.

«Det er saa underlig, saa rent utrolig at tænke paa, at et saa rikt, sterkt pulserende liv nu er avsluttet», sa frk. Reimers, «hun har nu faat den hvile som hun aldrig undte sig selv, mens hun levet iblandt os. *Her* var hele hendes liv jo et eneste arbeidsjag. *Thora Hansson* var ellers paa alle maater et av de dygtigste men-

nesker jeg har kjendt», sier *Sofie Reimers.* «Det var ikke bare hendes kunstneriske begavelse som var stor; hun var ogsaa saa umaadelig praktisk. Saa flink med naal og saks. Ja, hun kunde alt mulig, stod aldrig fast. Hendes hjem var saa morsomt, stuerne saa stilfulde. Og hun selv passet saa harmonisk ind i det hele. Hun hadde slik sjelden smak og sans for skjønhet. *Thora Hanssons* veranda i Uranienborgveien, var i sin tid den skjønneste i byen. Den var som en hængende have!

Med sin sterke personlighet og fænomenale viljekraft, var *Thora Hansson* kanske ikke altid saa let at omgaaes. Men hun var aldrig kjedelig. Der fulgte altid liv med hende, enten var hun fuld av begeistring eller hun var i raseri over ett eller andet, og da for hun som et uveir gjennem stuerne. Hendes sterke retfærdighetssans tilsa hende frygtløst at ta parti for den som hun syntes var forurettet. Og hvor var hun god og snild! Hørte Thora Hansson at nogen av hendes kolleger hadde det ondt, at de manglet noget, satte hun sig straks i virksomhet for at hjælpe».

Sofie Reimers ler pludselig med den morsomme latteren som vi kjender fra en av hendes ypperlige roller. — «*Thora Hansson* kunde være saa forfærdelig distræt! Husker De korsetsaken fra Steen & Strøm? Fru Hansson var saa umaadelig optat av den. «Det kunde akkurat likesaa godt ha været mig, som hadde bemægtiget mig det korset», sa hun straks. Det hændte ogsaa virkelig engang paa Kristiania teater, at hun kom med en hel pose med sølvpenger! Da hun opdaget hvad det var hun hadde gaat og dradd paa, blev hun aldeles fortvilet, og styrtet avsted rundt i byen for at finde igjen den butik hvorfra hun hadde faat med sig de vekslepengene. Saa distræt kunde hun altsaa være, hun som var det ærligste og mest retskafne menneske der eksisterte. Men hendes sind var saa optat av alt det ustyrtelig meget hun hadde at gjøre.

Jeg fik desværre ikke se *Thora Hansson* i mange roller», sier Sofie Reimers med vemod i sin smukke røst. «Men jeg har hørt si, at hendes *baronesse Zidka* i «*Dora*» var mesterlig, og at de saakaldte «intrigante verdensdamer» særlig var hendes fag. Og intet menneske som har set *Thora Hansson* som *Oldemor* i «*Leonarda*», kan vel nogensinde glemme hende! Men jeg skulde

ønske», sier Sofie Reimers tilslut og med stor inderlighet, «ja, jeg skulde ønske jeg kunde faa sagt det varmt nok hvad Thora Hansson var som *mor!* Hun var den besste og mest opofrende av alle mødre. Hun var jo baade mor og far for de to gutterne sine, og følte ansvaret ved at staa alene med dem, følte stillingens store vanskelighet og gik aldrig træt. Men saa fik hun jo gudskelov ogsaa sine sønners gjenkjærlighet og taknemlighet i den grad — ja faa mødre er vel blit elsket slik av barna sine som *Thora Hansson*».

a. & e.

Fredssak og ret.

Det største ved fredssaken er kanske at den gir noget tilsyneladende saa gammeldags og gammelmodig som ret og retfærdighet en hædersplass i det moderne politiske liv. Det kan høres selvsagt at retten skal raade, men faktisk og praktisk er det interessekampen, ikke retten, som brer sig inden det enkelte folk og mellem folkene, ja i vor materialistiske tid er interessekampen næsten blit forgudet. Spør arbeiderklassen om den ikke er begeistret for sin interessekamp, sin klassekamp, spør forretningsmanden om han ikke med iver og nidkjærhet vaaker over sine interesser, spør overklassen, spør underklassen, alle har sine særlige interesser at ivareta.

Selvfølgelig er den bevisste interessekamp heller ikke i og for sig av det onde. Det er bare naturlig at voksne mennesker vet hvad deres interesser kræver, og hele kulturutviklingen fremmes sikkerlig ved at ogsaa de brede lag er blit sig sine særegne interesser bevisst og fremmer dem paa sin særegne kollektive, solidariske maate. Men vor tid er likesom blit staaende ved interessekampen og deri ligger tidens materialisme.

Karl Marx, hvis ord i denne forbindelse har særlig interesse, fordi han er den materialistiske historieopfatnings første mand, har engang uttalt: «*De enkle love for moral og ret, som skal bestemme individernes handlemaate, maa gjøres gjældende som den høieste lov for nationernes samkvem*». Det er, naar interessekampen bøier sig ind under disse love, at den adles. Men slikt er det ikke moderne at vedkjende sig. Den moralske indignation over uret, eller begeistringen for hvad der er samfundsmæssig ret,

gaar utvilsomt som en understrøm i arbeidet ogsaa blandt Karl Marx's disciple i vor tid, men det faar sjelden komme klart til uttryk, og dette er til stor skade. Men kanske maa det tyvende aarhundredes mennesker gaa veien gjennem fredsarbeidet for at se den herskerstilling som retten i virkeligheten har krav paa.

Er det noget verdenskrigen har slaat fast i folkebevisstheten, er det dette, at fremtidig skal lov og ret raade mellem nationerne. Herom er alle smukt enige, like fra paven til socialistkonferancens ledere i Stockholm. Ogsaa de programmer for en varig fred som er kommet frem under verdenskrigen, gir mer eller mindre bestemt uttryk for det samme, at interessekampen nationerne imellem maa løses ved lov og dom istedenfor ved vold og krig.

Men den enighet som der hersker om dette internationale fredsprogram, kan ikke andet end virke tilbake paa forholdene indenfor den enkelte nation og folk. Er verdenskrigen en dundrende fallit for den hensynsløse interessekamp nationerne imellem, bør særlig demokratiet, som skal forme Europas fremtid, se med kritik ogsaa paa al hensynsløs interessekamp inden landets grænser.

Over individets og klassens interesser staar folkets interesser.

Over alles krav staar samfundets krav til os alle.

Jo mer demokratiet tilegner sig av dette dypere og sandere syn paa sit forhold til samfundet, desto nærmere vil det være sit maal, at beherske samfundet, politisk, nationalt og økonomisk, men samtidig vil det ogsaa faa et lysere og friere syn paa hvad der er gode fremtidskræfter i et folk.

Fredssakens glade budskap til kulturfolkene er netop dette at følelsen for ret og uret er almenmenneskelig. Det *er ikke saa* at ethvert folk og enhver klasse synes at den selv har ret, og andre uret. Ogsaa nationer og klasser har av og til ond samvittighet, og de bør ialfald ha det. Selv om følelsen for national og samfundsmæssig ret og uret altid er sterkest hos de fortrykte, og er svakere hos andre, viser Belgiens skjæbne, at en aapenbar uret møter medfølelse uanset landegrænser, ja selv inden store kredse av det tyske folk. Regnet i tal var det folkerike Tysklands interesse av at krænke Belgien utvilsomt større end belgiernes in-

teresse av at faa leve i fred. Men det er værdier som ikke kan maales i tal, og kulturfolkenes syn paa disse værdier er i det store og hele ubundet av samfundsklasser og nationaliteter. Fredssakens opgave inden nationerne saavel som ogsaa internationalt er at hævde godhetens og brorskapsfølelsens retfærdighetskrav i en tid hvor spekulationsfeber og materialistisk agitation kappes om at gjøre den hensynsløse interessekamp til avgud.

Carl Bonnevie.

Brev fra Sverige.

Oktober 1917.

Ja, nu har vi faat en liberal-socialdemokratisk regjering og glæder os selvfølgelig til det. Vi kan altsaa være forvisset om at faa kongelig proposition ved Riksdagen om stemmeret for kvinder. Men hvorvidt høiremændene i 1ste Kammer siden gir os den, er ikke like sikkert. I ord og princip kapitulerte de ved sisste Riksdag, men fra ord til handling er skridtet stort.

Jeg sa, at vi glæder os til at eie en demokratisk regjering — og dog maa vi av hjertet beklage de beundringsværdige mænd som har tat paa sig den tyngste byrde vel nogen regjering i vort land har baaret.

Enten vi ser utad eller indad er der bjerghøie vanskeligheter optaarnet. Jeg skal nu bare si nogen ord om de forholde inden hjemmene som gjør hele folket misfornøid og lidende.

Nu i høst er *lysmangelen* blit til en meget stor lidelse. Hvor der ikke findes elektrisk lys og det er naturligvis tilfældet i de allerfleste av landets hjem, der findes nu intet andet lys end dagslyset. *Petroleum* eksisterer ikke, *stearinlys* kun der hvor man kan ha nogen opbevaret fra lykkeligere tider. *Talg* til at gjøre lys av, har man heller ikke, da alt fett maa brukes enten til føde eller til maskinsmørelse. *Karbidlamperne* er endnu alt for dyre og dertil for vanskelige at steke med til at kunne regnes med, stort set. Den herlige gamle peisen er næsten overalt erstattet med komfyrer, saa heller ikke en flammende peisild kan fryde menneskenes sind.

Man forstaar hvor trist livet blir under slike forholde, ikke

bare paa landet, men ogsaa i byerne i alle de tusener av hjem hvor elektrisk lys heller ikke findes.

Og saa rationeringen av *levnetsmidler*. Paa brødkortene faar man enten 260 gram mykt brød eller 200 gram mel eller gryn eller 160 gram tørt brød pr. dag. For kropsarbeiderne bevilges tillægskort.

Av erter eller bønner eller gryn faar vi bare *1 kg. for et helt kvartal!* Av *sukker 1 kg. pr. maaned,* men i december $^1/_2$ *kg. mere og* $^1/_2$ *kg. sirup,* hvorav vi ellers intet har.

Smør er vanskelig at faa. Man kan gaa i mange butikker inden man kan opdrive *1 à 2 hektogram,* og da maa man kjøpe adskillig andet, skal det lykkes. *Margarin* eksisterer ikke. Alt fett er det ondt at opdrive. Skrækkelig dyrt er det ogsaa. *Flesk* er det meget vanskelig at faa. I Stockholm omtrent umulig.

Ikke en draape melk til andre end dem som er *under 12 aar eller over 60.* Man priser sin lykke ved at være gammel.

Staten har lagt beslag paa omtrent alt hvad *jordbrukeren producerer,* og det kan han jo ikke være glad for, især da han ikke faar beholde nok til kreaturerne og blir nødt til at slagte sine kjære dyr. Ikke engang av den rike poteteshøst faar han gi til sine svin, kun de yrsmaa poteter som ikke kan brukes til menneskeføde, har han lov til at ta.

Kaffe er der ikke en bønne av til salgs. Ganske almindelig *te* koster *50 kr. pr. kg.* osv.

Alt *bomuldstøi* er siden fredens tid steget med *600 procent* læser jeg idag i avisen. Og *uldgarnet* omtrent likedan. Paa landet har man *brændsel,* men i byerne er den skrækkelig dyr, saa folk gruer sig forfærdelig for vinteren.

En følge av nøden og de store prisforhøielser, er *tyverierne* som tiltar i foruroligende grad, især blandt de unge. Det er let at faa sælge alt som kan spises og meget andet ogsaa, kan man bare skaffe sig noget at sælge. Og saa stjæles der, saa fængslerne og forbedringsanstalterne er overfyldte.

Man forstaar at misfornøielsen er stor, og forstaaelsen av grunden til elendigheten liten, især da jobberes og spekulanters hensynsløshet virkelig har stor skyld i nødstilstanden.

Og nu haaber folket paa *lys og mat* og frihet av sin regjering!

Gid det var mulig for den at gjøre alt det gode den ønsker — da blev nok *alle* i landet forsynt med hvad de trænger. Og gid krigen snart var over, og alle fik arbeide for at opnaa varig fred mellem jordens alle stater. *Ann Margret Holmgren.*

Dyrtiden og handelsfunktionærerne.

Foranlediget ved den fortvilede stilling, hvori dyrtiden har bragt os handelsfunktionærer, blev ved vort landsmøte i Bergen 5te—7de august d. a. følgende resolution enstemmig vedtat:

Norges Underordnede Handelsstands Landsforbunds 6te landsmøte i Bergen ser sig nødsaget til, for at sikre standens økonomiske og sociale stilling, at kræve, at alle lønninger for de ved handelen ansatte funktionærer øieblikkelig forhøies saaledes, at de utgjør lønningerne i juli 1914 med mindst 50 pct. tillæg. Heri indgaar ikke de sædvanemæssige lønstillæg foretat i de forløpne 3 aar.

Naar forsamlingen enedes om kun at kræve en del av prisstigningen (mindst 50 pct.) godtgjort i form av lønsforbedring, saa var grunden den, *at vi kun vilde stille vort krav saaledes, at der ikke kunde fremføres nogensomhelst rimelig indvending mot dets øieblikkelige gjennemførelse, heller end at faa lange forhandlinger om dets berettigelse.*

De nuværende lønninger er nemlig for manges vedkommende saa fortvilede, at en regulering i overensstemmelse med vore krav uopholdelig maa gjennemføres.

De organisationer, hvem resolutionen oversendtes, har da ogsaa git meget imøtekommende svar, og lovet at henstille til sine medlemmer at respektere den. Likeledes har mange firmaer enkeltvis øket sine dyrtidstillæg til mindst 50 pct. av de gamle lønninger.

Men endnu staar mange firmaer og brancher tilbake, som litet eller intet har gjort for sine funktionærer.

Heri maa der uopholdelig ske en forandring, om ikke det gode samarbeide, som hittil har hersket mellem chefer og funktionærer inden handelen skal ophøre til skade for den samlede handelsstand.

Vi er fra en flerhet av funkionærer i forskjellige forretninger landet over anmodet om paa grund av dyrtiden at foreta en aktion for almindelig lønsregulering. Dette vil vi ogsaa efterkomme, saafremt ikke forholdet ordnes ad frivillig vei.

I henhold til ovenstaaende tillater vi os herved at henlede opmerksomheten paa dette vort meget berettigede og beskedne krav.

Vi er taknemmelig for oplysning om ethvert løns- eller dyrtidstillæg, som kan betragtes som et direkte resultat av denne henvendelse, da vi maa forbeholde os likeoverfor firmaer, som fortsætter at sultelønne sine funktionærer, at appelere til offentlighetens dom derom.

Oktober 1917.

I styret for

Norges Underordnede Handelsstands Landsforbund

Chr. Dybwad,	*Fridthjof Nilssen,*	*Bj. Eckblad,*
Kristiania.	Kristiania.	Kristiania.
Arthur Samsonsen,	*Martin Wold,*	*Kr. Aug. Foss,*
Bergen.	Trondhjem.	Hamar.
O. M. O. Moi,	*Th. Losnedahl,*	*Kr. Petersen,*
Kristiansand.	Bodø.	Skien.

Kvinders arbeide for at faa kvinder ind i Stortinget og flere ind i kommunestyrene.

I tilknytning til redaktionens artikel i forrige hefte av «Nylænde» om dette emne — en artikel, som visst mange vil gi sin fulde tilslutning — vil jeg faa oplyse, at «Kvindernes vælgerforening» i Kristiania ifjor lot trykke en liten brochure, et slags program for hvad man mente kvinderne burde samle sig om, m. v. Den utdeles baade til medlemmer og til andre. Hvis foreninger eller enkeltpersoner utover landet skulde ønske at faa sig tilsendt denne brochure som mulig hjælp ved omlægning av ældre sammenslutninger eller dannelse av nye, vil man med glæde efterkomme alle anmodninger herom, saalangt oplaget række. Vælgerforeningens sekretær er for tiden lærerinde *frk. Laura Olsen,* Krusesgate 3.

Kaja Geelmuyden,
p. t. formand i Kvindernes vælgerforening.

Krigen og kvindestemmeretten.

En oversigt av *Anna Wicksell.*

(Slutning).

Det viste sig imidlertid, at parlamentet ikke var ræd for denne konsekvens. Regjeringens forsigtige forslag blev ganske haanfuldt avvist, og det bestemtes, at der skulde nedsættes en kommission, som skulde opta til behandling stemmeretsspørsmaalet i hele dets utstrækning. I denne kommission ventet man, at ogsaa kvinder skulde faa plass. Det maatte imidlertid ha vist sig vanskelig at faa denne kommission tilfredsstillende sammensat; ti ut paa høsten 1916 overraskedes man av, at Regjeringen hadde overdrad til Underhusets formand at for stemmeretssaken sammenkalde en rent *parlamentarisk* konferanse i hvilken alle partier burde være repræsentert, men hvor personvalget helt og holdent overlotes til formandens frie skjøn. Han gjorde dette, og gjorde det samtidig saa, at med hensyn til kvindestemmeretten kom konferansen til at bestaa av halvdelen gamle tilhængere og halvdelen gamle motstandere.

At resultatet med hensyn til kvindestemmeretten da skulde bli et kompromis, er ikke saa underlig. Først hørte man, at der i konferansen fandtes stor majoritet for selve princippet om kvindestemmeret, men ikke om stemmeretsbetingelserne for kvinderne. Derefter hørte man— og det viste sig at være rigtig — at majoriteten hadde enet sig om, at der burde være en høiere aldersgrænse for kvinder end for mænd, dette med den motivering, at det var nødvendig for at utjevne forskjellen i antal mellem mænd og kvinder, nu da mændenes antal blev decimert av krigen. Det viste sig ogsaa, da konferansens forslag offentliggjordes, at mens den var enstemmig i sine forslag om nye registreringsbestemmelser og om soldatstemmeretten, var denne enstemmighet brutt likeoverfor kvindestemmeretten, og mens der derfor blev fremlagt helt utarbeidet forslag om alle de ting man var enig om, indskrænket uttalelsen om kvindestemmeretten og et par detaljspørsmaal sig til en principresolution, ikke til et virkelig forslag.

Hele konferansens rapport blev imidlertid umiddelbart, uten

nogen omvei gjennem en kongelig proposition, lagt til grund for Underhusets forhandlinger. Nu er den vedtat i to løsninger, hvorefter Underhuset som komité har behandlet alle detaljer. Den sisste meddelelse jeg har set herom, var at *kvindestemmeretten blev i princip antat med en stemmeovervegt av 385 mot 55*, altsaa $^7/_8$ majoritet. Efter dette maa det ansees for sikkert, at forslaget om kvindestemmeret kommer til at gaa igjennem ogsaa ved 3dje læsning, den sisste. Det eneste som nu skulde kunne hindre dette, var om noget skulde hænde, som sopte bort hele forslaget, rub og stub; men det er næsten utænkelig. Vi har vel altsaa grund til at haabe, at de engelske kvinder, inden dette aar er gaat til ende, skal ha opnaad det maal, som de længer end noget andet europæisk lands kvinder med utrættelig energi og offervillighet har kjæmpet for.

Hvad *Sverige* angaar, ser det overfladisk betragtet ut, som om vi skulde staa stille og trampe i samme leire som vi har gjort i alle disse aar. Dette aars *Første Kammer* satte samme ubevægelige nei mot politisk medbestemmelsesret for kvinder, som ethvert tidligere Første Kammer har gjort. Men der er dog en forandring ogsaa her. I selve den betænkning, hvori konstitutionsutskottets høire ogsaa iaar negtet enhver medvirken til en positiv løsning, erklærer det dog samtidig, at høirepartiet ikke længere staar enig i dette spørsmaal. En del høiremedlemmer i Første Kammer hadde samme uttalelse: der findes nu en fraktion inden partiet, som har opgit sin principielle motstand, og nu er villig til at være med om stemmeret for kvinder paa grundlag av en høiere aldersgrænse. Hvorfor de da ikke allerede iaar kunde ha foreslaat en saadan aldersgrænse, er visselig en gaade, som endnu ingen har formaad at løse; fra venstrehold blev der endnu i den ellevte time git de stemmeretsvenlige høiremedlemmer en mulighet for at fremkomme med et positivt forslag i denne retning gjennem en foreslaat tilbakeremittering til utskottet, men ogsaa dette vægredes. Sandsynligvis er aarsaken bare en dumhet; det svenske høire har aldrig begrepet, at naar først den tid var kommet, da partiet saa at det allikevel maatte gi efter, da var det meget bedre for partiet selv at gjøre dette straks og fuldstændig,

med litt generøsitet og godt humør, end tiltrods for alt, bare fortsætte at sparke imot, indtil alle mennesker var opertede og irriterte og utaalmodige.

Imidlertid, vi har jo valg iaar, og høires valgprogram, som tidligere har indeholdt en uttalelse om at partiet ikke vilde med·virke til politisk stemmeret for kvinder, har iaar strøket dette punkt og sier slet ingen ting. Det vægrer ikke længer, men det lover heller ingen ting. Dog har iaar de stemmeretsvenlige høirekvinder, som ogsaa nu har organisert sig i en særskilt høirestemmeretsforening paa programmet høiere aldersgrænse, automatisk synkende efter islandsk mønster, for første gang faat være med en liten smule i valgagitationen og tale sin egen sak. Likeledes har det s. k. *bondeforbund,* som ved dette valg indtar en underlig mellemstilling mellem høire og venstre, og som efter hvad man nu kjender til om valgenes resultat, har tat en mængde stemmer fra høire, i det mindste i en del län, sat stemmeret for kvinder paa sit program. Vi anser os derfor berettiget til at tro, at det skal gaa at faa saken for første gang antat under næste riksdagsperiode, og den svenske landsforening forsøker at sætte alle seil til for at dette skal bli allerede næste aar. Det er saa meget reelt, som vi længter efter at faa arbeide for, at det betyr meget for os alle, om vi snarest mulig kan slippe for at ofre tid og kræfter paa det, som dog bare er middel. Maatte det snarlig lykkes!

Stockholm, 24de september 1917. *Anna Wicksell.*

Kvindestemmeretten i den frie stad Hamburg.

Da der i april maaned d. a. blev nedsat en konstitutionskomité i *Hamburg,* benyttet kvinderne denne anledning til at fremsætte sine *krav om* stemmeret. Med de to derværende stemmeretsforeninger i spissen holdt endel kvindeforeninger et møte, hvor man vedtok at indsende en petition til byens senat. *Helene Lange,* den bekjendte tyske pædadog, ledet møtet og meddelte at «*Hamburgs Husmoderforening*» vilde støtte en slik henven-

delse med 10 000 underskrifter. Ialt undertegnet 27 000 kvinder petitionen. I denne fremholdtes det at den foreslaaede revision av stemmeretten i Hamburg blev foretat paa grundlag av den anskuelse som erkjendte det ganske folks medvirkning og ofre under krigen. Hamburgs saavel som hele Tysklands kvinder, finder at en paatænkt revision av stemmeretslovene ikke kan sætte dem utav betragtning. Vel kan de tyske kvinder ikke jevnføre sine ofre og anstrengelser med de mænds som kjæmper ved fronterne, men de fastholder allikevel at krigen har gjort dem berettiget til at bli stemmeberettigede borgere av sit land. Kvinderne har baaret sin tunge del av krigens byrder, som har berøvet dem mænd og sønner, hvis plasser de har været nødt til at indta. Saavel det sociale arbeide som hjælpearbeidet har faldt paa kvindernes part, og de har egnet og egner alle sine kræfter paa det sociale gjenopbyggelsesarbeide. Men for tilgagns at kunne utføre sine medborgerlige forpliktelser fordrer kvinderne medborgerlige rettigheter.

I tilslutning til petitionen blev der holdt et massemøte i Hamburgs største lokale som var fyldt til trængsel, og hvor bl. a. *Helene Lange, Hedvig Leschke* og *Agnes Meuck* ut fra forskjellige synspunkter belyste nødvendigheten av at kvinderne nu fik stemmeret.

Vi haaber det besste for de tyske kvinder, som har utført et saa opofrende og stort arbeide i disse for dem saa sorgfyldte og tunge aar!

Alle „Nylænde"s venner

maa nu arbeide ivrig for bladets utbredelse ved at skaffe flere abonnenter til 1918!

«Nylænde»s redaktion er i Parkveien 62 B I. Kontortid 11—1/23. Redaktøren træffes personlig mellem 1—2.

«Nylænde»s ekspedition er flyttet til Centraltrykkeriet, Toldbodgaten 31/33.

***Alle „Nylænde"s venner maa** gjøre sine indkjøp hos vore annoncerende.*

Nylænde

Tidsskrift for Kvindernes Sak

Utgit av Norsk Kvindesaksforening

Redaktør: Fredrikke Mørck

31. aarg. | KRISTIANIA, 15. NOVEMBER 1917 | Nr. 22

Den store lønsregulering.

IV. Lærerinder i den høiere skole.

For læreretaten i den høiere skole betegner gageforhøielsen av 16de juli 1917 et godt steg fremover. Men vi maa ha for øie at en lønsforbedring paa dette tidspunkt var blit en bydende nødvendighet. I juli iaar var saaledes i den høiere skole 498 rektor- og overlærerstillinger besat. *28 var ubesat.* Av de 498 stillinger var *54* besat med lærere, der ikke hadde fuld embedseksamen og 1 med en lærerinde der kun hadde 1ste avdeling av embedseksamen. Vi vil derfor haabe at forbedringen av 1917 vil vise sig nogenlunde tilstrækkelig, naar de normale forhold igjen indtrær som reguleringen er basert paa.

Ved stortingsbeslutningen 16de juli iaar blev grundlønnen for samtlige overlærere ved kommunale og offentlige høiere almenskoler hævet med 50 pct., til 3 600 kr., mot før 2 400 kr. Alderstillæggene blev fastsat til 6 à 400 kr. Sum 2 400 kr., mot før 2 100 kr., ca. 14 pct. stigning.

Disse lønssatser gjælder saavel mandlige som kvindelige overlærere. Ved disse stillinger praktiseres likelønsprincippet helt ut. For tiden er der ansat 16 kvindelige overlærere i den høiere skole, 14 filologer og 2 realister. Antallet er ikke meget imponerende, men det vokser aar for aar, og den tid vil forhaabentlig ikke være fjern da vore offentlige og kommunale gymnasier rundt om i landet vil bli forpliktet til at ansætte ogsaa kvindelige overlærere. Forældre vil vel av hensyn til den kvindelige gymnasieungdom ogsaa fremsætte krav herpaa.

En række byer har paa grund av den store lærernød som for tiden er herskende i den høiere skole, fundet at burde gi tillæg til statens regulativ, og flere av de byer som tidligere hadde bevilget kommunalt tillæg, har bevilget det ogsaa ovenpaa det *nye* statsregulativ. (Aalesund, Gjøvik, Haugesund, Larvik, Narvik, Kristiansund, Sandefjord), og i andre byer er forslag derom under forberedelse (Kristiania, Moss, Bergen, Fredrikstad).

I Kristiania — som utvilsomt er det dyreste levested i landet — har tillægget for overlærerne ved de kommunale middelskoler i de sisste aar utgjort 25 pct. av grundlønnen, for lærerinderne 200 kroner paa grundlønnen og et ekstra alderstillæg à 200 kroner, d. v. s. ca. 22 pct. paa toplønnen.

Lønsreguleringen av juli 1917 gjælder selvfølgelig ogsaa *lærere og lærerinder med løn under overlærergage ved de høiere skoler.*

I denne lærergruppe er lærerindene talrikst repræsentert, saa lønsreguleringen for disse poster er av stor betydning for saa godt som *alle* lærerinder i offentlige og kommunale middelskoler (ca. 200).

Alderstillæggene for denne gruppe lærere har i de sisste aar været fastsat til 4 à 200 kr., sum 800 kr. De blev i juli iaar forhøiet til 5 à 300 kr., sum 1 500 kr. Det vil si en stigning av 87.5 pct. paa totalsummen.

Grundlønnen blev fiksert varierende fra 1 700 kr. (minimum) til 2 400 kr. (maksimum). Det vil si at 2 400 kr. vil bli maksimum i de byer der ikke bevilger kommunalt tillæg til overlærere og andre lærere ved den høiere skole.

Naar grundlønnen for de lavere lønnede lærere blev hævet fra 1700—2400 mot tidligere 1300—1900, lar den procentvise stigning sig ikke beregne paa dette tidspunkt, da de respektive kommuner nu er i gang med at fastsætte grundlønnen for denne lærergruppe efter henstilling fra Kirke- og undervisningsdepartementet.

Eksempelvis kan nævnes at Sarpsborg bystyre i september iaar har fastsat grundlønnen til 2 400 kr. for lærere og lærerinder med løn under overlærergage ved den kommunale middel-

skole. Ogsaa ved fiksering av lærer- og lærerindelønnen i folkeskolen, har Sarpsborg kommunestyre hævdet likelønsprincippet.

Vor organisation «*Høiere skolers landslærerindeforening*» arbeider for at grundlønnen skal bli fastsat efter arbeidets art, likegyldig enten det utføres av lærer eller lærerinde. Til alle lærerinder ved kommunale middelskoler er derfor sendt opfordring om *at kræve høieste* grundløn, hvis de underviser i reale eller sproglige fag helt frem til middelskoleeksamen.

Kristiania i oktober 1917.

Janny Backer.

Frøken Sara Christie

I vor lille notis i forrige nr. om *Sara Christie* som repræsentant i Stortinget, er der faldt ut en hel «relativ bisætning», som vi ber om at maatte faa plass for. Der staar: Hun er nr. 2 av norske kvinder. Skal tilføies: *der faar sin plass der.*

Stemmeretsalderen.

Konstitutionskomitéen hadde mot en stemme indstillet paa sænkning av stemmeretsalderen til *21 aar,* alternativt *23 aar.*

Ved votering over alternativ 1 faldt forslaget med 87 mot 22 stemmer, men alternativ 2 fik 27 stemmer for og 82 imot.

Doktor Ingeborg Sæter

er i bystyremøte den 31te oktober ansat som *bylæge* i 3dje kreds i Kristiania. Hun er den første kvinde der indtar denne stilling i vort land.

Dr. Sæter er født i Øksnedalen 1882, blev medicinsk kandidat 1910 og har praktisert i Kristiania siden 1914. Ved siden av sin private lægevirksomhet har *doktor Sæter* ogsaa fra 1915 været assistentlæge hos sanitetsinspektøren i 3dje distrikt.

Tuberkulosesaken og samfundet.

Endel mere eller mindre politiske kvindeorganisationer i Kristiania, denne gang anført av «*Kvindernes vælgerforening*» holdt tirsdag 31te oktober fællesmøte i Nobelsalen til diskussion om dette emne.

Foredragsholder var *fru Martha Larsen,* medlem av «*Norske Kvinders Sanitetsforening*».

Fru Larsen fortalte om arbeidet i Sanitetsforeningen og fremhævet sterkt alle de store tiltak den har gjort, og man maatte forbauses over at høre om alt, hvad foreningen har faat istand for at bekjæmpe tuberkulosen. Men hun uttalte videre, at dens arbeide var ganske utilstrækkelig, tiltrods for sit meget store budget — foreningen har en formue paa ca. 1,3 million kr. og en aarsindtægt paa over 1½ million — kunde den ikke række mere end en brøkdel av hvad der trængtes. Sanitetsforeningen har andel i statens pengelotteri, men foredragsholderen hadde nærmest det indtryk, at staten, som jo endnu bestaar av mænd alene, betragtet det som en naade, at de fik lov at utdele denne store pengesum, istedenfor at den burde være taknemlig over at foreningen vilde paata sig alt det arbeide!

Det var forfærdelig at høre, at Norge, som har den mindste spædbarnsdødelighet og den mindste alderdomsdødelighet, har den største dødelighetsprocent i Europa i alderen mellem 15—30 aar. Dette skyldes *tuberkulosen,* som hovedsakelig angriper ungdommen og ødelægger landets arbeidskraft i en uhyggelig grad. Bolignøden har naturligvis nu en stor skyld i at tuberkulosen er i fremgang, men stat og kommune maatte ta sig ganske anderledes av de tuberkuløse end hittil. Over hele landet maatte der bygges ikke alene *sanatorier* og *pleiehjem,* men ogsaa *rekonvalescenthjem,* hvor de syke kunde komme fra sanatorierne og lære at arbeide igjen litt efter litt. Som det nu er, sendes de omtrent altid like hjem, og skal de i haardt arbeide med engang, faar de straks tilbakefald og smitter da gjerne sine omgivelser. Hjem for tuberkuløse barn maatte der ogsaa skaffes, og steder hvor barn kunde sendes hen, saa de syke mødre kunde komme paa sanatorier; nu kan de som regel ikke undværes hjemme og for-

uten at det er frygtelig for dem selv, smitter de ogsaa i de fleste tilfælder barna.

Fru Larsen sluttet med at rette en indtrængende og varmhjertet appel til alle kvinder om at være med at hjælpe ved at benytte sin stemmeret *til at faa langt flere kvinder ind i Stortinget og kommunestyrene.* Tuberkulosesaken burde være en av de allerførste saker, som kvinderne tok sig av, og hun fremhævet at de altfor længe hadde forsømt sine samfundsplikter. Nu burde de se saken i øinene og forstaa at tuberkulosen var en *samfundsulykke* som det private barmhjertighetsarbeide — hvor storslagent det end er — aldrig kan faa bugt med. Skal ondet kunne angripes i roten, maa der store offentlige bevilgninger til over det hele land, og der maa kvinder til for at anvende dem paa den rette maate. *D. S.*

De gamles venner.

Sogneprest Eugène Hanssen hadde 2den november indbudt byens kvinder til et møte om gamlehjemsaken i «*Haandverks- og Industriforeningens*» sal. Sognepresten fremholdt varmt og inderlig, at det var en plikt for samfundet som for den enkelte at sørge for de gamle. Der er skrikende nød, sørgelig mangel paa hjem, baade for gamle som endda kan stelle for sig selv, og for dem som er syke og hjælpeløse.

Sognepresten fandt det uheldig, at en liten kreds av kvinder inden hver menighet arbeidet paa at faa istand gamlehjem. Man burde heller samle sig til fælles arbeide, yde bidrag til et fælles fond som i sjømands- og hedningemissionen. Han sluttet med at opfordre byens kvinder til at danne en organisation til fremme av gamlehjemsaken gjennem at gjøre propaganda og ved at samle bidrag.

Sogneprest Eugène Hanssen, som nærer den mest varmhjertede interesse for gamlehjemsaken, er imidlertid temmelig uklar, naar det gjælder at trække op de store linjer for arbeidet. Og mens han i nogen tilfælder — hvor kvinder inden de enkelte menigheter arbeider for at reise gamlehjem — anser saadan pri-

vat virksomhet litet heldig, finder han i andre tilfælder at burde hverve kvinderne til private anstrengelser for gamlehjemsaken.

Under den paafølgende diskussion fremholdt *frøken Kaja Geelmuyden,* at omsorgen for de gamle ikke burde avhænge av den private godgjørenhet. Det burde være kommunernes sak at bygge gamlehjem, og kvinderne burde samle sig om at kræve det gjort og fremsætte planer for gamlehjemmene.

A.

Norsk Kvindesaksforening

har til Kristiania skolestyre indsendt følgende skrivelse:

«*Norsk Kvindesaksforening* slutter sig helt til «*Kristiania Lærerindeforenings*» andragende om, at den ledige overlærerpost ved Vaterlands skole besættes med en lærerinde. Vi føler os overbevist om, at der blandt lærerindestandens mange dygtige, intelligente kvinder vil findes adskillige til overlærerstillingen fuldt habile. Og vi mener, at det vil være til stort gagn for folkeskolen saavel i kulturel som administrativ henseende, at flere av disse stillinger besættes med kvinder.»

*

Som allerede bekjendt blev *hr. lærer Kirkehusnes* ansat.

Red.

Lærerinderne faar samme løn pr. ukentlig time som lærerne.

I statsraad den 9de november blev der fremsat kongelig proposition om en ændring i loven om folkeskolen for byerne. I propositionen foreslaaes grundlønnen for lærerinderne hævet til 1 440 kr. pr. aar, og for lærerne 2 160 kr., saaledes at lærerinderne faar samme løn pr. ukentlig time som lærerne.

Foreninger og foreningsmedlemmer.

I tilknytning til redaktionens udmerkede artikel i «*Nylændes*» nr. 20, den jeg gir min fulde tilslutning, vil jeg be om plass for et par ord angaaende forslaget om at oprette *kvindeklubber*. Mit indtryk er, at ingen by, den være stor eller liten, mangler *foreninger,* hvor «kvinder ugenert kan komme og diskutere samfundsspørsmaal». Der er ingen mangel paa foreninger; men foreningerne mangler *tilslutning*.

Jeg tror ikke at ta feil, naar jeg mener, at der er mange «styrer», som har sin fulde hyre i arbeidet for at søke at holde liv i sine foreninger. De prøver saa godt de kan, indbyr til møter med foredrag over mere eller mindre aktuelle emner, — det høres saa liketil; men denslags arbeide kan ofte baade være besværlig og især lite opmuntrende, for det hele resulterer desværre meget ofte i — *tomt hus*.

Hvordan kan det forlanges av os i tider som disse at avse tid til at tænke paa andet end mat og atter mat, brændsel og klær?

Forlange! Hvor der er samhold og interesse og kjærlighet for en sak tilstede, falder det væk, dette ord. Alt kommer likesom av sig selv — litt av den kostbare tiden ogsaa.

Nei, der mangler os noget av *det oprindelige,* hadde jeg nær sagt, i følelser og tanker, som saa ofte i arbeidstiden, før vi hadde faat vor ret, gav sig utslag i *arbeidsiver* og *arbeidsglæde,* — vi trænger begge dele inderlig vel fremdeles.

Gina Borchgrevink.

Fra Danmark.

I. Det danske husholdningsutvalg.

Vi har fra formanden i det av det danske indenrigsministerium nedsatte husholdningsutvalg, *fabrikinspektør, kand. polyt. Julie Arenholdt,* mottat to nye smaaskrifter, henholdsvis nr. 6 og 7 i rækken av dem som utvalget hittil har utgit. Nr. 6 indeholder «*Nogle raad angaaende økonomi med fedtstof*», og da denne sak er temmelig aktuel ogsaa for os i disse tider, skal vi her angi

endel av de anvisninger til en fornuftig økonomiseren med de fettstoffer som endda maatte forefindes.

Angaaende *den tørre kost* fremholdes følgende: *Man ser jevnlig at forholdsvis tynde brødskiver dækkes med rikelig smør og desuten belægges med fett paalæg.* I dette kan der foretas reformer:

1. Skjær brødet i tykkere skiver.

2. Smør tyndt paa brødet.

3. Bruk ikke smør eller fett til fett paalæg.

Fet skinke eller rul, som indeholder cirka 35 pct. fett, kræver ikke smør paa brødet. Det samme er tilfælde med sylte og stekt flesk, som indeholder 40 pct. fettstof. Skiver av saadant paalæg kan udmerket godt spises mellem to stykker tørt brød. *Leverpostei,* som indeholder ca. 30 pct. fett, kan *smøres direkte paa brødet.* Ogsaa til *fet fisk* som *laks, sild, makrel* og *aal,* som indeholder fra 10 til 30 pct. fett, er *et underlag av smør overflødig.* Det samme gjælder om fet *ost.* Fra reiser i utlandet vil mange huske de store delte rundstykker med en skive skinke eller ost imellem uten smør, som sælges paa jernbanestationernes restauranter og ogsaa andre steder.

Anvend avvekslende med smør: *marmelade, honning* og *sirup.* Ogsaa de *bløte oster,* som smøres paa brødet, og som man dels faar i handelen, dels ogsaa kan lage i hjemmet, kan anvendes *istedenfor smør.* Marmelade, honning osv. erstatter ganske visst ikke fettstof, men de kan virke forfriskende og bidra til at brødet glir lettere ned.

5. Spar paa smørret ved at anvende *sparesmør.* (Se under opskrifter nedenfor).

Det fremhæves at et kvantum sparesmør selvfølgelig ikke med hensyn til fettindhold erstatter et tilsvarende kvantum *rigtig smør,* hvilket forhold bør tas i betragtning ved den indbyrdes fordeling av familiens fettrationer.

6. Spis brød til middagsmaten. Til eftermaten bør man altid spise brød, men prøv ogsaa den jydske skik at spise *brød til supper,* f. eks. til velling, søtsupper osv.

7. Erstat ett av smørbrødmaaltiderne med *grøt.*

OPSKRIFTER:

Leverpostei.

I.

500 gr. lever gaar 3 ganger gjennem maskinen sammen med 250 gram renskaaret flesk, 1 krydret sild og et par løk. En rest grøt (ris-, byg- eller havregrøt) av samme rumfang som leveren røres i. Salt, pepper, nellikker og allehaande tilsættes. Det hele stekes i en smurt form 1 time.

II.

125 gr. fintreven kokt lever blandes med 125 gr. hakket kokt flesk — ferskt, saltet eller røket — og røres i en liten kopfuld tyk melkejevning eller en sauerest. Tilsættes efter smak salt, pepper og om man vil, et par hakkede ansjos. Er færdig til at brukes med det samme.

Sparesmør.

I.

75 gr. maizenamel (eller almindelig maismel har vi brukt) utrøres med $^1/_2$ liter søt melk, sættes over ilden og bringes under sterk piskning i kok, 15 gr. salt tilsættes. Den røres nu i gryten til den er kold, hvorefter $^1/_2$ kg. smør blandes i.

II.

Gode melne poteter kokes og moses. $^1/_2$ kg. av denne mos kan med en ske eltes sammen med 1 kg. smør eller margarin.

Begge disse blandinger kan smøres paa brød. De kan derimot ikke anvendes til matlagning, og de kan ikke holde sig længere end 3 à 4 dager. *(Forts.)*

*

Det er første gang at «Nylænde» bringer sine læsere opskrifter paa mat. Men i disse ekstraordinære tider, hvor man næsten studerer sig ihjel paa hvad man skal spise og drikke, og da alle, især mødre med mange barn, har vanskelig for at faa sine husholdningspenger til at strække til for hver dag, har vi trod at kunne bryte med traditionen. Matspørsmaalet er rykket alle saa langt ind paa livet at vi *maa*, enten vi har lyst paa det eller ikke,

ta det op, og bidra vort til at det løses paa den besste og for *alle mennesker* mest økonomiske og tilfredsstillende maate. Det er ikke bare den enkelte person eller families sak, det er en samfundssak, som kvinderne *bør* fremfor alle, være med at løse. Vort land er for tiden henvist til i høiere grad end nogensinde at sørge for sine egne fornødenheter, og det blir enhver borgers plikt at hjælpe, hver saalangt man evner, til at vor nationale økonomi kan hævdes størst mulig. Jo større fornuftig sparsomhet der vises i det enkelte hjem, desto større indsats gjøres der for det fælles samfunds besste. At det skyldes de tyske husmødres store sparsommelighet og utnyttelse av alt hvad der er tjenlig til føde for mennesker, at Tyskland har kunnet klare sig i alle disse 3 krigsaar saa vidt som det har, er en kjendsgjerning, som selv den største kvindeforagter ikke vaager at motsi. Vi norske kvinder maa nu gjøre alt hvad vi kan for at utnytte og nyttiggjøre paa besste maate alt det vort eget land kan skaffe os. Det er en stor og prisværdig opgave som hver og en kvinde maa ta op nu straks før det kanske blir forsent. *Red.*

II. Bellibria.

Danmark indtar en særstilling blandt de neutrale lande, som det ligger der midt mellem de kjæmpende stormagter. Tanken om at danske mænd og kvinder kunde fungere som mellemmænd mellem disse, blev allerede ved krigens begyndelse vakt, og gav sig utslag i det store formidlingsarbeide der sattes i gang, dels gjennem private komiteer, dels og fornemmelig gjennem den danske avdeling av *Det Røde Kors* som daglig, dels avsender pakker med alle slags livsfornødenheter til fangeleirene i de forskjellige lande, dels besørger korrespondancen mellem krigsfangerne og deres paarørende. Alt dette er kjendt ogsaa hos os. Men hvad der kanske er mindre kjendt, er den institution som kaldes «*Bellibria*». Vi vil oversætte det med «*Krigsbibliotek*», for det er det «Bellibria» egentlig er. Men oversættelsen er fri, for ordet er laget, og det nytter ikke at ta frem sit latinske leksikon og lete efter glosen der. Der vil man finde *bellum* = krig og *liber* = bok. Disse to ord antyder imidlertid hvad det her gjælder. *Bellibrias opgave er nemlig at forsyne krigsfangerne i de*

forskjellige krigførende lande med bøker. Ikke alene skjønlitteratur til underholdning og til tidsfordriv, men det som er det mest betydningsfulde ved virksomheten er, at de unge mennesker som paa grund av krigen har maattet avbryte sine studier, og under fangenskapet er avskaaret adgangen til at kunne faa bøker og fortsætte disse, forsynes fra «*Bellibria*» med det nødvendige til selvstudium.

En ung dansk historiker, *kand. mag. Vilhelm Slomann* undfanget ideen om at Danmark kunde staa som et neutralt mellemled ogsaa i et slikt arbeide. Hans forslag vakte interesse hos flere av Kjøbenhavns mest fremtrædende mænd, og der dannedes en komité under *professor I. L. Heibergs* forsæte, for at vareta alle de krigsfangne akademikeres interesser, og universitetsbibliotekets dubletsamlinger stilledes til komitéens raadighet. Et andet utvalg under *biskop Ostenfeld* paatok sig at sørge for utsendelsen av religiøs litteratur til fangeleirene. Av disse fandtes der 1 300 ialt, derav i Tyskland 500, i Rusland 450, henimot 20 i England og mellem 200 og 300 i Frankrike[1]). Antallet av fanger blev ifjor anslaat til 4 à 5 millioner ialt. Masser av bøker trængtes. Men baade i England, Rusland og Tyskland stillet man sig imøtekommende, og der kom store forsendelser, som «*Bellibria*» hadde at videreforsende til henholdsvis tyske og østerrisk-ungarske fanger i Rusland og til engelske og russiske fanger i Tyskland. Efter 2 aars virksomhet har man fra «*Bellibria*»*s* kontor avsendt over 400 000 bind til forskjellige fangeleire.

Kontoret holdtes fra først av paa Kjøbenhavns vakre *Raadhus.* Men da bøkerne begyndte at ankomme i store jernbanevognladninger, maatte man ty til et sted hvor man kunde mere raade sig selv. En vanskelig situation i disse husnødens tider! Men — Kjøbenhavn eier fremdeles en *Jacobsen. Direktør Vagn Jacobsen,* søn av den avdøde mæcenat *brygger Jacobsen,* og selv en stor kunstven, stillet de nødvendige rum til disposition for komitéen paa *Gammel Carlsberg,* dels i Glypoteket, dels i en av administrationsbygningerne.

Det vil let forstaaes, at det er et svært arbeide den danske

[1]) Hvad *Frankrike* angaar fandt komiteen at dette land paa grund av sin beliggenhet lettest kunde bruke *Schweitz* som mellemled.

komité har paatat sig. *Professor Harald Höffding,* som er hovedkomitéens formand, skaffet forbindelsen med utlandet og støtter foretagendet med sin store autoritet. Men sjælen i det hele er *kand. mag. Vilh. Slomann,* der undfanget ideen og som ofrer sin tid og sine kræfter, ved personlig hver dag at være tilstede og føre opsyn med arbeidet. Ogsaa Norge er repræsentert i foretagendet, idet der er ansat som bibliotekar *frøken Alvhild Smith* fra Trondhjem, som kandidat Slomann ydet sin varme anerkjendelse for den store indsats hun gjør. Desuten er der *frøken Lie,* ogsaa trønder, som har med at besvare og ordne korrespondancen. Ved siden av 30 gagerte personer, arbeides der frivillig av en hel del unge og ældre kjøbenhavnske damer og herrer. Og den dag jeg var derute og besaa hele dette interessante arbeide, meldte der sig en amerikansk og en polsk dame, begge bosatte i Kjøbenhavn, som frivillige arbeidere.

Bøkerne fyldte mange hylder i flere værelser og henhørte under al mulig slags litteratur. Der var faglitteratur, morskapsbøker, romaner, illustrerte hefter, billedbøker, religiøs litteratur, leksika, stenografiske lærebøker osv. Alle navne opføres i et *kartotek,* hvor de bøker, der ønskes og avsendes, nedtegnes. Enhver fange faar et kort at utfylde, hvori han nedskriver hvilke eller hvad slags bøker han ønsker, og disse blir da sendt ham i *lærredsposer,* som syes av en ung pike, der flittig sitter ved symaskinen og arbeider indtil 50 à 60 slike poser om dagen. Saa forsynes disse med bendelbaand, hvorefter de faar sit adressekort med det røde kors's merke utenpaa. Bøkerne maa være uten merker eller paategninger, og de som sendes til Rusland maa ogsaa være uindbundne. Mange av fangerne vil gjerne under sit fangenskap lære sig sprog, og ber om lærebøker. Det hænder, at der fra enkelte kommer anmodning om at faa en eller anden av Bjørnsons bøker paa norsk, fortalte *kandidat Slomann* mig. Filialer av «*Bellibria*» er dannet i *Berlin, Paris* og *Petrograd,* i hvilken sisste by der staar en der bosat danske som chef for kontoret og har 11 personer som sine medarbeidere. Da han behersker det russiske sprog, gjør han en udmerket tjeneste. Censurreglerne, som flere ganger har variert under krigen, har voldt komitéen mange vanskeligheter. Der har været

flere bøker uttat av pakkerne, som har været dømt forbudte. Med hver pakke følger et dobbeltkort; paa dette kvitterer vedkommende for mottagelsen, ofte faar man tilføiet en varm tak. En amerikaner, som brakte endel av «*Bellibria*»s bøker til en fangeleir i det østlige Rusland, meldte tilbake at en gammel tysk officer sprang i veiret av glæde da han saa bøkerne. Ofte ber fangerne om «komiske bøker». De trænger noget at more sig over og le av! — Den dag jeg besøkte «*Bellibria*» ute paa *Gammel Carlsberg glyptotek,* hadde *kandidat Slomann* mottat et brev fra en *tysk krigsfange i Britisk Guyana* som han tillot mig at kopiere. Det lyder i oversættelse: «For nogen dager siden kom Deres 3dje sending os ihænde og vi tillater os alle fra dette sted at sende Dem vor oprigtigste og hjerteligste tak. Da hitindtil ikke nogen anden europæisk institution end «*Det danske røde kors*» har brydd sig om os, er Deres sendelser os dobbelt værdifulde. Herværende privatfolk har tat sig av os og vi er dem uendelig taknemlig herfor. Idet vi haaber paa en fred rigtig snart, sender vi Dem vore besste hilsener og anbefaler os ogsaa videre til Deres gunst. I de tyske krigsfangers navn i Britisk Guyana. — *A. Fuchs*».

Det er klart at der trænges penger, mange penger til, forat dette arbeide i menneskehetens tjeneste kan holdes gaaende, om krigen skal vare ret længe. Det danske folk er offervillig, naar det gjælder denslags; og der er kommet mange penger ind, især i de første to aar, dels fra private, dels gjennem statstilskud, som foretagendet fik det andet aar.

I september utstedte *professor Höffding* en ny opfordring til det danske folk om at støtte foretagendet. I dette sier han:

«Det danske Røde Kors's avdeling for bøker til krigsfanger, har utsigt til i den nærmeste fremtid endda mere end før at kunne virke i de forskjellige krigsfangeleire, til gagn for belgiske, engelske, franske, russiske og østerrisk-ungarske krigsfanger. Tal rike takkeskrivelser fra enkelte fanger viser hvorledes arbeidet for at skaffe dem bøker, mere og mere paaskjønnes av mottagerne; det at faa en god bok, kanske en bok, der kan belære i ens eget fag, er en stor vederkvægelse i fangelivets ensformighet. Vi ber derfor om gaver av engelske, franske og tyske bøker, av videnskabelige eller underholdende karakter. Bøkerne maa av

hensyn til de gjældende censurregler være i gode, rene eksemplarer uten merker og paaskrifter. Skolebøker og godtkjøpsromaner er der ingen bruk for. Da endel ret kostbare bøker, særlig av videnskabelig art, bare kan bringes tilveie ved indkjøp, vil komitéen være taknemlig for ogsaa at motta pengegaver.

Bøker og penger bedes sendt til *Røde Kors' boksamling* i *Det agmle glypotek paa Ny Carlsbergvei.*»

Mon der ikke skulde findes nogen norske mænd eller kvinder, der kunde eie bøker som de selv ingen bruk har for og vilde sende «*Bellibria*» til videreforsendelse til en eller anden av de millioner krigsfanger, som har utsigt til i kanske flere aar at forspilde sit liv i ørkesløshet i et fangenskap langt borte fra sit eget fædreland?

Jeg lar spørsmaalet gaa videre og haaber at det naar dem som kan og vil det.

Kjøbenhavn, september 1917[1]). *Fr. Mørck.*

Lysglimt fra Tyskland.

I *Leipzig* har man brudt med de gamle traditioner, og ansat *Anna Maria Curtius* som den første kvindelige lektor i fransk ved universitetet. *Frøken Curtius* har studert ved universiteterne i Genua, Besançon og Paris og er av det franske undervisningsdepartement tildelt titelen: *Officer de l'instruction publique de l'Université de France.* I 1910 fik hun i Besançon en pris for sin avhandling over *Mairets* og*Victor Hugos* dramaer. Desuten har *Anna Maria Curtius* utgit flere videnskapelige sprogavhandlinger.

Ogsaa musiken har faat sin første kvindelige professor i Tyskland, idet *Maria Beuder* er utnævnt som saadan ved *Den kongelige musikhøiskole* i Charlottenberg, hvor hun underviser.

Like løn for like arbeide!

I Frankfurt am Main har domstolen fornylig avsagt en dom som i økonomisk henseende likestiller kvinder og mænd. Den angik en kvinde, som hadde tat tjeneste i et bryggeri, og som for denne fordret samme løn som de mandlige arbeidere. Domstolen

[1]) Har maattet ligge hen av mangel paa plass.

erklærte at hun *utførte en mands arbeide, og altsaa var berettiget til hans arbeidsfortjeneste.* Desuten fremholdt man *faren ved at kvinder gik for underbetaling og paa den maate stængte visse arbeidsomraader for de mænd som vendte hjem fra krigen.* Tilslut fremholdtes det ogsaa i dommens præmisser, at den paastand at kvinderne fordi de ikke var familieforsørgere, kunde nøie sig med mindre løn end mændene, *ikke længere holdt stik.*

Miss Jeanette Rankin.

Amerikas første kvindelige kongresmedlem mottar stadig interviewere, der vil ha rede paa hendes stilling og syn paa snart det ene, snart det andet spørsmaal. Likeoverfor dem alle fremhæver *Miss Rankin,* at det som hun især vil arbeide for at fremme er barnas vel. Til en interviewer uttalte hun nylig. «En av de ting jeg ønsker, er at repræsentere *de amerikanske barn* paa kongressen. Barna har aldrig hat nogen talsmand der. Saker av alle mulige slags har været behandlet paa kongressen, men barnets interesser er som oftest blit forbigaat om end undertiden et enkelt medlem nu og da har husket paa dets tilværelse. Imidlertid mener jeg at der findes snart sagt ikke nogen paragraf inden lovgivningen, som ikke direkte eller indirekte berører barnets velfærd. Under alt mit arbeide i kongressen vil jeg altid ha dette for øie. Specielt vil jeg gjøre mig det til opgave at utvide omraadet for det arbeide som utføres av «*Barneraadet*» der sorterer under arbeidsdepartementet. Dette raad burde bli utrustet og bemyndiget til at gjøre alt mulig for at fremme barns vel paa alle omraader. Selvfølgelig tænker jeg først og fremst paa *opdragelsen, barnearbeidet,* og *ledningen av den offentlige velgjørenhet for barn. Barns opdragelse maa ta sigte paa at den blir til størst mulig nytte for dem i livet.* Vedtagelsen av barneloven utelukker ikke, at vi kan vedbli at kjæmpe for en end ytterligere regulering av barns arbeide. Jeg vil gjøre alt hvad der staar i min magt for at fremme barnets interesser».

Miss Rankin sitter inde med store erfaringer paa dette omraade. Paa sit hjemsted var det en av hendes mange gjøremaal at skaffe hjemløse barn et hjem i familier hvor der ikke fandtes barn.

Den atheneiske kvinde i oldtiden.

(Av *I. Gueybaud*, oversat for «Nylænde» fra *«Mouvement Féministe».)*

Det er en feiltagelse som er noksaa almindelig at tro, at den atheneiske kvinders stilling i oldtiden var analog med de østerlandske kvinders. Uagtet det femte aarhundredes athener sikkert ikke var typen for en fuldkommen kvindesaksmand, tilhørte han et folk der var altfor raffinert, altfor fintfølende, altfor glad i det som moralsk kunde forskjønne livet, til at ville sætte kvinderne i klasse med trækdyr, eller betragte dem som en gjenstand, skapt for hans sensuelle glæder. Polygami eksisterte ikke i Athen likesaalitt som haremmet der mere eller mindre er en konsekvens av dette, og den atheneiske kvinde blev aldrig paa nogen maate sin mands *eiendom* eller betragtet som *en ting*. Det er her at atheneren hæver sig høit over de andre folkeslag i oldtiden. Man maa huske paa at for atheneren var egteskapet en religiøs forpliktelse. Det utgjorde en del av de plikter der ifølge gammel tradition skyldtes kultusen av de avdøde. «Det som holdt familiens medlemmer sammen i oldtiden», sier *Fustel de Coulanges,* «det er noget der er mægtigere end fødsel, følelse og fysisk styrke, det er hjemmets og forfædrenes religion. Oldtidens familieliv var langt mere en religiøs forening end det var naturlig samliv. Det er tvilsomt om det er religionen som har skapt familien, men det er sikkerlig religionen som har regulert den». Da kultusen av de hensovede i virkeligheten var grundvolden, hovedhjørnestenen for hele det religiøse, sociale og politiske liv i det gamle Grækenland, blev det absolut nødvendig at familien fortsattes for at denne kultus kunde foreviges. Og den paa religionen grundlagte familie har været urkjernen i det antike samfund. Derfor blev cølibatet fra religiøst standpunkt dadelværdig. Men det var det ogsaa politisk set, fordi staten altid hadde bruk for et stort antal soldater, og følgelig var det derfor hver borgers plikt at skaffe sig en talrik descendents.

(Forts.)

Norsk Kvindesaksforening

holder generalforsamling i *Kristiania Haandværks- og Industriforenings lokale fredag den 30te november* kl. 8. Aarsberetning, regnskap, valg.

Nylænde

Tidsskrift for Kvindernes Sak
Utgit av Norsk Kvindesaksforening

Redaktør: Fredrikke Mørck

31. aarg. | KRISTIANIA, 1. DECEMBER 1917 | Nr. 23

Den store lønsregulering.

V. Jordmødrene.

Da «Nylænde»s redaktør har ønsket en utredning om de offentlig ansatte jordmødres økonomiske vilkaar efter det nye lønsregulativ, tør jeg be om plass for følgende oplysninger:

En *distriktsjordmors* aarlige løn skal være mindst *kr. 500,oo*. Hertil kommer fire alderstillæg, hvert paa kr. 50,oo efter henholdsvis 3, 6, 9 og 12 aars tjeneste.

Til sammenligning anføres, at loven av 27de juli 1912 sætter grundlønnen til kr. 300,oo stigende gjennem tre alderstillæg à kr. 50,oo efter 5, 10 og 15 aars tjeneste.

Denne løn utredes med $^2/_5$ av statskassen, $^2/_5$ av amtskassen og $^1/_5$ av vedkommende herredskasse eller herredskasser. En distriktsjordmor i Tromsø og Finmarkens amter tilkommer endvidere *kr. 100,oo* aarlig av statskassen.

Dersom en distriktsjordmor har beklædt en bestilling i et kalenderaar uten at være tilkaldt til mindst 20 barselkvinder, tilkommer der hende en godtgjørelse av kr. 50,oo av vedkommende herredskasse eller herredskasser. Utgiften fordeles paa disse i samme forhold som den faste løn.

Fra 1ste juli 1917 er de off. ansatte jordmødre indlemmet i *den nyoprettede statens pensionskasse*. Pensionen vil for dem, som ved avskeden er mindst 55 aar og har en tjenestetid paa 30 aar eller mere, utgjøre *kr. 462 aarlig*. Indskuddet utgjør 10% av lønnen. Hvis en jordmor ved sin død efterlater sig mand, eller barn under 18 aar, faar disse pension. *Lul Klem.*

„Kvindelige telegraffuldmægtiger"!

Bestemmelsen om, at alle telegrafetatens besst lønnede stillinger var forbeholdt mænd, har som en beskyttende engel holdt sin skjærmende haand over de mandlige telegraffunktionærer i konkurransen med deres kvindelige kolleger.

Stortingets bestemmelse om at kvinder skulde gis adgang til at «*kvalificere sig for de overordnede stillinger inden etaten*», formaadde foreløbig ikke at forandre dette forhold. I 1916 fandt departementet at maatte præcisere for statens administration at denne bestemmelse var at forstaa derhen, *at de kvinder som hadde underkastet sig denne høiere telegrafeksamen, skulde faa konkurrere om etatens overordnede stillinger.*

Den som kjender forholdene i telegrafetaten vet vel, at det at der er git kvinder adgang til at konkurrere om etatens overordnede stillinger, langtfra er ensbetydende med at la kvinder komme med i betragtning ved besættelsen av saadanne poster.

Med telegrafstyrets bekjendte tirade «*der trænges en mand*», er de kvindelige aspiranter, skjønt sine mandlige konkurrenter jevngode i kundskaper og dygtighet, blit sat ut av betragtning ved besættelse av disse stillinger. Iaar har telegrafadministrationen efter *eget* initiativ fundet at maatte oprette en ny klasse poster «*kvindelige fuldmægtigposter*».

Disse poster ligger i løn *400 til 600 kroner lavere* end etatens øvrige *lavest lønnede fuldmægtigstillinger!*

Det er neppe nogen i telegrafetaten, som regner med at denne klasse av posters pludselige opdukken, indvarsler en ny æra i de kvindelige telegraffunktionærers historie.

Oprettelse av endel av disse «*kvindelige fuldmægtigposter*», beskedent anbragt paa mindre væsentlige steder, tilfredsstiller ikke kvindernes retmæssige krav paa etatens overordnede stillinger.

Allerede for flere aar siden har nogen av vore stortingsmænd uttalt at «*i denne etat bør der være like arbeidsvilkaar for kvinder og for mænd*», og allikevel er der neppe nogen etat hvor vilkaarene er saa vidt forskjellige som netop her. Ti her sættes *personlig dygtighet* helt ut av betragtning, det eneste avgjørende er — *kjønnet.*

Alle forsøk paa at rette paa disse misforhold er hittil blit resultatløse.

Man kjender saaledes f. eks. en flere aar gammel bestemmelse om, at «saavel de mandlige som de kvindelige elever, skal staa til disposition for reservetjeneste, hvad enten det gjælder arbeide ved telegrafen eller ved telefonlinjerne». — Men man har dog ikke set nogen mand arbeide ved telefonekspeditionen (telefonlinjerne?). *Dette langt mere opslitende arbeide er paalagt kvinderne.*

Kvinderne er telegrafetatens «*arbeidere*» i ordets egentlige forstand. Mændenes væsentligste funktion her, er at «*herske*».

Men kvinderne i telegrafetaten kan ikke længer være tjent med, at dens vé og vel utelukkende er lagt i mændenes — deres konkurrenters hænder.

Erfaring har vist hvor vanskelig det er for mænd alene at øve retfærdighet i en sak som gjælder kvinde kontra mand.

Fra telegrafetatens kvinder, som tæller godt og vel 2000 individer, lyder nu kravet om at der ansættes *kvinder i overordnede stillinger i administrationen.*

Længe nok har man følt savnet her.

Sterkere og sterkere lyder kravet.

Kan vore myndigheter længer være døve for dette krav?

Kan nogen motbevise kravets store berettigelse?

Pandora.

Direkte statsbidrag til skolekjøkkener.

Ser vi bort fra den rent pædagogiske betydning, som opdragelsen til praktisk arbeide har, og kun holder os til den *socialøkonomiske* side, saa har vi nu om dagen rik anledning til at kunne værdsætte vore skolekjøkkener efter fortjeneste.

Ivaar sendte kirkedepartementet en rundskrivelse til skolekjøkkenerne om forskjellige dyrtidsforanstaltninger, deriblandt bruk av *poteter* sammen med mel til bakning, og sløifning av alt finere bakverk. Siden høsten 1914 har skolekjøkkenlærerinder i ganske stor utstrækning holdt demonstrationer i billig matstel for husmødre — som regel med bidrag fra lokale kvinderaad, kvindesaksforeninger eller andre foreninger. Nu da proviante-

ringsdepartementet gjennem de lokale provianteringsraad har tat sig av saken og har sendt ut opskrifter, vil disse demonstrationer bli endnu mere almindelige; hundreder av husmødre vil samles i skolekjøkkenerne landet over og faa hjælp i sin kamp for at sikre *sine* mot underernæring i de vanskelige aar, som nu utvilsomt kommer.

Alle *større* byer har skolekjøkkener, og de har skaffet sig dem i en billig tid, da indredning, utstyr og drift kostet halvparten av, hvad det nu koster. Men der er en række industricentrer, ladesteder og smaabyer, som ikke har skolekjøkkener, og som sterkere end før vil føle savnet av dem nu, da disse folkeskolens lokaler og deres lærerinder kan være til hjælp for hjemmene i nødstider. Særlig er der i de nordligste amter faa skolekjøkkener. Men ogsaa søndenfjelds savnes de paa steder som *Lillestrømmen, Moelven, Notodden, Rjukan, Vestfossen, Soon, Drøbak, Svelvik, Aasgaardstrand, Langesund, Brevik, Risør, Grimstad, Mandal, Farsund, Kopervik, Molde* o. fl. steder.

At raade bod paa mangelen er blit vanskeligere end før, fordi kommunerne har hat store utgifter, dels for at bane folkeskolens elever vei til fri middelskole, dels for at bedre lærerstandens kaar. Mange steder er det nybygning som maa til for at skaffe lokale, og det falder nu i krisetiden for dyrt. Andre steder baade i by og bygd er rum avsat til skolekjøkkener, men utstyr, f. eks. komfyrer, vasker og kjøkkentøi, er steget til det dobbelte i pris og er ofte vanskelig at skaffe, selv til de høie priser.

Det er da rimelig,at kravet om, at *staten* skal træ støttende til, er reist i vort land som i andre lande. Intet har hurtigere øket skolekjøkkenernes antal i vort naboland end det direkte statsbidrag, som den svenske stat fremsynt besluttet at yde i 1906, og som i 1909—11 blev betydelig forhøiet.

Den samme erfaring har vi ogsaa gjort her i landet, hvad *husmorskolerne* angaar. Først da landbruksdepartementet overtok skolerne og ydet $^3/_4$ bidrag av statsmidler, kom der fart i arbeidet for fagskoler i husstel. Men gjennem disse naar man kun de bedre stillede samfundslag; de kan ifølge sin ordning og den sene alder, hvori de optar sine elever, ikke naa ned i folkets brede lag saaledes som folke- og fortsættelsesskolens undervis-

ning i husstel. I alle lande er derfor ogsaa den største vegt lagt paa denne grundlæggende undervisning. I Sverige var statsbevilgningen alene til folke- og høiere folkeskoler i 1916 140 000 kroner, til lærerindeskoler *i husstel ca. 59 000 kroner* og *til høiere pikeskoler, fællesskoler og mellemskoler 37 450 kroner*.

Ved alle offentlige lærerindeseminarier er huslig økonomi indført, men bevilgning til denne undervisning gives underet med bevilgningen til seminarierne.

Norske skolekjøkkenlærerinder sendte fra sit møte i august 1916 en henstilling til kirkedepartementet om direkte statsbidrag til skolekjøkkener. Departementet uttalte i sit budgetforslag, at kravet var rimelig, men kunde av budgetmæssige hensyn intet gjøre. Kirkekomiteen pekte paa, at ifølge landsskolelovens paragraf 46 kan bidrag fra amtsskolekassen erholdes ogsaa til skolekjøkkener. Hertil skal bemerkes, at da loven ikke utrykkelig nævner skolekjøkkener (som den nævner skolehaver) saa har ytterst faa *landskommuner* forstaat at gjøre bruk av den givne adgang.

Direkte statsbidrag til oprettelse av skolekjøkkener og til drift de par første vanskelige aar, vil ikke kræve nogen uforholdsmæssig stor sum, men det vil hjælpe industricentrer og smaabyer til i nogenlunde nær fremtid at faa undervisningen indført og bli til gavn for skole og hjem.

Det er da at haabe og ønske, at de budgetmæssige hensyn hos vore bevilgende myndigheter vil vike til fordel for de vitale interesser, som vi i vore dage ser, at samfundet har ved at gjennemføre en undervisning, som i pædagogisk, socialøkonomisk og sanitær henseende neppe længere kan undværes.

Men skal obligatorisk skolekjøkkenundervisning gjennemføres, da blir direkte statsbevilgning til *smaakommuner* en nødvendighet under de nuværende vanskelige forhold i vort land. Man faar saa litet for pengene, og dette forhold vil ikke snart forandres.

Helga Helgesen.

„Joletre“,

«*Norsk barneblad*»*s* julehefte. Vakkert er det i utstyr, og morsomt og livlig i indhold med emner fra fjeld og dal, by og bygd. De fleste av landsmaalsforfatterne er mødt frem med vakre smaafortællinger. «*Joletre*» maa faa god avsætning, det er klart. *F. M.*

Til fru Gina Borchgrevink!

Idet jeg takker Dem for den tilslutning De i Deres artikel i forrige nummer «*Foreninger og foreningsmedlemmer*» gir min tanke om at faa solidaritetsfølelsen sterkere frem hos kvinderne, skal jeg tillate mig at komme med en del bemerkninger.

De taler om mit forslag om at oprette *kvindeklubber*. Og saa sier De umiddelbart bakefter, «mit indtryk er, at ingen by, den være stor eller liten, mangler *foreninger*», «*hvor* kvinder ugenert kan komme og diskutere samfundsspørsmaal» (det sisste citeret efter min artikel). Ja, jeg er enig med Dem i det første, at vi har foreninger, flere end vi kanske behøver. Men jeg mener netop at i disse foreninger kan man ikke helt ugenert diskutere det som ligger en paa hjerte at faa sagt. I foreningerne gaar det ofte stivt for sig, og møterne bør jo ha et mere formelt præg om det skal komme noget ut av dem. Anderledes med *klubberne*. Jeg vil her citere *Aasta Hansteen*. Dengang da vi stiftet «*Kvindestemmerets-klubben*», det vil si da den hadde sit første officielle møte, efterat den ved utgangen av 1890 var stiftet, holdt *Aasta Hansteen* en av sand begeistring glødende tale, hvorav jeg specielt husker følgende: «Denne forening ,hvori vi nu for anden gang samles, kaldes «*Kvinde-stemmerets-forenings-klub*». I dette lange sammensatte ord finder vi ogsaa motsætninger. *Kvinde-stemmeret* — det er et godt billede paa vinteren, med skarp nordenvind og snefyk like i ansigtet; det er lang haard kamp. *Forening* — det er vaabenhvile; det er en trøst i følelsen av at vi er mange som vil det samme. *Klub* — det er *hygge, selskapelighet, munterhet! Men midt i vor klub-hygge vil vi ikke glemme kampens alvor!* — — —»

Jeg tror hun saa ret i dette som i saa meget andet. —

Og jeg mener da kampen for at faa vaabnet i vor haand, vinteren med dens «snefyk» nu er tilende, gjælder det for kvinder at komme ind til «*hyggen, selskapeligheten, munterheten*» i disse ords inderste og dypeste betydning, og i forening enes om hvordan vi paa besste maate skal bruke vaabnene i den ganske menneskehets tjeneste. Hvor man samles i selskapelig samvær, der er det altid lettest at faa tak i hverandre, og der kan man lettere komme til gjensidig forstaaelse. Derfor holder jeg paa «*klubberne*». *Fr. Mørck.*

Bokanmeldelser.

Augusta Stang: Lekeboken.

Steenske forlag, Kristiania.

En herlig bok i straalende utstyr, som nok faar mangt et barnehjerte til at juble den imøte! Paa en sjelden maate forstaar *Augusta Stang* klart og greit og med smaa midler at anvise «opskrifterne» paa de forskjellige leker, saa hvert barn kan forstaa dem og leke efter dem. Det som for forældre og foresatte gjør, eller bør gjøre, dem boken kjær, er at lekene lærer deres barn at bruke sine tanker. Det er efter min mening en uhyre stor fordel i disse tider ,hvor barn for størsteparten sitter som gapende smaa fugleunger og faar puttet sig i munden alt det de skal ha ind av kundskaper. Jeg anbefaler derfor «*Lekeboken*» paa det allerbesste for hvert et hjem. *F. M.*

Nanna Thrane: Naadsensaaret.

Gyldendalske bokhandel.

Over alle *Nanna Thranes* bøker er der en stille enkelhet, som gjør at de er behagelige at læse. De sætter aldrig læserens sind i nogen uro, fordi fortællingen altid skrider rolig fremad, og det er ikke de store problemer der sættes under debat. Den undertrykte provstinde, som i «*Naadsensaaret*» vandrer stille omkring, forglemmende sig selv i opofrende arbeide for først og fremst egtemanden, og saa for de 12 barna, er fint og forstaaelsesfuldt tegnet. Og boken er i det heletat underholdende, og man slipper den ikke før den er læst helt ut. Saa den finder nok en skare av læsere. *F. M.*

Ingeborg Maria Sick: Ela fra haven ved floden.

Gyldendalske bokhandel.

Ingeborg Maria Sick er altid original i sin fortællemaate. Hun gaar ikke den slagne landevei, følger ikke litterære forskrifter, men skriver ut av sit eget kunstneriske temperament, og hendes fortællinger faar altid en egen form. *Ela fra haven ved floden* er inspireret av krigen. Alle roper de paa *Ela* som er hinsides flodbredden, men «den Kalden paa Ela gjennem Hus og Have er som

et forgjæves Forsøk paa at tage fat om en Solstraale, lukke Haanden om Nu'et og sige jeg holder det! — for «hun er som Øieblikket, det altid flygtende: straaler frem og er borte!» — Alle mennesker staar ved en flodbred, men de fleste naar bare over med sin længsel. Alle hører de «den fjerne Kalden paa et Navn, vi gjemmer dypt i vort Hjerte». Men helten i boken kan ikke nøies med længselen, han vil over bredden og *se* den som man roper paa. Det opnaar han imidlertid ikke. Krigen kommer imellem. Men haven ved floden er et sindbillede paa «*Landet dernede*», det lemlæstede land, hvorfra der kaldes paa et navn — «af forskjellige Stemmer.» —

Boken er meget interessant og vinder sikkerlig en stor læsekreds.

F. M.

Katharina C. Gjesdahl: Skyggen.

Aschehoug & Co. (W. Nygaard).

I en letvint og hurtig stil skildrer forfatterinden et hjem hvor hver især gaar og «brænder inde med sine tanker» saa det i realiteten ikke er noget hjem, hvilket de tre barn, hver efter tur, ogsaa konstaterer. Den ældste datter gifter sig for at «komme væk», blir ulykkelig, sønnen slaar sig paa drik og reiser til Syd-Amerika. Bokens heltinde er den yngste datter, *Ragna,* som er «glad i at snakke», men maa søke denne lyst tilfredsstillet utenfor hjemmet, for i stuen hos far og mor blir hun forknyt. Hun trænger kjærlighet, men faar den ikke hjemme. Moren er egoist, kræver intet av sig selv, har bare fordringer til manden, som er en brumlebasse, men snild og «glad i at gi». Ogsaa han trænger ømhet, men maa renoncere. — Boken forekommer mig meget vellykket. Især føler jeg mig tiltalt av den unge pike, som er utsat for saa megen misforstaaelse. Hun er skildret virkelighetstro, og hendes aapne ærlighet og redelige vilje maa vinde sympati hos læseren. Det forekommer mig at *Katharina Gjesdahl* med «*Skyggen*» har vundet et godt skridt ind til det besste i vor litteratur.

F. M.

Marie Bregendahl:
Peter Guldgraver og hans eneste Ven.

Billeder af Sødalsfolkenes Liv.

Aschehoug & Co. Forlag, Købh.

«Peter Guldgraver» er *Marie Bregendahls* fjerde Bog og staar fuldtud paa Højde med de tre første. Den første var «*Hendrik Bakken*», derefter kom «*En Dødsnat*» og den tredje hed «*Alvilda*» og havde samme Undertitel som «Peter Guldgraver». To andre Bøger, hvortil Manuskriptet er indleveret til Forlaget, er ogsaa Billeder af Sødalsfolkenes Liv; men hver Bog for sig er et selvstændig Hele.

Forfatterinden har et aapent Øje, et varmt Hjerte og en lykkelig Evne til at opfatte og gengive, hvad hun møder paa sin Vej gennem Menneskenes Samfund. Hun har i denne Bog gjort det Kunststykke at faa Læserne til at beundre en Mand, der nærmest er en Original, og som Folk ellers trækker paa Smilebaandet ad. Peter Guldgraver bæres lykkelig gennem Livet af den Glæde, Arbejdet og hans Godhed mod andre giver ham. Det er Rigdommen i hans Liv, og saa ser det ud, som han skal ende i Fattighuset. Det frir Døden ham dog fra, idet den lukker hans Øjne midt i Dagen og Arbejdet, samtidig med at den aabner andres Øjne, saa de ser, hvad de har mistet, og da er der ingen, der smiler. Der er en mesterlig Skildring af en lille Drengs Følelser, da han kommer til at tvivle om, at «Peter G.» fortjener hans Beundring, fordi han opdager, at andre ikke deler den. Bogen er præget af Ærlighed og ægte Følelse og saa frisk og velskrevet, at man glædes ved Læsningen af hver Side. Jeg vil gerne gøre «Nylænde»s Læsere opmærksom paa «*Peter Guldgraver og hans eneste Ven*».

Sine Veilgaard.

Numer 1.

Tegnerforbundets aarshefte, utgit av Tegnerforbundet og forlagt av Atelier E. O. Kvikt og underholdende. Originalt i tegning som i utførelse. De fleste av de her repræsenterte kunstnere har nederst paa siden levert sit selvportræt, hvorav flere er ytterst morsomme f. eks. *Per Kroghs og Ingeborg Gude Caprinos.* Numer to loves næste aar, om lykken er god. Vi haaber den er det, og imøteser med forhaabninger julen 1918. *F. M.*

Frøken bibliotekar Alvhild Smith

fra Trondhjem, der har forestaat det i vort nr. 22 omskrevne krigsbibliotek «*Bellibria*» i Kjøbenhavn, har paa grund av særlige forhold i sin familie maattet opgi sin virksomhet i biblioteket. Som anerkjendelse for sit arbeide er frøken Smith av det danske *Røde Kors'* hovedbestyrelse med kongens sanktion tildelt *det danske Røde Kors' ærestegn.*

En bauta over justitssekretær Lars Holst

blev 22de november avsløret paa hans grav paa Gamle Akers kirkegaard. Initiativet kom fra Venstres presseforening. Blandt utenforstaaende bidragsydere var bl. a. «Nylænde», og fra *Norsk kvindesaksforening,* i hvis tidligste styre Lars Holst var medlem sammen med Gina Krog, Cecilie Krog og fl. saavidt jeg mindes — lagdes en krans av graa stenmos med gaasunger, som stemte godt med bautaens sten.

Redaktør Oftedal foretok avsløringen. Han tolkede (efter Dagbl.) i en ypperlig tale hvad landet og pressen skyldte Lars Holst. «Dette var den første bauta reist over en norsk journalist — og det er baade rigtig og retfærdig», yttret han.

«I den lange, seige kamp som gik forut for vort nationale gjennembrudd var det mange kræfter som virket sammen. Politikerne fik positiv hjælp fra mange hold, digtning, kunst, videnskap, næringsliv, først og fremst fra den norske presse. Den holdt folket vaakent, gjorde det meddelagtig og medansvarlig, den var politikernes rygstød og svøpe, den tolket den patriotiske varme og den store kulde, det varselsgufs, som gik over landet naar der var frygt for frafald eller feiltrin. Dette vagthold var Lars Holst den som viste den største troskap og holdt længst ut. Han var ikke journalist i den moderne rastløse betydning. Gjennem hele sit virke var han grepet av den epoke i Norges liv, som dannet grundlaget for 1905. Ogsaa norsk digtning, norsk scenekunst og norsk sprog hadde i ham et trofast verge. Det som særpræget ham, hans grundlæggende karakteregenskaper, var troskap mot saken, respekt for personen. Den indsats han gjorde er et eksem-

pel for os alle. Med denne bauta takker vi ham. Den staar svøpt i det norske flag, det vakreste smykke, den kan faa.»

Dækket faldt, mens alle, grepet av den samme stemning, blottet hoderne. Derefter traadte Nils Collett Vogt frem: «Paa Norsk forfatterforenings vegne, sa han, lægger jeg blomster paa Lars Holts grav i mindet om hans adelige sind og det varme hjerte, hvormed han fulgte og støttet unge bestræbelser i norsk literatur.»

Ved bautaens fot hadde «Dagbladet» lagt sin krans som hyldest til redaktør Lars Holsts minde. Der saaes ogsaa kranse fra «Bergens Tidende», Stavanger Aftenblad» og flere.

Bautaen er 6 meter høi. Den er levert av Erik A. Gude. Frøken Betzy Gude har hugget relieffen. Omkostningerne er bestridt av journalister og aviser inden Venstres presseforening; nogen mindre beløp er ogsaa indkommet fra enkelte utenfor venstrepressen.

*

Av et brev fra fru Randi Blehr hitsættes: «Hvis jeg ikke hadde maattet holde mig inde, stod jeg idag ved Lars Holsts bauta med kransen som hilsen fra N. K. F. og hans kampfæller der. Jeg vilde bragt ham en takk fordi han alt fra sin tidlige ungdom stod paa den siden hvor ogsaa kvinderne var mennesker — ikke «tagen av mandens ribben», men «skapt i Guds billede», som skrevet staar. Jeg vilde glædet mig over at han i *kvinden* krævet at se *borgeren.*

I fremtidens demokrati sammenfattet Lars Holst baade mænd og kvinder. Kvinderne var like fuldt *nationen* som mændene — ogsaa de utgjorde *landet. Like borgerret og borgerpligt* var saa selvfølgelig.

Og alt fra sin studentertid førte han sin korrespondanse med os smaapiker paa dette grundlag, og vi gjengjældte den som kamerater. Og det blev vi da utover tiderne, hvor landets politik gik som den røde islæt i den norske fremskridtsväven.

Jeg maa huske paa stemmeretskampagnen før den sisste skanse faldt. Kravet var sterkt fremholdt om at alle kvindeorganisationer kun skulde stemme paa de kandidater som vilde ha *stemmeret paa like vilkaar.* — «Ja det holder vel dere frem inden N. K. F.», det maa dere ikke gi dere paa» — yttret han, og det var jo selvsagt styrets mening. Paa et meget bevæget medlems-

møte i Wergelandsveien fik det da ogsaa den sterkeste tilslutning trods motstand fra enkelt hold. Og det styrket de faa vaklende.

Ja — her sitter jeg altsaa og ser flagget vaie til hans ære utenfor vore vinduer — og jeg sender Lars Holst mange gode takkens tanker for retsind, for trofasthet og værdifuldt kameratskap. —

Fra Danmark.

Det danske husholdningsutvalg.

(Fortsættelse fra forr. nr.).

Skjørost.

I 2 liter melk, skummet eller nysilet, har man 2 spiseskeer kjernemelk. Den opvarmes og sættes i et lerfat paa et lunt sted. Naar melken er løpet sammen og er blit tyk, sættes fatet over en dampende gryte, til vallen begynder at skille sig fra ostemelken, som skives op paa en sigte, hvori er lagt et klart stykke tøi. Hjørnerne av tøiet lægges over melken, saa lægger man press paa, eller man kan knytte hjørnerne av klædet sammen, ostemassen hænges op for «at løpe av» til næste dag. Det hele eltes derefter op med salt og karve og formes til.

Frugtsmør.

Til frugtsmør kan anvendes al slags frugtblandinger, rester av frugt efter saftkokning, avfald fra tørring av epler og pærer, nedfalden støtt frugt o. s. v. En søt og syrlig frugtsort bør blandes sammen, f. eks. pærer og sure epler, pærer og plommer, epler og græskar. Rabarbra kan blandes med pærer, fikener, dadler eller gulerøtter. Av gulerøtter tilsat med litt citron kan lages frugtsmør.

Frugten kokes mør i *litt* vand eller frugtsaft og trykkes gjennem et fint dørslag. Mosen kokes 1 à 2 timer med 150—250 gr. sukker og 10 gr. druesukker pr. hvert kg. frugtmos, 5 gr. vinsyre pr. hvert kg. frugtmos kan ogsaa tilsættes. Massen fyldes i krukker eller spand, som sættes i en varm komfyr og inddampes. Et stykke pergamentpapir, dyppet i kognak eller sprit lægges over, og krukken bindes til. (Forts.).

*

I næste eller et senere nummer vil vi bringe litt om, hvordan *Det danske husholdningsutvalg* anviser besparelse av fettstof i middagsmaten. Red.

Ginling College.

Kinas første kvindelige høiskole.

For 2 aar siden aapnedes i *Nanking*[1]) den første høiskole for kvinder. Skolen har fornylig utsendt den første beretning om sin virksomhet. I det svenske tidsskrift «*Hertha*» som redigeres av *Ellen Kleman,* gir denne en oversigt over redegjørelsen for de to aar. Vi gjengir her et litet utdrag av *Ellen Klemans* artikel:

Det er ikke den kinesiske regjering og heller ikke en del kinesiske borgere, som har ment gjennem denne høiskole at ville gi sit lands kvinder anledning til intellektuel utvikling. Initiativet utgik fra og iverksattes av fem amerikanske missionsselskaper. Høiskolen staar derfor naturligvis til en viss grad i direkte samarbeide med disse selskapers specielle virksomhet. Men skolens plan slik som den er lagt, synes at være saa klokt og vel gjennemført og tar saa utvilsomt sigte paa at berede de unge kineserinder muligheter for at studere — noget som deres landsmænd endnu ikke har brydd sig med — at den er al anerkjendelse værdt. Som et pionerarbeide for at hæve kvindernes stilling har dette foretagende ogsaa en speciel interesse.

Det var i staten *Connecticut,* at endel amerikanske kvinder begyndte at raadslaa med hverandre om hvad der kunde gjøres for at man kunde faa grundlagt en kinesisk høiskole for kvinder. De kjendte gjennem missionsvirksomheten til de kinesiske forhold, og interesserte sig varmt for kineserindernes skoleutdannelse. Amerikanske missionsselskaper hadde tidligere startet en hel del pikeskoler paa forskjellige steder i den store *Yangtye-dal* — et territorium der har et omraade, som den del av *De forenede stater,* der ligger østenfor *Roeky Mountains* —, men der fandtes ingen mulighet for disse pikebarn at faa fortsætte sine studier efter endt skolegang.

Planen sattes hurtig i verk. I november 1913 hadde de fem missionsselskaper forpliktet sig til at sætte foretagendet igang, og i september 1915 aapnedes *Ginling College* med en enkel høitidelighet. Undervisningen meddeles av kvinder. Foruten bestyrerinden, *Mrs. Thurston* fra Mt. Holyoke i Amerika, er der akademisk utdannede lærerinder fra forskjellige amerikanske

[1]) Det gamle navn paa Nanking er *Ginling.*

universiteter samt tre kineserinder som ogsaa er uteksamineret fra amerikanske universiteter.

De unge studerende kvinder er kommet fra de mest forskjellige kanter av det store rike. Det viste sig snart at skjønt de talte engelsk med stor usikkerhet og meget besvær, gjorde de sig allikevel bedre forstaaelig for hverandre paa dette sprog end paa sine ulike kinesiske dialekter, som faktisk var delvis helt uforstaaelig for dem indbyrdes. For lederne av høiskolen var arbeidet i den første tid tungt og vanskelig, men den første aarsberetning vidner dog om at de har en sikker overbevisning om at de litt efter litt skal vinde et godt resultat av sit arbeide der.

Høiskolens lokale har ogsaa et for europæere eiendommelig utseende. Den bestaar av et stort antal værelser, samt en mængde aapne gaarder og ganger fra den ene til den anden av disse, samt gallerier og verandaer. Alle værelserne ligger mot sydsiden til de forskjellige gaardene, de tilgitrede vinduene slipper ind strømmer av solskin og frisk luft. Haven er en eneste herlighet av fersken- og plommetrær, slyngroser og blomstrende buskvekster. Den bærende idé for denne høiskole har fremfor alt været den, at ikke noget andet sted end i Kina selv kan den unge kineserinde faa en utdannelse som gjør hende virkelig skikket til senere at arbeide i sit eget fædreland. De som søker over til Amerika eller et andet sted, blir under sin studietid mer eller mindre fremmed for sit eget land. De saa helt forskjellige forholde og det fremmede sprog, hvorpaa studierne drives, medfører med nødvendighet dette. Naar de kommer tilbake til Kina, er de ofte simpelt hen ikke istand til paa sit eget sprog at gi et eksakt uttryk for de tanker og ideer som de under sin utlændighetstid har tilegnet sig. De har mistet den intime kontakt med sit eget land og har vanskelig for rigtig at kunne akkomodere sig i de gamle forholde. Man har derimot fundet at efter et fuldendt kursus ved høiskolen i Kina, som der nu er blit anledning til at ta, vil nogen aars efterstudier utenlands paa en ganske anden maate bli frugtbringende og ikke i den grad virke eksklusivt fra deres eget land, naar dette selv har git de unge studerende den første faste grund under føtterne. De vil vende tilbake som virkelig gode lærerinder for andre opvoksende unge piker, og flere høi-

skoler vil efterhaanden kunne reises med egne kinesiske lærerkræfter.

Det er naturligvis umulig for utenforstaaende at dømme om hvor langt missionærernes ønske om at naa frem til sit maal at sprede kristendommens lære, eller i hvor stor grad lutter interesse for at aapne veien til kundskaper for de oversete kinesiske pikebarn, har været drivfjæren i dette arbeide. Men i hvert tilfælde er foretagendet av en banebrytende betydning for Kinas kvinder.

Den atheneiske kvinde i oldtiden.

(Av *I. Gueybaud*, oversat for «Nylænde» fra *«Mouvement Féministe».)*

(Forts. fra forr. nr.)

Selv Platon forlanger i «*Lovene*» at den som har forsømt i 30 à 35 aars alderen at ta en kone skal straffes med mulkt og «ikke faa nogen del i de æresbevisninger som ungdommen viser de ældre!» Set fra et synspunkt der interesserer os, resulterer nødvendigvis herav at egteskapet var en patriotisk og religiøs nødvendighet, hvormed man opfyldte sin skyldighet uten at kvindens person spilte nogen rolle ved bestemmelsen. «Herav kommer det at i egteskapet er personen intet. Man regner ikke med følelserne, hustruen er ikke valgt som saadan for sin egen skyld, men aksepteret som et nødvendig hjælpemiddel til at opretholde slegten og byen. Fra det øieblik av at egteskapet ikke er mere end en borgerlig plikt, hvorfra man ikke kan unddra sig uten at forgaa sig mot religionen og staten, indretter atheneren sig paa egteskapet somom han avbetalte en gjæld, uten hastverk og ikke godvillig», skriver *Lallier,* i sin bok: «*Kvindernes stilling i det atheneiske liv*».

Under disse omstændigheter kan det ikke forbause at giftermaalet altid blev ordnet av forældrene. Den unge pike blev aldrig raadspurt, meget sjelden kjendte hun sin forlovede[1]). Hendes opdragelse har desuten slet ikke forberedt hende paa at

[1]) *Herodot* anfører følgende kjendsgjerning som en meget sjelden og meget merkværdig begivenhet: «Denne *Callas»,* skriver han, «fortjener at man taler om ham paa grund av den opførsel han utviser mot sine døtre, for naar de er i egteskapsalderen, *tillater han dem selv at vælge sine egtefæller, og gifter dem med de mænd de har valgt!»*

ta sin del av ansvaret for en saa alvorlig beslutning, heller ikke paa at ha nogen mening for sig selv. Indtil 15 aars alderen, som var den almindelige egteskapsalder, har hun været indelukket i et *«spindehus» (Gynécée),* hvor hun av sin mor eller «amme» har lært at spinde og væve ulden, samt faat nogen elementære kundskaper i læsning, skrivning og musik. Litt senere er hun kommet ut av sin tilbakeholdenhet for at ta del i de religiøse ceremonier og under festligheterne bære den kurv som er helliget *Pallas Athène,* eller hvis den unge pike tilhører en aristokratisk familie, for at være med at brodere gudindens slør. For en negativ og ensformig tilværelse er dog en slik opdragelse til kysk tilbakeholdenhet og uskyldig uvidenhet! En slik opdragelse, som i lange tider har været idealet i Europa, man maa erkjende det, og som skiller sig meget fra de smaa kraftige og beslutsomme *spartanerinders,* som tok del i guttenes lek, kjæmpet i væddeløpene og var med i diskos- og spydkastningen sammen med dem. Forskjellen mellem spartanerinden og athenerinden var likesaa stor som den i vore dager er mellem en ung amerikansk sportsdames og en ung fransk provinspikes opdragelse.

(Forts.)

Bøker indsendt til redaktionen:

Gyldendalske bokhandel:

Nanna Thrane: Naadsensaaret.

Rolf Hiorth Schøyen: Barnet.

Peter Egge: Narren.

Ingeborg Maria Sick: Ela fra haven ved floden.

Svend Fleurom: Ib Fidelius Adeltand, roman om en gravhund.

H. Aschehoug & Co. (W. Nygaard): Kristiania og Kjøbenhavn 1917.

Katharina C. Gjesdahl: Skyggen.

Elizabeth Robins Pennell: To elskende. Autoriseret oversættelse ved *Valdemar Rørdam.*

Marie Bregendahl: Peter Guldgraver og hans eneste ven.

«Nylænde»s redaktion er i Parkveien 62 B I. Kontortid 12—1/23, Redaktøren træffes personlig mellem 1—2.

«Nylænde»s ekspedition er flyttet til Centraltrykkeriet, Toldbodgaten 31/33.

Alle „Nylænde"s venner maa gjøre sine indkjøp hos vore annoncerende.

Nylænde

Tidsskrift for Kvindernes Sak
Utgit av Norsk Kvindesaksforening

Redaktør: Fredrikke Mørck

31. aarg.	KRISTIANIA, 15. DECEMBER 1917	Nr. 24

„Nylænde“.

Idet vi avslutter denne vor 31te aargang, vil vi benytte anledningen til at takke hver især av vore mange venner, som har støttet vort blad, dels gjennem bidrag av artikler, dels gjennem abonnement, dels paa andre maater.

Vi gaar nu ind i et nyt aar. Vanskeligere end nogensinde. Og vi ber alle vore venner ikke alene om at fortsætte at vie *Nylænde* sin interesse, men forsøke, hver i sin kreds at anstrenge sig mest mulig for at vort blad kan holdes oppe — tiltrods for vanskeligheterne. Det internationale sambaand kvinderne imellem, har været besværlig, næsten brudt i disse krigens aar. Vi norske kvinder maa ikke la *det nationale baand* som binder os sammen, briste. Vi maa tvertimot søke det *styrket*. Dette kan ske gjennem *Nylænde*. Vi appellerer derfor til alle som har forstaaelse av dette, at vise det ved at støtte bladet ved ogsaa at skaffe det den størst mulige utbredelse blandt venner og bekjendte. Og vi appellerer til alle foreninger som har interesse for kvinders ret og kvindernes fremtidige stilling i samfundet at tegne abonnement snarest mulig.

Redaktionen.

Fredsprisen 1917.

«Nobels fredspris 1917 er tilkjendt *Comité international de la Croix Rouge* i Genf», meddelte formanden i det norske Stortings Nobelkomité — *statsraad Løvland* — iformiddag ved den høitidelighet som medfølger Nobelprisens utdeling paa giverens fødselsdag.

Nobelkomitéens sekretær cand. mag. *Ragnvald Moe* gav en række interessante oplysninger om Røde Kors-komitéens oprindelse og organisation, idet han fremhævet komitéens betydning ogsaa for fredsarbeidet, særlig under denne krig, da den blev midtpunkt for det *humanitære fredsarbeide.* Det arbeide Røde Kors-komitéen har nedlagt gjennem sit byraa for krigsfanger «*Agence des prisonniers*» i Genf, hvorigjennem der siden byraaets aapning i august 1914 til juni 1917 er sendt 770,028 efterretninger om krigsfanger til familier i krigførende lande, er det som særlig har fremkaldt forslagene om Nobelprisens utdeling til denne komité iaar.

Der gik et pust av glæde gjennem den store forsamling ved efterretningen om, at denne fremtrædende organisation blev paaskjønnet og støttet ved den store pris. Og man mindedes med tilfredshet at stifteren av Røde Kors *Henri Dunant* 1910 var den første Nobelprismottager. Nationalteatrets strykeorkester utførte før utdelingen særdeles betagende Volkmans suite A-moll — og til slutning Tschaikowskys skjønne Andante Cantabile — og sikkert er det, at den herlige musik og den maate hvorpaa den blev tolket, gav en utløsning for den varme stemning Nobelkomitéens meddelelse og foredraget hadde sat os i.

Kristiania, 10de december 1917. *R. B.*

Ingen kvinder i valgkommissionen.

Stortingets valgkomité har i anledning av de henvendelser, som er sked fra «*Landskvindestemmeretsforeningen*» og «*Norske Kvinders Nationalraad*»[1]) o. fl. om, at den kommission som behandler vor fremtidige valgordning, maa bli supplert med en eller flere kvinder, uttalt at kommissionen er kommet saavidt

[1]) Se Nylænde nr. 21 d. a.

langt i sit arbeide, at den vilde bli utilbørlig forsinket om der skulde opnævnes nye medlemmer nu. Komitéen finder derfor ikke at kunne imøtekomme kvindernes ønske.

Foreninger.

De skildret, kjære redaktør, klubberne saa fristende, at jeg formelig grepes av klublængsel, der jeg sat og læste Deres tilsvar, men bare et øieblik, i næste var jeg hos foreningerne, ikke dem i de store byer, for dem har jeg litet kjendskap til, men hos dem i de mindre forhold, og flyttet over til dem alle de gode, samlende egenskaper, som de tilla klubberne. I de foreninger, jeg tænker paa, kan «hygge», «selskapelighet», til og med «munterhet» udmerket la sig forene med alvor og maalbevisst arbeide. Derfor tilslut bare et ønske: at styrer som medlemmer med heldig resultat vil arbeide hen imot denne «forening», da kan vi godt nøie os med de foreninger, vi efter min mening allerede har nok av. *Gina Borchgrevink.*

Møter.

Norsk Kvindesaksforening

hadde sit aarsmøte 30te november. Efterat aarsberetning og regnskap var oplæst og godkjendt foretokes valg. De uttrædende *fru Randi Blehr* og *frk. Fredrikke Mørck* gjenvalgtes, og istedenfor frk. *Thea Holst,* som frabad sig gjenvalg, blev valgt *fru Agnes Martens Sparre,* der hittil har staat som første suppleant. *Fru Wenche Kielland* blev derefter valgt til 1ste suppleant, og *frk. Birgit Knap* og *Høyer-Ellefsen* blev henholdsvis 2den og 3dje suppleant. *Fru Pauline Horst,* der har været suppleant i en del aar, hadde frabedt sig at bli gjenvalgt.

Som Norsk Kvindesaksforenings repræsentant i *Norske Kvinders Nationalraad* valgtes *Fru Agnes Martens Sparre,* og istedenfor *fru Aadel Lampe* som ikke ønsket at gjenvælges, valgtes *frk. Fredrikke Mørck.* I et efterfølgende styremøte blev *fru Randi Blehr* gjenvalgt som formand og *fru Aadel Lampe* som viceformand.

Efter hævdvunden skik vil *Norsk Kvindesaksforenings* aarsberetning senere bli indtat i Nylænde.

Kvindelig Vælgerforening

holdt torsdag den 6te decbr. et godt besøkt møte i Nobelsalen.

Valg paa styre fik følgende utfald: *Frøken Kaja Geelmuyden* blev gjenvalgt som formand. De to andre styremedlemmer, *doktor Marie Kjølseth* og *frk. Laura Olsen,* hvis tur det var at utgaa, ønsket begge at uttræde av styret, hvorfor i deres sted valgtes *dr. phil. Ellen Gleditsch* og *frk. Nanna Broch.*

Det øvrige styre bestaar av: *fru Hanssen, frk. Elise Horn* og *kand. mag. overlærer Camilla Skotvedt.*

Efterat forretningerne var tilendebragt, holdt *dr. Ellen Gleditsch* foredrag om «*Kvinder i naturvidenskapen*», som paahørtes med stor interesse og lønnedes med kraftig bifald.

Bokanmeldelser.

Peter Egge: Narren.

Gyldendalske boghandel.

Det forekommer mig at *Peter Egge* i «Narren» fører os ind i daarlig selskap. Handlingen er noksaa almindelig: utroskap, tale om skilmisse osv. Det egentlig litt ualmindelige er at den utro egtemand «narren» efter indtrængende anmodninger fra sin utro egtehalvdel blir narret til at vende tilbake for at fortsætte som nar. Begge disse egtefolk er ikke vakkert utstyret fra forfatterens haand. *Redaktør Tonning* er «paafaldende styg av ansigt», og saa er han ikke videre pen av karakter heller. Hans hustru, *fru Alma* er vakker, men tilfals for alle; hun er fra «folkedypet», simpel. Har giftet sig med sin mand for at kunne ha et skjermbret for sit liv forøvrig. Forholdet er noksaa ubegripelig, for hun kunde visst ha faat et vakrere skjermbret. Ganske anderledes sympatisk er den anden kvinde, *Gjertrud Hegre,* som faar barnet, hvis far redaktøren er. Hendes morskjærlighet er rørende vakker, og hun vinder sympatien for sig, især da hun gir slip paa elskeren, fordi hun har set tilbunds i hans grænseløse egoisme.

Handlingen er noksaa spinkel, og forekommer mig at staa tilbake for de fleste andre av *Peter Egges* skuespil. Men det kan jo hænde, at det vinder ved opførelsen. Dialogen er nemlig glimrende. *Fr. Mørck.*

Johan Bojer: Verdens ansigt.

Gyldendalske boghandel.

Der er et moment i *Johan Bojers* nye bok som særlig har interessert mig. Ikke hovedpersonen. Han er i slegt med *Edvard Kallem* i Bjørnsons «*Paa Guds veie*» og ikke saa sympatisk som denne. Men det er den av smaabyen forfulgte *Ivar Holths* skjæbne, som jeg finder psykologisk interessant. *Ivar Holth* er av smaaligheten, sladderen og ondsindetheten dømt til undergang. Alle mennesker er efter ham med sine onde tanker, fra gateguttene til distriktslægen. De har dømt ham paa forhaand. Det hjælper ikke at *Harald Mark* «tar ham i haanden», «fordi det er de mange rundt omkring os som bestemmer hvad vi er og hvad vi skal gjøre». Har man engang som Ivar Holth forsyndet sig mot det «pene» samfunds love, saa vil «verdens ansigt» hvile paa en, og man gaar ubønhørlig den skjæbne imøte som «smaastadssjælene» har beskikket for en. *Johan Bojer* har i «*Verdens ansigt*» vist os det paa en udmerket maate og jeg tror han har ret. Vi føler os skyldbevisste nogen hver av os andre ogsaa.

Fr. Mørck.

Rolf Hiort Schøyen: Barnet.

Gyldendalske boghandel.

Efter læsningen av *Rolf Hiorth Schøyens* bok, kom jeg til at tænke paa, at jeg engang i min ungdom hadde hørt en berømt kunstnerinde uttale, at barndommen var en ulykkelig tid. Dengang studset jeg. For jeg hadde altid hørt barndommen omtale som den lykkeligste periode i menneskelivet. Men eftersom jeg er blit ældre, har jeg forstaat at hin kunstnerinde hadde ret. De fleste forældre slaar sig til ro med at sørge godt for sine barns materielle velvære, og de færreste forstaar eller bekymrer sig særlig meget om sine barns sjæleliv. Og faa av dem aner deres inderste tanker og drivfjæren til deres handlinger. Barn paa sin side har vanskelig for at fortælle hvorfor de handler som de gjør. De har sine retlinjede begreper om ære, retfærdighet og kameratskap.

I «*Barnet*» fortælles om en gut, som baade er snild, flink og bra, men som blir totalt misforstaat, fordi hans pene og spids-

borgerlige forældre mangler enhversomhelst evne til at være far og mor for ham. Gutten er blit skræmt i sin tidligste barndom, og det indtryk som dette har efterlatt i hans barnesind forfølger ham livet igjennem. Jeg tror det er psykologisk rigtig. Man kan ikke være forsigtig nok med hvad barn blir med paa at se. «Barnet» er en god bok. Kanske litt for løst skitsert. Vi vilde gjerne hat den noget fyldigere, for emnet er alvorlig og — jeg hadde nær sagt — uuttømmelig. *F. M.*

Johan Frederik Vinsnes: Dans.

Gyldendalske boghandel.

Alf Garett og fru Else skal i selskap med dans. Og mens egteparret klær sig, tar det ene ord det andet, samtalen, som begynder som en forelsket scherzo utvikler sig til bittert alvor.

Den unge arkæolog kritiserer i bitende ord deres fælles venner og gaar fra de enkelte over til samfundet. De har ingen livsværdier, ingen idealer, deres dage og nætter er en hvirvlende dans i gold nydelseslyst. Deres inderste væsen er egoisme.

Men fru Else blir ham ikke svar skyldig. Javel, det er sandt, meget av det han siger. Men han, Alf, som dømmer andre saa haardt og ubarmhjertig, er han selv fri for egoismens synd?

Og ut fra sit saarede, krænkede kvindehjerte slynger hun ham i ansigtet: Han forfølger bare sine egne maal, ofrer alt for sit arbeide, sine studier. Ogsaa hende har han ofret, for han har faat hende til at negte sig moderglæden. Et litet barn vilde forstyrre hans studiereiser, hans arbeidsfred. Derfor kommer ikke barnet. Men naar han er saa kjap til at dømme andre som egoister, bør han passe sig selv, han som ikke kan ofre sin arbeidsro saapas, at han kan leve i et sundt og naturlig egteskap.

Tilslut gaar fru Else til dans alene. For manden negter at være med. Men hendes ord har slaat ned i hans sind. Nu begynder han opgjøret med sig selv.

Men om de to finder veien til hverandre igjen i inderligere forstaaelse, fortæller forfatteren ikke. Det overlater han til os at haabe.

Vinsnes har sin egen form, hvori han er virtuos: dialogen og monologen. Og under samtalen mellem egtefællerne og Garretts

enetale utfolder forfatteren et hvast vid, en frisk flammende harme, en yrvaaken iagttagelsesevne og en fantasi, som betar og fængsler læserne. Og under kritiken føler man hjertelaget. Naar forfatteren river ned, er det for at noget bedre skal bygges op.

A.

Barnebøker.
Hermine Bernhoft-Osa: Mere fra barnets verden.
Margrethe Munthe: Barnekomedier.

Steenske forlag. Kristiania.

Hermine Bernhoft Osa har tat arven op efter *Dikken Zwilgmeyer.* Hendes bøker har den samme naturlige og likefremme stil som de første Inger-Johanne bøkerne. Barna i denne sisste boken er saa heldige at ha en søt snild besstemor, som de kan besøke i ferierne, og da besstefar er prest og har en stor prestegaard, er det næsten git, at de har «mye moro». — Alle barn vil more sig ved at læse om al den koslighet og hygge som disse barn, eller rettere denne ungdom, har i «Mere fra barnets verden».

F. M.

Margrethe Munthe presenterer sig iaar som «dramatiker». Nu kan barna spille virkelig komedie i julen. «*Askepot*» og «*Den nysgjerrige kone*», de to morsomme eventyrerne, har deres ven, *Margrethe Munthe* laget om til komedie for dem, og de kan nu baade agere konge, dronning, prins, askepot med stedmor o. m. a. og godt er det lagt tilrette for dem altsammen. Det har *Per Aabel, Hauk Aabels* søn, sørget for, ti han har tegnet nogen udmerkede billeder i kostyme av alle de optrædende, og dekorationerne er ogsaa svært vakre. Sange er indlagt med melodier til, ellers vilde *Margrethe Munthe* visst ikke ha syntes det var fuldkomment for barna. Vi ønsker barn megen glæde og fornøielse av denne herlige lille bok.

F. M.

«Lekeboken» av Augusta Stang er utsendt i 2det oplag paa Steenske Forlag.

Lisbeth Bergh: Norsk bondegaard.

Halvorsen og Larsen Ld.'s forlag. Kr.a 1917.

Det er sjelden at træffe paa en kunstnerinde, der i den grad som *Lisbeth Bergh* forstaar paa samme tid at more og beskjæftige barn. Deres stilsans vækkes ogsaa for den nationale byggemaate og de norske farver hvori hendes *Norsk bondegaard* er holdt. Som gjenstand for utklipning vil den komme til at vække megen glæde blandt saavel smaagutter som smaapiker, og mødrene kan trygt overlate dem til sig selv, saalænge de har dette at pusle med. Baade barn og forældre er hende tak skyldig for *Norsk bondegaard.* *F. M.*

Eva Ramstedt och Ellen Gleditsch: Radium och radioaktiva processer.

Aschehoug & Co. (W. Nygaard).

Nordiskt samarbete har alltmer visat sig fruktbärande på såväl materiella som andliga områden, och som ett glädjande utslag kan framhävas ovanstående bok, gemensamt utgiven av två kvinnliga akademici, som var i sitt land äro specialister i facket. Då boken samtidigt utkommit på norska och svenska, har den blivit tillgänglig för en större läsekrets och fyller en lucka i nordisk naturvetenskaplig litteratur. Författarna äro genom egna forbillningar grundligt förtrogna med ämnet och låta oss följa denna unga vetenskaps snabba utveckling intill dess senaste stadium. Inom den för en lärobok begränsade ramen har det lyckats dem att icke blott ge en klar och systematisk framställning och tolkning av de kända radioaktiva processerna utan även visa, hur radioaktivitetsläran skänkt en ny belysning åt svårtydda problem inom andra vetenskapsgrenar.

Särskilt värdefulla äro de i en bilaga sammanställda tabellerna för de viktigaste radioaktiva konstanterna, enligt senaste bestämningar, som förut endast kunnat sökas på skillda håll i facklitteraturen. Även för icke specialister är det av intresse att få en överblick av de olika områden, som influerats av radioaktivitetsforskningen, ehuru den praktiska tillämpningen på grund av bokens koncentration endast knapphändigt behandlats.

Det torde ej vara ur vägen att i en kvinnotidskrift påpeka den insats i nordisk vetenskaplig kultur, som detta arbete betyder.

Naima Sahlbom.

Elizabeth Robins Pennell: To Elskende.

H. Aschehoug & Co., Kjøbenhavn.

En hverdagshistorie fra krigen kalder forfatterinden sin bok. Ja, det er den vel desværre i al sin nøkterne og triste skildring av, hvorledes soldaterne har det i denne avskyelige krig. Men hvad der i vore dager ikke er *hverdagslig*, det er det rene, skjønne kjærlighetsforhold mellem de to. Han — begge de elskende er uten navn — som anser det for sin plikt og ære frivillig at dra avsted, naar fædrelandet kalder, er en sjelden sympatisk «elsker». Han har baaret alle byrderne for sin unge hustru, da de, som fattige kunstnere bodde paa et kvistkammer. Alt grovt arbeide som forefaldt, var hans. Hendes hvite hænder maatte ikke skjæmmes bort. Slikt hører ikke til det almindelige hverdagsliv. Hans breve fra fronten er i al sin enkelhet det vakreste mindesmerke der kunde reises over ham. Under alle forhold holder han sig oppe ved tanken om at det gjælder for ham at trøste og holde motet oppe hos hende, som er blit alene tilbake i London. Med døden for øinene og i hjertet en sikker forutanelse om at han ikke skal vende tilbake til hende mere, sender han hende sit sisste brev, skrevet under 3 dage, og i dette ber han hende «hvis hun kan» at bli ved at elske ham. «Kærlighed er ikke noget som saadan kan gøres forbi, saa hvis du har den rette Kærlighed, har det ikke stort at sige om jeg kommer hjem eller ej. Naar du og jeg er udødelige, maa vel ogsaa vor Kærlighed være udødelig?»

Boken er saa velsignet fri fra al sentimentalitet, og saa ren av indhold, at det er en glæde at læse den trods den triste skildring. Den er oversat til dansk av *Valdemar Rørdam*. *F. M.*

Lyngblomster.

14de samling. — *J. W. Cappelens forlag 1917.*

Lyngblomster har i de senere aar været en av bokmarkedets mest efterspurte bøker. Det vil den sikkerlig ogsaa bli iaar, hvor den byr paa udmerkede fortællinger og skildringer bl. a. av Margrethe Munthe, Julli Wiborg, Hans Hegna, Adolf Skramstad, Ewald Sundberg, skolebestyrer Tveteraas, skoleinspektør Sven Svensen, overlærer J. Nicolaisen m. fl. Desuten er der gaader og fyrstikopgaver.

Boken er vakkert utstyrt og rikt illustrert av Jacob Sømme.

Norsk Damealmanak.

Halvorsen & Larsens Ld.s forlag.

Norsk Damealmanak imøtesees altid med længsel. Det er *Marie Jørstad* som redigerer den, og allerede dette borger for at dens indhold blir godt og gediegent.

Iaar svigter den heller ikke forventningerne. Der findes udmerkede ting i den, som har interesse for alle og enhver. Med særlig fornøielse læser vi om «*Litt om kvindernes utdannelse før og nu*» og om «*Samfundsarbeide*».

Vakkert er utstyret, saa Halvorsen og Larsen har al ære av almanakken for 1918, som vi er sikker paa vil faa rask avsætning.

F. M.

Halvorsen og Larsen har hat den udmerkede idé at lage 2 kartonfuteraler til opbevaring av *brød-* og *brændselskort.* Begge, saavel den store til brændselskortene som den lille til brødkortene, forekommer os baade praktiske og hændige. De bør brukes av os alle, saa vet man hvor man har de kort av hvilke saa meget avhænger i disse tider. Vi haaper *provianteringsraadene* i by og bygd vil forstaa nytten av dem og faa interesse for at anbefale kortene til alle

e—k.

To billedbøker av H. C. Andersen.

Paa Gyldendalske Forlag er utsendt to særdeles smukke billedbøker, *H. C. Andersens* berømte eventyr *Fyrstaalet,* paa norsk ved *Gabriel Scott* og *Det var engang* («*Svinedrengen*») paa norsk ved *Inge Debes.* Bøkerne, som er kartonnert, er ledsaget av en række fantasifulde helsides illustrationer trykt i tre farver efter akvareller av professor *Hans Tegner.*

Nye oplag.

Sjette tusinde av *Johan Bojers* nye roman «*Verdens Ansigt*» er nu utsendt av Gyldendalske Boghandel.

Av fru *Weedons* ungpikebok «*Ungdom*» har Gyldendal utsendt *andet* oplag (2000).

Poteter og dyrtid. — En aktuel dyrtidskokebok.

Steenske forlag.

Intet næringsmiddel kommer i aktualitet op mot *poteten*. Den er, og vil i endnu større grad bli, alle husmødres tilflugt under de nuværende vanskelige ernæringsforhold. Jo bedre vi forstaar at utnytte poteten og variere dens bruk i husholdningen jo bedre for det hele land. I erkjendelse herav har bestyrerinde og lærerinderne ved *Statens lærerindeskole i husstel* paa Stabæk samlet materiale til en dyrtidskokebok, hvor poteten er det centrale. Opskrifter og metoder er indsamlet av hustelslærerinder rundt om fra hele landet.

Boken, hvis titel er «*Potetmat*», er forsynet med en række originale, veiledende illustrationer.

Ogsaa 3. oplag

av verdenskrigens roman *Den store Frase* er utsolgt, skjønt forlaget først faar eksemplarer fra bokbinderen den 10de ds. Fjerde oplag (4000) av denne mand og mand imellem allerede sterkt omtalte bok er derfor nu sat i arbeide paa Gyldendalske Forlag.

Mödrar.

Av Anna Lenah Elgström.

Albert Bonniers förlag, Stockholm.

Sverige har for tiden flere store forfatterinder. Men naar jeg har nævnt *Selma Lagerlöf, Ellen Key* og *Elin Wägner* har jeg visstnok regnet op de av disse som kjendes og læses hos os. Ialfald av den store almenhet. Og dog har flere av vor tids svenske forfatterinder et stort og berettiget krav paa at bli kjendt og læst ogsaa i Norge. Ingen vil komme til at angre paa at stifte bekjendtskap med deres forfatterskap.

Der findes *Frida Stéenhoff*, som i sit hjemland har en høi anseelse og et stort navn, baade som epiker og dramatiker. Hendes skuespil, specielt «*Lejonets unge*», har været opført, saavel paa stockholmske scener som rundt om i de svenske provinsbyer, og har overalt gjort stor lykke. *Frida Stéenhoff* har en baade fin og skarp penn, som er præget av en varm intensitet og et overordentlig liberalt sindelag.

Anna Lenah Elgström hører til det yngre kuld blandt forfatterinderne. Hun har, saavidt jeg vet, tidligere bare utgit 3 større bøker, nemlig «*Gäster och främlingar*», «*Havsboken*» og «*Stjärnan, vars namn är malört*». Den sisste er oversat til dansk med titelen «*Naar liljerne blomstrer*».

I aar har *Anna Lenah Elgström* skrevet sin fjerde store bok «*Mödrar*», som jeg har faat mig tilstillet, og som det er mig en stor glæde at henlede opmerksomheten paa.

«*Mödrar*» er en række fortællinger. Og hvilke fortællinger! De rummer alverdens ve. De er et rop fra de mest undertrykte av alle mennesker, de som lider mest i disse tider, *armeernes mødre*. Hver enkelt av de ni fortællinger er præget av den sjælfuldhet som er saa karakteristisk for forfatterinden. Hun staar bak dem alle med sit frie livssyn og roper gjennem hver av sine «mødrar» paa barmhjertighet mot dem, retfærdighet for dem. Med det mot, som ikke viker tilbake et eneste skridt, naar det gjælder at si den nakne sandhet, ruller hun op alle de lidelser kvinderne har at komme igjennem i de krigførende lande. Forfatterinden er lydhør for dem alle. Hun gjør hver eneste av dem levende, saa vi forstaar dem alle, vi kvinder. Og vi lider med dem og staar magtesløse. Vi ser de enkelte mødre kjæmpe for at redde sine barn fra hungersnød og vanvid. Vi føler os opbragt over at de tvinges til at sætte barn ind i verden, som de vet gaar imøte alverdens rædsler. Og vi ser mødres haabløse kamp for at redde sig selv, sin egen værdighet som menneske. «Gud gör mig värdig att vara menniska som de — de största — gör mig denna min mänskliga värdighet värdig!» Alle de ydmygelser, store som smaa, hustruer maa i sit avhængighetsforhold ta imot, ikke mindst av «*de största*» — mandens og hans kamerater, — for hvem hun jo er en dem langt underlegen person, er ypperlig skildret i fortællingen «*Tyngdens ande*». Og naar sønnerne blir store, saa varer det heller ikke længe, før moderen «märker deras fars spefulla överlägsna löjesglimt i deras ögon då jag någon gång försöker tala till dem, hjärta mot hjärta». — Barn har saa let for at glemme «att deras hela värld» engang har været deres mors favn. Forfatterinden har skuet ned i den menneskelige elendighets dypeste dybder i «*Spökbarnen*». Bak

denne fortælling føler vi hele tiden alverdens mødres bankende hjerter. Fortællingen er hjertesønderrivende i al sin drastiske realitet. Vi har alle hørt om de smaa krigsbarn. Underernærte, vanskapte vandrer de omkring, og mødrene føler sig skyldbevisste, fordi de har født dem til en saa grusom tilværelse. Krigen og dens rædselsfulde følger ikke alene i de enkelte hjem, men ogsaa i menneskenes sind, har aldrig gjort et intensere indtryk paa mig end i denne fortælling. Slegtens mødre har ingen medbestemmelsesret hat ved al den elendighet, som ogsaa er ført over de smaa barn, som skulde bygge op fremtiden. Mødrene forstaar ikke hvorledes al denne ødelæggelsens vederstyggelighet kan gagne fædrelandet. Om de spør, faar de intet svar. For ingen vet det. Og de som tror de vet det, svarer ikke, fordi de føler sig skyldbevisste. Spørsmaalet brænder sig dypere og dypere ind i deres hjerter. De kan ikke skjønne at den ene generation virkelig har ret til paa en slik maate at ødelægge fremtiden for dem som kommer efter. Men verdens herrer trækker de smaa «spökbarns» forbandelser over sig. Engang vil de gaa igjen, og da ve dem som satte dem ind i verden!

Men — vi faar haabe at lyset snart vil komme til at skinne i mørket, og at den i Guds billede skapte kvinde, hun som er gjenspeilingen av den store alkjærlighet, vil bli sat paa sin rette plass. Da vil krig ikke være mere, men fredens lyse, lykkelige tid oprinde over den ganske menneskehet.

Der kunde skrives mangt og meget om *Anna Lenah Elgströms* vidunderlige bok. Jeg indskrænker mig imidlertid til dette, idet jeg anbefaler den paa det varmeste til alle som har «hjertet paa det rette sted». *Fr. Mørck.*

Den atheneiske kvinde i oldtiden.

(Av *I. Gueybaud*, oversat for «Nylænde» fra *«Mouvement Féministe»*.)

(Forts. fra forr. nr.)

I det *Vatikanske museum* findes der to kvindestatuer, som paa en udmerket maate illustrerer disse to typer: den ene er den berømte spartanske løperske, som med muskuløse ben, fri hals, et haardt og overmodig uttryk, mandlig haarfrisur, staar i korte klær under tunikaen i strakt stilling færdig til straks

signalet er git at styrte avsted. Den anden statue er en av disse nydelige fremtoninger, som førerne presenterer som *Calliope* eller *Clio,* harmonisk klædt i en enkel klædning med lange folder, sittende med albuen paa sit knæ i en stilling av forventningsfuld ynde, med et ovalt og fredelig ansigt under de regelmæssige onduleringer i den enkle frisur.

Det er ingen tvil om at billedhuggeren har fremkaldt i marmor den ypperlige og kyske silhuet og brukt denne muses navn paa sit verk, for dermed at smigre en liten athenerinde som var samtidig med *Platons Charmide.*

Medgiften spilte en vigtig rolle i giftermaalsforhandlingerne, langt vigtigere end de interessertes gjensidige følelser. I de velstaaende familier utgjorde den i almindelighet 3 000 francs (30 mines). Bryllupsceremonien, som væsentlig var religiøs, maatte feires efter de gamle ritualer, det vil si at den unge kone ved sin indtrædelse i sin nye familie maatte forestilles for dens husguder og stræve efter at skaffe sig deres gunst. Man kjender en glimrende beskrivelse av denne ceremoni, som *Fustel de Coulanges* har git i et drama paa 3 akter, hvori tydelig vises at en væsentlig religiøs tradition danner grundlaget for den, og hvorledes den vil gjøre den unge egtefælle til en prestinde ved en arne, som hun ved sin fødsel ikke tilhører.

Naar egteskapet først er fuldbyrdet, er den unge atheneiske kone sin mand underordnet. Selv om hun ikke er, som vi tidligere har nævnt, hans eiendom som hos andre folkeslag, saa er hun dog hele sit liv umyndig. Alt tilhører hendes mand; hun selv kan ikke forplikte sig mere end til beløpet av den pengesum «som en halv liter byg koster». Dersom hun blir enke, blir hendes søn, eller hvis hun ingen har, hendes nærmeste mandlige slegtning paa en eller anden maate hendes formynder, som administrerer hendes formue, deri ogsaa indbefattet hendes medgift. Hendes døende mand hadde saagar ret til at vælge en anden mand til hende. La os ikke hyle op over barbariet i den hedenske tidsalder. Har vi ikke set næsten analoge forholdsregler, naar da undtages den sisstnævnte, ganske i vor nærhet, efter 19 aarhundreders kristendom, for eksempel i kanton *Vaud, hvor man* indtil 1875, uten forbehold har bibeholdt de retsbestemmelser

som sætter alle enker under formynderskap! Eller i kanton Bern, hvor en kvinde ikke før indførelsen av den civile forbundslov, det vil si i 1912, kunde optræ som vidne uten sin mands samtykke! Man maa tvertimot indrømme at dersom den atheneiske kvindes stilling i oldtiden var underordnet, var de ikke saa langt nede som i visse lande i vore dager. *(Forts.)*

Norsk Kvindesaksforenings fagskole i huslig økonomi, Nordstrand

avholder eksamen fra tirsdag den 11te til og med onsdag den 19de. Kurset har været fuldt besat.

Bøker indsendt til redaktionen:

Gyldendalske boghandel, Kristiania og Kjøbenhavn:

Johan Bojer: Verdens ansigt. Roman.

Sigbjørn Obstfelder: Skrifter I og II.

Kristoffer Janson: Ved Mimes Brønd.

Herman Wildenvey: Digte i Utvalg.

Hans Aanrud: En Odelsbonde.

Jacob B. Bull: Den nye Gud. Roman.

Sara Helene Weedon: Ungdom.

H. C. Andersen: Det var engang. Illustr. av Hans Tegner. Norsk utgave ved *Inge Debes.*

H. C. Andersen: Fyrstaalet. Ill. av Hans Tegner. Norsk utgave ved *Gabriel Scott.*

Den store Frase av Et menneske. Roman fra verdenskrigen.

Johan Frederik Vinsnes: Dans:

Halvorsen og Larsen lds. forlag, Kr.a 1917:

Lisbeth Bergh: Norsk Bondegaard. Utklipningsarbeide for barn.

Norsk Damealmanak.

Steenske forlag, Kristiania:

Nordmænd. Edv. Bull: Vincens Lunge.

Hermine Bernhoft-Osa: Mere fra Barnets Verden.

Ernst Zahn: Apotekeren fra Weltwil.

Jørgen: Min egen Dina.

Margrethe Munthe: Barnekomedier.

Bestyrerinde og lærerinder ved Statens lærerindeskole: Potetmat.

J. W. Cappelens forlag:

Lyngblomster, 14de saml. Utgit av Lærernes vennekreds, Kr.a

H. Aschehoug & Co. (W. Nygaard). Kr.a og Kjøbenhavn:

Sigrid Undset: Splinten av troldspeilet.

Ellen Gleditsch og Eva Ramstedt: Radium og de radioaktive processer.

Mittet & Co., Kunstforlag. Kristiania:

Julehelg 1917, Forfatterforeningens julehefte. Redaktør: *Jens Thiis.*

Idet heftet gaar i pressen, mottar vi fra *Mittet & Co., Kunstforlag, Kristiania* følgende fortryllende barnebøker, som vi ikke kan noksom anbefale til julegaver for barn:

Vil du male? 4 farvebøker av *Elsa Beskow.*

Fortælling om Lille Sven, med billeder av *Jenny Nyström.*

De tre smaa svarte og hvite kattene, Mons, Tass og Tuss.

Kisse — Misse Mons, tekst og musik av *Felix Körling,* billederne av *Hilding Nyman.* Norsk oversættelse av *Sofie Voss.*

Burre Busses eventyr i Afrika. Morsomme tegninger av *Louis Moe.* Norsk oversættelse av *Sofie Voss.*

Anne — Lise og Stjerne, fortælling for mindre barn med billeder av *Jenny Nyström.*

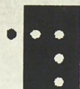
Indholdsfortegnelse.

«Nylænde»s redaktion er i Parkveien 62 B I. Kontortid 12—1/23, Redaktøren træffes personlig mellem 1—2.

«Nylænde»s ekspedition er flyttet til Centraltrykkeriet, Toldbodgaten 31/33.

***Alle„ Nylænde“s venner maa** gjøre sine indkjøp hos vore annoncerende.*

(n) 396
N98
14367 1917
7/43
2/47
752
FOLKEBOKSAMLINGENES
EKSPEDISJON — OSLO

Depotbiblioteket

h020 04 185

(n)
396

Nylænde

1917